

356
356
6,177

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Αριθ. 1592

6532

Βιβλιοθεσία

Λουζάκη

Ἰάκωβου

Ρόβος 26/2/64.

22 ΣΕΠ. 2000

ΣΠ. ΛΥΓΚΩΝΗ - ΕΛΕΝΗΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΠΩΣ ΑΝΑΤΡΕΦΩ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Συμβουλές για κάθε μητέρα

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ - ΣΧΟΛΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΡΟΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

552
192

153084

Π 2,191

ΑΚΤ
306.8743
ΛΥΓ

αύρ 1873
Παιδ. 118

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης τὸ παιδί

« Ἄν δὲν δὲν δώσουμε τοῦ παιδιοῦ μας
νὰ πιῆ νερὸ ἀπ' τῆ γάργαρα
βρύση τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς ἀλήθειας
θὰ πιῆ ἀπ' τὰ βρωμόνερα τοῦ δρόμου ».

«Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω τὴ μητέρα μου. Αὐτὴ πρώτα
φύτεψε καὶ τροφοδότησε τὸ σπόρο τοῦ ἀγαθοῦ μέσα μου
καὶ ἀνοιξε τὴν καρδιά μου στὶς ἐντυπώσεις τῆς φύσεως.
Τὰ διδάγματά της εἶχαν διαρκῆ ἐπίδραση στὴ ζωὴ μου».

Kant

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰ χρονικά ὄρια ἐπάνω στα ὁποῖα ἐκτείνεται ἡ παροῦσα μελέτη ἀπλώνονται στὸ χρόνο ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ συλλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος ὡς τὴν ἡλικία, ποὺ φεύγει ἀπὸ τὸ λαϊκὸ σχολεῖο.

Δὲν περιλαμβάνει βέβαια ὅλο τὸν κύκλο τῆς ζωῆς τῶν παιδιῶν, γιατί σταματᾷ ἀκριβῶς στὴν προεφηβικὴ ἡλικία.

Δὲν εἶναι καθόλου αὐθαίρετη αὐτὴ ἡ ἔκταση, γιατί περιλαμβάνει ὅτι ἐμπίπτει στὶς παρατηρήσεις καὶ στὶς μελέτες μας.

Σὰν ἐργάτες τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ἀναλώσαμε σχεδὸν ὅλη μας τὴ ζωὴ, τὴ ζωὴ τῆς δραστηριότητος, στὴν ὑπηρεσία τῆς καθ' αὐτὸ σχολικῆς ἡλικίας. Παίρνομε τὸ παιδί ἀπ' τὴν ἡλικία τῶν ἕξη χρονῶν καὶ φεύγει ἀπ' τὰ χέρια μας στὴν ἡλικία τῶν 12 ἢ 13 πλήρων ἐτῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ χαρακτήρας τοῦ παιδιοῦ ὀργανώνεται ὡς τὴν ἡλικία τῶν 4 - 5 χρονῶν, τὴν προσχολικὴ λεγόμενὴ ἡλικία, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ παρατήρηση τοῦ δασκάλου νὰ ἐπεκτείνεται πρὸς τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς ἐρευνηνικά, γιὰ νὰ ἐξετάσῃ τίς συνθῆκες, ποὺ ὀργάνωσαν τὴ σχολικὴ ἡλικία.

Εἶναι φυσικὸ καὶ ἐπιβεβλημένο ν' ἀνερευνηθῶν κανένας τίς πηγές τοῦ κεφαλαίου, ποὺ διαχειρίζεται, προκειμένου δὲ γιὰ τὸ παιδί, τὴν ἱερώτερη παρακαταθήκη τῆς ὀργανωμένης κοινωνίας, ὀφείλει, ὄχι μονάχα ἀπὸ ἐπιστημονικὴ περιέργεια, ἀλλ' ἀπὸ ἐπιβεβλημένο καθῆκον, νὰ βρῇ τὰ ὑλικά, ποὺ συνδέτουν τὴν προσωπικότητα τοῦ ὑποκειμένου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιδράσῃ μὲ τὴν παιδαγωγικὴ του κατάρτιση.

Ἴσως νὰ θεωρηθῇ σὰν παρατραβηγμένη ἡ προσπάθεια ν' ἀρχίσωμε ἀπ' τὴν πορεία πρὸς τὴ δημιουργία.

Θὰ ἦτανε ὅμως ἐπιτυχέστερη καὶ πληρέστερη ἡ μελέτη αὐτή, ἂν οἱ γνώσεις μας καὶ ἡ ἐμπειρία μας ἦτανε δυνατὸ νὰ περιλάβουν πολὺ πλατύτερα τὴν ἐμβρυακὴ περίοδο.

Εἰδικὰ γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ πιστεύομε πὼς ἡ ψυχικὴ κατάσταση, ὁ τρόπος τῆς ζωῆς καὶ γενικὰ ἡ εὐεργετικὴ ἢ ὄχι ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος στὴν ὑποψήφια μητέρα, ἀποτελοῦν σημαντικοὺς παράγοντες γιὰ τὸ ἔμβρυο—ἄνθρωπο.

Πέραν αὐτῆς τῆς πίστεως δὲν διαθέτομε τίποτε περισσότερο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ εἰσαγωγή μας στὴ μελέτη ἔχει περισσότερο φιλολογικὸ χαρακτήρα, παρὰ ἐπιστημονικὴ ἀναζήτηση.

Ἡ ἕκτασή μας στὴν προσχολικὴ ἡλικία, ἀποτελεῖ καὶ τὴ βασικώτερη ἐργασία μας, τὸν κορμὸ τῆς, ὅπως βασικὴ θεωρεῖται καὶ εἶναι ἡ χρονικὴ αὐτὴ περίοδος, γιὰ τὴν ὅλη ζωὴ τοῦ ἀτόμου.

Ὁ Δάσκαλος, ὅταν πρωτοεισέρχεται στὸ σχολεῖο, διακατέχεται ἀπ' τὴν ἱερὴ φλόγα τῆς δημιουργικότητος. Ἔχει μιὰν ἀτμώδη ἀντίληψη τῆς ἐργασίας, ποὺ ἀναλαμβάνει καὶ τῶν καθηκόντων ποὺ προβάλλονται μπροστά του.

Αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὸν πρωτοχειροτόνητο πρεσβύτερο τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα καὶ λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας τὸ Ἅγιον Ποτήριον κατὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ συγκίνηση, ἡ ἱερὴ συγκίνηση, ποὺ διαποτίζει καὶ τὸ τελευταῖο του κύτταρο, περιβεβλημένα μὲ τὸ χιτῶνα τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων τῶν σπουδῶν του, γίνονται ὄχι μονάχα ἡ σμίλη ποὺ θὰ σμιλεύσῃ τὸ καλλιμάρο δημοῦργημά του, ἀλλὰ καὶ ἡ σκαπάνη, ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη, τοῦ παρατηρητικοῦ ἀρχαιολόγου ἢ ἂν θέλετε τὸ ἀνατομικὸ μαχαῖρι, ποὺ θ' ἀποσυνθέσῃ τὸ σύνολο τῶν ἐκδηλώσεων ἑνὸς ἀνόμοιου πλήθους.

Καὶ αὐτὸ τὸ πλήθος τῶν παιδιῶν, ποὺ ἔχει μπροστά του, εἶναι ἀνόμοιο ὡς πρὸς τὴν προέλευση, τὸν πλοῦτο τῶν παραστάσεων καὶ τῶν καλῶν ἢ κακῶν συνθηκῶν, ποὺ τοῦ ἔγιναν πιά βασικὰ γνωρίσματα τοῦ χαρακτήρος του, τῆς ἀντιληπτικότητος καὶ τῆς ἰκανότητος τῆς προσαρμογῆς.

Βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ κατατάσῃ καὶ ν' ἀνακατατάσῃ, ν' ἀποφασίξῃ καὶ ν' ἀναθεωρῇ, ν' ἀπαγοητεύεται καὶ νὰ οἰκοδομῇ ἐλπίδες.

Εἶναι τόσο ἀντιφατικὸς, ἴσα-ἴσα γιὰ τὸ ὕλικό του, κλεισμένο ἐρημητικά, δὲν παραδίνει εὐκόλα τὰ κλειδιά τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης του.

«Ὅταν ὁ δάσκαλος θὰ καταπιαστῇ νὰ γνωρίσῃ τὴν παιδικὴ φύση, ἔχει πάντα στὸ νοῦ του, πὼς κάθε παιδί εἶναι κι' ἓνα πρόβλημα ξεχωριστὸ καὶ γενικὰ τὰ παιδιά δὲν εἶναι σὰν δυὸ σταλαγματιῆς νερὸ ποὺ δὲν ξεδιαλύνονται ὅταν τὶς ἀνακατέψῃς, ἀλλ' ἔχουν τὸ καθένα ἰδιαιτέρες ἀτομικὲς καὶ ψυχολογικὲς διαφορῆς, ποὺ μόνον μὲ συμπάθεια, μὲ καλωσύνη, μὲ τάκτι, μ' ἐνδιαφέρον θὰ μποροῦσε ὁ Παιδαγωγὸς ν' ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ σπονδάσῃ» ἀποφαίνεται ὁ φιλόσοφος τῆς Γενεύης Ρουσσώ.

Κι' ἀκόμα: «Δὲν ξέρομε καθόλου τὴν παιδικὴ φύση καὶ μὲ τὶς στραβὲς ἰδέες, ποὺ ἔχομε γιὰ τὰ παιδιά, ὅσο πὶο πολὺ ἀγωνιζόμεστε νὰ τὰ ἀναθρέψωμε, τόσο πὶο πολὺ πέφτομε ἔξω».

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ δάσκαλος εἶναι ὁ Σίσυφος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μυθολογίας ποὺ κυλάει καὶ θὰ κυλᾷ τὸ λιθάρι ὡς τὴν κορφὴν, χωρὶς νὰ φτάνῃ ποτέ.

Οἱ παρακαταθῆκες, ποὺ φέρνει τὸ παιδί ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, εἶναι ἡ κατάρα τοῦ μυθικοῦ ἥρωα, στὸ πρόσωπο τοῦ δασκάλου.

Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι στὰ χέρια του μιὰ ἐμπιστευμένη εὐθύνη καὶ γιὰ τὴν βλέπει νὰ τοῦ ξεφεύγῃ ἀπ' τὴν προσπάθειά του ὁ κύριος ρόλος του, ἡ δημιουργία χαρακτήρων, περιορίζεται τὶς περισσότερες φορὲς στὴν ἀμφίβολη

ἐπίδραση τῶν φρονηματιστικῶν μαθημάτων κι' ἀλλάζοντας ρόλο, μεταβάλλεται σὲ φορέα γνώσεων.

Αὐτὸ δὲν εἶναι μονάχα φαινόμενο, ποὺ παρατηρεῖται στὴν Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευση, ἀλλὰ καθολικὸ φαινόμενο, λίγο ἢ πολὺ, σ' ὅλους τοὺς λαούς.

Ὅταν ὁ Ἄγγλος Ράσκιν (John Ruskin) δογματίζῃ ὅτι «ἀγωγή δὲν θὰ πῆ μαθαίνω τὰ παιδιά ὅ,τι δὲν ξέρουν, ἀλλὰ πῶς νὰ ζοῦνε καὶ νὰ φέρωνται μέσα στὴν Κοινωνία», εἶχε ἀκριβῶς ὑπ' ὄψει τοῦ τὴν ποιοτικὴ προσφορὰ τοῦ σχολείου τῆς χώρας του.

Γιὰ νὰ εὐδοκιμήσῃ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου καὶ νὰ μὴν ἀποβαίνει μιὰ στυγνὴ μορφή γνώσεων εἶναι ἀπαραίτητο ἡ ἀγωγή νὰ μεταθέσῃ κυρίως τὸ κέντρον τοῦ βάρους τῆς στὸ πρῶτο κοινωνικὸ κύτταρο, τὴν οἰκογένεια.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ φωτισθῇ ἡ μάνα καὶ ὁ πατέρας, πρὸ παντὸς ἡ μάνα, ὁ φυσικώτερος παιδαγωγὸς τοῦ παιδιοῦ.

Ἐὰν ἡ κοινωνικὴ ἔκφραση χαρακτηρίζεται ἀπὸ παθολογικὰ φαινόμενα, ἀπὸ ἐξτρεμιστές, ποὺ δὲν ἀναγνωρίζουν καμμιάν ἠθικὴ ἀρχή, ἀπὸ ἀρριβίστες ποὺ κυλοῦνε σὰν τὴ σφαῖρα σὲ γλυστερὴ ἐπιφάνεια, ἀπὸ ἐγωκεντρικούς, ποὺ ὑποτάσσουν τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου στὸ ἀτομικὸ τους συμφέρον, αἰτία δὲν εἶναι τὸ σχολεῖο, ἀλλὰ ἡ οἰκογένεια, ἡ ΜΑΝΑ.

- Κι' ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴ ξεκινώντας ἀπευθυνόμαστε κυρίως στὴν μητέρα, τὴν κάθε μητέρα. Τὴ μητέρα μὲ τὸ μονάκριβο γυιό, τὴ μητέρα μὲ τὰ πολλὰ παιδιά, τὴν ὑποψήφια ἀκόμα μητέρα, ποὺ πρὶν φτάσῃ στὴν ἰερότητα τοῦ λειτουργήματός της, ὀφείλει νὰ προπαρασκευασθῇ, γιὰ νὰ καταστήσῃ ὁ μοναδικὸς συντελεστικὸ παράγοντας, ποὺ θὰ ἐξυγιάνῃ τὴν κοινωνία.

Ἴσως νὰναι ὑπερβολὴ ὁ ἰσχυρισμὸς μας αὐτός, παρ' ὅλον ὅτι πιστεύομε τὸ ἀντίθετο, ἀφοῦ τρέμομε καὶ ἐξανίσταται ὁ πουριτανισμὸς μας καὶ στὴ σκέψη ἀκόμα ὅτι ἡ σεξουαλικὴ διαφώτιση εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ κεφάλαιο τῆς ἀγωγῆς.

Ὅμως ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολὴ ἡ ἀξίωση τῆς προπαρασκευῆς τῆς μητέρας. Θὰ ἦτανε μάλιστα ἐπιβεβλημένη ἡ εἰδικὴ διδασκαλία τῆς μητέρας ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεται, ἢ σὲ ἀνώτατα πνευματικὰ ἰδρύματα φοιτᾷ, ἢ στὴ μέση ἐκπαίδευση ἀναζητᾷ τοὺς πνευματικούς της ὀρίζοντες, ἢ στὸ ἐργοστάσιο, στὴ βιοτεχνία, στὸ κατάστημα κλπ. ἀνευρίσκει τοὺς οικονομικοὺς πόρους τῆς ζωῆς της.

Τὰ Γυμνάσια, οἱ μέσες Ἐμπορικὲς Σχολὲς καὶ οἱ συναφεῖς Ἐπαγγελματικὲς δέχονται κάθε χρόνο μιὰ πληθώρα μαθητριῶν. Ἀπὸ αὐτὲς ἓνα ἐλάχιστο ποσοστὸ ἀποφοιτῶντας θὰ ἐπιδιώξουν τὴν Πανεπιστημιακὴ τους κατάρτιση.

Ἡ μόρφωση ποὺ παίρνουν ἐκεῖ εἶναι ἀναμφίβολα ἐγκυκλοπαιδική. Ἀκονίζονται γιὰ νὰ εἰσδεχθοῦν τὰς προόδους τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ καὶ νὰ τὸν κατανοήσουν ἀπὸ προσωπικὴ τους προσπάθεια λιγώτερο καὶ περισσότερο γιὰ νὰ καταστοῦν ἱκανὲς γιὰ ἰδιωτικὲς ἢ δημόσιες θέσεις. Ἔτσι ἡ μέση Ἐκπαίδευση ἀγωνίζεται διαθέτοντας ὀλάκαιρα χρόνια νὰ καταστήσῃ

ἄξια τὴ γυναῖκα νὰ συναγωνισθῇ τὸν ἄντρα στὴ βιωτικὴ μέριμνα. Ἐνα πρᾶγμα μονάχα παραλείπεται, ἢ γιὰ τὴ θεωρεῖται ἴσως ἐπουσιῶδες ἢ γιὰ τὴ δὲ φτάσαμε ἀκόμα στὴν κατανόηση τοῦ προορισμοῦ τῆς γυναίκας : Ἡ ἐκπαίδευσίς της στὸν κυριώτερο ρόλο τῆς ζωῆς της, τὸ ρόλο τῆς μητέρας.

Ἄν θέλῃ ἐν τούτοις ἡ Πολιτεία νὰ ἐμποτίσῃ τὶς ἐπερχόμενες γενεές μὲ τὰ ιδεώδη, ποὺ ἔχει ἀναγάγει σὲ ἀξιώματα, ἃς ἔχη στὸ νοῦ της, πῶς κυρίως στὴ μητέρα πρέπει ν' ἀπευθυνθῇ. Κάθε ἄλλη ἐπιδίωξις δὲν ἀποτελεῖ παρὰ ἓναν ἄνευ προηγουμένου ἀβδηρητισμό.

Νὰ γιὰ τὴ ἀποδέκτης τῶν σκέψεών μας ἐπιθυμοῦμε νὰ εἶναι ἡ μητέρα. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Πολιτεία δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τέτοια... φιλοπράματα, ἃς φροντίσῃ ὁ κάθε πατέρας νὰ συμπεριλάβῃ στὶς φροντίδες τῆς ἀποκατάστασης τῆς κόρης του καὶ τὴ φροντίδα τῆς διδασκαλίας της σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Θὰ εἶναι ἡ ὠραιότερη καὶ ἐπωφελέστερη προσφορά του στὴν κοινωνία καὶ στὴν Πατρίδα.

Πολλὰ πρᾶγματα στὸν πολιτισμὸ μας ἔχουν ἀλλάξει καὶ ἡ μητρότης καὶ ὁ γάμος εἶναι σήμερα πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ ἄλλοτε, λέει ὁ δόκτωρ Κάννερ.

Οἱ νέες, ἑξακολουθεῖ, δὲν ἀνατρέφονται σήμερα γιὰ τὸ ὠραῖο ἔργο τῆς συζύγου καὶ τῆς μητέρας. Συνήθως πέρνουν μιὰ ἐπαγγελματικὴ ἀγωγή : «Νὰ γίνουν κάτι γιὰ νὰ κερδίζουν τὴ ζωὴ τους». Καὶ ὅταν παντρεύονται συγγρίζουν τὸ σπίτι τους σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἓνα γραφεῖο ἢ ἓνα κατάστημα. Γίνονται οἱ φανατικὲς ζηλώτριες τῆς ἀκριβείας, τῆς καθαριότητος καὶ τῆς τάξεως.

Ἡ καλὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν, καταλήγει ὁ δόκτωρ Κάννερ, μπορεῖ νὰ γίνεταί μόνον ὅταν οἱ γονεῖς ἀδιαφορῶντας γιὰ κάθε ἄλλο, ἔχουν ὑπὸ φειτούς τὰ τρία ἀπαραίτητα ποὺ ἐκεῖνος καθώρισε : Σ τ ο ρ γ ῆ — Π ρ ο σ ο χ ῆ — Ἐ π ι δ ο κ ι μ α σ ί α.

Ὅταν αὐτὰ ἀποτελέσουν τὸ πιστεύω τῆς κάθε μητέρας, ἃς εἶναι βέβαιη, πῶς ἀνταποκρίνεται ἐπαρκῶς στὸ ρόλο, ποὺ τὴν προώρισε ἡ φύσις.

Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις παραδίδομε τὴν ἐργασία μας — σὲ ποιὸν ἄλλον ; — στὴ ΜΗΤΕΡΑ, στὴν ὁποία εἶναι ἀφιερωμένο καὶ τὸ βιβλίον μας τοῦτο.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΜΑΝΑ

ΑΓΓ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ

Μάνες τοῦ ἀνθρώπου, πὼς σᾶς νοιώθω ἐντός μου
Μακαρισμένα πλάσματα ἱερά
Ὅλη τῆ θλίψη κρύβετε τοῦ κόσμου
Κι' ὄλη τοῦ κόσμου εἴσαστε ἡ χαρά.

Ἄπ' τὴν Ἐκάβη κι' ὡς τὴν Παναγία
Οἱ δοξασμένες σεῖς κι' οἱ ταπεινές
Μιά προσευχὴ σ' ἐσᾶς σὰν εὐωδία
Κι' ὄλες οἱ σκέψεις νᾶναι μας ἀγνές.

Μπρός σας θυμίαμα κι' ἡ ψυχὴ ν' ἀνέβη
Ἐνας Θεὸς σᾶς κατοικεῖ κρυφὸς
Μακρὰ ἀπὸ σᾶς, καλές, ὅλα εἶναι χλεύη
Κι' εἶστε ὁ πηλὸς, πὸν πάει νὰ γίνη φῶς.

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΖΑ

Ύπνε μου, πάρε τὸ παιδί, νὰ μοῦ τὸ σεργιανίσης
στὰ ρόδα τῶν περιβολίων, στὰ κρύα νερὰ τῆς βρύσης.
Παρ' το καὶ δείξε του νὰ βρῆ τῶν παλατιῶν τὴ στράτα,
ποῦναι τοῦ Ρήγα οἱ θησαυροὶ μὲ τὰ κωνστατινάτα.
Καὶ χάρισέ του τὰ κλειδιά, ν' ἀνοίξη καὶ νὰ πάρη
μαργαριτάρι ἀτρύπητο, σπειρὶ μαργαριτάρι.

Κοιμήσου, φῶς μου, κι' ὁ Χριστὸς σοῦ παραστέκει πλάι
Κοιμήσου κι' ἡ μανούλα σου τὴν κούνια σου κουνάει.
Τὴν κούνια σου τὴν ἔστρωσε μὲ μαλακὸ σετόνι,
ποῦ τῶπλυναν καὶ τῶκαναν νεράϊδες σὰν τὸ χιόνι.
Στὸ πάπλωμά σου κέντησε αἰτούς νὰ σὲ στολίζουν,
γαρύφαλλα τῆς Βενετίας γὰ σοῦ μοσκομυρίζουν.
Σοῦ κέντησε μιὰ Παναγιὰ στ' ἀγνὸ προσκέφαλό σου
κι' ἀκόμα τὴν Ἀγιὰ Σοφιά, νάχης στὸ μάγουλό σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄.

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

1. Πορεία πρὸς τὴ δημιουργία

Ἐκεῖνος κι' Ἐκείνη. Ἡ αἰώνια ἱστορία ποὺ σκηνοθετεῖ ἡ ζωὴ γιὰ τὴ διαιώνισή της.

Ὁ Μάριος καὶ ἡ Τιτίκα. Ὁ Παῦλος καὶ ἡ Βιργινία. Ἡ Γαλάτεια καὶ μία καλύβη. Τὸ φλογερὸ αἶσθημα ποὺ ἀνταμώνει δυὸ ψυχές ἴσως μέχρι τοῦ . . . τάφου, ἀσφαλῶς ὅμως ὡς τὴ νυφικὴ παστάδα.

Ἐκεῖνος 25. Ἐκείνη στὰ 19. Λουλούδια μοσχομυρισμένα, μὲ χυμοὺς ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὸν Παράδεισο κι' ὀδηγοῦνε στὸν Παράδεισο.

Ὁ ἓνας εἶναι ἡ σκιά τοῦ ἄλλου. Νομίζουν ὅτι προϋπήρχαν τῆς κοσμογονίας, ὅτι ἀποσπάσθηκαν ἀπὸ τὸ χάος καὶ ζοῦνε τὴν πραγματικότητα μὲ ὅλες τὶς ὁμορφιές της.

Λυποῦνται μάλιστα, γιὰτὶ δὲν εἶχαν ἐνωθῆ ἐνωρίτερα, πρὶν ἀκόμα γίνῃ ὁ κόσμος, πρὶν ἡ Δημιουργία πάρει τὴν μορφή της τὴν τωρινή.

Καμμιά ρυτίδα στὴν ἀκύμαντη θάλασσά τους. Κανένα σύγνεφο "Ὅλα κυλᾶνε ὁμορφα καὶ χαριτωμένα. Ἄνάμεσα στὰ φιλιὰ καὶ στὰ χάϊδια, ποὺ τὰ διακόπτει μονάχα ὁ ἔντονος αἰσθησιασμός.

Ὁ χρόνος περνᾶει. Οἱ μέρες γίνονται μεγαλύτερες καὶ σιγὰ - σιγὰ χάνουν τὴν ἀρχικὴ τους γοητεία.

Εἶναι ὅμως ἀκόμα σκεπασμένος μὲ τὴ βελουδένια ὀμίχλη, ποὺ ὅλα τὰ ἐξωραΐζει. Ἀλλὰ ἡ ζωὴ ἔχει κι' ἄλλες φροντίδες.

Ἐκεῖνος εἶναι ἀκμαῖος, γεμᾶτος ὄρεξη καὶ χυμούς, ἀλλ' Ἐκείνη ἔχει κάποιες ἀδιαθεσίες. Ἀνορεξία, τάση γιὰ ἔμετο, λιποθυμίες. Ποῦ καὶ ποῦ νοιώθει ὅλα νὰ χάνωνται κι' αὐτὴ νὰ σβήνῃ, νὰ πέφτῃ στὴν ἄβυσσο.

— Μὰ τί ἔχω λοιπόν; ρωτᾶει τὸν ἄνθρωπο τῆς καρδιᾶς της. Κι' ἐκεῖνος μειδιᾷ ἀπὸ ἱκανοποίηση. "Ὅχι γιὰτὶ βᾶδιζε πρὸς τὰ κελὺ μ' αὐτὸ τὸ σκοπό. Ἰσα - ἴσα ποὺ οὔτε κἂν τὸ εἶχε σκεφθῆ. Ἀλλὰ γιὰτὶ ὑποπτεύεται ἐντὸς του τὴν πηγὴ τῆς δημιουργίας.

Ἐκείνη ἐννοεῖ καὶ κοκκινίζει ἀπὸ μιὰ δυνατὴ συγκίνηση. "ὦ! θὰ γίνω ΜΗΤΕΡΑ, διανοεῖται καὶ τὸ κάθε κύτταρό της πλημμυρίζει ἀπὸ ἀκαθόριστο συναίσθημα εὐδαιμονίας.

Σὲ λίγο νοιώθει τὰ σκιρτήματα τοῦ παιδιοῦ της καὶ ἀποφασίζει χιὰ χάρη του ν' ἀκολουθήσῃ ὑγιεινὴ ζωὴ.

— Εἶμαι μητέρα . . . Εἶμαι μητέρα, ἐπαναλαμβάνει μὲ τὸ νοῦ της κι' αὐτὴ τὴ σκέψῃ τὴν πιπιλίζει εὐχάριστα, ὥσπου νὰ τὴ χορτάσῃ. Βλέπει πὼς ἔφτασε στὸ σκοπὸ, χωρὶς αὐτὸς ν' ἀχῆ τεθῆ ἐνσυνείδητα. Κι' ὅμως χάρεται. Νᾶναι τὸ ξύπνημα τῆς μητρότητος ἢ ἕνας ἐγωϊσμός τῆς δημιουργίας ; "Ἄν εἶναι ὁ δεύτερος λόγος, ἄς μὴ ἐπαίρεται, γιὰτὶ ὅλες οἱ φροντίδες της ξεκίνησαν ἀπ' τὴν προσωπικὴ της ἱκανοποίησι, τὴν ἱκανοποίησι τοῦ ἡδονισμοῦ, ποῦ τόσο σοφὰ καὶ ἀριστοτεχνικὰ ἐνέβαλε ὁ Δημιουργὸς στὴν ἀνθρώπινη φύσι καὶ γενικὰ σὲ κάθε ζωντανὴ ὑπαρξῆ. Τὸ παιδί ἐρχεται σὰν ἀποτέλεσμα, μὰ ποῦ δὲν ἦτανε καθόλου συνειδητὸς σκοπός, τουλάχιστο στὴ πρώτη περίοδο τῆς ἔγγαμης ζωῆς.

Καμμιά φορά, κι' αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν παθολογικὴ ἔκφρασι τῆς κοινωνίας, θεωρεῖ τὴν κατάστασὴ της αὐτὴ σὰν ἀδικία, γιὰτὶ δὲν πρόλαβε νὰ χαρῆ τὴ ζωὴ, νὰ χαρῆ τὴν ἀπελευθέρωσὴ της ἀπ' τὰ δεσμά τῆς παρθενίας καὶ τῆς αὐστηρῆς ζωῆς τῆς κόρης. Τὸ παιδί θᾶναι ἕνα ἐμπόδιο γιὰ τὴν προσωπικὴ της διασκέδασι. "Ἄς ἐρχόταν ἀργότερα — νὰ χορτάσῃ πρῶτα

Ἄνοησιες. Ἐγκληματικὲς ἀνοησιες. Γιὰτὶ ἡ ἀνθρώπινη φύσι ποτὲ δὲν χορταίνει. Εἶναι πάντα ἄπληστη καὶ ἀχόρταγη. Εἶναι ἀνικανοποίητη καὶ ἀναζητᾶει πάντα νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὴ συνήθεια, ποῦ καταντᾶει ρουτίνα, φτάνοντας ὡς τὸν ἐξτρεμισμὸ ποῦ φθείρει τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ διαφοροποιεῖ καὶ ἀποσυνθέτει τὴν οἰκογένεια ἐξανεμίζοντας τίς ἀληθινὲς χαρὲς τῆς ζωῆς.

Καὶ οἱ ἀληθινὲς χαρὲς εἶναι ἡ φυσιολογικὴ ροὴ τῆς ζωῆς μας ὅπως τὴν καθορίζει ἡ φύσι. Αὐτὴ δὲν μᾶς δίνει ποτὲ κᾶτι τὸ στατικὸ καὶ ἀμετάβλητο, γιὰ νὰ ἐξωθηθοῦμε σὲ λύσεις προσωπικῶν ἀναζητήσεων μὲ μοναδικὸ περιεχόμενον τὴν ἡδονή. Μεταβάλλει τὰ αἰσθηματὰ μας, τὴν κατάστασὴ μας σωματικὰ καὶ ψυχικὰ, μᾶς δίνει νέα περιεχόμενα, νέα καθήκοντα κι' εὐθύνες κι' ἔτσι ἱκανοποιεῖται τὸ ἀκόρεστο τῶν ἀναζητήσεών μας καὶ μάλιστα πληθωρικὰ.

«Ὁ ζῶν κατὰ φύσιν ζῆ κατ' ἀρετὴν» κι' αὐτὸ τὸ ρητὸ βρίσκει ἀπόλυτη τὴ δικαίωσὴ του στὴ φυσιολογικὴ ἐξέλιξι τῆς μητέρας.

2. Ἡ γλυκεῖα ὀδύνη τοῦ τοκετοῦ

Ἐννῆά μῆνες ὀλοκληρωμένοι περνᾶνε. Ἡ εὐλογημένη στιγμὴ ἔφτασε. Ἡ συγκίνηση εἶναι διάχυτη καὶ στοὺς δύο. Ἐκεῖνος μὲ κᾶποια ἀνησυχία στέκει δίπλα της καὶ τὴν ὀδηγεῖ στὸ νοσοκομεῖο. Τῆς δίνει θάρρος καὶ τῆς συσταίνει ψυχραιμία. Τῆς σφίγγει τὸ χέρι, γιὰ νὰ τῆς διοχετεῦσῃ τὴ θερμότητα τῶν αἰσθημάτων του.

Ἐκείνη σκέπτεται κάπως ἀόριστα κι' ἐνεργεῖ αὐτόματα. Μακρυνοὶ πόνοι καὶ ὀδυνηροὶ τὴν προετοιμάζουν γιὰ τοὺς μεγαλύτερους τοῦ τοκετοῦ Ὁ γιατρὸς δὲν ἀνησυχεῖ. Ὁ τοκετὸς ἔρχεται φυσιολογικά.

Ἐκεῖνος ἀγωνιᾷ καὶ ἀναμένει. Ἐκείνη ἀφήνει μικρὲς κραυγὲς στοὺς διαδοχικοὺς πόνους.

Ἐπὶ τέλους οἱ πόνοι γίνονται ἀλλεπάλληλοι. Νοιώθει πὼς χάνεται. Κάτι ξεκολλάει ἀπὸ τὰ σπλάγχνα της. Γίνεται ὅλη μιὰ πύλη γιὰ νὰ περάσῃ ὁ ἀναμενόμενος. Μιὰ κραυγὴ πιὸ δυνατὴ καὶ ὁ ΜΠΟΥΛΗΣ μας ἔρχεται στὸν κόσμο, ἐνῶ αὐτὴ θαρρεῖ τὸν ἑαυτὸ της ἕνα πτώμα. Ἡ ματιὰ της εἶναι θολή. Κι' ὅμως μέσα στὴ θολούρα της βλέπει τὴ μορφή ἑνὸς μικροσκοπικοῦ τέρατος μὲ κεφάλι πρισμένο κι' ἀκούει τίς γοερὲς κραυγὲς του.

Αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ χαμογελάσῃ, ἀλλὰ νοιώθει τοὺς πόνους τοῦ ὑστέρου καὶ τὸ χαμόγελό της σβήνει πρὶν ἀνθίσει.

3. Ἡ αὐγὴ τῆς στοργῆς

Ξαπλωμένη ὕστερα στὸ κρεβάτι της, ἀκίνητη καὶ σκεπασμένη μὲ κατάλευκα σεντόνια δέχεται τὴν ἐπίσκεψη Ἐκείνου. Τοῦ μειδιᾷ εὐτυχισμένη, Ἐκεῖνος σκύβει καὶ τὴ φιλεῖ στὸ μέτωπο. Εἶναι ἕνα φίλημα στὴ μητέρα πάναγνο, ὅπως ἡ δροσιά. Στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ εἶναι ἡ κούνια. Μ' εὐλάβεια σηκώνει τὰ πέπλα καὶ παρατηρεῖ τὸ πλάσμα Του. Αὐτόματα προσπαθεῖ νὰ διακριβώσῃ ὁμοιότητες καὶ χαμογελάει διαπιστώνοντας τὸ εὐρύ του μέτωπο, τὰ λεπτά του χεῖλη, τὴν κόψη τῆ δική του. Τί ἐγώϊσμός !!

Παραξενεύεται, γιατί βρῖσκει τόσο κρῦα τὴν καρδιά τοῦ Πατέρα. Ὅλη ἡ στοργὴ του εἶναι γιὰ Κεῖνη καὶ μέμφεται τὸν ἑαυτὸ του, γιατί δὲν συγκινεῖται ἀπὸ τὴν πιὸ ἔντονη στοργὴ γιὰ τὸ γυιό.

— Αὐτὸ δὲ εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ ; διαλογίζεται. Ἀνόητε ! περίμενε κι' ἔννοια σου.

4. Δάκρυ εὐδαιμονίας

Οἱ κόρφοι της γεμίζουν ὑγρὸ ζωοποιό. Τῆς ἐπιτρέπουν νὰ δώσῃ τὸ μαστό της στὸ πεινασμένο ἀγρίμι. Μὲ δειλὲς κινήσεις βγάνει τὸ πάλλευκο στηῆθος της, ποῦ ἦτανε ἡ λατρεία Ἐκείνου, καὶ τὸ προσφέρει στὸν τωρινό του κάτοχο.

Μιὰ βεντούζα κολλάει στὴ θηλή της καὶ τὸ γάλα της διοχετεύεται στὸ πεινασμένο στομάχι.

Τὸ παρατηρεῖ καθὼς θηλάζει καὶ προσπαθεῖ νὰ τοῦ εὔρη ξωτικές ὁμορφιές, γραμμὲς καλλιτεχνικές. Στὴ μητρότητά της οἱ ζαρω-

ματιές του προσώπου του χάνονται και η φαντασία της το μεταβάλλει σ' ένα άγγελουδι.

Καθώς εκείνο χορταίνει την πείνα του, με το χέρι της του χαϊδεύει ανάλαφρα τὰ μαλλάκια του, που είναι όλόμαυρα σαν τὰ δικά της και από μέσα της χαμογελάει.

Εἴκοσι λεπτά κρατιέται ή βεντούζα στη ρόγα της και ρουφάει συνεχώς με διακοπές μονάχα για τὴν ἀναπνοή του.

Και τί ὄμορφα που ἀναπνέει! Πόσο μαλακά και ἀνάλαφρα ἀναπνέει!

Θυμᾶται τὰ χρόνια που ἔπαιζε με τὴν κούκλα της και τὴν ἔφερνε στο στήθος της να... τὴ θηλάση με τὰ πιό τρυφερά γλυκόλογα, ὅταν ἦτανε ἀκόμα παιδούλα, ἀσχημάτιστη και ἄγουρη. Νά! τὴν ἔχει μιὰ ζωντανὴ κούκλα στὴν ἀγκαλιά της. Κάτι ποῦναι δικό της, κατάδικό της, βγαλμένο ἀπ' τὰ σπλάγχνα της, γέννημα τῶν πόνων της, που ἀκόμα καλὰ-καλὰ δὲν τὴν ἄφησαν.

Ἡ εὐαισθησία της ἀναπτυγμένη ἀπ' τὴν κατάστασή της δοκιμάζεται και ἕνα δάκρυ εὐτυχίας στέκεται στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν της.

Εἶναι τὸ πρῶτο μαργαριτάρι τῆς μητέρας, που τὴν ἐξαγνίζει και τὴν ἱερώνει.

5. Ἡ πρώτη κραυγή

Ὁ Μπούλης μας βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐννεάμηνη φυλακή του με μιὰ γκριμάτσα και μιὰ κραυγή.

Ἡ γκριμάτσα εἶναι δεῖγμα τοῦ πόνου ἀπὸ τὴν τρομερὴ πίεση κατὰ τὴν ἐξοδό του. "Ενας τόσος ὄγκος ἀπὸ μιὰ τόσο μικρὴ πύλη!

Ἡ κραυγή, λέει ὁ μεγάλος Κάντιος, δὲν εἶναι ἡ ἀπήχηση ὀδυρμού και φρίκης για τὸν ἐρχομό του στον κόσμο, τὴν κοιλάδα τῶν δακρῶν και τῶν στεναγμῶν, ἀλλὰ κραυγὴ ὀργῆς και ἀγανάκτησης.

Αὐτό, βέβαια εἶναι μιὰ ποιητικὴ ἀπόδοση τῆς δικῆς μας ἐμπειρίας ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Ἡ κραυγὴ τοῦ Μπούλη μας εἶναι ἐν μέρει ἔκφραση δυσάρεστου συναισθήματος ἀπὸ τὴν ἀπότομη μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας. Ἀπὸ τὴ θερμότητα τοῦ μητρικοῦ σώματος στὴν ἄμεση ἔκθεσή του στὴ διάφορη θερμότητα τοῦ νέου περιβάλλοντος (Ament και Gaupp) (ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ).

Ἄλλὰ ὅ,τι κι' ἂν εἶναι, τὸ γεγονὸς εἶναι πὼς ἡ εἴσοδος του στον κόσμο συνδέεται με τὴν πιό δυσάρεστη κατάσταση.

Κι' ὅσο πιό δύσκολος και δυσάρεστος ὁ ἐρχομός του τόσο πιό ἔντονη ἡ καταβολὴ και πιό πρόσφορη ἡ ψυχὴ σὲ τραύματα. (Otto-Ranke).

Ἡ δυσάρεστη αὐτὴ κατάσταση εἶναι μιὰ προκαταβολικὴ διαμαρτυρία γιὰ ὅ,τι θὰ ἐπακολουθήσῃ στὸν κύκλο τῆς ζωῆς τοῦ Μπούλη μας.

Ἡ πείνα, ἡ δίψα, ὁ χορτασμός, ὁ πόνος τοῦ σώματος εἶναι οἱ σημαντικώτεροι παράγοντες, ποὺ εὐθύς ἀπὸ τὴ γέννησή του θὰ ἐξωτερικεύωνται μὲ συναισθήματα.

Καὶ στὰ πρῶτα χρόνια ὁ Μπούλης μας ἔχει τὰ πιὸ δυσάρεστα συναισθήματα παρὰ βραδύτερα.

Τὸ ἔτος αὐτὸ ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν πολὺ λίγων εὐχάριστων ἐτῶν. (Preyer).

6. Μεγάλες ἐλπίδες—τρανὲς ὑποσχέσεις

Ὁ Μπούλης μας δὲν ἔχει ὀλοκληρωμένες τίς τρεῖς ἐβδομάδες ποὺ εἶδε τὸ φῶς.

Οὔτε ἀκούει, οὔτε βλέπει. Τὸν διευθύνουν μονάχα τὰ ἔνστικτα. Τὸν κυβερνᾶνε ἡ πείνα καὶ ὁ πόνος. "Ὅταν ἦρθε ἡ στιγμή, τὸν ξύπνησε ἡ πείνα ἀπὸ τὸν ὕπνο - λήθαργο. Δίπλα στὰ χεῖλη του κᾶτι τὸν χაῖδευε ἀπαλὰ-ἀπαλὰ. Τ' ἄνοιξε λοιπόν, γύρισε τὸ κεφάλι του πιὸ πρόσφορα καὶ προσπαθοῦσε νὰ βρῆ τὴν θηλή. "Ἐψαξε, ἄπλωσε τὴ γλωσσούλα του, μὰ τίποτε. "Ἦτανε μιὰ πτυχή τοῦ σεντονιοῦ του.

Μέσα του νοιώθει τὸ κενό, ποὺ φέρνει δυσαρέσκεια κι' ἀρχίζει τίς φωνές. Στὴν ἀρχὴ μουρμουριστά. "Υστερα ἐντονώτερα. Δὲν ἀργεῖ νὰ κραυγάσῃ μανιασμένα, ὥσπου τὸν σηκώνουν καὶ τὰ χεῖλη του προσαρμόζονται ἀνυπόμονα στὴν μητρικὴ θηλή.

Ρουφάει εὐχάριστα τὸ ὑγρὸ τῆς ζωῆς γρυλίζοντας. Αὐτὸ γίνεται ταχτικὰ καὶ σὲ τακτὲς ὧρες. "Α ! ἡ μανούλα, ἡ μικρὴ μανούλα, ἡ ἄπειρη καὶ νειόβγαλτη σ' αὐτὴ τὴ μορφή τῆς ζωῆς, θέλει νὰ βάλῃ γερὲς ἀρχές, τόσο γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ της, ὅσο καὶ γιὰ τὸ χαρακτήρα του ! Δὲν πρέπει νὰ κακομάθῃ. Δὲν πρέπει νὰ ξυπνάῃ τὴ νύχτα. Δὲν πρέπει νὰ τρώῃ ἀδιάφορα καὶ ὅποτε τοῦ καπνίσει. Πρέπει ἀπὸ τώρα νὰ πειθαρχήσῃ σὲ μιὰ καθιερωμένη τάξη πραγμάτων.

Κι' ὅταν θὰ μεγαλώσῃ, νὰ γίνῃ τὸ ἰδανικὸ παιδί, ὁ ἰδεώδης τύπος τοῦ ἀθρώπου, ὁ ξεχωριστός, ποὺ θὰ φωτίσῃ τὴν ὑπαρξή της μὲ τὸ φῶς του.

Αὐτὰ σκέπτεται ἡ φωτισμένη μανούλα τῶν 20 Μαΐων καὶ δίνεται ὀλόκληρη σ' αὐτὸ τ' ὄνειρο.

Κι' αὐτὸ τ' ὄνειρο τὸ ζωντανεύει κι' ἔτσι γιὰ ἐπιβεβαίωση τὸ σφραγίζει μ' ἓνα ἀνάλαφρο φίλημα στὴ βελούδινη παρεῖα τοῦ Μπούλη μας, ποὺ χορτασμένος κι' εὐτυχισμένος κοιμᾶται πιά.

7. Τρυφερότητα

Ὁ Μπούλης κοιμᾶται στὴν κούνια του. Ἡ μανούλα κάθεταί στὸ κρεβάτι της, γιατί βρίσκεται σ' ἀνάρρωση ἀκόμα. Μὲ τὰ τριανταφυλλένια της δάχτυλα πλέκει ἓνα σὰξ πλεχτό, ἀφρᾶτο καὶ χνουδωτό. Εἶναι γιὰ τὸ Μπούλη της. Θὰ τοῦ τὸ φορέση καὶ μὲ τὸ σὰξ του θὰ φαίνεται σωστὸ ἀγγελουῖδι.

Ἄχ! πότε νὰ μεγαλώση, νὰ μοῦ πῆ ὁμορφα λογάκια, νὰ περπατῆ στὸ πλάϊ μου. Νὰ τοῦ κρατῶ τὸ χεράκι καὶ νὰ μοῦ φωνάζη: Μα... μά!!

Ἡ καρδιά της πλημμυρίζει ἀπὸ τρυφερότητα καὶ γαλβανισμένη ἀπὸ τ' ὄνειρό της σκύβει ἀπάνω στὴν κούνια, τὴν ξεσκεπάζει καὶ στέκει ἀκίνητη παρατηρώντας τὸ μ' ἓνα χαμόγελο εὐδαιμονίας. Ἐκεῖνος ἀνύποπτος, γιὰ τὰ αἰσθήματα ποῦ προξενεῖ, κοιμᾶται ἤσυχα. Ποῦ καὶ ποῦ χαμογελᾷ σάμπως νὰ παίζουν στὸ πανὶ τοῦ ὄνείρου του παληάτσοι τοὺς πιὸ κωμικοὺς ρόλους των(*)

Γοητευμένη ἡ μανούλα του ἀπλώνει τὸ δάχτυλο ἀπαλὰ-ἀπαλὰ στὸ βελουδένιο προσωπάκι καὶ τοῦ χαϊδεύει τὰ χειλάκια, καθὼς διαστέλλονται.

Τοῦ χαϊδεύει τὴ ρόδινη μυτούλα του καὶ φτάνοντας στὶς ζάρες τοῦ μετώπου του βάλθηκε νὰ τοῦ τὶς ἰσιώση.

Ὁ Μπούλης ξυπνάει. Ἀνοίγει τὰ ματάκια του, τεντώνεται, χασμουριέται καὶ νοιώθοντας κουρασμένος κλαυθμηρίζει. Ἡ Μανούλα τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά της καὶ τοῦ ψιθυρίζει τρυφερὰ λόγια, ποῦ ἐκεῖνος δὲν νοιώθει, τοῦ κάνει γκριμάτσες ποῦ δὲν καταλαβαίνει. Κι' ὅμως τὴν κυττάζει σὰν νὰ τὴν προσέχη. Τοῦ ἀρέσει ἡ κίνηση ἂν καὶ ἄπλερος κι' ἀστάλωτος ἀκόμα. Ξεκουράζεται τόσο καλὰ σ' αὐτὴ τὴ θέση. Κι' ὅσο νὰ μὴν καταλαβαίνη, ἐν τούτοις διαισθάνεται ἀπὸ τὶς πιέσεις τῆς ἀνάγκης ὅτι, εἶναι πιὸ καλὰ στὴ μητρικὴ ἀγκαλιά, ἀπ' ὅτι εἶναι στὴν κούνια. Τοῦ εἶναι δυσάρεστη ἡ ἀκίνησία, ὅπως τὸν καθηλώνουν σ' αὐτὴ τὰ σπάργανά του.

8. Ἡ πλημμύρα τῆς στοργῆς. — Ἡ πρώτη παράβαση

Ἀπόψε τὴ νύχτα ὁ Μπούλης μας ξύπνησε τρεῖς φορές. Τὴ μιὰ ἦτανε βρεγμένος κι' ἤθελε στεγνά. Τὴν ἄλλη γιατί τὸν ἔτριβε μιὰ διπλωσιά τοῦ σπαργάνου του καὶ πονοῦσε. Τὴν τρίτη γιατί ἔνοιωσε κᾶπως ἀδειανὸ τὸ στομάχι του καὶ θυμήθηκε τὴ θερμότητα καὶ τὴ γλύκα τῆς τροφῆς του.

(*) Τὸ γέλιο καὶ τὸ μειδίαμα τοῦ βρέφους, ποῦ θηλάζει εἶναι ἀρχέγονες ἐκφραστικὲς κινήσεις, ποῦ ἀναφαίνονται τὸν πρῶτο μῆνα καὶ ἐξωτερικεύουν ἀπ' τὴν ἀρχὴ γενικὰ ἡδονικὰ συναισθήματα. (Ψυχολ. Παιδιοῦ Ament).

Τὴν κάθε φορά ἄρχιζε κλαυθμηριστὰ καὶ κατέληγε σὲ κραυγές. Ἡ μανούλα ξύπνησε καὶ τὶς τρεῖς φορές. Ἐλήθεια ἔνοιωθε ἕνα βάρος νὰ τῆς πιέζει τὰ βλέφαρα καὶ κάτι νὰ τῆς παραλύη τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια.

Κι' ὅμως ξυπνοῦσε καὶ προσπαθοῦσε ν' ἀντιληφθῆ ποιά ἀνάγκη πιέζει τὸν Μπούλη της.

Εἶναι πρόθυμη νὰ τοῦ ἀπομακρύνῃ κάθε δυσάρεστη κατάσταση, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ θελήσῃ νὰ τοῦ κολακεύσῃ τὶς ἰδιοτροπίες.

Ἐκεῖνος, ὁ σύζυγος, λαγοκοιμᾶται πλαϊνὰ της καὶ κάθε φορά, ποῦ μοιραῖα τὸν ξυπνάει, νοιώθει δυσφορία, μὰ δὲν μιλάει, γιὰ νὰ μὴ ξυπνήσῃ, νὰ μὴ χάσῃ τὸ χουζοῦρι του.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ὁ Μπούλης μας πάλι ξυπνάει. Αὐτὸ κάνει τὴ μανούλα ν' ἀνησυχῆσῃ. «Κάπου θὰ πονάῃ» συλλογίζεται καὶ τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά της.

Αὐτὸς ὁ κατεργαροῦλης δὲν εἶχε κανένα πόνο. Ἀπλούστατα ἤθελε νὰ ξεμουδιάσῃ κᾶπως. Δὲν ἔχει αἴσθησι τοῦ χρόνου.

Ὅταν τὸν ξανάβαλαν στὴν κούνια του ἄρχισε πάλι νὰ φωνάζῃ μὲ κάτι φωνάρες, ποῦ θαρροῦσες πὼς τὸν ἄρπαξε λύκος.

— Μήπως πεινάει ; μουρμουρίζει ἀνήσυχος ἐκεῖνος μὲ κλειστὰ τὰ μάτια.

— Καλέ, δὲν εἶναι μιὰ ὥρα ποῦ ἔφαγε, ὅπως πάντα του.

— Βρὲ εἶναι φαγὰς, δὲν τὸν κατάλαβες ἀκόμα ; Δὸς του νὰ τὴν τεζώσῃ καὶ νὰ ἰδῆς πὼς θὰ πάψῃ.

— Μὰ δὲν εἶναι ἡ ὥρα του. Κι' ἔπειτα τὶς νύχτες δὲν πρέπει νὰ ξυπνάῃ.

— Οὐαααὰ - οὐαααὰ φωνάρες ὁ Μπούλης.

Νικημένη ἡ μανούλα ἀκολουθεῖ τὴ συμβουλὴ τοῦ συζύγου, ποῦ σὰν πυρῆνα της ἔχει τὴν ἡσυχία του. Τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά της καὶ τοῦ προσφέρει τὸ στήθος της, χωρὶς νᾶναι ὥρα θηλασμοῦ.

Ὁ Μπούλης δὲν πεινάει κι' ὅμως πιάνει ἀνόρεχτα τὴ θηλὴ καὶ καθὼς τὴν κρατᾷ αἰχμαλωτισμένη στὸ στόμα του ποῦ καὶ ποῦ τὴν ἀπομυζᾷ.

Σὲ λίγα λεπτὰ ἀποκοιμιέται καὶ ἡ μανούλα προσεχτικὰ καὶ ἀθόρυβα τὸν τοποθετεῖ ξανά στὴν κούνια του.

Ἡ παράβασι τῶν ἀρχῶν της ἔγινε. Ἐλήθεια ἡ πρώτη παράβασι, ἡ πρώτη κάμψις, ποῦ θᾶχῃ παρόμοιες συνέπειες κάθε φορά ποῦ ὁ Μπούλης μας θὰ φωνάζῃ.

Ἡ Μπούλης πῆρε σὲ ἀπαγορευμένες ὄρες τὸ φαγητό του. Καὶ ἂν ἐπαναληφθῇ, ποῦ θὰ ἐπαναληφθῇ γιὰτὶ εὐκόλα κάμπτεται ἡ μανούλα καὶ μάλιστα τέτοιες ὄρες, ὁ Μπούλης θὰ πάρῃ τὴ συνήθεια νὰ κλαίῃ ὅσο πιὸ δυνατὰ μπορεῖ, ἂν δὲν τοῦ κάνουν τὸ χατῆρι.

Χωρὶς βέβαια νὰ ξέρῃ πόσο τρυφερὴ εἶναι ἡ μητρικὴ στοργή

καὶ πόσο εὐσυγκίνητη ἢ μητρικὴ καρδιά, θὰ καταφέρνῃ νὰ βγαίνη πάντα του νικητῆς.

† Λησμονάει ἢ μάνα πὼς ἢ χαλιναγώγηση τοῦ ἐνστίκτου τῆς πείνας δίνει τὸ πρῶτο μάθημα τοῦ ρυθμοῦ στὴ ζωῆ. Νὰ γιατί χρειάζεται αὐστηρότητα καὶ περιορισμὸς στὴν πλημμύρα τῆς στοργῆς.

Ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς γεννήσεώς του, ἂν ὄχι ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς συλλήψεως.

9. Ἀποφάσεις ποὺ δὲν τηροῦνται

Ὅταν βγῆκε ἀπὸ τὸ Μαιευτήριον πήρε τὶς στοιχειώδεις ὁδηγίες γράμμενες σ' ἓνα χαρτί.

Κρατοῦσε τὴ μεγάλη ἀπόφαση νὰ μὴν ὑποχωρήσῃ στὶς ἀδυναμίες τῆς στοργῆς της καὶ τὴ συνώψισε σὲ ἀφορισμούς :

1. Δὲν θὰ τὸ κουνῶ στὴν κούνια ὅταν κλαίῃ.

2. Δὲν θὰ τὸ θηλάζω παρὰ στὶς ὠρισμένες του ὥρες ἀνὰ τρίωρο.

3. Ποτὲ δὲν θὰ τοῦ δώσω ἓνα γεῦμα παραπάνω.

4. Θὰ τοῦ κρατῶ ἄψογη καθαριότητα κ.λ.π.

Ἀποφάσεις μεγάλες, ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ λυγίσουν, ν' ἀλλάξουν μὲ κανένα τρόπο.

Μὰ νὰ πού ὁ Μπούλης κλαίει μ' ὄλη του τὴ δύναμη κι' αὐτὴ ἀδύναμη μπροστὰ στὸ ἄγνωστο αἴτημά του πότε τὸν σηκώνει στὴν ἀγκαλιά της, πότε τὸν ἀπιθώνει μαλακὰ-μαλακὰ στὴν κούνια του.

Καμμιά δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ δὲν κύτταξε, οὔτε τὸν ἑαυτὸ της. Πότε νὰ τὰ φροντίσῃ αὐτὰ ἀφοῦ ὁ Μπούλης της κατάντησε ἓνας τύραννος καὶ δὲν ξέρει κἄν τί ἔχει. Δὲν ξέρει τί νὰ τοῦ κάνῃ. Καὶ τὴν ἡμέρα—θέλεις λίγο θέλεις πολὺ—κοιμᾶται, ἀλλὰ τὶς νύχτες, θεέ μου, τί μαρτύριο! Ὅλο τὴν ξυπνᾶ. Εἶχε ἀποφασίσει νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ κλαίῃ, νὰ κλαίῃ ὥσπου ν' ἀποκάμῃ. Ἀλλ' ἡ καρδιά της δὲ βάσταξε ὅταν ἔφτασαν στὴ διαπασῶν οἱ κραυγές του καὶ μάλιστα μ' ἓνα τέτοιο πείσμα, ποὺ θαρροῦσε θὰ σκάσῃ.

Χωρὶς νὰ τὸν σηκώσῃ ἀπὸ τὴν κούνια του, τοῦ τραγουδοῦσε μονότονα ὠωωωω, ὠωωωω, νάνι-νάνι καὶ σιγὰ-σιγὰ τοῦ τράνταζε τὴν κούνια του.

Ὁ Μπούλης μας ἠσύχασε. Τὸ κούνημα τὸν εὐχαριστοῦσε. Συνδυασμένο μάλιστα μὲ μιὰ ἀπαλὴ καὶ γλυκειὰ μονότονη μουσικὴ τοῦ καλμάρισε τὰ νεῦρα. Ξαπλωμένος στὴν κούνια, στὴν πιὸ βολικὴ καὶ ἀναπαυτικὴ στάση, ἀκολουθεῖ μ' ἓνα μονότονο γρύλισμα κᾶτι μεταξὺ α-ε καὶ ο σὰν ἰσοκράτης πρωτοψάλτου.

Μ' αὐτὰ τὰ χαϊδολογήματα ὁ ὑποψήφιος δήμιος τῆς μανούλας κοιμᾶται.

Ἡ μανούλα μὲ μιὰν ἀνάλαφρη κίνηση γεμάτη τρυφερότητα καὶ στοργή, ἀνάμικτη μὲ φόβο μὴ τὸν ξυπνήσει, τὸν σκεπάζει καὶ ξαπλώνει κι' ἢ ἴδια μ' ἓνα στεναγμό.

Εἶναι ἀνακούφιση ὁ στεναγμός της ἢ ὀδυνηρὴ ἀποκάλυψη τῶν δεινῶν, ποῦ θὰ ἐπακολουθήσουν μ' ἓνα τόσο ἰδιοτροπο καὶ νευρικό παιδί ;

Εἶχε ὅλη τὴν καλὴ διάθεση νὰ τὸν ἀφήσει νὰ κλαίη, ὥσπου νὰ πάψῃ μόνος του. Νὰ τὸν ὑποτάξῃ μὲ τὴν ἀδιαφορία της. Ἄλλὰ, θεέ μου, πόσῃ δυνατὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ μανούλα γιὰ ν' ἀδιαφορῇ.

Κι' ἂν πάθῃ κάτι ; Κι' ἂν πονῇ ; Κι' ἂν δὲν εἶναι ἰδιοτροπία, παρὰ πραγματικὴ ἀνάγκη ;

Ἡ στοργὴ της ὅλο καὶ νέους κινδύνους βρίσκει, κινδύνους ποῦ τοὺς μεγαλοποιεῖ καὶ στὴν ἀγωνία της γίνεται συγκαταβατικὴ. Ὑπογράφει συνθήκες πρὶν κἂν ἀγωνισθῇ. Καὶ μάλιστα συνθήκες τῆς πιὸ ἐκδηλῆς ἥττας. Ἀπὸ τώρα κι' ἐμπρὸς ὁ Μπούλης μας πρὶν νὰ κοιμηθῇ θέλει τὸ κούνημά του καὶ . . . τὸ τραγοῦδι του (*) εἶναι τὸ πιὸ εὐχάριστο ρεχάτι του.

Καμμιά φορά κλείει τὰ μάτια καὶ λαγοκοιμᾶται. Μὰ σὰν νοιώσῃ πῶς ἡ μουσικὴ καὶ ἡ κίνηση σταμάτησε, ἀναταράζεται, κλωτσάει καὶ γκριδιάζει.

Γιατί ὄχι ; Ὁ τύρανός δὲν φέρνεται καλλίτερα στοὺς δούλους του !

10. Τὰ δεσμὰ ἐνὸς ἄθώου

Ὁ Μπούλης λεύτερος στὴν κούνια του νιαουρίζει εὐχαριστημένα. Κουνάει τὰ χέρια του, τὰ πόδια, ἀνατινάσσεται ἐπὶ τόπου. Εἶναι χαρὰ θεοῦ οἱ ὧρες του αὐτές. Ἄλλὰ ἡ μανούλα βιάζεται, ἔχει τόσες δουλειές. Μιὰ καὶ δυὸ λοιπὸν καὶ τὸν σφίγγει στὰ σπάργανά του μὲ μιὰ πλατεῖα λουρίδα. Τοῦ φέρνει τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμιοῦ, τοῦ τεντώνει τὰ πόδια καὶ παρὰ τίς διαμαρτυρίες του ὁ Μπούλης μας βρίσκεται στὴ στιγμὴ σφιχτοδεμένος, σὰν νὰ μὴν ἔχη ἄκρα. Κι' ἀλήθεια ! Τί τὰ θέλει τὰ ἄκρα ὁ Μπούλης. Ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ, δὲν τοῦ χρειάζονται, ἔτσι τοῦ ἐξασφαλίζομε τὴ σπονδυλικὴ του στήλη, μὴ σπάσει !! Ἀκόμα τὸν προφυλάσ-

(*) Τὸ αὐτὶ διακρίνει ὅπωςδήποτε καθαρὰ τοὺς ἤχους κατὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου πρὸς τὸν τρίτον μῆνα. Κατὰ τὴν περίοδο αὕτῃ τὸ θηλ ζόμενον βρέφος προσέχει στὸ νανούρισμα ποῦ τραγουδιέται χαμηλόφωνα καὶ στοὺς ἤχους τοῦ πιάνου.

σομε από κρυολογήματα, γιατί καθώς κλωτσάει, μπορεί ν' απογυμνωθῆ. Προκειμένου λοιπόν ν'άχουμε διαρκῶς τὴν ἔγνοια του, καλλίτερα νὰ τὸν σφιχτοδέσωμε. Ἔτσι κάνουν καὶ τὰ ζῶα στὰ χωριά. Τὰ δένουν μ' ἓνα σχοινὶ καὶ τὰ παλουκῶνουν μὲ ὠρισμένη ἀκτῖνα κινήσεως. Ἀμολυτὰ ποιὸς ξέρει ποῦ μπορεί νὰ βρεθοῦν καὶ χρειάζονται τὴ συνεχῆ παρακολούθησή μας.

Ὁ καημένος ὁ Μπούλης μας εἶναι πιά σφιχτοδεμένος. Ταράζει τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά του. Μὰ δὲν βαριέσαι! Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ἡ καρδερίνα στὸ κλουβὶ της, ὅταν μὲ τὸ τρυφερό της ράμφος προσπαθεῖ νὰ σπάσῃ τὰ σύρματα . . .

Ἔτσι τοποθετεῖται στὴν κούνια του κι' ἄς κλαίῃ. Ἡ μανούλα τὸν νανουρίζει, τοῦ λέει γλυκόλογα. Αὐτὸς τὸ χαβά του. Γιὰ νὰ τὸν καλμάρη τοῦ δίνει τὸ στήθος της. Κι' ὁ καημενούλης παίρνει τὴ θηλὴ καὶ ἡσυχάζει ὥσπου ἀποκοιμιέται.

Οἱ ἀπεγνωσμένες προσπάθειές του δὲν εἶχαν ἄλλο ἀποτέλεσμα παρὰ νὰ τοῦ δώσουν τὴν πεποίθηση τῆς ἀδυναμίας του. Κι' ἐπειδὴ αὐτὸ γίνεται κάθε μέρα ἢ μᾶλλον πολλές φορές τὴν ἡμέρα, τὸ παίρνει ὕστερα σὰν μιὰ δεδομένη κατάσταση καὶ δὲν διαμαρτύρεται πια. Παραδίνεται, γιατί χάνει τὴ συνείδηση τῆς ἀντίστασης, ἐνῶ στὴ θέση της ἀναπτύσσεται τὸ συναίσθημα τῆς μειονεκτικότητος, ποῦ θὰ βασανίσῃ σὰν ἓνας ἐσωτερικὸς ἐχθρὸς ὅλη τὴν κατοπινὴ ζωὴ του.

Ἡ κινητικότητα τοῦ Μπούλη μας, ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς φυσικῆς του ἀνάπτυξης, βρίσκει ἓνα κώλυμα ἀντικειμενικὸ, ἀνυπερβλητὸ : τὴ δική μας διαχείριση. Ἔτσι δημιουργοῦνται δυὸ κακὰ. Περιορίζοντας τὶς ἐλεύθερες κινήσεις του, ποῦ εἶναι ἐπιταγὲς βιολογικῆς ἀνάγκης, ἐμποδίζουμε τὴ φυσιολογικὴ του ἀνάπτυξη, ἀλλὰ καὶ βοηθᾶμενὰ ἐμφανιστῆ ὁ πιὸ ὕπουλος ἐχθρὸς, ποῦ θὰ τὸν συντροφέψῃ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ καὶ ποῦ θὰ ἔχη τὴ δυσμενῆ του ἐπίδραση στὴν ἔκφραση τῆς δραστηριότητος καὶ ἐνεργητικότητάς του.

Ἡ στοργικὴ μανούλα, ποῦ τόσο ἀγαπάει τὸ Μπούλη της, θὰ μειδιάσῃ ἴσως καὶ θὰ διανοηθῆ : Τί ὑπερβολή!! Ὁ Μπούλης μου οὔτε ἄκούει, οὔτε βλέπει, οὔτε κἂν ἔχει συνείδηση τοῦ περιβάλλοντος. Ἀντικειμενικὰ δὲν εἰσδέχεται καμμιά ἐντύπωση ἀπ' τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον. Ξέρει μονάχα νὰ κλαίῃ ὅταν πεινάει ἢ ὅταν ὑποφέρῃ. Τὴ ζωὴ του τὴν κυβερνοῦνε ἐνστικτώδεις λειτουργίες (πεῖνα - δίψα, ἀναπνοή), ἐνστικτα ποῦ μεταβιβάζονται κληρονομικὰ γιὰ τὴ διατήρησή του στὴ ζωὴ. Παραδέχομαι ἀκόμα πῶς τὰ ἐνστικτα εἶναι αἰσθήματα καὶ πῶς οἱ ὀρμὲς εἶναι ἡ ἐξωτερίκευση τῶν ἐνστίκτων - αἰσθημάτων. Πῶς τὰ ἐνστικτα ἀποτελοῦνε τὴν πρωτόγονη μορφή τῆς γνώσης, ἐνῶ οἱ ὀρμὲς ἀποτελοῦνε τὴν πρωτόγονη μορφή τῆς βούλησης. Πῶς εἶναι δυνατὸν ὅμως ὁ Μπούλης μου, σὰν τέτοιος, νὰ

κάνη υποκειμενικές κρίσεις και νὰ σχηματίζη ἔστω και ὑποτυπώδικα συναισθήματα μειονεκτικότητος ;

Κι' ὅμως δὲν εἶναι καθόλου ὑπερβολή, διότι α) Οἱ πρῶτες ψυχικές λειτουργίες βρίσκονται σὲ στενώτατη σχέση με τὴ λειτουργία τῆς θρέψης, ὄχι βέβαια σὰν καθαρὲς ψυχικές λειτουργίες, ἀλλὰ σὰν ἐξηρητημένα ἀντανεκλαστικά κατὰ Parlow. Περιορίζοντας ὅμως τὴν κινητικότητά του, περιορίζομε μιὰ ἐνστικτώδη λειτουργία, ποὺ ἔχει κάποιον βιολογικὸ σκοπὸ.

β) Ἡ χαλιναγωγήση τῶν ἐνστίκτων δίνει τὰ πρῶτα μαθήματα τοῦ ρυθμοῦ στὴ ζωὴ. Χαλιναγωγώτας τὸ ἐνστικτο τῆς πείνας, με τροφή σὲ τακτὲς ὥρες, ἀρχίζομε τὴν ἀνατροφή τοῦ Μπούλης μας ἀπ' τὴν πρώτη μέρα τῆς γέννησής του.

Ἀντιστέκεται βέβαια ὁ Μπούλης μας ὄχι και κείνος συνειδητά, παρά καθοδηγούμενος ἀπ' τὲς ἐνστικτώδεις λειτουργίες του. Θ' ἀγωνισθῆ γι' αὐτὸ με τὸ γνωστὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἡττας του. Τότε καταθέτει τὰ ὄπλα χωρίς ὄρους. Δέχεται μιὰ κατάσταση, τὴν ἴδια ἐκείνη κατάσταση ποὺ δέχεται και τὸ φυτὸ, ὅταν ἔχη τὴν τύχη νὰ φυτρώσῃ κάτω ἀπὸ τὴ σκιά μεγάλων δέντρων. Οἱ ἀναλογίες εἶναι ἴδιες. Ὁ ζωοδότης ἥλιος τονώνει τὸ φυτὸ γιὰ νὰ δώσῃ εὐχυμούς καρπούς. Και γιὰ τὸν Μπούλη μας ἥλιος εἶναι ἡ ἐλευθερία τῶν κινήσεών του. Κι' ὅσο πιὸ ζωηρὴ εἶναι ἡ κινητικότητά του, τόσο πιὸ φυσικὴ θὰ εἶναι ἡ ἀνάπτυξή του.

Δὲν μπορεῖ βέβαια ὁ Μπούλης μας νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἄκρα του. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι λόγος νὰ τὰ θέσωμε κι' ἐμεῖς σὲ ἀκινήσια. Ὅλα τὰ τινάγματά του εἶναι προπαρασκευαστικὲς κινήσεις γιὰ τὴν καλύτερη χρησιμοποίησή τους. Ὁ αὐθαίρετος δικός μας περιορισμὸς του εἶναι τὸ λιγώτερο ἐγκληματικός.

11. Ὁ Μπούλης μας πεινάει

Ἡ νεαρὴ μητέρα μόλις γύρισε ἀπὸ τὸ γιατρό. Πῆγε τὸ μωρό της νὰ ἰδῆ τί ἔχει. Κλαίει, γιατί τῆς εἶπαν ὅτι δὲν ἔχει τίποτε.

— Μὰ τί ἔχει λοιπόν ; Δὲν ξέρω πιά τί νὰ τοῦ κάνω. Τὸ προσέχω ἀπὸ καθαριότητα. Ὅλα του λάμπουν. Κι' ὅμως δὲν κάνει ἄλλο παρά νὰ κλαίει. Μ' ἔφαγε, δὲν ἔχω ὕπνο.

— Τὸ ζύγιασες ;

— Ναι, εἶναι 80 γραμμάρια λιγώτερο ἀπ' ὅ,τι γεννήθηκε και αὐτὸ με ἀνησυχεῖ, γιατί δὲν τρέφεται.

— Ἐχεις γάλα ; Παίρνει ὄση τροφή τοῦ χρειάζεται ;

— Δὲν ξέρω. Τὸ θηλάζω και ἄς πονῶ, μὰ αὐτὸ κλαίει.

— Μήπως σοῦ εἶπε ὁ γιατρός γιὰ ξένη τροφή ;

— Μοῦ εἶπε νὰ τοῦ πάρω γάλα.

Ἐὸ Μπούλης πεινάει. Πεινάει τρομερὰ καὶ σκούζει, γιατί δὲν τρέφεται, δὲν χορταίνει.

Μόλις ὅμως ἔγινε κατὰ τὴν ὁδηγία τοῦ Γιατροῦ, τὸ παιδί ἡσύχασε, κοιμᾶται ἡρεμα, ποῦ καὶ ποῦ χαμογελάει εὐτυχισμένο.

— Τὰ βλέπεις κυρία ; Νά, τί ἤθελε τὸ παιδί.

— Δὲν ἤξερα. Εἶναι τὸ πρῶτο μου ξέρεις. Δὲν ἔχω κανένα νὰ με ὁδηγήσῃ. Οὔτε μάνα, οὔτε πεθερά, οὔτε θειά. Τί νὰ σοῦ κάνουν οἱ γειτόνοι ; Ἐὸ καθέννας λέει τὴ γνώμη του.

Ἐὸ ἄντρας μου μοῦ ἔφερε ἓνα βιβλίον—τὸ βιβλίον τῆς μητέρας. Τώρα θὰ ἀκολουθῶ κατὰ γράμμα τίς συμβουλές του.

Κι' ἔτσι ὁ Μπούλης ἔγινε στρομπούλος καὶ χαρούμενος.

Τὸ βασικώτερο στοιχεῖο τῆς ζωῆς εἶναι ἡ αὔξησης με τὴν ὁποία ὠριμάζει ὁ ὀργανισμός.

Εἶναι δὲ ἡ αὔξηση μιὰ λειτουργία, ποῦ ἀρχίζει εὐθὺς με τὴ γονιμοποίηση καὶ συντελεῖται σύγχρονα με τὴ διάπλαση.

Ἐὸ ὀργανισμός διαπλάσσεται αὐξανόμενος καὶ αὐξάνεται διαπλασσόμενος. (Παιδιατρικὴ Καλέργη).

Ἐὸ παρακολούθηση τοῦ παιδιοῦ μας στὸ κεφάλαιο αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νᾶναι ἄγρυπνη καὶ αὐστηρή, πρέπει δὲ νᾶχῶμε ὑπ' ὄψει μας ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ βάρους καὶ ὕψους ὑφίστανται διακυμάνσεις ἀνάλογα με τίς ἐποχές τοῦ ἔτους.

Τὸ ὕψος αὐξάνει πιὸ πολὺ τὴν ἀνοιξη, λιγώτερο τὸ καλοκαίρι καὶ μένει σχεδὸν στάσιμον τὸ χειμῶνα.

Ἐὸ αὔξηση στὴ βρεφικὴ ἡλικία εἶναι ἐντονώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλη καὶ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ξεχωρήσωμε τοὺς δυὸ παράγοντας τῆς αὔξησης, βάρος καὶ μῆκος. Ἐνῶ τὸ βάρος ἔχει πλήρη καὶ ἀπόλυτη ἐξάρτηση ἀπὸ τὴν τροφή, τὸ μῆκος εἶναι μιὰ ἰδιοτυπικὴ ἰδιότητα, ποῦ δὲν ἐπηρεάζεται οὔτε ἀπὸ τὴν ποσότητα οὔτε ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς.

Κανέννας δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ ὕψος τοῦ ἀνθρώπου με ὅποια δῆποτε διαιτητικὴ καὶ ἄν ἐφαρμόσῃ.

12. Ἐὸ Ἀπροσεξία ἢ ἄγνοια ;

Ἐὸ Μπούλης εἶναι ἄρρωστος—Δυνατὸς πυρετὸς τὸν καίει καὶ ἡ καρδιά τῆς μανούλας ματώνει. Ἐὸ Ἀνίκανη νὰ πληροφορηθῇ τί θέλει τὸ μωρὸ τῆς αἰσθάνεται διπλᾶ ἀνήσυχον.

Ἐὸ γιατρὸς βρίσκει ἔλνοοσία. Διατάζει κίνησιν. Καὶ ἡ μανούλα ἡσυχάζει.

Σήμερα είναι ή μέρα τής κίνινης. Ένα κουφετάκι, πού άμα τó βάλη στή γλώσσα του παιδιού, με τή βοήθεια μιās γουλιās νεροū καταπίνεται.

Ναί, αλλά ό Μπούλης με κανένα τρόπο δέν αποφασίζει αύτή τή διαδικασία.

Ούτε οί παρακλήσεις τής μανούλας, ούτε οί άπειλές, ούτε τά

χάδια της ισχύουν. Είναι άνένδοτος, τρομερά άνένδοτος.

Άλλά και ή μανούλα είναι αποφασισμένη νά έπιτύχη όπωσδήποτε. Άρκετά άνησύχησε τήν ήμέρα του πυρετού. Άρκετά τήν τυράννησαν τά χτυποκάρδια της.

Κλαίει ό Μπούλης με τó στόμα κλειστό. μα ή μανούλα έπωφελείται από ένα στιγμιαίο άνοιγμα και τοποθετεί τó κουφετάκι στο στόμα. Άλλά τί δυστυχία! Μιά βαθειά είσπνοή του Μπούλη και τó κουφέτο δέν παίρνει τó δρόμο του οίσοφάγου, ρίχνεται στον λά-

ρυγγα καὶ ἡ μικρὴ ζωούλα σβήνει ἀπὸ ἀσφυξία. Ἡ μανούλα εἶναι ἀπαρηγόρητη. Πιστεύει πῶς σκότωσε τὸ παιδί της, ἐνῶ δὲν τὸ σκότωσε παρὰ ἡ ἄγνοιά της.

13. Κάτω τὰ χέρια ἀπὸ τὸ παιδί

Ὁ Μπούλης μας, χωρὶς πολλές διαταραχὲς τῆς υἰείας του, πέρασε τοὺς πρώτους ἕξι μῆνες τῆς ζωῆς του. Εἶναι ἓνα χαριτωμένο ἀγγελουδί. Δὲν τοῦ λείπουν παρὰ τὰ φτερά.

Δίκαια ἀποτελεῖ τὸ καμάρι τῆς μανούλας καὶ ὅλου τοῦ σπιτικοῦ περιβάλλοντος. Εἶναι ὁ ἥλιος τοῦ σπιτιοῦ. Κι' ὅλοι στέκονται στὸ κουτσὸ γιὰ τὸν Μπούλη. Εἶναι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης. Ἡ γιαγιά, ἡ θεία, ἡ ἄλλη θεία, ἡ ξαδέρφη, ὅλο τὸ σόϊ διαγωνίζεται σὲ τρυφερότητα καὶ σὲ χαϊδολογήματα.

Ὁ Μπούλης κλαίει ; Πρὸς θεοῦ τρέξετε. Τί θέλει ; "Ἄλλος τὸν παίρνει, ἄλλος τὸν ἀφήνει. "Ἄλλος τὸν χορεύει κι' ἄλλος τὸν περιφέρει ἀπὸ δωμάτιο σὲ δωμάτιο.

Ὁ Μπούλης κοιμᾶται ; Δέκα φορές τὴν ὥρα θὰ τὸ ξεσκεπάσουν. Θὰ παρακολουθήσουν τὶς γκριμάτσες του, τὰ μειδιάματά του. Θὰ διερευνήσουν τὰ χαρακτηριστικά του καὶ θὰ τὰ προσαρμόσουν κατὰ τὴν ἐπιθυμία τους.

Κι' ὅλ' αὐτὰ ὁ Μπούλης μας τὰ δέχεται ὅπως ὁ ἐγωϊστῆς Μονάρχης· δέχεται τὴ θεοποίησή του ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες του καὶ τοὺς ὑπηκόους του.

Ἔτσι δημιουργεῖται ὁ τύραννος τῆς μανούλας, ὁ τύραννος τῆς οἰκογένειας κι' ἀργότερα τῆς κοινωνίας.

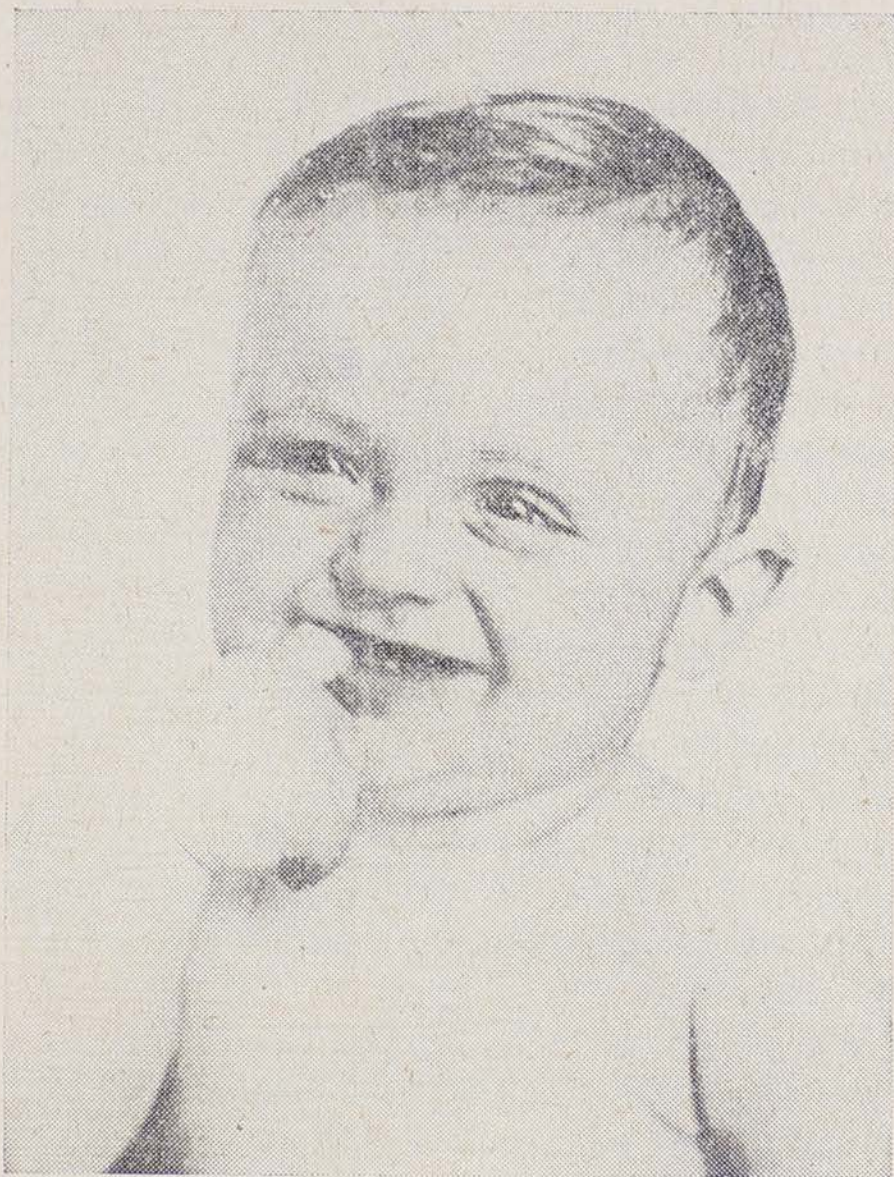
Ἐκκολάπτεται ὁ ἐγωϊστῆς, πού ὅταν θὰ ἀπλωθῆ ἡ κοινωνικότητά του πέραν ἀπ' τὸ κοινωνικὸ κύτταρο, τὴν οἰκογένεια, στὴν εὐρύτερη κοινωνία, θὰ θελήσῃ σὰ φυσιολογικὴ συνέπεια τὶς ἴδιες ἐκδηλώσεις.

Μοιραῖα θὰ ἔρθῃ ἡ σύγκρουση. Ἀποτέλεσμα ; Ὅποιο καὶ νᾶναι ποτὲ δὲν θ' ἀνταποκρίνεται στὶς ἀπαιτήσεις καὶ τὰ ὄνειρα τῆς μανούλας, οὔτε στὶς προσδοκίες τῆς Κοινωνίας, πού τὸν περιμένει σὰν ἓνα ἀναπόσπαστο μέλος της.

Ὁ Μπούλης μας βρῆκε πρόθυμους ὑπηκόους καὶ ὑπηρέτες του. Ἐγινε ἐγωϊστῆς — ἀτομιστής. Δὲν κλείει μέσα του τὴν ἀγάπη καὶ τὴ φιλαλληλία. Ἀγαπάει βέβαια, ἀλλὰ ἀγαπάει γιὰ τὸν ἑαυτοῦλη του. Δὲν τοποθετεῖ τὸ συμφέρον του μέσα στὸ συμφέρον τῶν πολλῶν καὶ ἡ δύναμή του δὲν εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴ σκέψη πού ὀδηγεῖ στὸν ἀλτρουϊσμό.

Ἡ Κοινωνία, ἡ μεγάλη οἰκογένεια, δὲν εἶναι πιά τὸ ἀντίγραφο τῆς μικρῆς, ἀπ' ὅπου ξεπήδησε μὲ ἀπαιτήσεις. Ὅταν θ' ἀνοίξῃ τὸ

βιβλίο τῶν λησµῶν του µὲ τοὺς ἄλλους, δὲν θὰ κυττάζῃ διαδοχικὰ τις δυὸ σελίδες Δοῦναι—Λαβεῖν, ἀλλὰ θὰ στέκεται πάντα στὸ Λαβεῖν. Ἡ κοινωνικότητα ὅμως ἔχει σὰν δυὸ πόλους ἐξ ἴσου ἰσχυροὺς τὸ Δοῦναι—Λαβεῖν. Καὶ οἱ πόλοι αὐτοὶ στηρίζονται στὴν ἀγάπη, τὸ θεῖον δῶρον, ποὺ τόσο τὸ ἐξύψωσε καὶ τὸ μετουσίωσε µὲ τὴ θυσία

του ὁ Ναζωραῖος. Ἡ ἀγάπη ὅμως δὲν εἶναι κατοχή. Ὁ θεῖος Πλάτων ἀφώρισε «Στὴν ἀναζήτηση τοῦ καλοῦ γιὰ τοὺς ἄλλους βρίσκεται καὶ τὸ δικό μας».

Δίκαια λοιπὸν ὁ Ἀμερικανὸς γιατρὸς Liber διαφωνεῖ : «Κάτω τὰ χέρια ἀπὸ τὸ παιδί». Ἀφήστε το ἤσυχο ἀπ' τις πολλὲς ἐπιδαψιλεύσεις καὶ περιποιήσεις. Τὸ ἐξεζητημένο εἶναι ἀµάρτημα θανάσιµο. Εἶναι πηγὴ δυστυχίας καὶ γιὰ τὸ ἄτοµο καὶ γιὰ τὸ σύνολο.

14. Τὸ σταµάτηµα τῆς αὐθορµησίας

Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Ὁ Μπούλης µας πεινάει καὶ εἶναι ἀνυπόµονος. Δὲ θέλει ὅμως νὰ τοῦ δίνουν ἄλλοι τὸ φαγητό του.

Παίρνει τὸ κουταλάκι του καὶ τὸ βουτάει στὸ πιάτο ἀπὸ τὴν ἀνάποδη.

Ἡ μανούλα πού παρακολουθεῖ, στενοχωριέται γι' αὐτές του τὶς ἀναποδιές. Κι' ἐπειτα βιάζεται, δὲν μπορεῖ νὰ χάνη τὸν καιρὸ της μὲ τὰ παιγνίδια τοῦ Μπούλη μας. Ἀκόμα ἀνησυχεῖ μήπως λερωθῆ σκορπίζοντας τὸ φαγητό του. Τοῦ παίρνει λοιπὸν τὸ κουταλάκι του, παρὰ τὶς διαμαρτυρίες του καὶ μαλώνοντάς τον τοῦ δίνει ἐπανωτές τὶς κουταλιές.

Ἐκεῖνος στὴν ἀρχὴ διαμαρτύρεται. ἀλλὰ ἡ προσωπικότητα τῆς μανούλας ἐπιβάλλεται. Ὁ Μπούλης μας πιά ἄβουλα δὲν κάνει καμμιὰ ἄλλη κίνηση παρὰ ν' ἀνοίγῃ τὸ στόμα καὶ νὰ καταπίνῃ.

Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορά, πού εἶναι ὥρα φαγητοῦ.

Σήμερα ὅμως τὸν ἔβαλαν στὸ τραπέζι δίπλα τους καί, ὅπως πάντα, ὁ Μπούλης περιμένει τὴν πρωτοβουλία τῆς μανούλας.

— Ὅχι πιά; νὰ φᾶς μόνος σου, ὅπως ἡμεῖς, σὰν Κύριος, παρατηρεῖ ὁ πατέρας καὶ ἀπαγορεύει στὴ μανούλα νὰ τὸ βοηθήσῃ.

Ἐκεῖνος ὅμως δὲν κάνει καμμιὰ κίνηση. Ἀνακατεύει τὸ φαγητό του χωρὶς προσπάθεια νὰ τὸ δοκιμάσῃ.

— Δὲν πεινᾷς; ρωτᾷ ὁ πατέρας μισοάγρια.

Ὅσοι, λέει ὁ Μπούλης, πού ἔχει μάθει νὰ τοῦ ὑπηρετοῦν ἄλλοι τὴν ὄρεξη. Ἐφ' ὅσον τοῦ λείπει ὁ ἀντικειμενικὸς ἐρεθισμὸς. ἡ ὄρεξη καὶ ἡ πείνα στομώνονται.

Ἡ μανούλα ὅμως, πού φοβᾶται πάντα γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ της, πού εἶναι ὁ φύλακας, ὁ ἄγγελός του καὶ τοῦ θεραπεύει ἄμεσα ὅλες του τὶς ἀνάγκες, τοῦ προσφέρει, ὅπως συνήθως, τὸ φαγητό του. Ὁ Μπούλης βρῆκε ἀμέσως τὴν ὄρεξή του καὶ καταβροχθίζει τὸ φαγητό του.

Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολλές φορές καὶ φέρνει τὴν ἀγανάκτηση τοῦ πατέρα καὶ σὲ λανθάνουσα μορφή καὶ τῆς μανούλας. Ἐτσι ὅμως ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ τοῦ Μπούλη μας γίνεται μαρτύριο γιὰ τὴ μανούλα καὶ γιὰ ὄλους. Δὲν ἐννοεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ φάῃ μόνος του. Προτιμᾷ νὰ μείνῃ νηστικός.

— Θεέ μου, τι μαρτύριο, ξεφωνίζει ἡ μανούλα καὶ ὄχι λίγες φορές ὁ πατέρας καταθυμωμένος τὸν ἀπειλεῖ.

Σκηνές ἐπακολουθοῦν, σκηνές πού διώχνουν τὴν καλὴ διάθεση καὶ κάνουν πικρὸ καὶ τὸ πιὸ νόστιμο φαγητό γιὰ ὄλους!

Ὁ Μπούλης μας ἔχασε τὴν αὐθορμησία του κι' αὐτὸ ὀφείλεται στὴ μανούλα, πού ἐξεβίαζε τὸ Μπούλη μας ἀπὸ μωρουδάκι ἀκόμα νὰ μὴν ἔχῃ πρωτοβουλία.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Μπούλης μας θέλησε νὰ μιμηθῆ τοὺς μεγάλους. Τοὺς ἔβλεπε νὰ τρῶνε μόνοι τους χρησιμοποιώντας τὸ κουτάλι, τὸ πηροῦνι καὶ τὸ μαχαίρι. Ἡ δύναμη αὐτῆ τῆς μίμησης νίκησε τὶς ἀδυναμίες του καὶ παρ' ὄλον ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ φάῃ ὑποδειγματικά,

έν τούτοις κατέβαλε προσπάθειες. "Αρχισε νά χτίζη τήν πεποίθησιν στή δύναμή του, στήν προσωπικότητά του. Ἡ κακῶς ὅμως έννοουμένη άνησυχία τῆς μανούλας σκότωσε αὐτή τήν προσπάθεια τοῦ παιδιοῦ στή γένεσή της. Τοῦ εὐνούχισε τήν ένστικτη τάση, πού κινεῖται ἀπό τήν αὐτοσυντήρηση. "Εχτισε τὸ θεμέλιο ὄχι στίς αὐτόνομες προσπάθειες τοῦ παιδιοῦ, παρά στή δική της προσφορά. Τώρα θυμώνει καί άγανακτεῖ γιά τήν άβουλία τοῦ παιδιοῦ της. Δέν ἤξερε φυσικά πῶς τὸ πρῶτο στάδιο στή μόρφωση τοῦ χαρακτηῖρα εἶναι νά άποχτήση ἀπό τήν πιὸ τρυφερή ήλικία ὁ Μπούλης της καλές ἔξεις.

Ἐὸ Oscar Wilde, ὁ άπελπισμένος συγγραφέας τοῦ De Profundis τὸ τονίζει με έπισημότητα : «λησμόνησα πῶς κάθε καθημερινή πράξη, κι' ή μικρότερη άκόμα, μορφώνει ή καταστρέφει τὸ χαρακτηῖρα !»

Ἐὸ Μπούλης μας ήτανε φυσιολογικώτατος στήν επίδραση τοῦ περιβάλλοντος, πού τόση έπιρροή έξασκεῖ στή μόρφωσή του. Ἐ παθολογική μητρική στοργή σαν καυτερός ήλιος, αντί νά τὸν ζωογονήση, τοῦ άποξήρανε κάθε ίκμάδα πρωτοβουλίας καί μίμησης.

Τώρα ή φιλόστοργη μανούλα θερίζει ὅτι άλόγιστα ἔσπειρε. Ἐ άπαραίτητη φαιδρότητα, πού χρειάζεται στήν ὠρα τοῦ φαγητοῦ, δηλητηριάζεται καί άμαυρώνεται με τὰ καμώματα τοῦ Μπούλη μας. Κι' ὅμως ὁ καημένος ὁ Μπούλης δέν φταίει καθόλου, με καθόλου.

Ἐν τούτοις τὰ πληρώνει διπλά. Ἐχασε τήν αὐθορμησία του καί τήν ίκανότητά του νά ίκανοποιή τὸ κυριώτερο ένστικτο τῆς ζωῆς, τήν αὐτοσυντήρησή του καί νά προσαρμόζεται στίς έκάστοτε άπαιτήσεις τῆς ζωῆς. Καί δεύτερα ύφίσταται τίς άπειλές καί τίς τιμωρίες τῶν γονιῶν του γιά σφάλμα, πού δέν εἶναι δικό του.

15. Γιατί δέν τρώει τὸ παιδί μου.

Εἶναι πολὺ πρωῖ. Ἐὸ ήλιος μόλις ἔσκασε στήν άνατολή.

Ἐ κ. Τ. κάθεται στή βεράντα ένὸς άπλόχωρου χωριάτικου σπιτιοῦ, πού βλέπει στὸ γαλήνιο Κορινθιακὸ Κόλπο.

Ἐ βεράντα εἶναι περιτριγυρισμένη με γιασεμιά καί τριαντάφυλλα, πού λές καί ξύπνησαν εκείνη τήν ὠρα καί χύνουν πλούσια τῆ μυρωδιά τους.

Εἶναι πολὺ έκνευρισμένη ή κ. Τ. Σκέπτεται πῶς σέ λίγο θά ξυπνήση τὸ παιδί της καί θ' άρχίση παλι τὰ ἴδια τὰ χθεσινά, τὰ αἰώνια, με τίς ιδιοτροπίες του στὸ φαγητό του.

— Ποῦ θά πάη αὐτή ή δουλειά, μονολογεῖ. Νοιώθω νά χάνω τήν ύπομονή μου καί τήν αὐτοκυριαρχία μου. Κι ἔχω ἕνα παιδί. Σκέψου αν εἶχα δυὸ - τρία τί θά γινόταν. Ἐνα παιδί καί νά μοῦ άναστατώνη ὀλόκληρη τῆ ζωή.

Ἐ μητέρα μου μοῦ ἔλεγε πῶς εἶμαι δυνατή γυναίκα καί πῶς

ὄλα θὰ τὰ κατάφερνα στὴ ζωὴ μου, ὅσο δύσκολα κι ἂν ἦσαν . .
 Ἄσφαλῶς μὲ κοροΐδευε. Νὰ ποὺ εἶμαι ἀνίκανη ν' ἀναστήσω ἓνα
 παιδί . . . Κοντεύει νὰ μοῦ πεθάνη ἀπὸ τὴν πείνα . . . Τὶ ἀγωνία, τὶ
 κόπος καὶ πόσες προσπάθειες νὰ τὸ ταΐσω . . . Καὶ τώρα ποὺ μεγάλω-
 λωσε παράγινε.

Τοῦ ἐτοιμάζω ψάρι: «πάλι ψάρι, δὲ τὸ θέλω». Τοῦ δίνω μπι-
 φτέκι: «οὐ τὸ βαρέθηκα». Κοτολέττες, πατάτες, πιλάφι, μακαρόνια,
 βούτυρο τίποτε . . . Γιὰ ὄλα βρίσκει καὶ μιὰν ἀφορμὴ. Σφίγγει τὸ
 στόμα του καὶ τὸ κρατεῖ ὄρες κλειστό. Κρατεῖ μιὰ μπουκιά μέσα
 καὶ οὔτε τὴ μασάει οὔτε τὴν καταπίνει. Λὲς καὶ τὸ κάνει ἐπίτηδες
 γιὰ νὰ μὲ βασανίζη.

Στὴν ὥρα φάνηκε γελαστὴ στὴν πόρτα ἡ κυρὰ Διαμάντω, ἡ
 σπιτονοικοκυρὰ. Νοίκιαζε τὸ μισὸ σπίτι της γιὰ τοὺς καλοκαιριάτι-
 κους μῆνες γιὰ νὰ ἐνισχύη τὰ οἰκονομικά της.

Ἡ Διαμάντω εἶναι μιὰ νέα γυναίκα, ψηλόκορμη, γεροδεμένη
 καὶ ἀσπροκόκκινη. Μόνο ποὺ τῆς μούντωνε λίγο τὸ χρῶμα τὸ ἄρ-
 παγμα τοῦ ἡλίου. Φοροῦσε τὸ γκριζο ἀλατζαδένιο φουστάνι της.
 Στὴ μέση της εἶχε δέσει τὴ σκούρα πρασινωπὴ ποδιά της, ἐνῶ στὰ
 πλούσια μαλλιά της εἶχε δεμένο τὸ ἄσπρο της μαντήλι. Στὰ χέρια
 της κρατοῦσε ἓνα μεγάλο καλάθι.

Κάτι πρωτὶ κ. Τ. σήμερα . . . Πῶς ἦταν αὐτό ;

— Καλὴ μέρα κυρὰ Διαμάντω . . . Πίστεψέ με σὲ μακαρίζω.
 Εἶσαι πολὺ εὐτυχῆς κυρὰ Διαμάντω . . . Ἐγὼ δὲν εἶμαι τόσο καλά.
 Οὔτε μπόρεσα νὰ κλείσω μάτι ἀπόψε. Θαρρῶ ἔχουν σπάσει τὰ
 νεῦρα μου.

— Νὰ σοῦ πῶ τὸ φάρμακο κ. Τ. ; Βγῆτε ἔξω νὰ δουλέψετε.
 Οὔτε νεῦρα τότε οὔτε ἀϋπνίες. Θὰ πέφτης τὸ βράδυ γιὰ ὕπνο καὶ
 θὰ σηκώνεσαι περδίκι. Μὲ μακαρίζεις ; Γιατί ; Γιατί φεύγω χαρά-
 ματα καὶ γυρίζω μὲ τὴ δύση ; Καὶ σήμερα ἔχομε τρύγο. Ἄν πῆς πό-
 σες δουλειὲς μὲ περιμένουν τὸ βράδυ στὸ σπίτι ; Ἄστα. Μόνο νὰ
 τίς σκεφθῶ μοῦρχεται ζάλη. Ζύμωμα, ψήσιμο, μαγείρεμα. Ὑστερα
 θάρθη τὸ νερὸ γιὰ νὰ ποτίσω. Ἄς ἀφήσω ποὺ ὁ ἀδελφός μου θέλει
 καθαρὸ πουκάμισο τὴν Κυριακὴ. Ἄμ τὰ κουτσούβελα ; Δὲν θέλουν
 καὶ κεῖνα τὰ δικά τους ;

Κι' ὕστερα μοῦ λὲς πῶς μὲ ζηλεύεις . . . Τοῦ λόγου σου ἓνα
 παιδάκι ἔχεις. Ὅλα εἶναι ἔτοιμα κι' ἔχεις ὀλόκληρη μέρα μπρο-
 στά σου.

Ἡ κυρὰ Διαμάντω κατέβαινε τίς σκάλες βιαστικὴ καὶ γελαστὴ
 καὶ σὰν ἔφτασε στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι πρόσθεσε παρακλητικά :

— Ρίξε καμμιά ματιὰ καὶ στὰ δικά μας παιδιὰ κ. Τ.

Ἡ κ. Τ. εἶναι μιὰ δυνατὴ φυσιογνωμία. Δὲν εἶχε καθόλου

ἄδικο ἢ μητέρα της. Γιὰ κάθε δυσκολία βρίσκει πάντα τὸν τρόπο νὰ τὴν ξεπερνᾷ. Μὰ ἔλα ποὺ τὴν παρασέρνει ἢ στοργή της.

Τὰ λόγια ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὴν κ. Διαμάντω τῆς στήλωσαν τὸ ἠθικό της. Ἦταν μιὰ τονωτική ἔνεση. Τινάχθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμά

της κι' ἔκανε μερικά βήματα ζωηρὰ καὶ βιαστικά στὴ βεράντα. Ἐκείνη τὴ στιγμή πήρε τὴν ἀπόφασή της.

Πῶς δὲν τὸ εἶχε σκεφθῆ τόσο καιρό. Θὰ παρακολουθήσῃ σήμερα μὲ προσοχή τί θὰ κάνουν τὰ παιδιά της σπιτονοικοκυρᾶς της. Αὐτὰ εἶναι ροδοκόκκινα, ζωηρὰ κι' ἔξυπνα. Ποιὸς τάχα τὰ φροντίζει ὅταν λείπη ἢ κ. Διαμάντω ; Τί τρῶνε ; Ποιὸς θὰ τὰ παρακαλέσῃ γι αὐτό ; Ὅσον καιρὸ μένει σ' αὐτὸ τὸ σπίτι—καὶ δὲν εἶναι παρά λίγες ἡμέρες—ἢ κυρὰ Διαμάντω διαρκῶς λείπει σὲ ἑξωτερικὲς ἐργασίες. Ὁ ἄνδρας της λείπει στρατιώτης. Τὰ παιδιά της δὲν τὴν βλέπουν παρά τὸ βράδυ. Κι' ὡς τόσο μεγαλώνουν μιὰ χαρά.

Δέν εἶναι δά καί σέ ἡλικία τέτοια, πού νά μποροῦν νά συντηρηθοῦν χωρίς τήν ἐπίβλεψή της καί τήν προστασία της. Τό μεγαλύτερο εἶναι μόλις ὀχτώ χρονῶν καί τό μικρότερο τεσσάρων. Πῶς γίνεται ὁμως ; Πῶς γίνεται ;

Μ' αὐτήν τήν ἀπορία ἡ κ. Τ. περνάει τό διάδρομο τοῦ σπιτιοῦ καί φτάνει στό δωμάτιο τῶν παιδιῶν πατώντας στά νύχια.

Ἡ πόρτα εἶναι μισάνοιχτη καί τῆς ἐπιτρέπει νά παρακολουθῆ χωρίς νά φαίνεται.

Τά παιδιά εἶναι ἀκόμα ξαπλωμένα στό στρωσίδι κατάχαμα στό πάτωμα. Τά δυò μοναδικά κρεβάτια τά ἔχει παραχωρήσει στοὺς ἐνοικιαστές της ἡ κ. Διαμάντω.

Τά δυò μεγαλύτερα ἔχουν ξυπνήσει πιά καί ἀναδεύονται. Μόνο τό μικρότερο κοιμᾶται γηλήνια.

Ἡ Ἀννούλα, τό μεγαλύτερο, παίζει τό ρόλο τῆς μανούλας.

— Πείνασα λέει ἡ Ἀννούλα σ' ἓνα ἀνακλάδισμά της.

— "Ἄμ ἐγώ ; " Ἐχω μιά πείνα . . . ἀπαντάει ὁ Τάκης.

— Ἡ μάνα εἶπε νά φᾶμε ὅ,τι βροῦμε καί τό βράδυ πού θάρθη, θά μαγειρέψῃ ἓνα πολὺ ὠραῖο φαγητό.

Ἡ κ. Τ. παρακολουθεῖ μ' ἐνδιαφέρον τά χαριτωμένα παιγνιδίσματα τῶν παιδιῶν καί παίρνει θέση νά ἰδῆ τῆ συνέχεια.

Ἡ Ἀννούλα σηκώνεται πρώτη καί, ξυπόλυτη ὅπως εἶναι, πῆγε στό νεροχύτη τῆς κουζίνας καί κουτσά στραβά πλύθηκε χωρίς σαπουνι. Σέ λίγο τήν ἀκολούθησε κι' ὁ Τάκης. Πρώτη του δουλειά ἦταν ν' ἀνοίξῃ τό ντουλάπι.

— Τί κάνεις ἐκεῖ ; τοῦ λέει αὐστηρά ἡ ἀδελφή του κλείνοντας τό ντουλάπι. Πλύθηκες ; ἔκανες τό σταυρό σου ; Πῶς θά φᾶς ;

Ἐκεῖνος τήν κύτταξε λοξά καί θυμωμένα καί πῆρε νά πλυθῆ μέ τό ἓνα του χέρι. Μὲ τ' ἄλλο ἔρριχνε νερό.

— Στάσου, τοῦ εἶπε ἡ Ἀννούλα, νά σοῦ ρίξω ἐγώ νερό νά πλυθῆς.

Ἀπάνω στήν ὥρα φθάνει μισοκλαίγοντας κι' ὁ μικρούλης Ἀνδρέας.

— Ποῦ εἶναι ἡ μάνα . . . γιατί ἔφυγε . . . θέλω νά φάω . . . γιατί δέν μὲ πῆρε κι' ἐμένα μαζί της . . .

Ἡ Ἀννούλα τὸν χάιδεψε σάν ἀληθινὴ μανούλα καί τὸν ἡσύχασε.

— Πάει νά τρυγήσῃ ἡ μάνα. "Ἐλα, χρυσοῦλη μου, νά πλυθῆς, νά κάμῃς τήν προσευχή σου καί θά φᾶμε ἀμέσως.

Στό μεταξύ ὁ Τάκης εἶχε ἀνοίξει τό ντουλάπι καί μέ τό χεράκι του εἶχε βουτήξει ἀπ' τό πήλινο βάζο μιά φούχτα ἐλιές, ἓνα κομμάτι ξερό ψωμί, πού βρέθηκε κομμένο κι' ἄρχισε νά τρώῃ μέ μεγάλη ὄρεξη.

Ἡ Ἀννούλα τὸν μάλλωσε, ὅπως θὰ ἔκανε ἡ μανούλα.

— Δὲν μπορεῖς, βλέπεις, νὰ περιμένης κι' ἐμᾶς . . . εἶσαι λαίμαργος, τὸ ξέρεις ;

Εἶχε ταχτοποιήσει πιά τὸν Ἀνδρέα καὶ μ' ἓνα παληὸ μαχαίρι προσπαθοῦσε νὰ τεμαχίσῃ τὸ ξερὸ ψωμί.

Ἔβαλε μετὰ σ' ἓνα τσίγκινο πιάτο ἐλιές, ἔβγαλε δυὸ τομάτες, ἓνα κρεμμύδι καὶ ἓνα κεφάλι σκόρδο. Δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο τὸ ντουλάπι. Ἔβαλε σ' ἓνα χοντρὸ ποτήρι νερὸ ἀπὸ τὴ στάμνα καὶ παρώτρυνε τὸν Ἀνδρέα νὰ βουτήξῃ τὸ μισόξερο ψωμί του στὸ νερὸ γιὰ νὰ μαλακώσῃ.

Ὁ μικρούλης Ἀνδρέας ἄρπαξε τὴν πιὸ μεγάλη ντομάτα καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὴν δαγκώσῃ. Μὰ δὲν πρόφτασε, γιατί ὁ Τάκης τοῦ τὴν ἄρπαξε.

— Μπά, ἐσὺ θὰ φᾶς τὴ μεγαλύτερη ; Κι' ἐγὼ τί θὰ φάω ;

— Μὴ μαλώνετε, λέει ἡ Ἀννούλα. Θέλετε νὰ τὴν κόψωμε σαλάτα μὲ λάδι καὶ μὲ ξύδι ;

— Ναί, εἶπαν τὰ παιδιὰ μὲ μιὰ φωνή. Νὰ βάλῃς καὶ ρίγανη, νὰ μυρίζῃ ὡραῖα, ὅπως τὴν κάνει ἡ μάνα.

Ἡ Ἀννούλα παίρνει τὴν ντομάτα καὶ στὴν προσπάθειά της νὰ τὴν κόψῃ, τὴν ἔλυωσε.

Ἡ κ. Τ. ποὺ παρακολουθοῦσε τὰ παιδιὰ χωρὶς νὰ φαίνεται μπῆκε μέσα γελαστή καὶ μὲ τρυφερότητα λέει στὰ παιδιὰ.

— Σταθῆτε, παιδιὰ μου, νὰ σᾶς κόψω τὴ σαλάτα.

Τὰ παιδιὰ τὴν κύτταξαν μὲ σεβασμὸ καὶ τραβήχτηκαν στὴν ἄκρη. Πολλές φορές ἡ κ. Τ. τοὺς εἶχε δώσει ἀπὸ τὰ καλούδια ποὺ ἔστειλε ὁ ἄνδρας της στὸ Γιωργάκη, τὸ γιό του. Τὴν ἄφησαν λοιπὸν ἀμίλητα νὰ ἐτοιμάσῃ τὴ σαλάτα τους.

— Ἐγὼ θέλω καὶ κρεμμύδι, τραύλισε ὁ στρομπουλὸς καὶ ροδοκόκκινος Ἀντρέας.

— Ἀμέσως θὰ σοῦ κόψω καὶ κρεμμύδι. Θέλετε καὶ τυρὶ μέσα ;

— Δὲν ἔχομε τυρὶ, κυρία, εἶπε ἡ Ἀννούλα.

— Θὰ σᾶς φέρω ἐγὼ. Περιμένετε . . . κι' ἔτρεξε νὰ φέρῃ ἀπὸ τὸ δωμάτιό της ἓνα μεγάλο κομμάτι τυρὶ φέτα.

Τὰ παιδιὰ ἔφαγαν μὲ μεγάλη ὄρεξη τὸ ξερὸ ψωμί βουτηγμένο στὸ νερό, τὶς ἐλιές, τὴν ντομάτα μὲ τὸ λάδι, τὸ ξύδι καὶ τὴ ρίγανη. Σὰν θεῖο δῶρο προσετέθη στὸ λιτὸ πρωῖνό τους κι' ἓνα μεγάλο κομμάτι τυρὶ.

Δὲν γκρίνιαξαν, δὲν ἔκλαψαν, δὲν τὰ παρακάλεσε κανένας νὰ φᾶνε. Χόρτασαν, ἤπιαν νερὸ καὶ κατέβηκαν νὰ παίξουν.

Ἡ παρατήρησις ποὺ ἔκαμε ἡ κ. Τ. στὸ πῶς τρῶνε τὰ παιδιὰ μὲ ὄρεξη καὶ χωρὶς παρεμβολές τρίτων, τὴν ἔκαμε συλλογισμένη. Μή-

πως ή αίτία που δέν τρώει ό Γιωργάκης της εΐναι αύτή ή ΐδια ; Μήπως οί άτέλειωτες έξεζητημένες περιποιήσεις, οί παρακλήσεις και ή άφθονία και ποικιλία τών φαγητών κάνουν τό παιδί της τόσο δύσκολο και τυραννικό, όταν τρώη ;

Σκέφθηκε όμως κάτι καλύτερο. Νά κάνη μιá έρευνα ανάμεσα στα παιδόπουλα του χωριου. Μήπως τά παιδιά τής κυρά Διαμάντως άποτελοϋσαν μιάν έξαίρεση. Κι' έπειτα δέν εΐναι και τόσο δύσκολο. Έβδομήντα σπίτια έχει όλα όλα τό όμορφο αύτό χωριουδάκι του Κορινθιακου.

«Θά πάω από σπίτι σε σπίτι νά ιδω πώς τρέφονται τά παιδιά έδω», αποφάσισε.

Ύστερα από δέκα πέντε μέρες έλεγε στον άνδρα της, που εΐχε έρθει από τήν Άθήνα νά τους ιδη.

— Εΐναι καταπληκτικό. . . Δέ βρήκα οϋτε ένα παιδί από τά τριάντα σπίτια που έπεσκεφθηκα, νά μη θέλη νά φάη. Μά, διεπίστωσα κάτι άλλο πολύ θλιβερό. Ένω έχουν όρεξη καταπληκτική, δέν έχουν νά φάνε. Πολλά λαχταροϋν τό κρέας, τ' αύγό, τό ψάρι, τό γλυκό και δέν τά έχουν. Η ΐδια λιτή και μονότονη τροφή. Φασόλια, φακές, κουκιά, μπακαλιάρος, χόρτα, έλιές, κρεμμύδι, σκόρδο, λιγοστές ντομάτες. Όσο για γλυκά. . . οϋτε ζάχαρη. Η ζάχαρη εΐναι είδος πολυτελείας. Χρησιμοποιεΐται μόνο για φάρμακο.

Πήγα τίς προάλλες στη Μαρία Κ. . . κοντά μεσημέρι. Ό Γιαννάκης ό γιός της κρατοϋσε ένα μεγάλο λεμόνι φρεσκοκομμένο από τή λεμονιά. Από κείνα που άφήνουν στην κορφή για φάρμακο, όπως συνηθίζουν νά λένε. Αμα τον είδε ή Μαρία έβαλε τίς φωνές.

— Ά παληόπαιδο μου χάλασες τό λεμόνι ;

— Μά άφου πεινάω. Τό ψωμί δέν τρώγεται ξερό. Δός μου λίγη ζάχαρη μανούλα.

— Ζάχαρη ; Φύγε άμέσως από μπροστά μου. Δέ φτάνει που μου χάλασες τό λεμόνι θέλεις νά μου χαλάσης και τή ζάχαρη. Γκρεμίσου από δω. Τή λίγη ζάχαρη που έχω εΐναι για φάρμακο. . .

Ό Γιαννάκης τότε χωρίς νά χάση καιρό πασπάλισε τό λεμόνι του με άλάτι και τό προσφάϊζε με τό ψωμί του.

— Αύτό που έκαμε ό μικρός, πρόσθεσε ό κ. Τ., εΐναι ύποσυνείδητη ένίσχυση βιολογικής ανάγκης με βιταμίνες,

Κι' επίκαιρα θυμάμαι μιá σκηνη από τά παιδικά μου χρόνια. Γυρίζοντας από τό σχολείο μ' ένα φίλο μου μπαίναμε κρυφά-κρυφά στον κήπο μας και σαν κλέφτες κόβαμε από ένα μεγάλο λεμόνι ό καθένας μας. Κρυμένοι στο πλυσταριό τό τρώγαμε λαίμαργα γιατί, άλλοίμονο, αν μās ανακάλυπταν οί δικοί μου. Τό λεμόνι εκείνη τήν έποχή χάλαγε τό αίμα. Έτσι πίστευαν. Έμεις όμως με

τὴν ἀνυπακοή μας τροφοδοτούσαμε τὸν ὄργανισμό μας μὲ τὶς συγκεντρωμένες βιταμίνες τοῦ λεμονιοῦ.

Ἐλπίζω τώρα νὰ κατάλαβες, ἀγαπητή μου, γιατί δὲν τρώει καὶ γιατί σὲ βασανίζει ὁ γιός μας. Οἱ περιποιήσεις σου ὑπερτρέφουν τὸ ἐγὼ του. Κι ἀκόμα τοῦ ἀνασύρουν ἀπὸ τὸ ὑποσυνείδητο τὴ σαδιστικὴ τάση, ποὺ ὄλοι μας, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολύ, κρύβουμε μέσα μας.

Ὁ σαδιστὴς

Κι ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀκούη κανεὶς, ὁ γιός μας ἔμοιασε τοῦ . . . πατέρα του. Σὰν ἤμουν 8-9 χρονῶν εἶχα τὸ σαδισμό νὰ κάνω τὴ μάνα μου νὰ κλαίη καὶ νὰ πέφτη λιπόθυμη κι ἐξαντλημένη στὴν καρέκλα της ἀπὸ τὴν ἀγωνία καὶ τὶς παρακλήσεις της νὰ φάω.

Κάθε μεσημέρι ἔπειτα ἀπὸ σκηνὲς διαρκείας, σκηνὲς ἐκνευριστικές, περίμενα κρυμμένος πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα ν' ἀκούσω τοὺς λυγμούς της, ποὺ πραγματικὰ τὴν συνετάραζαν, γιὰ νὰ πέσω ὕστερα στὴν ἀγκαλιά της ἱκανοποιημένος καὶ μὲ τὴν ὑπόσχεση πὼς δὲν θὰ τὸ ξανακάμω πιά.

Ἐπρεπε νὰ παρουσιασθῆ ἡ θειά μου, ἡ ἀδελφή της, γιὰ νὰ τὴ δασκαλέψῃ καὶ νὰ μοῦ θεραπεύσῃ μὲ τὴν ἀδιαφορία της τὸ σαδιστικὸ μου πρόγραμμα.

— Τάκη, ἔλα νὰ φᾶς . . .

Ἐγὼ τὴ δουλειά μου. Καμμιά ἀπάντηση. Ἐξακολουθοῦσα νὰ παίζω. Περίμενα τὶς παρακλήσεις της, τὶς ἀπειλὲς καὶ τὰ δάκρυά της.

Παραδόξως μιὰ μέρα δὲν εἶχε τίποτα ἀπ' αὐτά. Μιὰ ψυχρὴ ἀδιαφορία ἀκολούθησε τὴ δική μου ἀδιαφορία. Μὰ περίμενα . . .

Ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ καμμιά ἐπανάληψη στὴν πρόσκληση.

Τί; Μήπως ἔπαθε τίποτα ἡ μάνα μου;

Μπῆκα ἀνήσυχος στὴν τραπεζαρία. Ἡ μάνα μου ἀμέριμνη καθόταν στὴν καρέκλα της καὶ σιγοκουβέντιαζε μὲ τὴν ἀδερφή της. Τὸ φαγητό μου περίμενε στὸ τραπέζι. Ἐρριξα σ' ὄλα μιὰ γρήγορη ματιά καὶ ξεκίνησα νὰ φύγω.

— Τάκη, ἂν δὲν καθήσης νὰ φᾶς τώρα, τὸ φαγητό σου δὲν θὰ τὸ ξαναβρῆς, θὰ τὸ χύσω στὰ σκουπίδια. Μοῦ εἶπε μὲ σταθερὴ κι' ἀλύγιστη φωνὴ ἡ μάνα μου.

— Ὅχι, δὲν θὰ φάω. Μ' ἀφήνης ἡσυχὸ σοῦ λέω. Κι' ἔφυγα στὸ διπλανὸ δωμάτιο. Κατὰ βάθος περίμενα τὶς παρακλήσεις.

Μὰ ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἄρχισα νὰ θυμώνω. Μὰ γιατί δὲν μὲ φωνάζει ἡ μάνα μου; Περίεργο. Ὅμως ἐπέμενα. Τί θὰ κάνῃ; Ὅπου νᾶναι θὰ μὲ φωνάξῃ. Θὰ τὴν κάμω ὅμως ἐγώ... Ἐννοια της.

Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φᾶνε οἱ μεγάλοι. Κάθησαν ἤσυχα ἤσυχα χω-
ρίς νὰ μοῦ δώσουν καμμιά προσοχή. Ἦρχισα νὰ νευριάζω. Ἦκανα
θόρυβο. Πετοῦσα ὅ,τι εὔρισκα μπροστά μου. Ἦρριχνα τὶς καρέκλες
καὶ μ' ἓνα ξύλο, ποῦ κρατοῦσα, ἤρχισα νὰ τὰ κάνω ἄνω κάτω.

Καμμιά ἀπάντηση καὶ σ' αὐτά.

Ἦκανα τώρα πῶς κάτι ἤθελα νὰ πάρω ἀπὸ τὴν τραπεζαρία.
Πραγματικὰ ἤθελα νὰ ἐξετάσω τί γίνεται. Εἶχαν τελειώσει τὸ φα-
γητό τους καὶ σήκωναν τὰ πιατικά.

Νά... ἔλεγα, τώρα θὰ μὲ φωνάξουν. Νὰ ἰδῆς κι ἐγὼ τί θὰ κάνω.
Μά... τίποτε... τίποτε...

Στὴν ἀπελπισία μου ἀνέβηκα στὴν καρέκλα νὰ ἐρευνήσω στὸ
φανάρι, ὅπου βάναμε τὸ φαγητό. Δὲν βρῆκα ὅμως τίποτε...

Ἦ... μ' αὐτὸ δὲν εἶναι δουλειὰ κι' ἤρχισα νὰ φωνάζω καὶ νὰ
κλαίω. «Θέλω νὰ φάω... ποῦ εἶναι τὸ φαγητό μου...»

Ἦ μάνα μου καθόταν στὴν ταράτσα μὲ τὴ θεία μου ἀδιάφορες.

Φαντάζομαι τώρα πόσες προσπάθειες θὰ κατέβαλε ἡ θεία νὰ
κρατήση τὴ μάνα μου νὰ μὴν ἐκδηλωθῆ.

Θελῶ νὰ φάω... Φώναζα.

— Δὲν ἔχει φαγί. Ἦκούσθηκε ἀδύνατη ἡ φωνὴ τῆς μάνας μου.

— Καλὰ, δὲ θέλω, δὲ θέλω, εἶπα καταθυμωμένος. Δὲ θὰ φάω
οὔτε τώρα, οὔτε ποτέ... Τ' ἀκοῦς; οὔτε ποτέ...

Ἦ ἀπὸ τὸ πείσμα μου πῆγα καὶ κοιμήθηκα νηστικός καὶ τὸ βράδυ.

Μὰ τὴν ἄλλη μέρα ποῦ ξύπνησα εἶχα μιὰ τέτοια πείνα, ὥστε
πραγματικὰ ὥρμησα στὸ πρωινό μου, χωρὶς παρακάλια πιά.

Ἦ ἀπὸ τότε ποτέ δὲν μὲ ξαναπαρακάλεσαν. Ἦ πρώτη πρόσκληση
μ' εὔρισκε ἔτοιμο καὶ πρόθυμο. Τὰ παιγνιδίσματα τῶν σαδιστικῶν
μου τάσεων ἔσπασαν στὴν ἀλύγιστη ἀδιαφορία τῆς μάνας μου, ποῦ
τόσα σοφὰ τὴ δασκάλεψε ἡ θεία μου.

16. Θεμέλια στὴν ἀπαγόρευση

Ἦ Μπούλης μας παίζει στὴ μικρὴ πλατεῖα, ἐνῶ οἱ γονεῖς του
ἀπὸ τὶς πολυθρόνες τοῦ παρακειμένου κέντρου τὸν παρακολουθοῦν.
Φοβοῦνται μήπως πέση, μήπως τὸν ἐνοχλήσουν τ' ἄλλα παιδιά.
Μήπως βάλῃ στὸ στόμα του ἀντικείμενα. Μὴ παρασυρθῆ ἀπ' τὴν
τρεχάλα τῶν μεγαλύτερων παιδιῶν καὶ ποιὸς ξέρει πόσα ἄλλα
μήπως.

Εἶναι τὸ πρῶτο παιδί ὁ Μπούλης μας καὶ ὅλες οἱ φροντίδες
καὶ ὅλοι οἱ στοχασμοὶ τῶν γονιῶν εἶναι δικά του.

Μὰ Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ καὶ ἡ μανούλα πηγαίνει κοντά
του καὶ τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά της. Ἦκεῖνος διαμαρτύρεται. Δὲν
θέλει μὲ κανένα τρόπο νὰ διακόψῃ τὶς εὐχάριστες ἀπασχολήσεις του.

Ἐπὶ τέλους ὁμῶς κάμπτεται στὰ χὰίδια τῆς μανούλας, ἡ ὁποία μέ τρυφερὰ λόγια καὶ φιλήματα στοργικὰ τὸν φέρνει στὸ θεωρεῖο της.

—“Ἐλα, Μπούλη μου, εἶναι ὥρα νὰ φᾶς. Τὶ καλὰ πού σου ἔχω δῶ μέσα. . . Τὶ νόστιμα. . . Κι’ ὅλα γιὰ σένα. Σὲ κανένα δὲν δίνομε.

Ἄλήθεια Μπούλη μου ;

— Ζέ σέλω, διαμαρτύρεται ἐκεῖνος καὶ ὁ νοῦς του εἶναι δεμένος στὴν περιοχὴ τῶν παιγνιδιῶν του.

— Τὶ καλὸ παιδάκι πῶχω ἐγώ. . . τί καλὸ παιδάκι πῶχει ἡ μανούλα. Πού τρώει τὸ φαγάκι του, νὰ μεγαλώση, νὰ γίνῃ ἄντρας, δυνατὸς ὡς ἐκεῖ ἀπάαανω μεγάλος.

— Ζέ σέλω σου λένε, ἄσε με, ἄσε με σου εἶπα.

“Ἐλα, Γιώργη, μίλα του καὶ σύ, λέει στὸν ἄντρα της πού παρακολουθεῖ χωρὶς νὰ μιλάῃ.

Εἶχε ἐξαντλήσει ὅλα τὰ ἀτού της καὶ προσέφυγε στὴν προσωπικότητα τοῦ Πατέρα.

—“Ὅχι, νὰ μὴ φάῃ. Δὲν θέλω νὰ φᾶς. Τ’ ἀκοῦς Μπούλη ; Δὲν θέλω. ”Ὅχι, νὰ μὴ φᾶς.

Ἄ Μπούλης τὸν κύτταξε μ’ ἓνα ἀέτειο βλέμμα κι’ ἄνοιξε εὐθὺς τὸ στόμα του. Μάσησε γρήγορα γρήγορα καὶ κατάπιε.

Σὲ κάθε μπουκιά του ὁ πατέρας κανοναρχοῦσε :

—“Ὅχι, νὰ μὴ φᾶς, δὲ θέλω νὰ φᾶς.

Κι’ ὅταν κατάπινε ὁ Μπούλης, αὐτὸς διαμαρτυρότανε τάχα.

— Πωπώ, τὸ παληόπαιδο. . . ἀκοῦς νὰ φάῃ χωρὶς νὰ θέλω ;

Μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Μπούλης ἔφαγε τὸ φαγητό του καὶ πῆγε νὰ συνεχίσῃ τὸ παιγνίδι του στὴν πλατεῖα. Οἱ γονεῖς ἔμειναν ἱκανοποιημένοι, γιατί σὰν σκοπὸ τους εἶχαν τὸ πῶς θὰ φάῃ ὁ Μπούλης τὸ φαγητό του. Ποιὰ μέσα θὰ μεταχειρισθοῦν γι’ αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία γι’ αὐτούς. Ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Δὲν ἔχει ἐπίσης καμμιά σημασία ἂν αὐτὸς ὁ τρόπος θὰ βλάψῃ τὸ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ καὶ μάλιστα στὴν πιὸ κρίσιμο περίοδο, πού εἶναι θεμελιώδης καὶ πλήρης προπαρασκευῶν γιὰ ὅλη τὴν μετέπειτα ζωὴ του, γιὰ τὴ συμβίωσή του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τὴν ἐπιτυχία του στὴ λύση τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Ἄ Μπούλης μας ἔχει καταρτίσει τὸ πρόγραμμα τῆς ζωῆς του. Στὴν προκειμένη περίπτωση νοιώθει νὰ ὑψώνεται τὸ ἀνάσιμά του μὲ τὸ νὰ κἀνῃ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Πατέρα.

Ἔτσι δημιουργεῖ τὰ θεμέλια τῆς ζωῆς του ἀπάνω στὴν ἄρνηση καὶ στὴν ἀντίθεση.

17. Ἄναμνήσεις — Ἄντίδραση

Στὴ συζήτηση πού ἔκαναν τρεῖς Μανούλες μαζί στὸ πόσο καλὸ εἶναι καὶ πόσο βοηθάει στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τους ἡ ἀνά-

μνηση τῶν παιδικῶν τους χρόνων ἢ κ. Μ . . . διηγείται με χάρη στίς ἄλλες τίς ἀναμνήσεις της ἀπό τὴν παιδική της οἰκογενειακὴ ζωή-

— Θυμᾶμαι με σεβασμὸ καὶ συγκίνηση τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀφέλεια καὶ τὴν καλωσύνη τῆς Μανούλας μου . . . ἔλεγε. Πόσο καλὴ ἦταν μαζί μου κι' ὅταν ἦταν χαϊδεύτρα κι' ὅταν ἦταν θάλασσα φουρτουνιασμένη γιὰ τίς παιδικές μου παρατυπίες.

Ἄς εἶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα ποὺ τὴν σκεπάζει. Ὡς τόσο δὲν ξεχνᾶω τὴν συνήθειά της καὶ τὴν ἐπιμονή της νὰ μᾶς ἐνοχλῆ ὧρες, ἡμέρες ὀλόκληρες με τὴν γκρίνια της γιὰ κάτι ποὺ ἀφοῦ ἔγινε δὲν διορθωνόταν.

Ἄλλοίμονό μας ἂν γινόταν καμμιά ζημιὰ. Τρέμαμε ὀλόκληρη ἢ οἰκογένεια καὶ φροντίζαμε ὁ καθένας χωριστὰ καὶ ὅλοι μαζί νὰ μὴ γίνῃ τέτοιο πρᾶγμα.

Γιατί δὲν εἶχε σημασία ποιὸς τὴν ἔκαμε, ὅλοι εἴμαστε καταδικασμένοι νὰ ὑποφέρουμε τὸ μαρτύριο.

— Γιατί ; . . Γιατί νὰ σπάσῃ τὸ ποτήρι; ἔλεγε ἀπὸ τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ. Δὲν πρόσεχες, δὲν τὸ κρατᾶς καλά ; Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ πάθαμε ; . . Τί συμφορὰ ! . . Εἶσαι ἀνόητη . . . Εἶσαι ἀπρόσεκτη . . . Πάει τὸ νοικοκυριό μου . . . Μοῦρχεται νὰ τρελλαθῶ . . .

Δός του φωνές, δός του γκρίνια . . .

Νὰ τῆς μιλήσῃ κανεὶς λογικὰ ἀδύνατον . . . χειρότερα . . .

Ὁ Πατέρας τολμοῦσε νὰ πῆ δειλά.

— Καλὰ πάψε ἔγινε . . . ἄφησέ μας τώρα ἡσυχους.

— Ὡστε ἔτσι συγχωρεῖς καὶ υἱοθετεῖς τίς ζημιές. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ μπορέσωμε ν' ἀχῶμε τίποτε στὸ σπίτι μας. Σπάζει ἢ Ἐλένη . . . σπάζει ἢ Κούλα . . . σπάζει ἢ Ρεββέκα, σπάζεις ἐσύ, τότε τί θὰ γίνῃ . . . Δός του καὶ δός του τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια.

Ἡ τυραννικὴ αὐτὴ ἐνόχληση τῆς Μανούλας μου ἀπὸ μικρὸ πολὺ μικρὸ παιδί μου ἔκαμε συνείδηση μιὰ σκέψη. Μιὰ σκέψη ποὺ μου γεννήθηκε βαθειὰ στὴ ψυχὴ μου.

— Δὲν θὰ μεγαλώσω—ἔλεγα—δὲν θὰ γίνω νοικοκυρά. Ἐ, ποτὲ δὲν θὰ γκρινιάζω ἂν γίνεται ζημιὰ ἀπὸ ἀπροσεξία . . . Γιατί τί θὰ καταλάβω κι' ἂν κάνω γκρίνια. Πρόκειται νὰ γυρίσῃ πίσω τὸ σπαμένο ;

Καὶ πράγματι . . .

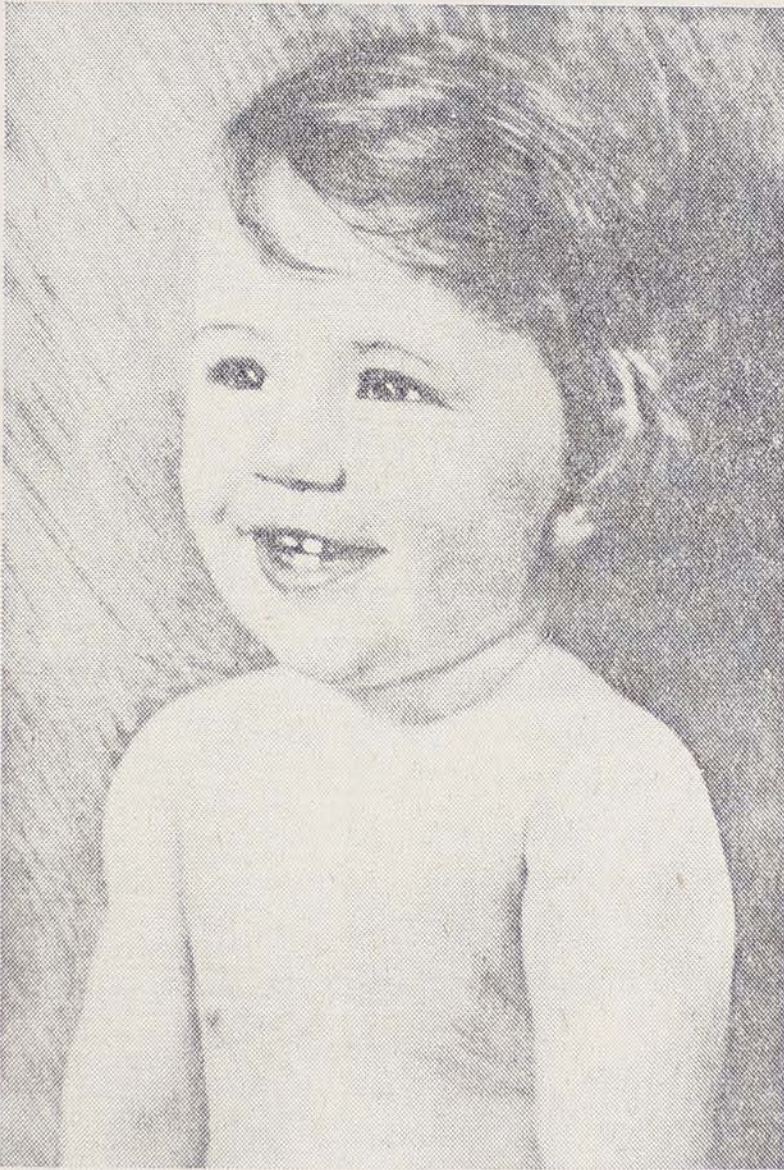
Αὐτὸ γίνεται. Οὐδέποτε ἐμάλωσα ἢ ἐγκρίνιασα ὅσο μεγάλη ζημιὰ κι' ἂν γίνῃ στὸ νοικοκυριό μου. Θὰ πῶ δυὸ λόγια ἀπλά, θὰ ἐκφράσω τὴ λύπη μου καὶ πέραν αὐτοῦ τίποτε ἄλλο. Πολλές φορές μάλιστα ἂν ἡ ζημιὰ εἶναι ἀσήμαντη δὲν λέω ἀπολύτως τίποτε.

Τόσο ποὺ ἡ ὑπηρέτρια μένει ἐκκληκτὴ πρὸ τῆς ἀδιαφορίας μου αὐτῆς.

— Αυτό είναι σπουδαίο—μου λέει—σας βεβαιώνω ότι με κά-
νετε προσεκτικώτερη.

—'Αδιαφορία . . . κακονοικοκυρωσύνη . . . ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος
γιὰ τὰ πράγματά μου, ἴσως νὰ τὸ χαρακτηρίσουν μερικοί.

—'Οχι, τίποτε ἀπ' αὐτά. Εἶναι βαθειὰ ριζωμένη ἡ ἀντίδραση

σὲ κάτι πὺ μὲ βασάνιζε ὅταν ἤμουν παιδί. Δὲν εἶναι σωστὸ αὐτὸ
πὺ κάνει ἡ Μάνα μου ἔλεγα. Δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμω κι' ἐγώ.

Κι' αὐτὰ πὺ χαράσσονται στὶς ἀπαλὲς παιδικὲς ψυχὲς δὲν
σβήνουν ποτὲ μὲ τίποτε.

18. Ἄγωνίζεται καὶ νικάει

Εἶναι Μεγάλη Βδομάδα. Ἡ μανούλα ἐτοιμάζεται γιὰ τὴν ἐκ-
κλησία. Θέλει ν' ἀκούσῃ τὸ τροπάριο τῆς Κασιανῆς. Ἄρχίζει λοιπὸν
νὰ στολίζεται γιὰ νὰ εἶναι ἐμφανίσιμη, «ἐπιδεικτικὰ ἐμφανίσιμη».

ἌΟ Μπούλης εἶναι τὸ μεγάλο ἐμπόδιο. Τί νὰ τὸν κάμῃ; Νὰ

τὸν ἐμπιστευθῆ στὴν μικρὴ τῆς ὑπηρετρία ; Δὲν τὸ βρίσκει ἀσφαλές. Γι' αὐτὸ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ τὸν πάρῃ κοντὰ τῆς μὲ τὴν ὑπηρετρία μαζί.

Οἱ καμπάνες ἤχοῦν εὐφρόσυνα σκορπώντας τὴν πρόσκληση στοὺς πιστοὺς. Καὶ οἱ πιστοὶ προσέρχονται. Ἡ ἐκκλησία γεμίζει ἀσφυκτικά. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ ἡ μανούλα μὲ τὸν Μπούλη τῆς.

Αὐτὸς στὴν πλημμύρα τῶν φώτων καὶ στὴν κοσμοσυρροὴ τᾶχει χαμένα. Κάτι τὸν γοητεύει. Βλέπει πράγματα ἄγνωστα. Αὐτὰ θ' ἀποτελέσουν τὸν κόσμον τοῦ ὑποσυνειδήτου του καὶ ὅταν θ' ἀνασύρῳνται σὰν μακρυνές ἀναμνήσεις, θὰ μοσχοβολοῦν καὶ θὰ συγκινοῦν τὴν ψυχὴ του. Πολυκάνδηλα, φῶτα, μουσικὴ, κατανυκτικὸ καὶ ἀπόλυτα ἤσυχο περιβάλλον μιᾶς κοσμοπλημμύρας. Ἄλλα εἰσχωροῦν βιαστικά - βιαστικά στὴν παρθένα ψυχὴ του καὶ ἄλλα ἐπιπόλαια, ἐξω-δερμικά, ἄλλα μένουν ἐπίμονα ν' ἀποτελέσουν τὸν πλοῦτον τοῦ κόσμου του.

Μικρούλης καθὼς εἶναι δὲν φτάνει νὰ ἰδῆ ἀπὸ ποῦ ἔρχεται ἡ μουσικὴ, δὲν βλέπει τίς εἰκόνες, ποῦ ὑποβλητικὰ ἀσκοῦνε τόση γοητεία σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους.

Ἀρχίζει λοιπὸν νὰ παραπονεῖται. Ἡ μανούλα τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά τῆς γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ θόρυβον.

— Σώπασε, μικρούλη μου, ν' ἀκούσωμε τὸν Παπούλη. Ἄκου ; Ἄκοῦς τί λέει ; Κύτταξέ τον τί χρυσᾶ φορεῖ.

Ὁ Μπούλης κυττάζει τὸν παπᾶ στὴν ὠραία Πύλη μὲ τὰ κατάλευκα γένεια του καὶ τὴν λαμπερὴ φορεσιά του.

Δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ καμμιά ἐξήγησιν σ' ὄλ' αὐτὰ, ποῦ τὸν γοητεύουν, ἀλλὰ γρήγορα κουράζεται. Θέλει ἐναλλαγές. Τὸ στατικὸ καὶ τὸ μονότονον ξεφεύγει ἀπὸ τὴ φύση του. Κουράζεται ὅμως καὶ ἡ μητρικὴ ἀγκαλιά.

Τὸν ἀφήνει λοιπὸν κατάκοπη, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι τρομερὰ ἀνήσυχος. Τὸν παραλαβαίνει ἡ ὑπηρετρία, μὰ δὲν εἶναι πανοραματικὴ καὶ ἀναπαυτικὴ ἢ νέα του θέση. Διαμαρτύρεται. Ἡ μανούλα θυμώνει καὶ τὸν διώχνει γιὰ ἔξω, μὲ τὴν ἐντολὴ στὴν ὑπηρετρία νὰ πᾶνε στὴ θεία. Ἄλλο ποῦ δὲν ἤθελε ὁ Μπούλης. Τὸ ἔξω τὸν τραβάει ὅπως ὁ μαγνήτης. Ἐκεῖ στὴν πλατειούλα εἶναι κι' ἄλλα μωρὰ καὶ παίζουν. Ἐκεῖ εἶναι κίνηση καὶ ὅλα εὐχάριστα. Γι' αὐτὸ ἀκολουθεῖ πειθήνια χωρὶς νὰ φαντάζεται πῶς τὸν πηγαίνουν τσιφ στὰ δεσμά.

Φτάνουν στὴν πόρτα τῆς θείας καὶ κεῖ ἀντιλαμβάνεται τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ του. Ἀρνεῖται νὰ μπῆ μέσα, παρ' ὅλα τὰ χάρδια καὶ τίς λιχουδιὰς τῆς θείας.

Ἡ Λουλού, ἡ ὑπηρετρία, τὸν τραβᾶ μὲ μανία κι' αὐτὸς ἀντιστέκεται μὲ ἴση μανία. Τὸν ἀγκαλιάζει γιὰ νὰ τὸν παρασύρῃ κι' αὐτὸς τῆς ἐπιτίθεται λυσσασμένα. Εἶναι ἕξαλλος. Διεξάγεται μιὰν ἀλη-

θινή μάχη, στην οποία, όπως είναι φυσικό, θα κατισχύση ή Λουλού, αν δεν επέμβη ο θεϊός, που νοιώθει το δράμα της παιδικής ψυχής.

— Γρήγορα, Λουλού, στην πλατεία, δίνει την έντολή. 'Ο Μπούλης ήσυχάζει αυτόματα κι' ακολουθεί στην πλατεία ήρεμος, περήφανος και . . . ΝΙΚΗΤΗΣ.

19. 'Αντινομίες

'Ο Μπούλης ξεφεύγει την προσοχή της μανούλας και μπαίνει στο σαλόνι.

Βρίσκεται ανάμεσα σε μπιμπελώ, που του κάνουν έντύπωση.

'Απλώνει και παίρνει ένα. Το κυττάζει περίεργα και άφοσιώνεται στην έρευνά του.

'Αφοῦ πάρει την ικανοποίηση του έξωτερικού του, ψάχνει για να πάρη την έμπειρία του έσωτερικού του. Αυτό φυσικά είναι αδύνατο και το χτυπάει στο πάτωμα. Γίνεται χίλια κομμάτια μ' ένα θόρυβο, το γνωστό θόρυβο του σπασίματος.

Αυτό τον εύχαριστεί. Είναι εύτυχής και φωνάζει χαρούμενα.

Περίεργη ή μανούλα πηγαίνει κοντά του, της δείχνει τὰ κομμάτια με ανέκφραστη χαρά. 'Ηχει ακόμα στην άκοή του ο περίεργος θόρυβος και τον παραξενεύουν τὰ ποικίλα σχήματα τῶν κομματιῶν, που είναι σκορπισμένα τριγύρω του.

— Μπούλη! . . . τί ἔκαμες λοιπὸν παληόπαιδο ; νὰ χαθῆς, νὰ χαθῆς κακόπαιδο, ἄτακτο. Νά, νά, νά . . . και τὸν χτυπᾶ στὰ τρυφερά του χεράκια καταθυμωμένη.

Τ' ἄθῶα γαλανὰ ματάκια κυττάζουν τὴ σκληρότητα τῆς μανούλας και ἀποροῦν. Τὸ τσούξιμο τῶν μητρικῶν . . . ἐκδηλώσεων τὸν δυσαρρεστεί. Μὰ πιὸ πολὺ τὸν δυσαρρεστεί ὁ τρόπος τῆς.

Λίγο πρὶν, ἀπὸ σφάλμα δικό του, χτύπησε στὴν καρέκλα και τὴν ἔδειραν μαζί. "Ακουσε μάλιστα τὰ πιὸ τρυφερὰ λόγια.

Τώρα που ἦτανε τόσο εύτυχής για τὸ κατόρθωμά του, τὸν χτυπάει και τὸν μαλλώνει με τὰ πιὸ σκληρὰ λόγια.

Σουφρώνει τὰ μούτρα του και κλαίει με δυνατὲς φωνές. Δὲν μπορεί ἄλλοιῶς ν' ἀντιδράση. Είναι τόσο ἀποτελεσματικὸ αὐτὸ τὸ ὄπλο. Τῶχει δοκιμάσει πολλές φορές και πάντα με ἀνταπόκριση.

— Δὲν σ' ἀγαπῶ, ὄχι δὲν σ' ἀγαπῶ βρωμόπαιδο. Να, βλέπεις τί ἔκαμες ; Γιατί ; Πές μου γιατί ;

'Ο Μπούλης τὸ ἤξερε τὸ γιατί, ἀλλὰ δὲν μπορεί νὰ μᾶς τὸ πῆ. Σκούζει λοιπὸν δυνατώτερα.

— Πάψε γιατί θὰ σοῦ δώσω κι' ἄλλες, νὰ μάθης ἄλλη φορά.

'Ο Μπούλης βρίσκει πῶς δὲν είναι ὅλα πλασμένα για λογαριασμό του. Πέφτει κάτω και χτυπιέται. Φωνάζει και κλωτσάει. Θέ-

λει νά ἐπιβάλη τὴν προσωπικότητά του ὅπωςδήποτε, ὅπως πάντα.
 “Ὡσπου κάμπτεται ἡ μανούλα καὶ τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά της.

—“Ὅχι, μωρό μου. “Ὅχι, χρυσοῦλι μου. Μὴν κλαῖς πιά. “Ἦτανε κακὸ αὐτὸ βέβαια, ἀλλὰ μὴν κλαῖς. “Ἄς τὸ ἔσπασες, δὲν πειράζει.
 “Ὁ Μπαμπὰς θὰ μᾶς φέρῃ ἄλλο. “Ἐλα, μωρό μου, ἔλα χρυσό μου, μὴν κλαῖς.

“Ὁ Μπούλης ἰλαρώνει, γιατί βρίσκει τὴ δικαίωση ποὺ ἤθελε.
 Χώνεται στὴ μητρικὴ ἀγκαλιά καὶ χαμογελάει εὐτυχισμένα.

Δὲν ἔχει δίκηο; Νίκησε τὴ μητρικὴ ἀντίσταση καὶ τὴ σκληρότητα της.

χ Πόσο καλὸς τεχνίτης καὶ ἐπιτήδειος ποὺ εἶναι ὁ Μπούλης μας γιὰ νά ἐκμεταλλεύεται τὴν ἀδυναμία τῆς μητρικῆς στοργῆς!! Καταφέρει πάντα νά τὴν ὀδηγῆ στὶς πιὸ παράξενες ἀντινομίες.

“Ἄν καμμιά φορὰ προκαλέσῃ τὴν τιμωρία τῆς μανούλας, δὲν τρομάζει στὴν ποινὴ, γιατί σὰν ἀντιστάθμισμα θᾶχῃ τὴ νίκη του καὶ τῆς ἐπιτυχίας τὴν εὐφροσύνη. (Ἄτομ. ψυχολ. καὶ ἀγωγή - Παλαιολόγου σελ. 84).

“Ἡ εὐαρέσκεια ἢ ἀπαρέσκεια τῆς μανούλας, οἱ θυμοὶ της, ἡ ἰλαρότητά της, καὶ γενικὰ ὅλες οἱ ψυχικὲς τῆς ἐκδηλώσεις, οἱ σχετικὲς μὲ τὸν Μπούλη μας, εἶναι οἱ ἐναργεῖς εἰκόνες, ποὺ ἀποτυπώνονται στὸ ἀποτυπωτικὸ περιεχόμενον τοῦ Μπούλη μας.

Σὰν μαέστρος βρίσκει τὴν ἀδυναμία τῆς στοργῆς της γιὰ φρούριο ἀπ’ ὅπου ἐπιτίθεται, δὲν ἀμύνεται, μὲ σκοπὸ νά ρυθμίξῃ τὶς διαθέσεις τῆς μανούλας κατὰ τὴ θέλησή του.

Ἄλλοίμονο ὅμως στὴ μανούλα ποὺ τὴν μαλάσσει σὰν μαλακὸ κηρί ὁ Μπούλης, γιὰ νά παρουσιάξῃ τόσο ἐναργεῖς ἀντινομίες. Ἄπάνω σ’ αὐτὲς θὰ χτισθῇ ἡ προσωπικότητά τοῦ ἐγώιστῆ καὶ ἀντικοινωνικοῦ ἀνθρώπου.

Τ’ ἀποτελέσματα εἶναι γνωστά.

20. Συμπάθειες καὶ ἀντιπάθειες

“Ὁ Μπούλης ἔχει μερικὲς ἀντιπάθειες. Ἄπὸ διαίσθηση τᾶχα ἢ ἐνσυνείδητα; (*).

“Ὅλους τοὺς ἀγαπᾶ, ἀλλὰ κάπου-κάπου νοιώθει ἀποστροφή, ποὺ τὴν ἐκδηλώνει ἀνυπόκριτα, πρωτόγονα. Εἶναι τόσο πηγαῖος σ’ αὐτὴ τὴν ἡλικία. “Ὅπου ἀντιπαθεῖ δὲν ἀνέχεται οὔτε νά τοῦ μιλήσουν.

(*) Ἡ συμπάθεια ἢ ἀντιπάθεια παρατηρεῖται κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου πρὸς τὸ δεύτερον τέταρτον τοῦ πρώτου ἔτους». (Ψυχολ. τοῦ παιδιοῦ κατὰ Ament καὶ Gaupp.).

Μιά θεία πρὸ παντὸς τοῦ εἶναι τρομερὰ ἀντιπαθῆς. Ἐκείνη τοῦ γλυκομιλεῖ, αὐτὸς σωπαίνει. Προσπαθεῖ νὰ τὸν πάρει στὴν ἀγκαλιὰ της. αὐτὸς ἀντιστέκεται καὶ ἂν θελήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ βίαια, ἀντιτάσσει καὶ ὁ ἴδιος βία. Κλωτσάει, φωνάζει γιὰ νὰ ἐπιβάλη τὴ θέλησή του, μιὰ καὶ δὲν μπορεῖ μυϊκὰ νὰ τὴν ἐπιβάλη.

Τὸν ἀφήνει καὶ τὰ μάτια του εἶναι πλημμυρισμένα στὰ δάκρυα ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησή του.

Δὲν ἀκούει οὔτε τὰ γλυκόλογά της, οὔτε τίς ὑποσχέσεις της γιὰ γλυκά, γιὰ παιγνίδια, γιὰ περίπατο. Δέ θέλει τίποτε ἐκ μέρους της.

Μιά ἄλλη θεία, ποὺ τοῦ εἶναι προσφιλῆς τὸν παίρνει παρηγορητικὰ καὶ γιὰ νὰ τὸν ἱλαρώσῃ τοῦ λέει :

— Ντὰ-ντὰ-ντὰ θὰ τὴν κάνωμε τὴ θεία. Αἶ, μωρό μου ;

— Ντά, λέει κι' αὐτὸς καὶ κινεῖ τὸ χεράκι του ἀπειλητικὰ πρὸς τὴ θεία, ποὺ δὲν ἀγαπᾷ.

Στὴ συμπάθεια βρίσκεται ἡ ρίζα τῆς ἀγάπης, ἐνῶ στὴν ἀντιπάθεια ἡ αἰτία τοῦ φόβου καὶ τοῦ μίσους

Κι αὐτὸ τὸ μῖσος καλλιεργοῦμε ἡμεῖς μὲ τὴν ἐπιπόλαιη συμπαράστασή μας στὴν ἀγανάκτησή του.

— Ντὰ-ντὰ-ντὰ, λέει ἡ θεία γιὰ νὰ τὸν ἱλαρώσῃ, γιὰ νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ.

Ἡ θεία, ποὺ τοῦ εἶναι ἀγαπητὴ, μπορεῖ ἄριστα νὰ τοῦ ἀμβλύνει τὴν ἀντιπάθεια, τὴν ἀρχὴ τοῦ μίσους. Εἴμαστε ὅμως τόσο ἐγωῖστές ! Διαθρύπτεται ὁ ἐγωῖσμός μας γιὰ τίς προτιμήσεις τοῦ Μπούλη. Καὶ ὁ ἐγωῖσμός μας γίνεται τὸ θρεφτικὸ στοιχεῖο τοῦ μίσους του, ὁ ἐνισχυτὴς του.

Ἡ ἀγανάκτηση τοῦ Μπούλη δὲν καλλιεργεῖ μονάχα τὸ μῖσος του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκδίκησή του.

— Ντά, λέει κι' αὐτὸς καὶ κινεῖ ἀπειλητικὰ τὸ χέρι, κατὰ μίμηση τῆς θείας. Κάθε φορὰ ποὺ θ' ἀγανακτῆ, θὰ φωνάζῃ ντὰ-ντὰ καὶ θ' ἀναζητῆ συνεκδικητὴς. Κι εἶναι ὅλοι τόσο πρόθυμοι γι' αὐτό. Ὁ πατέρας, ἡ θεία, ἡ ξαδέρφη, ἡ γειτόνισσα.

Καὶ πόσο εὐκόλα συντάσσονται μὲ τὴν ἀγανάκτησή του ! Στὴ στιγμή ὑπογράφονται σύμφωνα ἀμοιβαιότητος στὴν ἐκδίκησή του.

Ἄς ἦτανε δυνατὸν ν' ἀμαστε τόσο πρόθυμοι καὶ στὶς ἀγαθὲς καὶ ἐποικοδομητικὲς γιὰ τὴν ψυχὴ του ἐκδηλώσεις.

Ἄργότερα θὰ παραξενευώμαστε γιὰ τὸ παιδί μας ἔχει δημιουργήσει ἀντικοινωνικὸ χαρακτήρα. Γιὰ τὴν εἶναι νευρικὸ κι' ἐκδικητικὸ. Γιὰ τὸ διακρίνει μιὰ σκληρότητα ὡς τὸ σαδισμό.

Οἱ πρῶτες ἐντυπώσεις γίνονται οἱ ἀφεντάδες, ποὺ θὰ διαφεντέψουν ὅλη μας τὴ ζωὴ.

21. Ἡ ἀμοιβὴ σὰν κίνητρο

Ὁ Μπούλης μας εἶναι δύομισυ χρονῶν. Ὅμορφος, χαριτωμένος καὶ στὴν ὥρα, ποὺ ὄλα τὰ νοιώθει, ἀλλὰ ἀδυνατεῖ νὰ τὰ ἐκφρασθῆ. Τὰ τσεβδίζει, τὰ συγκόπτει καὶ τὰ παραποιεῖ.

Αὐτὰ ὄλα τὸν κάνουν πιὸ ἀγαπητὸ καὶ πολλές φορές ἀποτελεῖ ζωντανὸ παιγνιδάκι γιὰ τοὺς μεγάλους.

— Πές μας, Μπούλη, τοῦτο, πές μας ἐκεῖνο.

Τίς πιὸ πολλές φορές ἀρνεῖται, γιὰτὶ καταλαβαίνει πὼς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εὐθυμίας των.

— Ἔλα, θὰ σοῦ δώσω καραμέλλες, γλυκά. παιγνίδια. Πές το Μπούλη μου. Ἔλα νὰ σέ χαρῶ ἐγώώώ. νὰ χαρῶ ἐγώώώ, τοῦ ἐπαλαμβάνουν τραγουδιστά.

Ὁ Μπούλης κυττάζει τὰ χέρια, ποὺ ψάχνουν στὶς τσέπες. Τὰ μάτια του μιᾶνε. Ζητᾶνε τὰ ζαχαρωτὰ καὶ τότε τσεβδίζει χαριτωμένα.

— Τὸμ μιμή. Ντά-ντά Μπαμπά μου, Τίνο μου, Σεῖο μου, ἀμέ ; (ὁ Τὸμ εἶναι τὸ παιγνιδιάρικο σκυλάκι τῆς γειτονιάς).

Θέλει νὰ πῆ : Ὁ Τὸμ θέλησε νὰ μὲ δαγκώση, ἀλλὰ ὁ Μπαμπάς μου, ὁ Ντίνος μου καὶ ὁ Θεῖος μου θὰ τὸν δείρουν τὸν Τὸμ.

Χασκογελοῦν οἱ ἄλλοι κι' ἀφοῦ τὸν καταφιλήσουν, τοῦ δίνουν γιὰ ἔπαθλο τὰ ζαχαρωτὰ. Εἶναι ἡ ἀμοιβὴ του.

Ὁ Μπούλης ἔτσι σχηματίζει τὴ συνείδηση τῆς ἀμοιβῆς γιὰ κάθε προσφορὰ του. Ἡ δωροληψία θὰ προηγεῖται κάθε εἰσφορᾶς του στὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον καὶ κατ' ἐπέκταση στὴ μεγάλη κοινωνικὴ οἰκογένεια.

Ὁ ἐγωϊσμός του παίρνει ἔτσι ἀκόμα μιὰ ρίζα, γιὰ νὰ γίνῃ ὑπερτροφικὸς καὶ συνεπῶς δημιουργεῖται ἓνα ἀκόμα κεφάλαιο γιὰ ἀπογοητεύσεις.

Ὅ,τι δίνεται σήμερα στὸ Μπούλη μας τόσο ἀπλόχερα γιὰ ἓνα λογάκι του χαριτωμένο, δὲν θὰ δοθῆ αὔριο ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν μεγάλων φροντίδων καὶ δυσκολιῶν.

Ἀντίθετα μάλιστα. Ἐπειδὴ μέσα στὰ ἴδια πλαίσια περίπου διαμορφώνονται οἱ χαρακτῆρες, θὰ παρουσιασθοῦν ἀπειρες περιπτώσεις νὰ συγκρουσθοῦν οἱ ἐγωϊσμοὶ καὶ οἱ μικροφιλοτιμίες, συγκρούσεις ποὺ ἔχουν τὴν πηγὴ τους στὴ λεωφόρο τῶν κυρώσεων καὶ τῶν καταθλιπτικῶν μανιῶν.

22. Ἡ γοητεία τοῦ παραμυθιοῦ

Ὁ Μπούλης μας εἶναι πέντε χρονῶν πιά.

Αὐτὸ τὸ βράδυ εἶναι ἀνήσυχος καὶ δὲν ἀφήνει τίποτε στὴ θέση

του. Ἡ μανούλα εἶναι ἀπασχολημένη στὴν κουζίνα, ἐνῶ ὁ πατέρας κουρασμένος ἀπὸ τὴν καθημερινὴ δουλειὰ διαβάζει τὴν ἔφημερίδα του. Ὁ Μπούλης ἔτσι μένει μόνος του. Τὸ στενὸ περιβάλλον τοῦ δωματίου δὲν ἱκανοποιεῖ τὴ δραστηριότητά του. Τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ διάφορα ἀντικείμενα γίνονται ὁ στόχος τῆς ἐπιθέσεώς του.

Ὁ πατέρας ἐκνευρίζεται καὶ τὸν παίρνει στὸ πλάϊ του μὲ τὴ ρητὴ ἀπαγόρευση νὰ μείνη ἀκίνητος.

Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ αὐτό ; Μπορεῖς νὰ κλείσης τὴ λάβα τοῦ ἠφαιστείου ;

Δὲν περνᾶνε λίγα δευτερόλεπτα καὶ ὁ Μπούλης κουνώντας τὰ πόδια του πασπατεύει τὴν ἔφημερίδα τοῦ πατέρα, τὴν τραβᾶ, τὴν χτυπάει. Ὁ πατέρας τὸν ἀγριοκυττάζει καὶ τοῦ ἐπαναλαμβάνει γιὰ πολλοστὴ φορά :

— Δὲν σοῦ εἶπα βρὲ νὰ καθήσης φρόνιμα ;

Ὁ Μπούλης συμμαζεῦεται ἀπὸ φόβο. Πόσο φοβᾶται τὴν ἀγριωπὴ ματιὰ τοῦ ἐξαγριωμένου πατέρα !

Τώρα μηχανεύεται ἄλλον τρόπο νὰ δείξη τὴ δραστηριότητά του. Ἀρχίζει νὰ ρωτᾶ. Βροχὴ ἔρχονται οἱ ἐρωτήσεις. Καὶ οἱ ἀπαντήσεις τοῦ πατέρα μονοσύλλαβες. Μὰ παρ' ὅτι μονοσύλλαβες δὲν μπορεῖ πιά νὰ συνεχίσῃ τὸ διάβασμα καὶ ἀπὸ μιὰ στοργικὴ συγκατάβαση ἀρχίζει νὰ δίνῃ τὶς ἀπαντήσεις του πιὸ πλατειές.

Ἔτσι καταλήγει χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ κι' ὁ ἴδιος νὰ διηγηθῇ κάτι στὸν Μπούλη μας.

Μὲ ἐκπληξὴ του παρατήρησε πῶς τὸ παιδί στέκει ἀκίνητο καὶ τὸν παρακολουθεῖ μ' ὅλη του τὴν ψυχὴ. Ποιὸς ξέρει ποιὸς ἐπεξεργασίες συμβαίνουν στὴν παιδικὴ ψυχὴ. Ἀναμφίβολα σχηματίζει εἰκόνας ζωντανές ποὺ παρελαύνουν ἀπὸ τὴν συνείδησή του σὰν ταινία κινηματογράφου.

Ὁ πατέρας γοητευμένος ἀπ' τὴ συγκέντρωση τοῦ παιδιοῦ του καὶ ἀπ' τὴν ξαφνικὴ του ἀνακάλυψη ζωντανεύει τὴ διήγησή του, ποὺ ἔχει τὴ μορφή παραμυθιοῦ, μὲ χαρακτηριστικὲς κινήσεις. Κι' ὅταν σταματᾶ, ὁ Μπούλης τὸν παρακαλεῖ : «Πὲς κι' ἄλλα Μπαμπά».

Ἔτσι ἀρχίζει τὸ παραμῦθι, ποὺ ἀνοίγει ὅλες τὶς πόρτες τῆς παιδικῆς ψυχῆς, ποὺ ταυτίζει τὸν ἥρωα τοῦ παραμυθιοῦ μὲ τὴν προσωπικότητά του.

Κάποτε ὁ ἥρωας τοῦ παραμυθιοῦ ἀντικρύζει δυσκολίες, κινδύνους, θάλασσες φουρτουνιασμένες, κεραυνοὺς σὲ σκοτεινὲς νύχτες. Τὸ κάθε δευτερόλεπτο ποὺ περνᾶει μεγαλώνει τὸν κίνδυνο καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ παιδιοῦ γιγαντώνεται γιὰ τὴν τύχη τοῦ ἥρωα. Ὡσπου πιά δὲν ἀντέχει καὶ ἀναφωνεῖ μὲ ζωηρότητα καὶ ἀνυπομονησία.

«Ὅλο νύχτα, νύχτα . . . «Πὲς μία μέρα, μπαμπά, πὲς μία μέρα».

Ἦθελε νὰ πῆ : «Σῶσε με πατέρα ἀπὸ τὸν κίνδυνο, σῶσε με».

Τὸ παραμῦθι παίρνει τὴν εὐθυμὴ τροπὴ τοῦ καὶ ὁ Μπούλης ἱκανοποιεῖται. Γελᾷ ὄλος, εὐφραίνεται, γοητεύεται.

Τί ἀποκάλυψη ὅμως γιὰ τὸν πατέρα! Ἄπὸ κεῖνο τὸ βράδυ ὁ Μπούλης θέλει ταχτικὰ τὸ παραμῦθι τοῦ. Κι' ὅταν ἀρχίζῃ τὸ παραμῦθι τοῦ βάνει τὰ χέρια δεμένα στὰ γόνατα καὶ κυττάζει κατάματα τὸν παραμυθά.

Βρῆκε τὴ διανοητικὴ τοῦ τροφή, ποῦ τοῦ εἶναι τόσο ἀπαραίτητη καὶ ποῦ ἂν τοῦ λείψῃ ὑπάρχει φόβος νὰ πάθῃ διανοητικὴ φθορά.

23. Ὁ Τσινιάρης

Ὅλα τοῦ καλὰ τοῦ Μπούλη μας. Μόνο ὅταν καθῆσῃ στὸ τραπέζι πεισμώνει χωρὶς λόγο. Κάθεται μπροστὰ στὸ πιάτο τοῦ καὶ δὲν μιλάει οὔτε κυττάζει κανένα. Εἶναι βουζωμένος, μὲ μοῦτρα κατεβασμένα. Τ' ἀδέρφια τοῦ τὸν πειράζουν. Αὐτὸς δὲν μιλάει.

— Γιατί δὲν τρῶς ; ρωτᾷ ἡ μανούλα.

Μιλιά αὐτός. Νοιώθει μιὰν ἀνεξήγητη πίκρα, κᾶτι σὰν παράπονο ἀόριστο, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐντοπίσῃ κυρίως πουθενά. Ἴσως γιὰ τοῦ φάνηκε λίγο τὸ φαγητό. Ἴσως γιὰ τὸ ἤθελε σ' ἄλλο πιάτο ἢ ἄλλο κουτάλι ἢ γιὰ τὸ δὲν εἶναι πιὸ κοντὰ στὴ μανούλα.

Κᾶτι θὰ βρεθῇ πάντα νὰ βουζώσῃ.

Ἡ μανούλα νεύει στοὺς ἄλλους νὰ φᾶνε καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν.

Ὁ Μπούλης σωπαίνει καὶ διαλογίζεται : «Νὰ μοῦ ἔλεγαν ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ φάω». Θέλει νὰ μὴ χάσῃ τὴν ὑπερηφάνειά τοῦ, νὰ μὴν τοῦ τσαλακωθῇ τὸ ἐγὼ τοῦ. Ἄναγνωρίζει ὅτι βρίσκεται σὲ δυσχερῆ θέσῃ καὶ περιμένει ἓνα λόγο νὰ πιασθῇ σὰν ἀπὸ σανίδα σωτηρίας.

Ἄν καμμιά φορὰ εἰπωθῇ ὁ λόγος, ἡ μικροφιλοτιμία τοῦ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει καὶ κάθεται μὲ σταυρωμένα χέρια, σὰν κᾶτι νὰ τὸν ἔχει δεμένο. Καὶ ξανά διαλογίζεται : «Τί κουτὸς ἤμουνα νὰ μὴν ἐπωφεληθῶ λίγο πρὶν ποῦ μὲ κάλεσαν νὰ φάω». Εἶναι ἔτοιμος πάντα νὰ ὑποχωρήσῃ, ἀλλὰ στρατηγικὰ, νὰ μὴ χάσῃ τὴν ὑπόληψῃ.

Αὐτὸ γίνεται ταχτικὰ. Τόσο ποῦ οἱ ἄλλοι τὸν λένε «ὁ Τσινιάρης», πρᾶγμα ποῦ τὸν θυμώνει καὶ τὸν κάνει νὰ τοὺς μισῇ ὄλους γενικά.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ φαγητοῦ ἀρχίζει νὰ παίξῃ δῆθεν μὲ τὸ κουτάλι τοῦ. Ὑστερα ἀνακατεύει τάχα τὸ φαγητό τοῦ, τσιμπολογεῖ τὸ ψωμάκι τοῦ καὶ, ὅταν οἱ ἄλλοι ἔχουν φάῃ πιά, ἀρχίζει νὰ τρῶῃ τὸ φαγητό τοῦ κι' ἐκεῖνος.

Μετὰ τίς πρῶτες δύο - τρεῖς μπουκιές ὄλα τοῦ περνοῦν. Εἶναι πρόσχαρος — ἂν καὶ λίγο κατσούφῃς ἀκόμα — καὶ εἶναι ἔτοιμος, ὅταν τελειώσῃ, νὰ παίξῃ μὲ τ' ἀδέρφια τοῦ.

Τίς πρῶτες ἡμέρες ἡ μανούλα τὸν παρακαλοῦσε μὲ τρυφερά

λόγια. Κι' ὅσο τὸν παρακαλοῦσε τόσο αὐτὸς ἀπομακρυνόταν ἀπ' τὴν ἐνέργεια.

Καμμιά φορὰ τὸν ἀπειλοῦσε. Τότε πιά ἔμενε ὀλότελα νηστικός.

Μὰ τώρα ἔχει πάρει ἀπόφαση ἡ μανούλα νὰ τὸν ἀφήνη στὴ διάθεσή του. "Ὅταν θέλη καὶ ὅποτε θέλει, ἄς φάη. Μόνο δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψη νὰ φάη ἅμα σηκωθῆ τὸ τραπέζι, γιατί αὐτὸ γινόταν ἀρκετὲς φορές ὡς τώρα. "Ἐπρεπε ν' ἀπομακρυνθοῦν οἱ ἄλλοι χορτασμένοι γιὰ ν' ἀρχίση αὐτός.

"Ἐτσι τοῦ περιώρισε τὰ χρονικὰ ὅρια, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἄφησε καθόλου τὴ μανταλιτέ του. Αὐτό, ἂν καὶ ἦτανε σχεδὸν ταχτική, στενοχωροῦσε τὴ μανούλα καὶ τῆς ἔφερνε ἓνα σωρὸ σκέψεις, γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ κάμη.

Σήμερα ὅμως, ποῦ ἐπανέλαβε τὰ ἴδια, ἡ μανούλα λέει ρητὰ καὶ κατηγορηματικά.

— Παιδιά, ὁ Μπούλης δὲν πεινάει. Φᾶτε λοιπὸν τὸ φαγητό σας καὶ θὰ σᾶς μοιράσω καὶ τὸ δικό του. Θέλετε;

— Ναι, ναί, φώναξαν ἐκεῖνα χαρούμενα γιὰ τὶς κυρώσεις.

Ἄλλο Μπούλης δὲν φανταζόταν ποτὲ ὅτι ἤθελε πραγματοποιηθῆ μιὰ τέτοια ἀπειλή. Ἐξακολουθοῦσε λοιπὸν τὴ ταχτική του.

Τ' ἀδέρφια του ἔφαγαν λαίμαργα ἐκείνη τὴν ἡμέρα, γιὰ νὰ προφτάσουν τὶς χαρακτηριστικὲς κινήσεις τοῦ πεισματάρη μὲ τὸ κουτάλι καὶ τὶς τσιμπιές τοῦ ψωμιοῦ.

— Τὸ φάγαμε μανούλα, δὲν θὰ μᾶς δώσης τὸ φαγητὸ τοῦ «Τσινιάρη»;

Χωρὶς νὰ μιλήση καθόλου ἡ μανούλα, μὲ κινήσεις τελετουργικὲς μοίρασε τὸ φαγητὸ τοῦ Μπούλη σὲ τρία ἀδειανὰ πιάτα. Στὴ στιγμή τ' ἀδέρφια του ἐξαφάνισαν τὸ φαγητό. Ἄλλο Μπούλης ἄρχισε τὰ κλάματα, ἀλλὰ κανένας δὲν τοῦ ἔδωκε σημασία. Μετὰ μιὰ ὥρα ἡ μανούλα τοῦ ἔδωσε μὲ τέχνη κρατημένο φαγητὸ κι' ἔφαγε. Ἄλλο ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ὁ Μπούλης ἔπαυσε πιά νὰ πεισμῶνη στὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

24. Ἡ μανούλα ἐπιβάλλεται

Τὰ τρία ἀδέρφια, ἓνα ἀγόρι—ὁ πρωτότοκος—καὶ δυὸ κορίτσια εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὸ σχολεῖο.

Στὸ τραπέζι περιμένει σερβιρισμένο τὸ γάλα τους. Κάτι μιλοῦν μεταξύ του, μεταξύ μαλώματος καὶ κουτσομπολιοῦ.

— Ἀκόμα; διαμαρτύρεται ἡ μανούλα.

Τὰ παιδιά ἔρχονται στὸ τραπέζι καὶ τὸ δεύτερο προλαβαίνει νὰ πάρη τὸ ἀσημένιο κουταλάκι.

— "Ὅχι τὸ θέλω ἐγώ, φωνάζει ὁ πρῶτος.

— Είναι δικό μου, διαμαρτύρεται ή τρίτη. 'Η κάτοχος όμως τὸ σφίγγει στὰ δάχτυλά της καὶ βάνει τὸ χέρι πίσω της μήπως τῆς τὸ πάρουν. Είναι ἔτοιμη γιὰ ἄμυνα.

Γίνεται φασαρία ἀπὸ τὶς διαμαρτυρίες καὶ ἡ ὥρα περνᾷ.

— Τί συμβαίνει λοιπόν ; ρωτᾷ ἡ μανούλα κι' ὄλα μαζί παραπονοῦνται.

— Εἶπα νὰ φᾶτε, τοὺς συνιστᾷ αὐστηρὰ κι' ἐτοιμάζεται νὰ φύγη, γιατί είναι ἐργαζόμενη μητέρα.

Ὁ θόρυβος ὅμως μεγαλώνει καὶ εἶναι ἔτοιμα ν'ἄρθουν στὰ χέρια.

'Η μανούλα, χωρίς καμμιά ἄλλη διατύπωση, ἔρχεται, παίρνει τὶς τσάσκες μὲ τὸ γάλα καὶ τὶς πετάει στὸν κῆπο καὶ

— Ἐμπρός, παρακαλῶ, σχολεῖο. Δὲν ἔχει γάλα σήμερα.

Τὰ παιδιὰ μὲ μιᾶς ἠσύχασαν. Δὲν περίμεναν ποτέ μιὰ τέτοια χειρονομία τῆς μανούλας. Νὰ τὰ πετάξῃ ὄλ' ἀπ' τὸ παράθυρο. 'Η κοινὴ τύχη τὰ ἔνωσε, τὰ πειθάρχησε καὶ ἀγαπημένα ξεκίνησαν γιὰ τὸ σχολεῖο. Δὲν εἶχαν προσέξει ὅτι ἡ μανούλα εἶχε προσέξει νὰ πετάξῃ τὰ σερβίτσια στὴν πρασιὰ τοῦ κήπου, γιὰ νὰ μὴν σπάσουν.

Τὴν ἄλλη μέρα τὰ παιδιὰ δὲν ἔκαμαν διάκριση μὲ ποιὸ κουταλάκι τρώει τὸ καθένα του. Οὔτε διαγωνίσθηκαν πιά ποιὸς νὰ διαλέξῃ τὸ καλύτερο.

25. Ἄξιες μητέρες

'Η κ. I... μητέρα ἕξ παιδιῶν εἶναι νέα γυναίκα μόλις 26 ἐτῶν, ὁμορφὴ, γερὴ, ἔξυπνη δυνατὴ, νεῦρα ἀτσάλινα. Δὲν εἶναι καθόλου ὑπερβολικὴ. Δὲν ἔχει τίτλους σπουδῶν. Δὲν εἶναι οὔτε κᾶν τελειόφοιτος Γυμνασίου. Δὲν ἔχει διαβάσει βιβλία. Ἔχει ὅμως μέσα της τὸ δαιμόνιο τῆς καλῆς μητέρας. Ξέρει ν' ἀναθρέψῃ τὰ παιδιὰ της.

Ἔχει μεγάλη διαίσθηση καὶ ξέρει πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ σὲ κάθε δύσκολη περίπτωση τῆς ἀνατροφῆς τους. Είναι ἔμφυτο προτέρημα αὐτό. Πόσες μητέρες δὲν θᾶδιναν τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸ εἶχαν.

Εἶναι ἀλήθεια χαρὰ θεοῦ νὰ τὴν παρακολουθῆς στὶς ἐνεργειές της.

Τὰ ἕξῃ παιδιὰ της ποὺ τὸ καθένα ἔχει ἕνα χρόνο διαφορὰ ἀπὸ τὸ ἀμέσως ἐπόμενο, εἶναι πάντα καλοφαγωμένα, καθαρὰ, περιποιημένα.

Τί σκοτοῦρες ! τί κούραση !—θᾶλεγε κανεὶς.—Νὰ τὸ σκεφθῆς μόνο ζαλίζεσαι... Ἐξῃ παιδιὰ...

Πόσες νταντάδες, παραδουλεῦτρες, κάποια μητέρα, κάποια ἀδελφή, ὄλες πρέπει νὰ βοηθᾶνε γιὰ νᾶναι ἐκείνη ἔτσι, ὅπως τὴν βλέπῃς, πάντα γελαστή, χαρούμενη, μὲ τὰ ὠραῖα της γαλανὰ μά-

τια ξάστερα και φωτισμένα, τὰ πλούσια μαλλιά της καλοχτενισμένα, καλοβαλμένα πάντα, ἔτοιμη νὰ σέ δεχτῆ καλόκαρδα, μὲ τὸν καλὸ λόγο στὸ στόμα. "Ὁχι ὅμως... Δὲν ἀνήκει στὶς οἰκογένειες ποὺ ἔχουν οἰκονομικὴ ἄνεση. Οὔτε νταντά, οὔτε παραδουλεύτρα, οὔτε μητέρα, οὔτε ἀδελφή.

Μόνη της, ὀλομόναχη, τὰ βγάζει πέρα. Ποῦ καὶ ποῦ καμμιὰ ὑπέρτρια ἂν τῆς σταθῆ γιὰ κάνα δυὸ μῆνες. Ἀνατρέφει ἄκοπα σχεδὸν τὰ παιδιὰ της.

Γι' αὐτὸ τὸ κατόρθωμα χρωστάει πολλὰ στὸν ἄξιον συντροφὸ της, στὸν ἄνδρα της, ποὺ ποτε δὲν τὴν φέρνει σὲ δύσκολη θέση μὲ ἀντίθετες ἐνέργειες ἢ παρεμβάσεις. Ἀπλῶς πολλές φορές τὴν συμπληρώνει.

Καὶ βέβαια θὰ πιστεύετε ὅτι ἡ ζωὴ τῆς 26χρονης κυρίας ἔσταμάτησε ὡς τὸ σημεῖον ποὺ νὰ εἶναι μιὰ ἀφοσιωμένη μητέρα ποὺ ἀγωνίζεται ἀπὸ τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν της, καὶ σὰν τελειώση πέφτει κατάκοπη στὸ κρεβάτι ν' ἀναπαυθῆ. "Ὁχι! . . . τίποτε ἀπ' αὐτά.

Τὸ βράδυ μετὰ τὶς 8 εἶναι ἐλεύθερη μακριὰ ἀπὸ τὶς φροντίδες τῶν παιδιῶν της.

Τὰ ἔβαλε ὅλα νὰ κοιμηθοῦν. Τὰ φίλησε . . . τὰ καληνύχτισε . . . τοὺς εἶπε ὅτι θὰ λείψῃ καὶ νάτην! Ἐτοιμάζεται νὰ πάῃ στὸ θέατρο μὲ τὸν ἄνδρα της.

Πῶς τὰ κατάφερε ;

"Ἄς παρακολουθήσωμε τὴ ζωὴ τῆς μητέρας μὲ τὰ ἕξι παιδιὰ σὲ ὠρισμένες φάσεις της.

Τὰ παιδιὰ εἶναι ἄρρωστα . . . ἔχουν πυρετό . . . Εἶναι ἐπιδημία ἱλαρᾶς. Ἀκόμη δὲν ἔχει φανεῖ τίποτε. Ἡ μητέρα ἐν ἐπιφυλακῇ. Δὲν ἐφώναξε ἀκόμη γιαιτρό. Τὰ ἔβαλε στὸ κρεβάτι. Θερμοκρασία στὸ δωμάτιο, ἄναψε σόμπα.

Ὁ μεγάλος της γυιὸς εἶναι ὀρθός. Αὐτὸς δὲν παρουσιάζει τίποτε.

— Δὲν τὸν ἀπομονώνεις τῆς λέω,

— Περιττόν, μοῦ ἀπαντᾷ, ἐὰν ἔχουν ἀρρώστεια μολυσματικὴ, ἔχει πάρει ἤδη τὸ μικρόβιο, ἀφοῦ εἶναι ὅλη τὴν ὥρα μαζί.

Δὲν ἐνεργήθηκα μοῦ λέει, γι' αὐτὸ ἐτοιμάζω κλύσμα. Σὲ λίγο παρουσιάζεται μὲ μιὰ μεγάλη φούσκα γεμάτη . . .

— Παιδιά, λέει μὲ τὴν ἡρεμὴ γλυκειὰ φωνή της, ἐτοιμασθῆτε γιὰ κλύσμα.

"Ἴσως βέβαια νὰ φανῆ ἀπίστευτο, μὰ εἶναι ἀληθινό. Γύρισαν ἀμέσως τὰ τριῶν, τεσσάρων, πέντε καὶ ἕξι ἐτῶν παιδάκια, τὰ πισινάκια τους χωρὶς καμμιὰ διαμαρτυρία. Ὁ Πιτσιρίκος τῶν δύο ἐτῶν τοὺς κύτταζε καλὰ καλὰ καὶ στὰ ἔμπρὸς τῆς μαμᾶς ἀναδεύτηκε κι' αὐτὸς νὰ κάμῃ τὴν ἴδια κίνηση.

Ἔγινε τὸ κλῦσμα στὰ πέντε παιδιά μὲ θαυμαστὴ ταχύτητα καὶ χωρὶς καμμιά διαμαρτυρία.

Δὲν πῆγε καμμιά κίνηση χαμένη. Ἔγιναν ὅλα μὲ τάξη, μὲ μέθοδο.

Ἡ μητέρα ἡρεμῆ ἦταν προετοιμασμένη νὰ τὸ περάσει κι' αὐτὸ χωρὶς ὑπερβολικὲς καὶ ἐκνευριστικὲς ἐκδηλώσεις.

Ἦρθε κι' ὁ γιατρὸς ἀφοῦ ἐξεδηλώθη ἡ ἀσθένεια.

Ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐνέργειες τῆς μητέρας καὶ κεῖνο ποῦ πρόσθεσε ἦταν ἀσήμαντο.

«Μπράβο σας, τῆς εἶπε γελώντας, βλέπω τὰ καταφέρνετε καλά. Ἐὰν εἶχαμε πολλές μητέρες σὰν καὶ σὰς θὰ μᾶς ἀχρηστεύατε ἐμᾶς τοὺς γιατρούς».

Καὶ τώρα ἄς παρακολουθήσωμε τὴ μητέρα σὲ ἄλλες ἐνέργειες.

Ἡ σόμπα καίει δυνατά. Τὸ σπίτι εἶναι στενόχωρο. Ὁ μικρούλης ὁ Νίκος τῶν δύο ἐτῶν κινδυνεύει νὰ καῆ πλησιάζοντας τὴ σόμπα.

— Δὲν φοβᾶσαι, τῆς λέω, μήπως ἀκουμπήσῃ στὴ σόμπα.

— Καθόλου, μοῦ ἀπάντησε. Παρακολούθησέ τον νὰ δῆς πῶς περνάει ὅταν τὴν πλησιάζῃ.

Πράγματι, ὁ μικρὸς ἔκανε μιὰ βόλτα καὶ δὲν πλησίασε κἂν στὴ σόμπα.

Σὲ λίγο ὁ μικρὸς ἔπεσε μὲ φόρα ἐκεῖ ποῦ ἔτρεχε. Ἐγὼ τρόμαξα καὶ ἔκαμα μιὰ κίνηση νὰ τὸ σηκώσω. Ἡ μητέρα μ' ἐμπόδισε. Συγχρόνως ὁ μικρούλης, παρ' ὄλο ποῦ τὸ πέσιμό του δὲν ἦταν μικρὸ καὶ ἄπονο, συμμαζέψε μὲ δύναμη καὶ γρηγοράδα τὰ ποδαράκια του καὶ μὲ τὴν βοήθεια τῶν χεριῶν του ἔσπυσε νὰ σηκωθῇ γρήγορα γρήγορα χωρὶς νὰ βγάλῃ τσιμουδιὰ ρίχνοντας ματιὲς στὴ Μητέρα του σὰν νὰ τῆς ἔλεγε «Μὴ μὲ μαλώσης».

Ἐκείνη γύρισε ἀδιάφορα τὰ μάτια τῆς σὰν νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε.

— Τί πῆγες νὰ κάμῃς μοῦ εἶπε αὐστηρά. Δὲν σηκώνω ποτὲ τὰ παιδιά μου σὰν πέσουν. Τὸ ξέρουν πολὺ καλά αὐτό. Ξέρουν ἀκόμη ὅτι εὐθύνονται γι' αὐτὸ ποῦ ἔπαθαν καὶ ὅτι θὰ ἐπικριθοῦν μὲ τὸ «ποιὸς σοῦπε νὰ πέσης, γιατί δὲν πρόσεχες»; Νὰ γιατί μὲ κύτταξε ὁ Νίκος νὰ δῆ θύμωσα, πρόσεξα ποῦ ἔπεσε;

Ἄλλοίμονο ἐὰν δὲν ἔχουν τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντήρησης. Τὸ σκέφθηκες, ἀγαπητή μου, τί θὰ τράβαγα ἐὰν δὲν εἶχα ἔτσι συνηθίσει τὰ παιδιά μου;

— Ναί, ἀγαπητή μου, εἶσαι ἀξιοθαύμαστη, γιατί εἶδα προχθὲς τὸ Μανώλη σου (7 χρονῶν) νὰ κατεβαίνῃ μὲ προσοχὴ ἀπὸ τὸ τράμ καὶ ἀφοῦ κύτταξε δεξιὰ κι' ἀριστερὰ ἔδωσε μιὰ τρεχάλα καὶ πέρασε στὸ πεζοδρόμιο.

— Πῆγαινε στὸ σχολεῖο, εἶπε μὲ φυσικότητα ἐκείνη.

καὶ ἀφοῦ κύτταξε δεξιὰ κι' ἀριστερὰ ἔδωσε μιὰ τρεχάλα καὶ πέρασε στὸ πεζοδρόμιο.

— Πήγαινε στὸ σχολεῖο εἶπε μὲ φυσικότητα.

— Δὲν ἀνησυχεῖς, τῆς εἶπα, μήπως πέση, μήπως τοῦ συμβῆ κάτι... αἴφνης κανένα αὐτοκίνητο ἐπάνω του . . .

Ἐγέλασε στὸ ἄκουσμα αὐτό.

— "Ἄκουσε, φίλη μου, τὸ αὐτοκίνητο δὲν ἀποκλείεται νὰ πέση ἐπάνω του καὶ ὅταν τὸν κρατῶ σφιχτὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μάλιστα νὰ σκοτώση καὶ μένα καὶ κεῖνο.

"Ὑστερα πρέπει νὰ ξέρης ὅτι τὰ παιδιά μου προσέχουν πολὺ περισσότερο ὅταν διευθύνουν τὸν ἑαυτὸν τους μόνα τους παρά ὅταν ξέρουν ὅτι ἄλλοι τὰ ὀδηγοῦν.

Εἶμαι πολὺ ἥσυχη καὶ βεβαία ὅτι ἔτσι θὰ προφυλαθοῦν καλύτερα ἀπὸ κάθε ἀτύχημα. "Ἐπειτα θὰ συνηθίσουν στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς ἀναλαμβάνοντες εὐθύνες νὰ προφυλάξουν τὸν ἑαυτὸ τους ἀπὸ κάθε κακό.

— Μὰ οἱ περισσότερες Μητέρες βλέπεις, ὅτι σκοτώνονται νὰ πᾶνε τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο, στὸ τράμ τὰ κρατᾶνε σφιχτὰ ἀπὸ τὸ χέρι.

— Ναὶ αὐτὲς ἀσφαλῶς ἐμένα θὰ μὲ βλέπουν μὲ μάτι περιφρονητικό, ὄχι καλό, θὰ μὲ θεωροῦν ὄχι καλὴ Μητέρα. Δὲν μὲ νοιάζει ὅμως. Ἐγὼ τίς ἀρχές πού ἔχω θὰ τηρήσω χωρὶς νὰ λαμβάνω ὑπ' ὄψιν μου τί λένε οἱ ἄλλοι, γιὰ μένα.

Κι' ἐγὼ λέω γι' αὐτὲς ὅτι εἶναι ὑπερβολικὲς. Ἡ ἀγάπη τους ἔχει δόση ὑστερίας καὶ εἶναι ἀδικαιολόγητη ἢ καταπόνησή τους.

— Ἀσφαλῶς! Τὶ νὰ σοῦ πῶ. Κάθε φορὰ σὲ θαυμάζω καὶ περισσότερο. Μάλιστα ὅταν βλέπω τὴ στοργὴ καὶ τὴν ἀγάπη πού ἔχουν μεταξύ τους τὰ παιδιά σου. "Ὅ,τι κάνει ὁ μεγάλος τὸ κάνουν ὅλα. "Ὅ,τι τοὺς λέει εἶναι προσταγὴ. Δὲ βλέπω τὴ ζήλεια πουθενά, δὲν βλέπω τὴ συνηθισμένη διάθεση νὰ χαλάσουν οἱ μὲν ὅ,τι κάνουν οἱ δέ.

Ἐσὺ ἀγαπητὴ μου εἶσαι ἢ μάγισσα πού σηκώνεις τὸ μαγικό σου ραβδί καὶ κάνεις νὰ παιδιά σου εὐτυχισμένα.

Πάντα γελᾶνε, παίζουνε χαρούμενα, τρῶνε μὲ ὄρεξη, κοιμοῦνται εὐχάριστα, τί ἄλλο μπορεῖς νὰ ἐπιθυμήσης.

26. Γιατί ;

« Οἱ ἐρωτήσεις τῶν παιδιῶν δὲν εἶναι συνήθεις μωροῖαι, ἀλλ' ἐγκρύπτεται βαθειὰ σκέψη σ' αὐτές. Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἔχουν τὴ συνείδηση ὅτι ἡ φύσις τῶν ἐρωτήσεων τῶν παιδιῶν τοὺς προσφέρει

σπουδαῖο παιδαγωγικὸ μέσον. Μὲ ἀγάπη καὶ προθυμία πρέπει νὰ βρῖσκουν τὴν ἀπάντησιν, πὺ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴ διανόησιν τῶν παιδιῶν τους» (Ψυχολ. τοῦ παιδιοῦ κατὰ Ament καὶ Gaupp, μετάφρ. Ζήση - Δαλεζίου).

Εἶναι μιὰ χειμωνιάτικη Κυριακή. 15 μέρες τώρα ἡ βροχὴ καὶ τὸ κρύο καταδυναστεύουν τὸ Μπούλη μας, γιατί τὸν ἀναγκάζουν νὰ κάθεται κλεισμένος στὸ στενὸ χῶρο τοῦ δωματίου. Ἔπαιζε μὲ τὰ παιγνίδια του ὥρες ὀλόκληρες. Πήδησε σ' ὄλες τὶς καρέκλες κι ἀνέβηκε στὸ τραπέζι πολλές φορές, ἀπ' ὅπου πηδοῦσε κἀνοντας τρομερὸ θόρυβο. Ἄνοιξε τὰ ντουλάπια καὶ περιεργάστηκε τὸ περιεχόμενον, παρὰ τὶς αὐστηρὲς ἀπαγορεύσεις τῆς μανούλας. Καὶ τί δὲν ἔκαμε ὄλες αὐτὲς τὶς ἡμέρες. Πόσες φορές δὲ στάθηκε συλλογισμένος μ' ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι του στὸ τζάμι παρακολουθώντας τὴ βροχὴ. Πότε ξεφώνιζε, πότε συμμαζευόταν ἀπὸ τὸ φόβο τῆς βροντῆς.

— Γιατί βροντάει, μαμά ; Ποιὸς βροντάει μαμά ;

— Ὁ Θεούλης βροντάει. Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεούλη μας αὐτή.

— Καὶ τί λέει, μαμά ;

— Λέει νὰ καθήσουν φρόνιμα τὰ παιδιὰ καὶ νὰ μὴν στενοχωροῦν τὴ μανούλα.

— Κι' ἂν δὲν εἶναι φρόνιμα, μαμά ;

— Ἄν δὲν εἶναι φρόνιμα δὲν θὰ μᾶς στείλῃ πιὰ οὔτε ψωμί, οὔτε καλὰ ροῦχα, οὔτε τὸν ἥλιο νὰ παίξῃς στὴν αὐλή. Νά ! βλέπεις πὼς σκοτείνιασε ; Εἶναι γιατί δὲν εἶσαι φρόνιμος καὶ ὁ Θεούλης θύμωσε.

— Μὰ ἐγὼ εἶμαι φρόνιμος, μαμά. . . Ποῦ εἶναι τώρα ὁ Θεούλης, μαμά ;

— Εἶναι στὸν οὐρανό.

— Ἐκεῖ ποῦ εἶναι τὰ σύννεφα ;

— Ναὶ καὶ πιὸ ψηλὰ ἀκόμα.

— Καὶ μᾶς βλέπει ἀπὸ κεῖ ψηλὰ ; πίσω ἀπὸ τὰ μαῦρα σύγνεφα ;

— Ἄ ! βέβαια μᾶς βλέπει. Παντοῦ βλέπει ὁ Θεός, καὶ μέσα στὴν κλειδωμένη ντουλάπα μας βλέπει ἀκόμα.

— Εἶναι μεγάλος ὁ Θεούλης, μαμά ;

— Οὐ ! Πολὺ μεγάλος. Πολὺ μεγάλος.

— Πιὸ μεγάλος ἀπὸ τὸν μπαμπά ;

— Βέβαια πιὸ μεγάλος.

— Κι' ἀπ' τὸν παπού ;

— Ἄπ' ὅλους, ἀπ' ὅλους πιὸ μεγάλος.

— Ναί. . . δὲν εἶναι. Ὁ παπούς εἶναι μεγάλος. Κι' ὁ μπαμπάς

μεγάλος. 'Εγώ είμαι μικρούλης. Μὰ θὰ γίνω κι' ἐγώ μεγάλος, αἱ μαμά ;

— Ναί, μικρό μου, ἀλλὰ πρέπει νᾶσαι φρόνιμος γιὰ νὰ γίνης μεγάλος.

— "Ισαμε τὸ Θεὸ μεγάλος ;

— Ναι τόσο.

— Καὶ τότε θὰ βροντάω κι' ἐγώ ἔτσι ; Θὰ ρίχνω καὶ τὴ βροχή.

— Οὐ, μὲ σκότισες πιά τὸ κατάλαβες ; πάψε κι' ἄφησέ με.

Ὁ Μπούλης ζαρώνει σὲ μιὰ γωνιά. "Εξω βρέχει, ἀστράφτει καὶ βροντᾶ. Ὁ Μπούλης σαστισμένος πηγαίνει κοντὰ στὴ μανούλα μουρμουρίζοντας : «φοβᾶμαι, μανούλα, φοβᾶμαι τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι καλὸς ὁ Θεὸς, μανούλα ;»

Ἡ μανούλα συγκινημένη πῆρε στὴν ἀγκαλιά της τὸ μωρὸ καὶ μὲ γλυκόλογα ἤθελε νὰ πάρη πίσω τὶς ψευτιὲς ποὺ ἀράδιασε πιά στὸ παιδί της. Δὲν εἶχε καλοζυγιάσει τὶς ἀπαντήσεις ποὺ ἔδινε.

Ήτανε άπαντήσεις πρόχειρες, για να ξεφορτωθῆ τὸ Μπούλη. Δὲν εἶχε καμμιά πρόθεση νὰ δώσῃ τίς δυνατὲς ἐξηγήσεις. Ὑποσυνείδητα ἔδωκε ἐκεῖνες τίς ἐξηγήσεις ποὺ εἶχε πάρει καὶ ἡ ἴδια ὅταν ἦτανε μωρό.

Κι' ἔτσι θέλεις ἀπὸ ἄγνοια, θέλεις ἀπὸ ἀδιαφορία δημιουργοῦμε ἓνα πλῆθος ἀπορίες στὸ παιδί, ποὺ ἴσα - ἴσα ἔρχεται νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὴν πείρα μας πορίσματα, ποὺ ἀπάνω τους θὰ στηρίξῃ τὸ δικό του οἰκοδόμημα τῆς γνώσης τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἀργότερα, ὅταν θὰ ὠριμάσῃ, θ' ἀντιληφθῆ ὅτι σ' ὅλα τὰ γιατί του τοῦ δίναμε τίς πιὸ παράδοξες καὶ ἀνόητες ἀπαντήσεις καὶ σ' ἄλλες μὲν θὰ χαμογελάσῃ μὲ συγκατάβαση, σ' ἄλλες ὅμως θ' ἀναζητήσῃ νὰ βρῆ τίς ὀρθὲς ἀπαντήσεις μὲ κατακάθι πάντα τὴν πίκρα ποὺ παίρνομε ἀπ' τὸ ἄγνωστο, ποὺ γοητεύει καὶ πᾶμε νὰ τὸ ξεσκεπάσωμε μὲ κάθε κίνδυνο. Ἔτσι θὰ μάθῃ πὼς ὁ ἴδιος βγῆκε ἀπὸ τὴ γάμπα τῆς μανούλας ἢ πὼς τὸν ἔφερε ἓνας κατάλευκος κύκνος μιὰν ἀνοιξιὰτικὴ αὐγὴ στὰ φτερά του καὶ τὸν ἀπόθεσε μαλακὰ-μαλακὰ στὴν ἀγκαλιά τῆς μανούλας. Ἄλλοτε, πὼς τὸν ἄφησαν οἱ γύφτοι καθὼς περνοῦσαν, γιατί τοὺς ἦτανε βάρος. Ἄλλοτε πὼς ἀνοίξανε τὴν κοιλιά τῆς μανούλας μ' ἓνα κοφτερὸ νυστέρι καὶ τὸν βγάλανε καὶ ἄλλοτε ἀπὸ ἓνα σωρὸ παράδοξες πηγὲς καὶ μόνο τὴν ἀλήθεια δὲν θὰ μάθῃ. Αὐτὴν θὰ τὴν μάθῃ μόνος του ἀργότερα, ποιὸς ξέρει πὼς καὶ ἀπὸ ποῦ. Φυσικὰ δὲν ἰσχυρίζεται κανένας πὼς στὸν Μπούλη μας τῶν πέντε χρονῶν εἶναι δυνατόν ν' ἀποκαλυφθῆ τὸ μυστήριο τῆς γέννησός του μὲ κάθε λεπτομέρεια, ποὺ δὲν θὰ τὴν καταλάβῃ. Δὲν μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ παραδεχτῆ τὴν προσπάθειά μας νὰ κρύβουμε μὲ κάθε τρόπο ἀπ' τὰ παιδιά μας, στὴν ἡλικία ποὺ νοιώθουν, τὴν προέλευσή τους καὶ τὰ μυστήρια τῆς γέννησός τους.

Σὲ ὅλα τὰ παιδιά, χωρὶς καμμιά ἐξαίρεση, ἡ διανοητικὴ δραστηριότητα ἀρχίζει νὰ λειτουργῆ ἀπὸ μικρὴ ἡλικία καὶ ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν ἔντονη ἐπιθυμία νὰ γνωρίσουν ὅλα τὰ στοιχειώδη γεγονότα τῆς ζωῆς, περιλαμβανομένης καὶ τῆς σεξουαλικῆς πλευρᾶς κατὰ τὸν Haveloc Ellis.

Μὰ ἂν γι' αὐτὴ τὴν τελευταία λεπτομέρεια σκανδαλίζεται ὁ πουριτανισμὸς μας καὶ ἡ σεμνοτυφία μας, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ τίς ποικίλες ἐκδηλώσεις του, ἐπιβάλλεται ὄχι μόνάχα ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ καὶ ἡ μὲ κάθε τρόπο κατανόησή τους ἀπ' τὸ διψασμένο καὶ παρθένο καρπὸ μας.

Ἡ ἀκόρεστη περιέργεια τοῦ παιδιοῦ δίνει στὴν καλὴ καὶ συνειδητὴ μητέρα τίς ἀναγκαῖες εὐκαιρίες γιὰ νὰ καθοδηγήσῃ τίς σκέψεις καὶ τίς γνώσεις του. Καὶ οἱ εὐκαιρίες αὐτὲς εἶναι ἡ λυδία πέτρα, ὅπου θὰ δοκιμασθῆ ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη τῆς μητέρας, ἡ ἀγάπη ποὺ ἀποβλέπει στὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ καὶ ὄχι ἐκείνη ποὺ ἀνταποκρίνεται

στην ἐγωϊστική μας στοργή. Γιατί οἱ περισσότεροὶ ἀγαποῦν περισσότερο γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

Ἐκτὸς ἀπ' τὰ καθημερινὰ «πῶς» καὶ «γιατί» ποὺ πραγματικὰ βομβαρδίζουν τὴ μανούλα σὲ βαθμὸ μάλιστα βασανιστικό, ὁ Μπούλης προβάλλει κι' ἐρωτήματα μὲ βαθύτερο περιεχόμενο. Σ' αὐτὰ ἂν δὲν δοθοῦν κατάλληλες ἀπαντήσεις, μποροῦν νὰ προκαλέσουν ψυχικὰ τραύματα.

Ὅπως παραδέχονται ὅλοι οἱ ψυχολόγοι, τὰ παιδιὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν παρατηρητικά, ἀλλὰ δυστυχῶς παρεξηγοῦν καὶ παρερμηνεύουν ὅσα βλέπουν τριγύρω τους.

Γι' αὐτὸ χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ καὶ ψυχολογικὴ ὀξυδερκεία, γιὰ νὰ βροῦμε τί ἀκριβῶς κρύβεται πίσω ἀπὸ μιὰ ἐρώτηση τοῦ παιδιοῦ. Νὰ βροῦμε ποιά ψυχολογικὰ αἷτια προκάλεσαν τὴν ἀντίδρασή του, γιὰ νὰ ρωτήση φαινομενικὰ ἀκατανόητα πράγματα.

Ἄν ἡ μανούλα δὲν εἶναι ὀπλισμένη μὲ ψυχολογικὲς ἱκανότητες, ἄς εἶναι τοῦλάχιστον ὀπλισμένη μὲ ὑπομονὴ καὶ ἀγάπη. Αὐτοὶ οἱ δυὸ παράγοντες θ' ἀντικαταστήσουν τίς περισσότερες φορές καὶ τὸν πιὸ δόκιμο ψυχολόγο.

27. Μῆ

Ἡ μανούλα εἶναι τρομερὰ ἀπασχολημένη σήμερα. Γι' αὐτὸ ὁ Μπούλης εἶν' ἐλεύθερος νὰ κινεῖται τριγύρω της.

Ἐξετάζει τὸ κάθε τι, ποὺ πέφτει στὴν ἀντίληψή του. Βλέπει νέα πράγματα, ποὺ δὲν τ'ἄχει ξαναἰδῆ. Καὶ δὲν ἀρκεῖται νὰ τὰ βλέπη. Ἐνστικτικὰ θέλει νὰ πάρη τὴ γνώση τους μὲ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες αἰσθήσεις.

Πρὸ παντὸς θέλει νὰ πιάνη τὸ κάθε τι μὲ τὰ χέρια του (*). Ἡ μανούλα ὅμως τὸν παρακολουθεῖ καὶ τὸν ἐπιβλέπει καὶ μόλις φτάση σὲ ἀπαγορευμένες ζῶνες τοῦ φωνάζει ; ΜΗ...

— Μῆ ! ἐπαναλαμβάνει κι' ὁ ἴδιος, χωρὶς ν'ἄχη συνείδηση τῆς ἀπαγορευτικῆς ἀξίας τοῦ ΜΗ.

— Μῆ, εἶπα, Μπούλη !

Αὐτὸς τὴ δουλειά του. Μονολογώντας «μῆ» ἀπλώνει τὸ χέρι μὲ τὸ δείχτη τεντωμένο νὰ ἔρθη σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ ἄγνωστο πρᾶγμα. Ἄπὸ φυσικοῦ του ἀναζητεῖ τὴν πείρα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου γιὰ νὰ προσγειωθῆ. Γι' αὐτὸ θέλει νὰ κἀνη ὅ,τι κάνουν καὶ οἱ ἄλλοι κι' ἐπαναλαμβάνει ὅ,τι λένε.

(*) Κατὰ τὸν Preyer οἱ πρῶτες αὐτοτελεῖς ἐσκεμμένες κινήσεις τελοῦνται γιὰ πρώτη φορά μετὰ τοὺς τέσσερους πρώτους μῆνες.

‘Ο Μπούλης μας είναι μιὰ μαίμοϋ και παπαγάλος μαζί.
 Έγγίζει τὸ ποτήρι κι’ ἀκούει ΜΗ!!

Παίρνει μιὰ καρφίτσα στὸ χέρι κι’ ἀκούει ἕνα τρομαγμένο και ἀνήσυχο ΜΗ...

Πιάνει τὸ μαχαίρι κι’ ἀκούει πάλι ἀπειλητικά, ΜΗ....

Φέρνει στὸ στόμα ἕνα βρώμικο χαρτί, ἀκούει ξανά τὸ ΜΗ, πού εἶναι ἀποτροπιαστικό μὲ τὴν ἀηδία στὸ σούφρωμα τοῦ προσώπου τῆς μανούλας. Σουφρώνει κι’ αὐτὸς τὰ μούτρα του κι’ ἐπαναλαμβάνει ΜΗ.... χχτ.... φτοῦ....

Παντοῦ συναντάει τὸ ΜΗ, χωρὶς ν᾿ἀχη ἴδια προσωπική ἀντίληψη.

Ἡ ἀπαγόρευση δὲν εἶναι πηγαία. Δὲν εἶναι συνέπεια τῆς ἀνάγκης του. Εἶναι ἐξωτερική, ἐξωδερμική και ἤχει στ’ αὐτιά του περισσότερο συχνὰ ἀπὸ κάθε τι. Γι’ αὐτὸ και δὲ δίνει σημασία στὴν ἀπαγόρευση κι’ εἶναι ἔτοιμος νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀπαγορευμένη χειρονομία, ἴσα-ἴσα γιατί εἶναι ἀπαγορευμένη.

Οἱ ἀπαγορεύσεις αὐτὲς ἐγκλείουν πάντα τὴν παρακοὴ ἀπὸ ἀντίδραση, ἀπὸ περιέργεια, πού τὴ γιγαντώνει ἢ τέτοια ἀπαγόρευση (*).

Μιὰ μέρα ὅμως ἄπλωσε τὸ χεράκι του στὴ φωτεινὴ λάμπα τοῦ τραπεζιοῦ. Τὸ ζωηρὸ φῶς τραβοῦσε τὴν περιέργειά του. Θέλησε νὰ τὸ ἐρευνήσῃ.

Μόλις ὅμως τὸ ἀπίθωσε στὴ λεία και λαμπερὴ ἐπιφάνεια, ἔνοιωσε ἔντονα τὴ θερμότητα κι’ εὐθὺς τὸ ἀπόσυρε κλαυθμηρίζοντας. Μηρηή.

Ἐ! τοῦτο τὸ ΜΗ δὲ θὰ τὸ λησμονήσῃ ποτὲ ὁ Μπούλης μας και ποτὲ πιά δὲν θ’ ἀπλώσῃ χέρι στὴ λάμπα και σὲ ὅ,τι ἀκόμα εἶναι φωτεινό.

Αὐτὸ τὸ ΜΗ τῆς προσωπικῆς του πείρας θὰ στέκεται πάντα φωτεινότατο στὴν ψυχὴ του.

28. Φόβος

‘Ο Μπούλης μας δὲν ἤξερε τί θὰ πῆ φόβος. Ἐμπαινε στὰ σκοτεινὰ δωμάτια, ἔμενε τὶς νύχτες ξάγρυπνος χωρὶς φῶς, παρακολουθοῦσε τὶς σκιὲς μὲ περιέργεια, ἄπλωνε τὰ χεράκια του σὲ κάθε τι κινούμενο.

(*) «Ἡ ἀφή εἶναι ὁ πρῶτος δάσκαλος τῆς ἐποπτείας, ἢ αἰσθησιακὴ δὲ ἀντίληψις μὲ τὴν ἐπαφὴ παρουσιάζεται λίγες βδομάδες μετὰ τὴ γέννησή του, στὰ δάχτυλα. Μὲ τὴν ἀντίληψη τῶν αἰσθημάτων τῆς ψάυσεως μαθαίνει νὰ διακρίνῃ μετὰξὺ τους τὰ αἰσθήματα αὐτά, ἰρᾶγμα πού ἀποτελεῖ τὴν προκαταρκτικὴ βαθμίδα γιὰ τὴ γέννηση τῆς αὐτοσυνειδησίας», (Ψυχολογία Παιδιοῦ Ament).

Σ' αὐτὸ συνετέλεσε πολὺ καὶ ἡ μανούλα. Καὶ τῶχε καμάρι, μιὰ κρυφὴ χαρά.

«Ὁ Μπούλης μου δὲ φοβᾶται».

Κι' ἔδωσε διαταγές σ' ὅλο τὸ περιβάλλον της νὰ μὴ φοβίζου τὸ παιδί. Δὲν τῶθελε λιγόκαρδο καὶ φοβητσάρη.

Μὰ δυστυχῶς δὲν εἶναι πάντα ἡ μανούλα στὸ πλάϊ του, κι' ὅταν ἀπουσιάζη αὐτὸς ποὺ διατάζει, οἱ διαταγές του εἶναι σὰν τοὺς ἴσκιους, πού, ἀνάλογα μὲ τὸ φῶς, ἄλλοτε παρουσιάζονται γίγαντες κι' ἄλλοτε μικροσκοπικοὶ νάνοι, γιὰ νὰ χαθοῦν ὀλότελα τὴν ἄλλη στιγμή.

Πολλές φορές ὁ Μπούλης μένει μὲ τὴν ὑπηρεσία τὰ βράδυα, ὅταν ἡ μανούλα μετέχη στὶς κοσμικὲς ὑποχρεώσεις.

Ἔτσι μιὰ βραδυά, ποὺ ὁ Μπούλης ἦταν ἀνήσυχος καὶ ἀναζητοῦσε τὴ μανούλα, ἡ ὑπηρεσία δὲν μποροῦσε μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸν ἤσυχάση.

Καὶ τότε ἀναζήτησε στὴν πείρα της κάθε λογῆς μέσο. Θυμήθηκε τὴ δική της νηπιακὴ ἡλικία, ποὺ τὴν λαχτάριζαν μὲ τὴ Λάμια, μὲ τὰ μεγάλα νύχια καὶ τὰ κοφτερὰ δόντια καὶ ποὺ τὴν ἔλεγαν καὶ Καλαμοδόντα. Θυμήθηκε τὸ γέρο, ποὺ τριγυρνᾷ τὶς γειτονιὲς μὲ μιὰ πελώρια σακκούλα καὶ μαζεύει τὰ παιδιά. Ἀκόμα καὶ τὴν κουκουβάγια μὲ τὴ λυπητερὴ καὶ γρουσουζικὴ λαλιά στὰ κατασκότεινα τῆς νύχτας.

Ἄρχισε λοιπὸν νὰ τὸν ἀπειλῇ μὲ ὅλα τὰ φαντάσματα, ποὺ ἔζησαν στὴ δική της ζωὴ.

Ὁ Μπούλης ἦταν τόσο νευριασμένος ὅμως, ὥστε δὲν ἄκουγε τίποτε.

Καὶ τότε ἦρθε σὰν ἀπρόσκλητος βοηθὸς τὸ σπαραχτικὸ μισοῦρισμα τῆς ἐρωτικῆς ἀνησυχίας τῆς γάτας ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς διαδρόμους τοῦ πλυσταριοῦ.

—Ἄκου, Μπούλη μου, ἀκούς ; θὰ μᾶς φάη. Εἶναι ἡ γρηὰ Λάμια, ἡ Καλαμοδόντω μὲ τὰ μυτερὰ δόντια. Σώπασε, χρυσούλη μου, μὴ μᾶς ἀκούση, τοῦ ψιθύρισε μὲ χαμηλὴ φωνή, ὑποβλητικὰ καὶ πειστικὰ.

Ὁ Μπούλης μὲ μιᾶς ἠσύχασε καὶ σφίχτηκε στὴν ἀγκαλιά τῆς Λουλοῦς. Ὁ φόβος εἰσήλασε μὲ μιᾶς στὴν ψυχὴ του. Ὁ φόβος ποὺ βρίσκεται μέσα στὴν ἀνθρώπινη φύση, σὰν ὄπλο προστατευτικὸ γιὰ τὴ διατήρηση τοῦ εἴδους, ὅταν εἶναι συνέπεια προσωπικῆς πείρας, γίνεται ὁδηγὸς καὶ προστάτης. Ὅταν ὅμως εἶναι παθολογικὸς καὶ εἰσέρχεται στὸ πεδίο τῆς συνείδησης μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια τρομερά, ἀφάνταστα φριχτά, μεγαλοποιεῖ καὶ τ' ἄψυχα ἀκόμα ἀντικείμενα σὲ κινδύνους, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἀπροσπέλαστα ἐρέβη, διαποτίζει καὶ τοξινώνει καὶ τὸ τελευταῖο κύτταρο τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ

συνταράζει τὴν ὕπαρξιν σὲ σημεῖο, ποὺ νὰ χάνεται ἡ αἴσθησις τῆς πραγματικότητος.

Τότε χάνομε τὴν αὐτοπεποίθησίν μας, τὸ θάρρος μας καὶ ἡ σκέψις μας εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Ἄπ' αὐτῆ τῆ στιγμῆ ὁ Μπούλης μας στὴν ἀπλὴ ἀνάμνησις τῆς κακῆς στιγμῆς σπαράζει ἀπὸ ἀγωνία καὶ στὰ ὄνειρά του ἕνας ἀνελέητος δῆμιος τὸν βασανίζει φριχτά.

Ἡ ἀνόσιος Λουλού, ἐξαγοράζοντας τοῦ λοιποῦ τὴν ἡσυχία της, κυριαρχεῖ στὴν ἄρρωστη παιδικὴ ψυχῆ, χωρὶς βέβαια νὰ ὑποπτεύεται, πῶς εἶναι μιὰ δολοφόνος.

Ἡ μανούλα, ποὺ δὲν ὑποπτεύεται τὴν αἰτία, πότε ἀνησυχεῖ καὶ πότε νευριάζει, γιὰτὶ φαντάζεται πῶς μιὰ κακὴ διάθεσις ἀπὸ παραξενιὰ καὶ ἰδιοτροπία ταλανίζει τὸ Μπούλη μας. Κι' ἔτσι στὸ μαρτύριο τοῦ φόβου προστίθεται καὶ ἡ παραξήγησις, ποὺ ἐπιτείνει τὸ μαρτύριο τοῦ μικροσκοπικοῦ θύματος.

29. Ἐφιάλτες

Ὅλα τοῦ καλὰ τοῦ Μπούλη μας, ἀλλὰ κάπου - κάπου βρέχεται τὶς νύχτες.

Εἶναι μιὰ ἀδυναμία ὀργανικῆ τῶν νεφρῶν, ποὺ ξεφεύγει ἀπ' τὴ βούλησίν του ἢ εἶναι μιὰ ὑποσυνείδητη διαμαρτυρία σὰν ἀντίδρασις ψυχικοῦ τραύματος ;

Ἡ μανούλα πάντως εἶναι ἀπαρηγόρητη γι' αὐτό. Ἄμα λησμονήσῃ νὰ τὸν ξυπνήσῃ τὴ νύχτα, ἀσφαλῶς θὰ βραχῇ. Μερικὲς φορές καὶ ποὺ τὸν ξυπνᾷ, τὸ πρωτὶ βρίσκεται βρεγμένος.

Οὔτε συμβουλὲς πιάνουν, οὔτε ἀπειλές. Μὰ μήπως τὸ θέλει τᾶχα κι' ὁ ἴδιος ;

Τὶ περίεργο ! νὰ μὴ μποροῦν νὰ τὸν καταλάβουν ! Κάθε φορὰ ποὺ θὰ βραχῇ θὰ παιχθῇ κι' ἕνα δράμα σὲ βάρος τοῦ Μπούλη μας.

Εὐτυχῶς ποὺ εἶναι εὐκόλος στίς μεταπτώσεις καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ βρῇ τὴ χαρὰ του ἔστω κι' ὕστερα ἀπ' τὶς πιὸ δραματικὲς σκηνές.

Ἡ πιὸ βαρεῖα ἀπειλή, ποὺ ὑπολογίζει, εἶναι ὁ ἀκρωτηριασμός.

Ἐνα πρωῖνὸ εἶχε τὴν ἀτυχῆ ἔμπνευσις ἡ μανούλα, ὕστερα ἀπὸ τὸ βρέξιμό του, νὰ τὸν φοβερίσῃ μὲ τὸν Τόμ, τὸ σκυλί τῆς γειτονιάς.

— Ἄμα ξαναβραχῆς, καημένε μου, θὰ φέρω τὸν Τόμ νὰ σοῦ φάῃ τὴν τσουτσούνα σου.

Ὁ Μπούλης δὲ φάνηκε νὰ ἔδωσε σημασίαν. Τὸ ἴδιο ὅμως ἀπόγευμα ὁ Τόμ πῆγε κοντὰ του ζητώντας τὰ παιγνίδια του. Προσπάθησε νὰ τὸν διώξῃ, ἐκεῖνος ὅμως χοροπηδοῦσε τριγύρω του πιὸ ἐπίμονα. Σὰν ἀστραπὴ πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του ἡ ἀπειλή τῆς μάνας. Γι' αὐτὸ φοβᾶται καὶ μισεῖ τὸν ἀνύποπτον Τόμ.

Φωνάζει λοιπόν ζητώντας βοήθεια και ό Τόμ με την άπειλή της μανούλας φεύγει καταφοβισμένος.

Αυτό ήτανε άπολύτρωση για τον Μπούλη μας, που είχε τρομοκρατηθή.

΄Αλλοίμονο! Πόσο θα τον ταλανίση αυτός ό φόβος σ' όλη του τη ζωή! Θα φωληάση σε μιάν άκρη του ύποσυνειδήτου του και από κεϊ με τ' άόρατα νήματά του θα σκοτίζη την όρθή του σκέψη. Θ' άναπηδάη στ' όνειρό του με τη μορφή του Τόμ ή του Λύκου, που τον γνώρισε στα παραμύθια άγριο και καταλυτή της άθωότητας και της άδυναμίας, δυνάστη ώμο και άνίκητο.

Μιά νύχτα ό Μπούλης ξύπνησε τρομαγμένος κι άπαρηγόρητος.

— Τί έχεις μωρό μου; Τί έπαθες άγόρι μου; Τόν ρωτᾶ ή μανούλα με τρυφερότητα και τον παίρνει στην άγκαλιά της. ΄Εκείνος σπαράζει και δείχνοντας προς τό κρεββατάκι του.

— Τόμ, μιμί, της άπαντάει.

— Ό Τόμ; ντά - ντά - ντά τον Τόμ. Θα τον σκοτώσωμε τον Τόμ. Θα του κόψωμε τό κεφάλι του παληοτόμ. ΄Ελα, χρυσό μου, κοιμήσου πιά, πάει, έφυγε ό Τόμ. Νά, κύτταξε . . . έφυγε.

΄Αλλά ό Μπούλης μόνο στη μητρική άγκαλιά θεωρεί τον έαυτό του έξασφαλισμένο. ΄Αποτροπιάζεται τό κρεββάτι του, γιατί εκεί παραφυλάει ό Τόμ να τον άκρωτηριάση.

Γι' αυτό σπαράζει στην ιδέα της παραμονής του εκεί.

΄Η μητρική στοργή κάμπτεται και τον παίρνει στο κρεββάτι της. Σφίγγεται κοντά της και άποκοιμιέται ήσυχος πιά. Τό κακό όνειρο έμεινε στο κρεββατάκι του. Και τό παιδί συχνά τό θεωρεί τό όνειρο πραγματικότητα.

Ό πατέρας μισοκοιμισμένος διαμαρτύρεται, γιατί έτσι καλλιεργείται, λέει, μιá κακή συνήθεια, που είναι ά ν τ ι π α ι δ α γ ω γ ι κ ή!

΄Η μανούλα έπιμένει και στην έπιμονή της της ξεφεύγουν λόγια πικρά: «Είσαι ένας άκαρδος κι έγωϊστής, σου λείπει ή στοργή για τό παιδί σου».

΄Ενα ράγισμα έλαφρό στις συζυγικές σχέσεις έξ αίτίας του Μπούλη.

Θερίζουν τον καρπό της έπιπολαιότητας με την όποία άντίκρυσαν τὰ προβλήματα του παιδιοῦ τους.

30. Δέ φταίει τό παιδί, όχι δέ φταίει

΄Η μανούλα διαρκώς παραπονεϊται.

— Δέν μ' άκούει, δέν μ' άκούει. ΄Αρκεϊ να του πῶ κάτι, για να κάμη άκριβώς τό αντίθετο.

— Και τί κάνεις τότε ;

— Τί νά κάμω ; Τί θέλετε νά κάμω ; Τίς πιό πολλές φορές κάνω ὑπομονή, ἀλλ' ἔρχονται στιγμές, πού δέν ἀντέχω πιά. Χάνω τήν αὐτοκυριαρχία μου καί τοῦ τίς βρέχω.

— Καί ὅταν τοῦ τίς βρέξης, τί κάνει ; σ' ἀκούει ;

— Τότε εἶναι πού εἶναι. Γίνεται θηρίο νά μέ καταπιῇ. Κλωτσιές, φωνές σπαρακτικές, βρισιές κι' ὅ,τι νά πῆς. Εἶναι ἓνα ἔξαλλο παιδί, πού δέν παύει, ἂν δέν τοῦ γίνη τὸ χατήρι.

— Ποῦ τ' ἀποδίδετε ὅλ' αὐτά ; Γιατί φυσικά κάπου ἔχουν τήν πηγὴ τους ὅλες αὐτές οἱ ἐκδηλώσεις. Τὸ σκεφτήκατε ποτέ ;

— Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε πιά. Δέν μοῦ φτάνουν, λέτε, τόσες φασαρίες μὲ τὸ σπίτι, τὸ νοικοκυριό, τίς ὑποχρεώσεις μου γενικά ; Οἱ αἰτίες καί οἱ πηγές δέν εἶναι δική μου δουλειά. Δέν μοῦ μένει ἄλλωστε καιρός. Μοῦ φαίνεται' ἐν τούτοις ὅτι δέ χρειάζεται νά νῆται κανένας σοφὸς ἢ παιδαγωγὸς ἰδιαίτερα, γιὰ ν' ἀνεύρη τίς πηγές. Μικρὸ εἶναι ἀκόμα, δέν καταλαβαίνει. "Αμα θά μεγαλώσῃ, θά διορθωθῇ.

— Λέτε ; τὸ πιστεύετε αὐτὸ σοβαρά ;

— Γιατί ὄχι ; "Ολοι μας ὅταν εἴμαστε μικροί, εἴμαστε ζωηροὶ καί ἀνυπάκουοι. Εἶναι ἴδιον τῆς ἡλικίας. Αὐτὸ εἶναι. "Αλλωστε δέν ἐπιθυμῶ νά γίνω ἢ προσωποποίηση τῆς ἀπαγόρευσης. Οἱ ἀπαγορεύσεις περιορίζουν τήν ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, τήν ἀνάπτυξη τῆς δραστηριότητάς του. Δέν συμφωνεῖτε ;

— Καί ποιὸς σᾶς εἶπε ὅτι πρέπει νά στηρίξετε τήν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ σας στὴν ἀπαγόρευση ; Μοῦ φαίνεται ὅμως ὅτι ἄλλο εἶναι ἀπαγόρευση κι' ἄλλο ὑπακοή. "Ο,τι ἀπαγορεύεται ρητά, δογματικά, κρύβει μέσα του τὴν παρακοή. Καί ἂν καί δέν χρησιμοποιεῖτε τίς ἀπαγορεύσεις, ὅπως λέτε, ἔχετε ἐν τούτοις τὴν παρακοή, σὰν ἄμεση ἀντίδραση τῶν ὅσων δέν ἀπαγορεύετε, ἀλλὰ ἐπιθυμεῖτε. Γιατί ἡ προβολὴ τῆς ἐπιθυμίας σας θά εἶναι ἴσως τέτοια, πού δέν εἶναι παράξενο νά νῆται πιό τσουχτερὴ ἀπ' τὴ δογματικὴ ἀπαγόρευση. Ἡ διαγωγή σας ἀπέναντί του βρίσκεται σὲ πλήρη ἀντινομία μὲ τὴ φυσιολογικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ σας. Φαντάζομαι νά τοῦ λέτε :

— Μὴν τρέχῃς ἄλλο. Μὴ φωνάζῃς. Μὴ χτυπᾶς καί κάνεις κρότους. Μὴν πιάνῃς χῶματα. Μὴ μεταχειρίζεσαι πράγματα εὐθραυστα "Οχι νερὸ μὲ τὸ ποτήρι, γιατί θά τὸ σπάσῃς. Καί ποιὸς ξέρει τί ἄλλα.

"Ἴσως νά μὴ χρησιμοποιεῖτε τίς ἴδιες ἐκφράσεις τῶν μὴ τοῦτο, μὴ ἐκεῖνο, ἀλλὰ κάποιον τρόπο καλλίτερον ἢ χειρότερον, πού φέρνει ὅμως τὴν ἀπαγόρευση σὰν τὸ κυριώτερον στοιχεῖο τῆς.

Δέν ἔμαθες τὸ παιδί σου νά σὲ ὑπακούῃ καί ὡς τὴν ἡλικία τῶν 6-7 χρονῶν πρέπει νά ξέρῃ νά ὑπακούῃ καί νά ὑπακούῃ ἀπόλυτα. Πῶς ; Αὐτὸ εἶναι ἡ τέχνη, τὸ μυστικὸ τῆς ἀνατροφῆς.

— Δέν μποροῦμε τάχα νά μάθωμε καί μεῖς αὐτὰ τὰ σπουδαῖα μυστικὰ τῆς ἀνατροφῆς ; "Αφοῦ τὰ ξέρετε σεῖς, πῶς δέν τὰ διακη-

ρύσσετε σ' ὅλον τὸν κόσμον νὰ τὰ μάθουν ὅλοι οἱ ἀπλοῖ ἄνθρωποι σὰν καὶ μένα ;

— Μὲ εἰρωνεύεσθε φυσικά, ἐν τούτοις ἡ ἀπάντηση βρίσκεται σὲ ὅσα μοῦ εἶπατε στὴν ἀρχή.

— Δηλαδή ;

— Εἶπατε ὅτι δὲν ἔχετε τὸν καιρὸ ν' ἀνερευνᾶτε τὶς πηγὲς τῆς τέτοιας ἢ τέτοιας διαγωγῆς τῶν παιδιῶν σας. Τὸ νοικοκυριό σας καὶ ἡ ἀφοσίωσή σας στὰ καθήκοντά σας δὲ φτάνουν ὡς αὐτὲς τὶς λεπτομέρειες, ποὺ τὶς θεωρεῖτε «ἐ π ο υ σ ι ῶ δ ε ι ς». Ἄν ὅμως πρόκειται γιὰ τὴ μόδα ἢ γιὰ κοινωνικὸ κουτσομπολιό, «κοσμικὰ σχόλια» κατ' εὐφημισμὸ, θὰ εἴστε ἀσφαλῶς λεπτολόγος καὶ σχολαστικὰ ἐρευνητικὴ.

Νομίζετε πῶς τὰ καθήκοντά σας, ὡς μητέρας, ἔχουν ὄρια, πέρ' ἀπ' τὰ ὁποῖα δὲ χρειάζεται νὰ περνᾶμε. Καὶ τὰ ὄρια αὐτὰ τὰ τοποθετεῖτε ὡς τὸ σημεῖο τῆς τροφῆς του καὶ τῆς σωματικῆς του υγείας. Γιὰ τὴν ψυχικὴ του υγεία καμμιά φροντίδα. Ἄσφαλῶς γιὰτὶ πιστεύετε καὶ σεῖς, ὅπως οἱ πῖο πολλοί, ἂν ὄχι ὅλοι, ὅτι αὐτὴ ἡ... μικρολεπτομέρεια εἶναι δεδομένη ἀπ' τὸ θεὸ καὶ ἡ ἐπέμβασή μας δὲν προσθέτει τίποτε.

Ἄγνοεῖτε ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ παιδιοῦ σας, ἡ ψυχικὴ του ἔκφραση, εἶναι δικό σας δημιούργημα, κατασκευάσμα τοῦ οἰκογενειακοῦ του περιβάλλοντος. Ἡ διαχείρησή σας τὸ ἔκαμε νευρωτικὸ, ἄρρωστο μὲ λίγα λόγια.

— Θέλετε νὰ πῆτε πῶς τὸ ἔκαμα ἐγὼ νευρικὸ καὶ ἀτίθασσο ;

— Νεύρωση, κυρία μου, εἶναι κατ' ἐξοχὴν μιὰ προσπάθεια τοῦ ἀτόμου νὰ ξεφεύγῃ μὲ κάθε λογῆς τέχνασμα τὶς δυσχέρειες ποὺ ἀντιμετωπίζει εἴτε κατὰ τὴν αὐτοσυντήρησή του, εἴτε ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς συνθήκες, χωρὶς καμμιά θυσία τοῦ προσωπικοῦ του γοήτρου, μὲ τάσεις νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν προσωπικότητά του μὲ κάθε λογῆς περιστροφή, ἀπὸ τοὺς πῖο σκολιοὺς δρόμους,

(Ἔατομ. ψυχολ. καὶ ἀγωγή Παλαιολόγου σελ. 71).

Πάρα πολλὲς φορὲς ἡ ἐπίδειξη δράσης, πείσματος, οἱ τρέλλες, οἱ ἀταξίες δὲν εἶναι παρὰ μιὰ καμουφλαρισμένη δειλία ἀπέναντι τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ζωῆς κατὰ τὸν Adler (σελίς 84 Παλαιολ. Ἐκπ. Πρβ.).

Πῶς ἀντιμετωπίζετε σεῖς αὐτὰ τὰ ψυχικὰ προβλήματα τοῦ παιδιοῦ σας ; Ἡ μὲ τὴν ἀδιαφορία σας ἢ μὲ τὸ ξύλο καὶ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συγχωρεῖτε πάντα στὸ τέλος καὶ ὁ μικρὸς σας τύραννος νὰ ἐπιβάλλεται πάντοτε.

Ἄν θεωρήσετε ὅλη τὴν ὥς σήμερα συμπεριφορὰ σας ὡς μητέρας, εἶμαι βέβαιος, θὰ βρῆτε πῶς σὰς εἶχε παρασύρει πάρα πολὺ ἢ

στοργή σας, ή άγνοια και ή παντελής έλλειψη κύρους να έπιβάλετε δ,τι ύπαγορεύει ή όρθή άνατροφή του παιδιού σας.

Έκείνο που θεωρεΐτε σεις σαν ύποχώρηση άνευ άξιας με την δικαιολογία της άναβολής γι' άργότερα της πειθαρχίας και της ύπακοης εΐναι τά κυριώτερα όπλα, που στρέφονται έναντίον σας και αύριο έναντίον του κοινωνικού περιβάλλοντος τόσο άριστοτεχνικά.

Τό ές αύριον, καθώς ξέρετε και από την ιστορία και από την κοινωνική πείρα, έχει χρεωκοπήσει από την έποχή που ύπάρχει ό άνθρωπος στη γή. "Ο,τι κάμετε στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού σας και εύθύς άπ' την πρώτη μέρα της γεννήσεώς του, αυτό θα μείνη σαν ήθικό κεφάλαιο «μεγίστης άξιας» να διαφεντέψη όλη την κατοπινή του ζωή.

— Αύτá εΐναι τά τρομερά μυστικά, κυρία μου.

Ή άληθινή άγάπη, ή λογισμένη φροντίδα, ή πειθαρχημένη διαχείρισή μας, με συνέπεια και μ' ένα προκαθορισμένο σκοπό.

Και ό σκοπός εΐναι να έξελίξωμε όλες τις δεξιότητες του παιδιού μας και ν' άναπτύξωμε όλες εκείνες τις ψυχικές λειτουργίες, που θα τό τοποθετήσουν αύριο σαν όργανικό και δραστήριο μέλος της μεγάλης, της άπέραντης οικογένειας, που λέγεται κοινωνία, ζωή, ανθρωπότητα.

Τό παιδί μας εΐναι ένας στρατιώτης, που προορίζεται για τό μέτωπο της ζωής. "Αν πάη άπροπαρασκευή και άγύμναστος, άς μη παραξενευθοΰμε, θα εΐναι τό άφευκτο θυμα.

Κι αίτία θα εΐμαστε ΕΜΕΙΣ.

Με καμμιά δικαιολογία δέν θα μπορέσωμε ν' άνατρέψωμε την άρχιτεκτονική ένός έργου, που εΐναι πραγματικά θεΐο, ούράνιο, όπως εΐναι ή προπαρασκευή του ανθρώπου για τη ζωή. Ή άναρχία στην προσφορά μας, ή χωρίς πρόγραμμα διαχείρισή μας, εΐναι οί άνεμοι που σπέρνομε, για να θερίσωμε τις θύελλες. Δέ φταΐει λοιπόν τό παιδί — " Ο χ ι , δ έ φ τ α ί ε ι .

31. Τὸ τσαλάκωμα τῆς μανούλας

Ὁ Μπούλης εἶναι δύσθυμος καὶ κακότροπος. Ἐχασε τὴν μελιχιότητα καὶ τὴν καλὴ του διάθεση, γιὰτὶ βρίσκειται σὲ δίαιτα. Πεινάει, ἔχασε τὶς συνήθειες του, γκρινιάζει, διαμαρτύρεται, ζητάει πράγματα, ποὺ ἀπαγορεύονται γιὰ τὴν ὑγεία του. Καὶ τί δὲν κάνει ἡ μανούλα νὰ μαλακώσῃ τὴν ἀντίστασή του, νὰ μεταβάλλῃ τὴ διάθεσή του, τοῦ κάνει γκριμάτσες νὰ γελάσῃ, τὸν γαργαλάει, τοῦ λέει ἀστεῖα. Τοῦ κάνει χίλια δυὸ παιγνίδια. Καὶ τὸ γαῖδουράκι ἀκόμα κάνει ἡ μανούλα, γιὰ τὸν Μπούλη της. Καὶ κεῖνος, σὰν κακότροπος δυνάστης ἐπὶ θρόνου, καταδέχεται κᾶπου - κᾶπου νὰ γελάσῃ. Παίρνει ποῦ καὶ ποῦ μέρος στὰ παιγνίδια της ἀδιάφορα, ἀνόρεχτα, μὲ κόπο.

Οἱ μέρες περνοῦν. Ὁ Μπούλης ἔγινε πιά ἀπολύτως καλά, ἀλλὰ τοῦ ἔμεινε μιὰ ζάτζα, μιὰ γκρίνια ἀνελέητη.

— Μ᾽ ἔφαγες πιά, δὲν ὑποφέρεσαι, τοῦ παρατηρεῖ ἡ μανούλα κι᾽ ὅμως εἶναι πρόθυμη γιὰ κάθε θυσία τῆς προσωπικότητάς της. Μιμεῖται τὸ σκυλάκι ὅταν γαυγίζει, τὸ ἀρνάκι ὅταν βελάζῃ, τὸ γαῖδουράκι ὅταν γκαρίζῃ, τὸν πετεινό, τὴ γάτα.

Ὁ ἥρωάς μας ἢ σωπαίνει ἢ γελά. Ἐχει χάσει ἀπ᾽ τὴν ἐκτίμησή του γιὰ τὴ μανούλα. Δὲν εἶναι ἡ ἴδια μανούλα μὲ τὸ ξεχωριστὸ φῶς, ποὺ τὴν ἀνεβάζει στὰ οὐράνια. Δὲν εἶναι ἡ ἴδια προσωπικότητα, ποὺ ἐπιβάλλεται. Εἶναι μιὰ εὐλύγιστη βεργούλα, ποὺ λυγáει στὰ χέρια τοῦ Μπούλη, κατὰ τὰ κέφια του. Ὅ,τι θέλει αὐτὸς καὶ γίνεται. Εἶναι ὁ δαμαστής ποὺ πῆρε τὴ συνείδηση τῆς δυνάμεις του. Δὲν ξέρει νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν πηγαία, τὴν ἀκατάλυτη στοργὴ τῆς Μάνας. Ἀργότερα, ποὺ θ᾽ ἀποκτήσῃ ἴδιες δυνάμεις, ἡ μανούλα θὰ εἶναι ἓνα ἀγαπητὸ πρόσωπο, ἀλλὰ πρόσωπο χωρὶς ἀξία, ἑτερόφωτο, ἓνα πλάσμα προωρισμένο νὰ ἱκανοποιῇ τὶς διαθέσεις τοῦ τυράννου της. Θ᾽ ἀκούῃ ἀδιαμαρτύρητα.

— Σώπαινε σύ, δὲν ξέρεις τί σοῦ γίνεται. Καὶ καμμιά φορά : Σκασμός, εἶπα.

32. Πηγές συναισθηματισμού

‘Ο Μπούλης είναι τὸ τρίτο παιδί τῆς οἰκογένειας. Ἀκολουθεῖ καὶ τέταρτο, ποὺ εἶναι στίς φασκές. Εἶναι κι αὐτὸ κορίτσι, ὅπως καὶ τὰ δύο πρῶτα. ‘Ο Μπούλης εἶναι τὸ πετεινάρι μέσα στὸν ὄρνιθῶνα. Ἐνα πετεινάρι μάλιστα πολὺ πιὸ ζωηρὸ ἀπ’ ὅ,τι τοῦ ὑπαγορεύουν οἱ φυσικὲς καταβολές.

Ἐνα ἀγόρι ἀνάμεσα στὰ τρία θηλυκὰ εἶναι μιὰ περιουσία ἀνεκτίμητη. Θὰ διαιωμένη τὸ εἶδος καὶ θὰ κρατήσῃ τὸ βάρος τοῦ ὀνόματος. Θὰ εἶναι ὁ στύλος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ὁ καθρέφτης, ποὺ ἀπάνω του θ’ ἀντανακλᾶται ἡ τιμὴ τῆς οἰκογένειας, ἡ συμπεριφορὰ τῶν τριῶν ἀδερφάδων. Γι’ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ αὐστηρὸς κριτῆς, νὰ ὑπερέχει, νὰ εἶναι κύριος ἀνάμεσα σὲ δούλους. Νὰ ἐργάζονται ὅλοι γιὰ τὴν εὐτυχία του, γιὰ τὴν ἄνεσή του.

Ξεχωριστὸ φαγητό, ξεχωριστὴ θέση, ξεχωριστὴ περιβολή, ξεχωριστὴ προσωπικότητα.

Εἶναι προωρισμένος νὰ ἰσκιώσῃ τὸ σπίτι νὰ τὸ διαφεντέψῃ. Ἀποστολὴ Μεγάλῃ καὶ Ἱερῇ. Διάχυτος παντοῦ αὐτὸς ὁ προορισμὸς στὴ συμπεριφορὰ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν. Μιὰ ἀναγκαιότητα ποὺ δὲ δέχεται ἀμφισβητήσεις. Μὰ νὰ σὲ λίγο ἔρχεται καὶ πέμπτος μουσαφίρης. Εὐτυχῶς εἶναι κι’ αὐτὸς ἀρσενικός. Θᾶχῃ πλάτες τὸ παιδί καὶ βοηθὸ στὴ μεγάλη ἀποστολὴ του. Οἱ εὐθύνες μοιράζονται. Οἱ καρδιὲς ξεποσταίνουν. Οἱ ἐλπίδες κάνουν παρακλάδια.

Καὶ ποιὸς ξέρει; Μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς ἀναπαραγωγῆς, ποὺ ἄρχισε ἡ παραγωγικὴ μηχανή, ἴσως θᾶχῃ καὶ τρίτο καὶ τέταρτο ἀρσενικό. Καὶ οἱ ἐλπίδες φουντώνουν.

Φουντώνουν οἱ ἐλπίδες, κόβονται ὅμως οἱ ἀφοσιώσεις στὸ Μπούλη μας. Ἐχει βέβαια τὴν ξέχωρη θέση του, ἀλλὰ ἡ ζωὴ γίνεται σκληρὴ μὲ τόσα στόματα. Ἡ ἐργασία γίνεται βραχνὰς καὶ ἡ στέρηση, σὰν περικοκλάδα, ἀρχίζει νὰ βλασταρῶναι στὰ κράσπεδα τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ εὐγενὴς ἀνέχεια, ἡ ἀνεκτὴ καὶ ἰσορροπημένη, στέκεται εὐεργετικὴ στὸν Μπούλη μας. Ἐγκαταλείπεται περισσότερο στὴν τύχη του καὶ στὸ συναγελασμό του μὲ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα καὶ τὰ... μελλούμενα οἰκοδομεῖ τὴν προσωπικότητά του.

Δένεται μὲ δεσμοὺς ἀκατάλυτους καὶ μὲ τρυφερὴ στοργὴ μὲ τίς πρῶτες ἀδελφές καὶ στέκεται συγκαταβατικὸς γιὰ τοὺς ἐπόμενους. Δέχεται τὴν ἐπίδραση καὶ τὴ στοργὴ τῶν μεγαλύτερων καὶ δίνει τὴ δική του προστατευτικὰ στοὺς μικρότερους.

Τὰ παιγνίδια του ξεκινοῦν ἀπ’ τὴν κούκλα τῆς ἀδελφῆς καὶ τελειώνουν στὰ πεντόβολα τῆς ξαδέρφης καὶ τῆς γειτόνισσας:

Τ' αγωνιστικά παιχνίδια τῶν ὀμηλικῶν ἄν καὶ τὸν συγκινοῦν τ' ἀποφεύγει, γιατί οὔτε νὰ ἐπιβληθῆ μπορεῖ οὔτε καὶ νὰ ὑποταγῆ. Αὐτὸς νὰ ὑποταγῆ! Οὔτε ὑπεροχή. Οὔτε ὑποταγή. Δυὸ πόλοι τῆς ἀγωγῆς του, πού τὸν κρατοῦν δέσμιο τοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου.

Ἐκεῖ μέσα ἀρχίζει ν' ἀπλώνη τίς ρίζες τῆς προσωπικότητάς του, πού τροφοδοτοῦνται ὑπ' τὴν ὑπεροχή του ἀπὸ συγκατάβαση

κι ἀγάπη τῶν μεγάλων κι ἀπὸ φυσιολογικὴ ἀναγνώριση τῶν μικρότερων.

Δίνει καὶ δέχεται στὴ στογῆ κι ἀναπτύσσει τὸ συναισθηματισμὸ του πλούσιο, μὰ καὶ κάπως παθολογικό.

Ἀπάνω σ' αὐτὸν τὸ συναισθηματισμὸ θὰ χτίση ὅλον τὸν κόσμον του, ὅλη τὴν κατοπινὴ ζωὴ του.

Ἀπ' αὐτὸν θὰ ξεκινᾷ γιὰ τὴν ἐκτίμησι καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ παρ' ὅλες τίς ἀπογοητεύσεις, πού θὰ δεχτῆ στὴν πάλη τῆς ζωῆς, θὰ μείνη ἕνας ἀδιόρθωτος συναισθηματικός, ἄκακος καὶ

άγαθός, χωρίς πρωτοβουλίες, χωρίς δυναμισμό και ένεργητική δραστηριότητα.

33. Συναισθηματικοί δεσμοί

Ἡ Καιτούλα μας με τὰ σπινθηροβόλα και διαπεραστικά μαύρα μάτια, τριάμισυ χρονῶν, θαυμάζει τὸν ὀλόξανθο στρομπουλὸ ἀδελφούλη της δέκα περίπου χρονῶν.

Τὸν βλέπει σὰν βασιληά στο σπίτι, σὰν κυρίαρχο. Τὸν σέβεται, τὸν ὑπακούει και ἐκτελεῖ πειθήνια τις πιὸ δύσκολες ἀπαιτήσεις του. Ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία της ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν.

Αὐτὸς τὸ ζέρει κι' ἐνῶ τὴν ἀγαπάει και τῆς μιλεῖ πολλές φορές τρυφερά, κάποτε, ὅποτε τοῦ καπνίση, γιὰ καλὸ και γιὰ κακὸ τῆς δείχνει τὴ δύναμή του.

Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τις κακὲς του ὥρες τὸν πλησιάζει δειλὰ δειλὰ και πιάνει κι' αὐτὴ τὰ στρατιωτάκια του νὰ παίξη.

—“Ἄς τα μὴν τὰ πειράξης, τῆς λέει ἀπότομα και αὐστηρά.

Ἐκείνη τὸν χαϊδεύει κυττάζοντάς τον ἰκετευτικά.

—“Ἄσε με Νιέζο μου νὰ παίτσω κι' ἐγώ. . .

”Ὅχι σοῦ λέω. . . Θὰ σοῦ δώσω μιὰ νὰ πᾶς στο Μαλαγάρι.

Μαλαγάρι εἶναι ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Βαθὺ τῆς Σάμου.

—“Ὅσι Νιέζο μου στο Μαλαγάλι — τὸν ἐκλιπαρεῖ ἡ γλυκειά μας μικρούλα.— Τὸ Μαλαγάλι εἶναι πολὺ μακιά. . . ἐζῶ πὰ ζὰ νὰ λὲς (και δείχνει τὴν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι ἀκρογιαλιά).

Ἄ Ο Νιέζος, ποῦ εἶναι κατὰ βάθος ἀπέραντα στοργικὸς, βλέπει τὴν ἀγωνία της ζωγραφισμένη στὰ μάτια της, τὴν καθησυχάζει και τῆς λέει :

— Μὴ φοβᾶσαι δὲν θὰ σὲ πετάξω στο Μαλαγάρι, ἀλλὰ νὰ εἶσαι καλὴ και νὰ μ' ἀκοῦς ὅ,τι σοῦ λέω.

Και κείνη ἔμεινε εὐχαριστημένη. Γέλασε και ἄρχισε νὰ παίξη μαζί του, ὑπάκουη, πειθαρχικὴ στις προσταγὲς του και εὐτυχισμένη.

Συναίσθημα ἰδιοκτησίας και ἀναγνώρισή της. Συναίσθημα ἀδυναμίας και ἀναγνώρισης τῆς ἰσχύος. Ἄ Τρυφερώτατος δεσμὸς τῆς μικρούλας με τὸν ἀδελφούλη, ποῦναι δυνατός, ὁ ὑπερευαίσθητος συναισθηματισμὸς της τὴν ὀδηγοῦν ὡς τὴ θυσία.

«Δέχομαι νὰ με πετάξης κάπου ἐδῶ κοντὰ—ὄχι στο Μαλαγάρι τόσο μακρὰ—γιατί σ' ἀγαπῶ και σοῦ ἀναγνωρίζω τὴ δύναμή σου και τὴν ἰδιοκτησία σου, ὅπως ἀναγνωρίζω και τὴ δική μου ἀδυναμία σὲ συσχετισμὸ με τὴ δική σου. Ἄργότερα θὰ προσπαθῆσω κάπου ν' ἀναδειχθῶ κι' ἐγώ, νὰ σὲ ξεπεράσω ἴσως. Κι' ἂν φτάσω ὡς τὴν ἐκλογή ἐνὸς ἐπαγγέλματος, μὴν παραξενευτῆς ποῦ θ' ἀναζητήσω

νάσαι κάπως άνδροπρεπές. Είαι γιατι θα βρίσκωμαι σ' έναν άνταγωνισμό μαζί σου. Πρὸς τὸ παρὸν άναγνωρίζω ὅτι ἦτανε τόλμημά μου βέβαια νά έπιχειρήσω τήν ψηλάφηση τῶν στρατιωτῶν σου, τῶν ὑπηκόων τοῦ βασιλείου σου. Συγχώρεσε ὁμως τήν άδυναμία μου αὐτή ὡς ένα σημεῖον κοντινὸ (έζῶ ζά).

Ἐργότερα ὅταν τά δύο παιδιά θα μεγαλώσουν ένας άκατάλυτος δεσμός στοργής θα τά ένώνη. Ἡ εὐτυχία θα τοὺς εἶναι κοινή και ἡ δυστυχία ὁμόκεντρη.

Ἡ εὐεργετική επίδραση τοῦ μεγαλύτερου στὸν μικρότερο ἔχει άφάνταστες συνέπειες. Καμμιά δύναμη δέν θα μπορέση νά καταλύση τήν άμοιβαιότητα τῆς στοργῆς. Ὅταν λέμε ὅτι τ' άδέρφια ὁμοιάζουν στὸ χαρακτηῖρα έννοοῦμε τ' άδέρφια ποὺ ἔζησαν στὶς ίδιες συνθήκες, στὴν ἴδια θερμότητα τοῦ περιβάλλοντος, στὶς ίδιες άντιξοότητες τῆς κακῆς τύχης.

Ἡ επίδραση τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος άσκεῖ μιὰ τεράστια, άν ὄχι μοναδική, έπιρροή στὸ χαρακτηῖρα και γενικά στὴ διαμόρφωση τῆς προσωπικότητας.

Ἡ θαυματουργή αὐτή επίδραση μάς ὀδηγεῖ στὴν τολμηρῆ σκέψη πὼς θα ἦτανε ἰδεατή ἴσως ἡ ὀργάνωση τῆς άτομικότητας, και κατ' έπέκταση τῆς κοινωνίας, άν ἦτανε δυνατόν κάτω άπό τὸν ἴδιο οἰκογενειακὸ οὐρανὸ και ὑπὸ τις άκτῖνες τοῦ ἴδιου ἡλίου νά άναπτύσσεται ἡ παιδική ζωή. Τά πρῶτα πρότυπα τοῦ παιδιοῦ εἶναι οἱ γονεῖς. Ὁ δεύτερος κρῖκος τῆς άλυσσίδας εἶναι τά μεγαλύτερα άδέρφια, με τήν προϋπόθεση βέβαια τῆς δημιουργίας ἴδιων άπαράλαχτα συνθηκῶν κατὰ τήν σταδιακή εξέλιξη τῆς ἡλικίας τους.

Γονεῖς δεμένοι συναισθηματικά μεταξύ τους, γονεῖς ποὺ άνάγουν τὸν αὐτοσεβασμὸ σὲ άξίωμα, χωρὶς πείσματα. χωρὶς σκηνές ποὺ πληγώνουν άγιάτρευτα, χωρὶς άμφιβολίες ποὺ δηλητηριάζουν τὴ ζωή, εἶναι άξιοι και ἱκανοὶ ὀργανωτῆς ὑγιῶν ψυχῶν και ἰσχυρῶν χαρακτηῖρων.

Ἄλλά οἱ γονεῖς αὐτοὶ ἔχουν τὸ παιδί σκοπὸ και ὄχι πάρεργο. Τὸ παιδί τὸ άντικρῦζουν ὡς τήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, ποὺ τοῦ ὀφείλεται ἡ μεγαλύτερη φροντίδα τῆς ζωῆς μας και ἡ άφοσίωσή μας, ἡ μοναδική χαρὰ τῆς ζωῆς μας και ἡ κεντρική επίδιωξή μας.

34. Κλονισμὸς τῆς έμπιστοσύνης

Ἀπὸ ἡμέρες ἡ μανούλα τῆς τετράχρονης Καιτούλας τῆς ὑπόσχεται κάτι.

Ὅ,τι ὑπόσχονται άσκεπτα σχεδὸν ὅλες οἱ μανοῦλες στὰ μικρὰ παιδιά τους.

— Θα πάη τὸ κοριτσάκι μου στὴν ἐκκλησία... Θα κοινωνήση καὶ ἀμέσως θὰ βγάλη ἓνα χρυσὸ δοντάκι.

Ἡ τετραπέρατη χαριτωμένη μικρούλα περίμενε πῶς καὶ πῶς νᾶρθη ἡ ἡμέρα, ποὺ θὰ πήγαινε στὸν παπᾶ νὰ τῆς δώση τὴν ἀγία κοινωνία, γιὰ νὰ βγάλη τὸ χρυσὸ δοντάκι.

Ἦρθε τέλος ἡ περιπόθητη μέρα.

Ξεκίνησε πρωτῆ-πρωτῆ χαρούμενη κι' εὐχαριστημένη, πιασμένη στὸ χέρι τῆς μανούλας της γιὰ τὴν ἐκκλησία.

Παρακολούθησε μ' εὐλάβεια καὶ μὲ κάποια ἀνυπομονησία τὴν λειτουργία.

Δὲν δυσανασχέτησε, δὲν κουράστηκε, δὲν ἄφησε τὰ ματάκια της οὔτε μιὰ στιγμή νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ ἱερό, οὔτε φλυαροῦσε ὅπως ἄλλοτε. Παρακολουθοῦσε τί ἔκανε ὁ παπᾶς στὸ ἱερό. Τί νὰ διαλογιζόταν ἄραγε ; Ποιὸς ξέρει. Ἔβλεπε τὸν παπᾶ, ποὺ ἔκανε τὶς προετοιμασίες του καὶ ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα τὴν πήρε ἡ μαμά ἀπ' τὸ χέρι, τὴν ἀνέβασε στὴ σολέα, πλησίασε στὴν ὠραία Πύλη, ἄνοιξε πλατεῖα τὸ στόμα της καὶ δέχτηκε τὴν ἀγία Κοινωνία.

Τελείωσε... Αὐτὸ ἦταν ὄλο. Βιαζόταν τώρα νὰ γυρίση στὸ σπίτι. Δὲν ἤθελε, ὅπως ἄλλοτε, νὰ παίζη στὸ δρόμο. Δὲν ἄφηνε τὴ μανούλα της νὰ κουβεντιάση μὲ τὴ μητέρα τοῦ Γιωργάκη, οὔτε ζήτησε ν' ἀγοράση μπαλόκι. Κάτι στριφογυρνοῦσε στὸ μυαλουδάκι της καθὼς βάδιζε σιωπηλὰ κοντὰ στὴ μανούλα.

— Πᾶμε, ἔλεγε συνεχῶς. Πᾶμε, μαμά, σοῦ λέω.

Μόλις πάτησαν στὸ σπίτι ἡ Καιτούλα, χωρὶς νὰ πῆ λέξη στὴ μανούλα, ἔτρεξε στὸν καθρέφτη.

Ἡ μανούλα τὴν παρακολουθοῦσε χωρὶς νὰ δίνη τάχα προσοχή.

Μπροστὰ στὸν καθρέφτη ἡ μικρούλα μάταια προσπαθεῖ νὰ βρῆ κάτι ἀνάμεσα σιὰ δόντια της. Εἶχε ἀνοίξει τὸ στόμα της καὶ κύτταζε μὲ προσοχή μιὰ δεξιά, μιὰ ἀριστερά, μιὰ πάνω, μιὰ κάτω. Ποτὲ ἴσως ὡς τώρα δὲν ἐρεύνησε κάτι μὲ τόση προσοχή.

Σὲ μιὰ στιγμή τὸ προσωπάκι της ἀλλοιώθηκε ἀπὸ θυμὸ καὶ ἀγανάκτηση. Ἐτρεξε στὴ μανούλα καὶ τῆς λέει :

— Μαμά, κανένα δοντάκι χρυσό, κανένα. Μόνο τὰ δικά σου, ποὺ τὰ ἔβαλε ὁ γιατρός, Ψέμματα μου εἶπες, μαμά, ψέμματα...

Καὶ νὰ ἦταν μόνο τέτοιας λογῆς τὰ ψέμματα, ποὺ λέμε στὰ παιδιὰ μας !

Ἡ μεγάλη, ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη τοῦ παιδιοῦ κλονίζεται. Ἡ ἀμφιβολία ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ εἶναι τὸ βᾶθρο, ὅπου ἀνεβάζομε τὴν προσωπικότητά μας, τὸ βᾶθρο ποὺ θὰ ἔχη τόσα σκαλοπάτια, ὅσες καὶ οἱ ψευτιὲς ποὺ ἀραδιάζομε, ἔστω καὶ ἀθῶες ψευτιὲς, ὅπως τὶς λέμε ἐλαφρυντικά.

35. Τὸ ψέμμα τοῦ Τασούλη

—Τασούλη δὲν ντρέπεσαι, τί κάνεις ἐκεῖ; Φτύνεις τὸ μωρό μας, τὸν ἀδελφούλη σου;....

Ἄσασούλης ξεροκατάπτε, γύρισε δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τὰ μεγάλα του μάτια μὲ ἀγωνία, ψάχνοντας νὰ βρῆ τὴ σανίδα τῆς σωτηρίας.

Δὲν ἄργησε ὅμως πολὺ. Σήκωσε τὸ κεφαλάκι του, στήλωσε τὰ ὦραῖα του μάτια στὸ θυμωμένο πρόσωπο τῆς μητέρας του καὶ μὲ ἀπίστευτη ἐτοιμότητα τῆς λέει :

—"Ὅσι, μαμά, δὲν τὸν ἔφτυθα τὸν ἀδεφούλη μου. Μιὰ μυῖγα μπῆκε θτὸ θτόμα μου καὶ ἔπεπε νὰ τὴν βγάλω.

Ἡ μαμά ἔπνιξε τὰ γέλοια, ποὺ τῆς ἤρθαν, γιατί τόσο εὐκόλα ὁ Τασούλης τῆς, ποὺ εἶναι μόλις τριῶ χρονῶ, βρῆκε τόσο μεγάλο καὶ ἔξυπνο ψέμμα νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πράξη του. Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μὴ τὸν ξετσιπώσῃ, ἔκανε πὼς τὸν πίστεψε καὶ τοῦ εἶπε :

— Εἶπα κι' ἐγὼ πὼς τὸ καλό μου, τὸ μεγάλο μου παιδί, ἔκαμε κάτι ποὺ δὲν πρέπει στὸν ἀδελφούλη του. Αὐτός, Τασούλη μου, δὲν ἔχει κανέναν ἄλλον ἀπὸ σένα. Αὐτός εἶναι μωρὸ καὶ σὺ μεγάλος! Ὄταν λείπω ἀπὸ κοντά του ἐσύ εἶσαι ἡ μανούλα του. Νὰ τὸν ἀγαπᾶς, νὰ τὸν προσέχῃς, νὰ τὸν βοηθᾶς. Νά, τώρα φέρτου τὴ ζακέττα του νὰ μὴν κρυώσῃ. Φόρεσέ του την. . . Ἔτσι, μπράβο. . .

Ἄσασούλης ἔμεινε εὐχαριστημένος γιατί φτηνὰ τὴ γλύτωσε μὲ τὸ ψέμμα του, μὰ καὶ καμαρώνει γιατί αὐτός εἶναι μεγάλος καὶ κάνει καὶ δουλειές, ἀκούει καὶ τόσο καλὰ λόγια ἀπὸ τὴ μαμά του, γι' αὐτὸ φεύγει καμαρωτὸς καμαρωτὸς.

Μὰ τὴ μανούλα τὴν ἔβαλε σὲ σκέψεις τὸ ψέμμα τοῦ Τασούλη.

Ἄπὸ ποῦ ἄρα γε νάμαθε ὁ Τασούλης νὰ βρίσκῃ ψεύτικες δικαιολογίες, γιὰ τίς πράξεις του; Ἀλήθεια... κι' εἶναι τόσο μικρό..

Ἐπειδὴ δὲ πάντοτε συνηθίζει νὰ βρίσκῃ μὲ τὴν κρίση τῆς τὴν αἰτία, ἀναλογίσθηκε πόσα καὶ πόσα ψέμματα δὲν λέμε μεῖς οἱ μεγάλοι μπροστὰ στὰ παιδιὰ μας... καὶ νομίζουμε ὅτι ἐκεῖνα δὲν καταλαβαίνουν. Νά! κι' ἀμέσως τῆς ἤρθε στὸ νοῦ τὸ πιὸ πρόσφατο, τὸ πρωῖνὸ ψέμμα τὸ δικό τῆς. Ἦταν ἓνα ἄθῶο ψέμμα... Μὰ τί σημασία ἔχει... Ἦταν ψέμμα.

—Ἐβγήκες σήμερα ἔξω Εὐανθία; ρωτᾶ ὁ μπαμπὰς τὸ μεσημέρι.

Ἐκεῖνη ἐπειδὴ ἔχει κάποιον ἄθῶο λόγο νὰ μὴν πῆ τὴν ἀλήθεια λέει :

—Ὅχι, Θανάση μου, δὲν βγήκα καθόλου.

Ἄσασούλης ἀκούει, τὴν ὥρα ποὺ παίζει, τὸ ψέμμα ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς μαμᾶς καὶ σταματᾶει γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παιχνίδι. Ἄπὸ τὸ χεράκι τὸν πῆρε τὸ πρωῖ καὶ πῆγαν μαζὶ στὰ μαγαζιά.

Κι' ή μανούλα άκόμα σκέπτεται.

“Άμ ! μήπως χθές πού δέν είχαν όρεξη νά δεχθοϋν κανένα δέν είπαν στην ύπηρέτρια.

«Όποιος μάς ζητήση στο τηλεφώνο νά πής πώς δέν είμαστε έδω».

Κι' ό Τασούλης τ' άκούει.

Κι' ή Μαμά συμπεραίνει «κατά Μάνα κατά Τάτα κατά γιός και θυγατέρα».

“Εμείς κάνουμε συστηματική και έπαγωγική διδασκαλία της ψευτιās στα παιδιά μας.

“Η έτοιμότητα του Τασούλη μας είναι έξαιρετική. Βρίσκεται στο στάδιο της προσαρμογής.

Τό τυφλό βλαστάρι του άναρριχώμενου βλασταριού της φασουλιās θά σκαρφαλώση στα προπαρασκευασμένα διχαλωτά. Τό ίδιο και ό άνθρωπος μας, σκαρφαλώνει σε κείνα τά διχαλωτά πού του είναι δεδομένα. Είναι άσύγκριτος στην προσαρμογή του και στη μίμηση. Γι' αυτό και τά παιδιά μας γίνονται ότι είμαστε έμείς οί ίδιοι. Πολλές φορές μάς ξεπερνούν.

Στην προκειμένη περίπτωση ό Τασούλης έξεδήλωσε την αντίθεσή του στις προτιμήσεις μας πού δέν έχουν αντίκειμενο τον ίδιο. Οί φροντίδες και οί έπιδρασιεύσεις της μανούλας στο μωρό ήτανε δικό του προνόμιο, δική του περιουσία. Είναι ένας έγωϊστής.

“Η κοινωνικότητα είναι άκόμα σκιώδης, άν όχι άνύπαρκτη. “Ανέχεται μιá κατάσταση, αλλά όχι χωρίς αντίδραση, Τό συναίσθημα της ευθύνης πού πολύ σοφά αναπτύσσει ή μανούλα και τον ίδιον θά έξυψώση και τον Κάϊν θά έξουδετερώση.

Είναι μιá προσωπικότητα έτσι ό Τασούλης μας, πού την άπλώνει προστατευτικά στον άδύνατο.

Είναι μιá αγάπη έγωϊστική βέβαια, γιατί ίκανοποιεί τον ίδιον, αλλά μήπως όλες οί αγάπες μας δέν έχουν τον ίδιο χαρακτήρα; “Η μετουσίωση της αγάπης σε άλλτροϋισμό και σε αυτοθυσία βρίσκονται στα προπύλαια. Λίγα βήματα άκόμα και θά εισβάλουν στην παιδική ψυχή, νά την κατακτήσουν για πάντα.

36. Δύσκολες έρωτήσεις

“Η κ. Γ. είναι καλή μητέρα, ύπομονετική, ήρεμη, έξυπνη και μορφωμένη, όχι όμως πολύ δυνατή για νά δαμάζη τις συναισθηματικές της άδυναμίες, όταν αντικρύζη τά μεγάλα καστανά μάτια του έξάχρονου γιού της, όταν άκούει την άσυνήθιστη βαρεία κι' έπιβλητική φωνούλα του νά της ρίχνη κοφτά κοφτά κι' άρμονικά τά λόγια του. Γιατί ό Νίκος πού έχει πολλές άπαιτήσεις και κάνει πολλές

ἔρωτήσεις, τὴν κάνει νὰ τὰ χάνη καὶ νὰ γίνεται ἀδύνατη, ἀμάθητη καὶ ἀνήμπορη.

— Μὲ φέρνει σὲ πολὺ δύσκολη θέση πολλές φορές ὁ Νίκος, μοῦ ἐμπιστεύεται. Οἱ ἐρωτήσεις ποῦ μοῦ κάνει, μὲ σαστίζουν, δὲν ξέρω τί νὰ κάμω. . . Τί νὰ σοῦ πῶ. . . δὲν τὰ βγάζω πέρα. Φαίνεται πῶς δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλο πρᾶγμα νὰ ἀναθρέψης καὶ νὰ διαπλάσσης παιδικὲς ψυχές.

— Ὅχι δὰ καὺμένη! Δύσκολο γιὰ σένα!! ποῦ ἔχεις τόσα ἐφόδια. . . Ἄλλοίμονο! Τί νὰ ποῦν καὶ τί νὰ κάμουν τότε οἱ μητέρες ἐκεῖνες ποῦ δὲν ἔχουν τὰ δικά σου χαρίσματα.

Μὴν εἶσαι ὑπερβολικὴ. . .

— Κι' ὅμως, ἀγαπητὴ μου, ἔτσι εἶναι. Θὰ σοῦ πῶ ἄλλοτε. . . Τώρα βιάζομαι, ἐτοιμάζω τὸ φαγητό τους γιὰ νὰ τὰ βγάλω ἔξω. . . Μὴν ξεχνᾶς πῶς περιμένουν τέσσερα στόματα, ζωὴ νάχουν. . .

Δὲν ἄργησε ὅμως νᾶρθῆ ἡ ὥρα ποῦ πίστεψα κι' ἐγὼ πῶς ὁ Νίκος μὲ τὰ γλυκὰ καστανὰ μάτια, τὴ λεπτὴ καὶ φίνα φυσιογνωμία φέρνει πράγματι τὴ μανούλα του σὲ δύσκολη θέση.

Ἔχουμε φιλία μὲ τὸ μικρούλη. Μὲ φωνάζει μὲ τὸ μικρὸ μου ὄνομα.

— Δὲν μοῦ λὲς Ε. . . ποιὸς εἶναι αὐτός (δείχνει μιὰ εἰκόνα στὸ ἡμερολόγιο τοῦ γραφείου μου).

— Ὁ Ἄη Γιώργης, τοῦ λέω.

— Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ θηρίο ποῦ σκοτώνει; ξαναρωτᾶ.

— Ναί! δὲν τῶχεις δεῖ στὴν Ἐκκλησία;

— Ναί, τὸ ξέρω, μὰ ἤθελα νὰ σὲ ρωτήσω ποιὸς τὸ ἔκαμε αὐτό; (δείχνει τὸ θηρίο).

— Ὁ Θεός, μικρούλη μου.

— Τότε γιατί τὸ σκοτώνει ὁ Ἄη Γιώργης.

Γιὰ μιὰ στιγμή τὰ ἔχασα. Δὲν ὑποπτευόμουνα κἂν τὴν ἐρώτησιν αὐτή. Ἀστραπιαῖα θυμήθηκα τί μοῦ ἔλεγε ἡ μαμά του.

«Ὁ Νίκος μὲ φέρνει σὲ πολὺ δύσκολη θέση. . .». Ἀμέσως συγκεντρώθηκα.

— Νίκο μου, ὁ Θεὸς ἔκαμε ὅσα βλέπεις ἐπάνω στὴ γῆ. Τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια, τὰ πουλιά, τὰ ζῶα ὅλα τῆς ξηρᾶς, μικρὰ καὶ μεγάλα, τὴ θάλασσα, τὰ ψάρια καὶ ὅλα, ὅλα ὅσα ὑπάρχουν. Τελευταῖα ἀπ' ὅλα ἔκαμε τὸν ἄνθρωπο. . .

Τοῦ ἔδωσε μυαλό. . . καὶ τοῦ εἶπε: Φρόντισε νὰ κάνης ὅτι σὲ συμφέρει, γιὰ νὰ ζήσης καλά. Κράτησε ὅτι σοῦ κάνει καὶ σὲ ὠφελεῖ, φυλάξου ἀπὸ κεῖνο ποῦ σὲ βλάπτει. Κι' ἔτσι τοῦ ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ καταστρέψῃ ὅ,τι τὸν βλάπτει.

— Ναί! μὰ ἐμένα δὲν μοῦ εἶπε τίποτε ἀπ' αὐτὰ ὁ Θεός. . . μοῦ ἀπάντησε σουφρώνοντας τὰ χειλάκια του. Ἀκούω κάθε τόσο τὴ

μαμά και τὸ μπαμπά που λένε πώς, ὅ,τι κάνει ὁ Θεός, δὲν πρέπει ἔμεῖς νὰ τὸ χαλαῖμε.

Ἀλήθεια, σὲ τί δύσκολη θέση μποροῦν νὰ φέρουν τὰ παιδιὰ τοὺς γονεῖς μὲ τίς ἐρωτήσεις τους.

Προσπάθησα νὰ τοῦ δώσω τὴν πιὸ λογικὴ ἐξήγηση σύμφωνα μὲ τὰ παραδεδεγμένα, που τοποθετοῦν τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀνώτερη σφαῖρα τοῦ ζωϊκοῦ Βασιλείου. Μιὰ θέση ἐγωϊστικὴ βέβαια γιὰ νὰ δικαιολογῆ ὁ ἄνθρωπος τὴ διαχείρησή του ἀπέναντι στὰ ἄλλα ζῶα.

Ὁ Νίκος μου, που εἶναι πρωτόγονα ἀγνὸς στὶς κρίσεις του καὶ που δὲν μπῆκε ἀκόμα στὶς συμβατικότητες τῆς ζωῆς, θέλει τὴν ἰσότητα τῶν δικαιωμάτων ὅλων τῶν πλασμάτων τῆς δημιουργίας.

Πιστεύει στὸ ἀξίωμα ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ ἄνθρωπος νὰ χαλάη ὅ,τι κάνει ὁ Θεός. Ἀπέτυχα ἴσως στὶς ἐξετάσεις μου ἀπέναντι τῶν λογικῶν συμπερασμάτων τοῦ Νίκου.

Ἴσως θὰ ἦτανε λογικώτερο νὰ τοῦ δώσω τὴν ἐξήγηση τοῦ θρύλου καὶ τοῦ συμβολισμοῦ, πὼς δηλ. τὸ θηρίο δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἡ εἰδωλολατρεία, ἡ ἔκφραση τῆς βίας, ὁ συμβολισμὸς τοῦ κακοῦ. Ἀλλὰ πὼς θὰ μ' ἐννοοῦσε:

Πόση προσοχὴ χρειάζεται ν' ἀπαντήση κανεὶς στὶς ἐρωτήσεις τοῦ παιδιοῦ του. Πόση ὑπομονὴ καὶ πόση... σοφία.

Ὁ Νίκος μου περνάει τὰ διαδοχικὰ στάδια τῆς διανοήσεως τῆς ἀνθρωπότητας. Εἶναι τολμηρὰ ἐρευνητικὸς, τολμηρὰ ρεαλιστῆς. Δὲν κυριαρχεῖται ἀπὸ ιδέες καὶ δὲν παραδέχεται σύμβολα.

Εἶναι μονολιθικὸς στὴ λογικὴ του, ἀλυγιστος στοὺς νόμους καὶ τοὺς ἀφορισμούς μας.

Ἐμεῖς γιὰ κάθε νόμο, γιὰ κάθε ἀπαγορευτικὴ διάταξη, ἀφήνουμε κι' ἓνα παραθυράκι νὰ γλυστράμε, νὰ ἱκανοποιοῦμε τίς ἀντιθέσεις μας. Εἴμαστε πρόθυμοι νὰ παρακάμψωμε τὰ συμβατικὰ ἐμπόδια, που θεσπίζομε γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς συμβίωσης στὴν ὁμαδικὴ ζωὴ.

Ἀλλὰ ὁ Νίκος μας, που ἀποτελεῖ τὸ πιὸ ἀγνὸ παρελθόν μας, τὴν πιὸ καθάρια καὶ εἰλικρινῆ ἐπιβίωσή μας σ' ἓνα στάδιο ζωῆς, βλέπει μὲ μονολιθικὴ καθαρότητα καὶ πρωτόγονη εἰλικρίνεια.

Τὴν ἐννοια τοῦ θεοῦ τὴν ἔχει ἐντὸς του σὰν μιὰ προσταγὴ χωρὶς ἐλιγμούς.

Τὴ δική μας ἐξήγηση, που προσπαθεῖ μὲ δικολαβισμό νὰ ἄρῃ αὐτὴν τὴν ἀπαγόρευση, δὲν τὴ δέχεται, γιατί ξεκινάει ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμο.

Δὲν ἔχει ἀντικειμενικὰ κριτήρια «Ἐμένα δὲν μοῦ εἶπε τίποτα ὁ Θεός».

Νά, γιατί χρειάζεται προσοχὴ καὶ τέχνη στὶς ἀπαντήσεις μας.

για να μην παρουσιάζεται ή αντίφαση σ' ό,τι δογματίσαμε. Να μην έρχεται ή άρνηση καταλυτική στην ώρα ακριβώς που δημιουργείται ένας όλόκληρος κόσμος στην ψυχή του παιδιού, μιὰ κοσμοθεωρία.

37. Ψυχικά τραύματα

Α'. 'Ο πατέρας λείπει

‘Ο Γιωργάκης δέν έχει γνωρίσει τόν πατέρα του. “Όταν εκείνος έφυγε από τò σπίτι, τόν άφησε μόλις ένός χρονού. Είμαι τώρα στα τέσσερα.

Στò σπίτι δέν έγινε συζήτηση μπροστά του για τόν πατέρα του, είτε καλή είτε κακή.

‘Η μητέρα του Γεωργάκη είναι τύπος σοβαρός με μετρημένα λόγια και ξέρει πολλά πράγματα σχετικά με τήν καλή άνατροφή του παιδιού της.

‘Η γιαγιά που άσχολείται επίσης με τò Γιωργάκη δέν μίλησε και κείνη για τόν πατέρα.

‘Όστούσο τίποτε δέν έμπόδισε τò Γιωργάκη ν' άκούη και νά βλέπη κάθε μέρα, στò πάρκο, στò δρόμο, τ' άλλα παιδάκια που μιλούσαν συχνά για τόν μπαμπά τους.

— ‘Ο μπαμπάς άμα άκούση πώς είπες κακό λόγο θά θυμώση...

— ‘Ο μπαμπάς θά σου φέρη παιχνίδια, καραμέλες...

Πάμε γρήγορα γιατί περιμένει ó μπαμπάς νά φάμε... Θά δης τί θά σου κάμη ó μπαμπάς μου... και άλλα τέτοια.

Τò μυαλουδάκι του Γιωργάκη, ή μικρή του σκέψη δουλεύει.

Γιατί άρα γε νά μην έχη κι' αυτός μπαμπά ;

Μ' άφοι κανείς δέν του κάνει κουβέντα γι' Αυτόν, δέν μιλεϊ, δέν ζητάει νά μάθη, δέν μοιάζει με τ' άλλα φλύαρα πουλάκια που τιτιβίζουν για κάθε άπορία, Είμαι κι' αυτός λιγομίλητος άπάνω σ' αυτό και σοβαρός.

Μιὰ μέρα ή μαμά του είπε.

— Πάμε νά σε φωτογραφίσω νά στείλωμε τή φωτογραφία στò μπαμπά.

Πώς ; “Όστε έχη κι' αυτός μπαμπά και δέν τόν ξέρει, δέν τόν βλέπει, γιατί ; “Αμφιβάλλει.

“Άλλη φορά πάλι.

— “Άμα μεγαλώσης και μάθης γράμματα θά γράφης του μπαμπά.

Μιὰ μέρα ζήτησε χαρτί και μολύβι. “Έκανε μουτζούρες και διάφορα σχέδια.

Ἡ μαμά τὸν παρακολουθεῖ πού εἶναι τόσο ἀφοσιωμένος. Σκύβει καὶ κάνει πὼς θαυμάζει τὶς ἀκατάληπτες ζωγραφιές του.

—ὦ! μὰ τί ὄμορφα πράγματα εἶναι αὐτὰ πού φτιάνεις Γιωργάκη... Για νὰ δῶ, γιὰ νὰ δῶ... Ἐκεῖνος τῆς λέει: Νά, μαμά! ἔγραψα τοῦ μπαμπᾶ...

Ἐκείνη κατάπιε τὴν συγκίνησή της· ἓνα μπράβο τοῦ εἶπε σιγοφιθυριστὰ γιὰ νὰ μὴν προδοθῆ κι' ἔφυγε...

Τί ἄρα γε νὰ σκέπτεται τὸ παιδάκι της ἀπάνω σ' αὐτό. Δὲν τολμάει ἢ ἴδια νὰ τὸ ρωτήσῃ, νὰ τὸ ἐξομολογήσῃ.

Φοβᾶται νὰ θίξῃ τὸ ζήτημ' αὐτό. Πιστεύει πὼς τὸ παιδί της, ἀφοῦ δὲ βλέπει τὸν πατέρα, ἀφοῦ δὲ γίνεται λόγος ποτὲ γι' αὐτὸν ἀπὸ κανένα στὸ σπίτι, ἀφοῦ ἔχει ὅλη τὴ στοργή, ὅλα τὰ χάρδια ἀπὸ τὸν παπποῦ, τὸν θεῖο, τὴ μαμά, δὲν τὸν ἐνδιαφέρει ἢ ἀπουσία τοῦ πατέρα. δὲν τοῦ στοιχίζει... Ἄλλως τε τί νὰ καταλαβαῖνῃ ὁ Γιωργάκης ἀπ' αὐτὰ... Εἶναι τόσο μικρός...

Ὡς τόσο μιὰ μέρα ἔβαλε μιὰ φίλη της νὰ τοῦ κάμῃ μιὰ σχετικὴ ἐρώτηση.

— Γιωργάκη—τοῦ λέει—σοῦ γράφει ὁ μπαμπάς;

Τὸ παιδί ἔκαμε δυὸ τρία βήματα πρὸς τὰ πίσω, τρίκλισε, ἄπλωσε τὰ χεράκια του καὶ ζυγίστηκε σὰν τὸ λαβωμένο πουλάκι, πού εἶναι ἔτοιμο νὰ πέσῃ στὴ γῆ. Πιάστηκε ἀπὸ τὴν πόρτα.

Τί λυγμοὶ ἦταν αὐτοί! Τί δάκρυα! Ἀπίστευτο... Μέσα στὰ δάκρυά του καὶ στοὺς λυγμούς του ἔλεγε διαρκῶς μὲ πόνο.

— Γιατί νὰ μὴν ἔχω κι' ἐγὼ μπαμπά... γιατί; γιατί;

Ἡ συγκίνηση καὶ ἡ ἔκπληξη, πού δοκίμασαν οἱ μάρτυρες τῆς σκηνῆς αὐτῆς, ἢ φίλη κι' ἢ μητέρα τοῦ Γιωργάκη, ἦταν πολὺ μεγάλη.

Ὡστε ὁ Γιωργάκης, ὄχι μονάχα σκέφτονταν τὸν πατέρα, μὰ τὸ ξέσπασμα, οἱ λυγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα, ἔδειχναν πὼς ἡ σκέψη αὐτὴ βασανίζει πολὺ τὸ παιδί.

Πόσο γελιοῦνται οἱ μητέρες...

Τὸν θεωροῦσε μικρὸ τὸ Γιωργάκη ἢ μανούλα του καὶ ἀνίκανο νὰ καταλαβαῖνῃ τὴν ἔλλειψη τοῦ πατέρα. Ὁ πατέρας ἦταν ποθητὸς καὶ ἀναπλήρωτος στὸ παιδί. Τὸν λαχταροῦσε καὶ τὸν περίμενε καὶ ζήλευε γιατί δὲν εἶχε πατέρα, ὅπως λαχταράῃ, ζηλεύῃ καὶ περιμένῃ τὸ κάθε παιδί ἓνα ὄμορφο παιχνίδι.

— Τί λάθος!—εἶπε ἡ φίλη—ἂν τὸ ἤξερε ποτὲ δὲν θὰ τοῦ μιλοῦσε γι' αὐτό. Γιατί νὰ τοῦ σκαλίσωμε καὶ νὰ τοῦ ματώσωμε ξανά τὴν πληγὴ τῆς ψυχῆς του.

—Ὅχι—εἶπε ἡ μητέρα—Σ' εὐχαριστῶ πολὺ πολὺ γιατί μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία ν' ἀντιληφθῶ τί πραγματικὰ γίνεται στὴ σκέψη τοῦ παιδιοῦ μου καὶ νὰ βρῶ τὸν τρόπο νὰ μετριάσω καὶ ν' ἀμβλύνω τὸν

πόνου του. Πίστευα πώς δὲν νοιώθει τὴν ἔλλειψή του, δὲν καταλαβαίνει τί τοῦ λείπει.

Ἔτσι στὸ βραδυνὸ τὸ πλάγιασμα τοῦ παιδιοῦ της, ποὺ φρόντιζε πολὺ συχνὰ ἢ μανούλα νὰ παρευρίσκεται κοντά του μὲ στοργὴ καὶ ἀγάπη, μέσα στὸ μουντὸ φῶς τῆς κάμαρας, τὴν ὥρα αὐτὴ τῆ μοναδική, τὴν κατάλληλη γιὰ τὶς ἐκμυστηρεύσεις καὶ τὰ γλυκὰ παράπονα. Τὴν ὥρα αὐτὴ ποὺ ξετυλίγονται καὶ ἀναλύονται τὰ αἰσθήματα καὶ οἱ σκέψεις τῶν μικρῶν μας ἀγαπημένων. Τὴν ὥρα αὐτὴ τὴν ἀξέχαστη, ποὺ γίνονται οἱ ἐξομολογήσεις τῶν μικρῶν μας, τί ἔκαναν καὶ τί εἶπαν ὅλην τὴν ἡμέρα. Τὴν ὥρα αὐτὴ τῆ μοναδική, ποὺ ἡ ψυχὴ τῶν παιδιῶν μας συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὴν δική μας, ἢ μανούλα βρίσκει τὸν τρόπο νὰ τοῦ μαλακώσῃ τὴν πληγὴ του, νὰ πλανέψῃ τὸ μυαλό του, νὰ τοῦ δώσῃ ἐλπίδες καὶ ὄνειρα, νὰ τοῦ χαρίσῃ εὐτυχία ἀφάνταστη, ὥσπου νὰ μεγαλώσῃ τόσο, ὥστε νὰ μπορῇ ἄφοβα νὰ δεχτῇ τὶς θλιβερές, μὰ πραγματικὲς καὶ σωστὲς ἐξηγήσεις γιὰ τὸν πατέρα.

— Θᾶρθη ὁ πατέρας του. Ἔχει πάει ταξίδι... Τοὺς γράφει γράμματα... Νά, θὰ τοῦ στείλουν τὴ φωτογραφία του... Σὰν μεγάλωση θὰ γράψῃ κι' αὐτός... καὶ ἄλλα ὅμοια. Κι' ὁ Γιωργάκης ἡσυχάζει. Ἡσυχάζει καὶ περιμένει τὸν πατέρα καὶ οἰκοδομεῖ τὴν γλυκύτερη μορφή του πανώρη καὶ ἀθώρητη γιὰ ὅλους πλὴν ἀπ' αὐτόν.

Β'. Ὅταν μᾶς ἐγκαταλείπῃ ἡ μανούλα

Σ' ἓνα ὠμορφο, δροσερό, ἐλατοπεριτριγυρισμένο θέρετρο παίζουν δύο ὠμορφα παιδάκια.

Τὸ μεγαλύτερο 8 χρονῶν ἀγόρι, ξανθὸ καὶ ροδοκόκκινο. Τὸ μικρότερο κοριτσάκι 5 χρονῶν μελαχροινό.

Τὰ παρακολουθεῖ στοργικὰ ἢ δασκάλα τους. γιὰτὶ ἡ μητέρα ἔχει φύγει ἀπὸ τὸ σπίτι.

Εἶναι μιὰ Ἑλληνίδα δασκάλα πολὺ καλὴ, μορφωμένη, μὲ δίπλωμα, μὰ ξέρεῖ καὶ γερμανικὰ γιὰτὶ ἡ μητέρα της ἦταν γερμανίδα. Εἶνα στοργικὴ, φέρεται καὶ αἰσθάνεται σὰν τὰ παιδιὰ νὰ ἦσαν δικά της.

Τὴν ἔχει ἐγκαταστήσει ἐκεῖ μὲ τὰ παιδιὰ, σ' ἓνα πολυτελὲς ξενοδοχεῖο, ὁ πατέρας, ποὺ εἶναι πολὺ πλούσιος. Τίποτε δὲν τοὺς λείπει. Ἡ ἀνεση, ἡ καλὴ τροφή καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμήσουν.

Χάδια ἔχουν ἄφθονα ἀπὸ τὴ δασκάλα τους. Μ' ἄλλοίμονο!.. Τὰ παιδιὰ δὲν ξεκολλοῦν τὰ μάτια τους καὶ τ' αὐτιά τους ἀπὸ μιὰ μανούλα, ποὺ κάθεται δίπλα στὸ τραπέζι τους.

Τὴν κυττάζουν αὐτὴν καὶ τὰ παιδιὰ της μὲ θαυμασμὸ κι' ἄς

μὴν ἔχουν ἐκεῖνα ὠραῖα παιχνίδια, ὅπως αὐτά, οὔτε ποδηλατάκια ἀληθινά, οὔτε σιδηρόδρομο μεγάλο.

Θὰ ἤθελαν νὰ εἶναι στὴ θέση τους κι' ἄς τοὺς μιλή ἢ μαμά τους μὲ αὐστηρότητα καὶ τὰ φοβερίζει.

— Θὰ σὲ δεῖρω. . . Κάθησε φρόνιμα. . . δὲν θὰ πᾶς πουθενά. . . μὴν τρέχης, μὴν παίζης, θὰ λερωθῆς. . . Τώρα σὲ ἄλλαξα. . . κάθησε ἥσυχα εἶπα. . .

Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ ξεκολλήσῃ τὰ ματάκια τους, τὰ γεμάτα συγκίνηση καὶ θαυμασμό ἀπ' τὴ ζωντανὴ εἰκόνα. Τὰ ματάκια τους πού μαζί μὲ τὴν τρυφερότητα καὶ τὸ θαυμασμό δείχνουν τὴ ζήλεια, πού δαγκώνει τὴν καρδιά τους.

Γιατὶ αὐτὰ νᾶχουν τὴ μανούλα τους, νὰ εἶναι εὐτυχισμένα. "Αχ! ἄς εἶχαν κι' αὐτὰ κι' ἄς ἦταν κακὴ καὶ αὐστηρὴ μαζί τους, καὶ ἄς μὴν τ' ἀφίνη νὰ κουνήσουν γιὰ νὰ μὴ λερωθοῦν. . .

Καὶ ἡ σκηνὴ ἐκτυλίσσεται ὅπως ἀκριβῶς τὴ γράφω.

Ἡ μελαχροινὴ μικρούλα, ἀφοῦ χόρτασε μὲ τὰ μάτια τῆς τὴν ξένη μανούλα, πηγαίνει πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχο, σηκώνει τὸ φουστανάκι τῆς καὶ βγάζει ἀπὸ τὴν κρύπτη τῆς μιὰ φωτογραφία, τὴ φιλεῖ. Τὴ φιλεῖ ἀχόρταγα καὶ σιγοψιθυρίζει. . . ἄχ, μανούλα μου, μανούλα μου. . .

Τὴν σκηνὴ αὐτὴ δὲν τὴν ἔχει παρακολουθήσει ἡ δασκάλα. Ἡ μικρούλα ἔχει κατορθώσει ν' ἀποκρύψῃ τὶς τρυφερὲς διαχύσεις τῆς μὲ τὴ φωτογραφία.

Στὴν παρατήρησή μου γιὰ τὸ ἄφησε ἡ μητέρα τους κι' ἔφυγε. . . Τὶ κρίμα. . .

— Δὲν νοιώθουν κἂν τὴν ἔλλειψή τῆς—μοῦ ἀπάντησε ἡ καθ' ὅλα συμπαθὴς δασκάλα τους—ποτὲ δὲν τὰ χἀίδεψε ἐκεῖνη. Πέντε λεπτὰ τὸ πολὺ δέκα τὰ ἔβλεπε πάντοτε καὶ ὅταν ἦταν στὸ σπῆτι. Εἶναι τρομερὰ κοκέτα κι' ἐγωῖστρια. Ὁ νοῦς τῆς πετοῦσε πάντα στὰ μαγαζιά, στὰ ψώνια, στὶς τουαλέτες καὶ στὸ φλέρτ.

Ἐγὼ εἶχα ἀναλάβει ἀνέκαθεν τὴν ἀνατροφή τους. Ἐμένα γνωρίζουν γιὰ μητέρα. Ἀπόδειξη πὼς δὲν τ' ἀγαποῦσε εἶναι γιὰ τὸ ἐγκατέλειψε κι' ἔφυγε μὲ τὸν ἐκλεκτὸν τῆς καρδιάς τῆς.

Τὰ βλέπει μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα, ὅπως ὀρίζῃ ὁ νόμος κι' αὐτὸ εἶναι ὅλο.

— Καὶ τὰ παιδιὰ τί λένε, δὲν διαμαρτύρονται, δὲν τὴ ζητᾶνε;

— Μπᾶ καθόλου. Ὑποτάσσονται στὶς ἐντολὲς καὶ τὶς διαταγὲς τοῦ πατέρα.

— Καὶ πιστεύετε σεῖς, τῆς εἶπα, πού εἴσθε τόσο ἔξυπνη καὶ μορφωμένη γυναίκα, ὅτι τὰ παιδιὰ εἶναι ἤρεμα καὶ εὐχαριστημένα ψυχικά; Δὲν εἶναι βαθεῖα πληγωμένη ἡ ψυχὴ τους; Δὲν θὰ ἐπιδράσῃ αὐτὸ στὸ χαρακτήρα τους; Πιστεύετε ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὸ

δρᾶμα ποὺ ξετυλίγεται κοντὰ τους, ἐπειδὴ δὲν μιλοῦν γιατί. . . φοβοῦνται τὸν πατέρα τους; Ὁ φόβος δὲν γιατρεύει τοὺς πόνους, ἀγαπητή μου.

Τοὺς λείπει ἡ μάνα! . . . Εἶσθε πολὺ καλή, παρακολουθῶ μὲ συμπάθεια εἰς προσπάθειές σας. Τὰ παιδιά αὐτὰ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ βροῦν καλύτερον ἀναπληρωτὴ τῆς μητέρας τους,

Ἄλλοίμονο ὅμως, εἶναι ἀδύνατον νὰ βροῦν τὴν ἴδια τὴ μάνα!..

Ὁ πατέρας ἂν ἀγαπᾷ ἀληθινὰ τὰ παιδιά, πρέπει γιὰ χάρη τους νὰ θυσιάσῃ τὸν ἐγωϊσμό του καὶ νὰ πλησιάσῃ τὰ παιδιά περισσότερο στὴ μητέρα. Ὅσο ἐγωϊστρία κι' ἂν εἶναι, εἶναι ΜΑΝΑ καὶ σ' ἂν τέτοια μόνη ΑΥΤΗ μπορεῖ νὰ γεμίσῃ τὸ συναισθηματισμὸ τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὴ μανούλα μόνον ψυχικὰ τραύματα ἀφήνει στὴν ψυχὴ, τραύματα ποὺ θὰ τυραννήσουν ὅλη τὴν κατοπινὴ τους ζωὴ.

Γ'. Σκληρότης και μίσος

— Είναι άπονη κι' άχάριστη ή Μαίρη μου, λέει με συγκίνηση ή κ. Δ . . .

Πόσο είμαι στενοχωρημένη . . . Κρίμα στις θυσίες που κάνω γι' αυτήν . . . και τὰ μάτια της γεμίζουν δάκρυα . . .

Κι' είναι άλήθεια. Ή Μαίρη είναι δύσκολο κορίτσι, πεισματάριο, πάντοτε σκέπτεται και κάνει τὸ αντίθετο άπ' ὅ,τι πρέπει.

Δημιουργεί σκηνές με τις παράξενες και παράλογες απαιτήσεις της.

— Ἀπορώ, λέει, δέν τὸ καταλαβαίνω τὸ παιδί αυτό. Με μένα τὴ μητέρα του είναι ἔτσι σκληρό και άπότομο σαν νὰ τοῦχω κάνει μεγάλο κακό . . . Και πῶς πασχίζω ή καυμένη νὰ τὸ εὐχαριστήσω. Ἐχω θυσιάσει τα νειάτα, τὴ ζωή μου ὀλόκληρη γι' αυτό. Δέν ντύνομαι, μήτε θέατρο, μήτε κινηματογράφο προσφέρω στὸν ἑαυτό μου ἄν δέν αγαποῦσα τόσο τὴν κόρη μου, θᾶταν ἀλλοιώτικη ή μαυρισμένη μου ζωή.

Λέει, λέει, τέτοια πολλά ή μανούλα αυτή.

Είναι χωρισμένη από τὸν ἄνδρα της άπ' τὸν καιρὸ που ή Μαίρη ἦταν 4 χρονῶν.

Και . . . γιὰ τὸν πατέρα της τί σκέπτεται ἄρα γε ή Μαίρη, πῶς τοῦ φέρεται ;

Ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα. Ἐκείνον μάλιστα οὔτε νὰ τὸν δῆ θέλει καθόλου. Ὅλοι οἱ γνωστοί και φίλοι, ή ἴδια ή μητέρα της, τὴν παρώτρυναν τὰ πλησιάση τὸν πατέρα, νὰ τοῦ μιλήση, νὰ τοῦ προκαλέση τὸ ἐνδιαφέρον καθὼς είναι ὁμορφη κοπέλλα πιά . . . και τόσο καλή μαθήτρια . . . Νὰ τοῦ μιλήση, νὰ τὸν κάμη νὰ ἐνδιαφερθῆ γιὰ τις ἀνάγκες της, γιὰ τις σπουδές της, γιὰ τὰ λοῦσα της. Μὰ τίποτε . . . Ὁ πατέρας, που είναι εὔπορος, με τὸ σταγονόμετρο διαθέτει χρήματα γιὰ τὴν χαριτωμένη κόρη του. Διαθέτει ὅσα ἔχει ἐπιδικάσει τὸ δικαστήριο κι' αυτά μάλιστα φροντίζει νὰ μὴ τὰ δίνη ἔγκαιρα, οὔτε με τὸ καλό, παρὰ με δικαστικές ἀποφάσεις ! γιὰ νὰ ἐκδικῆται τὴ γυναίκα του και νὰ τῆς μειώνει τὸ γλίσχρο αυτό ποσὸν με τὰ δικαστικά ἔξοδα που ὑποχρεώνεται αυτή κάθε τόσο νὰ κάνη, γιὰ νὰ εἰσπράττη τὰ λεπτά.

Τὰ λεπτά του ὅμως τὰ διαθέτει ἐπιδεικτικά γιὰ μιὰν ἄλλη γυναίκα και ἓνα ξένο παιδί!! . . . Τοὺς ντύνει με πολυτέλεια, τοὺς πηγαίνει στὰ καλύτερα κέντρα, σὲ ξενοδοχεῖα, σὲ ταξείδια κλπ. κλπ.

— Ἄν τοῦ μιλοῦσες και σὺ κάποτε, τῆς λέει ή μητέρα της, κάτι θὰ γινόταν. Παιδί του εἶσαι . . . ὅταν ἦσουν μωρούλι σὲ κύταζε στὰ μάτια, σὲ χόρευε, σὲ χαΐδευε . . .

Ἡ Μαίρη τ' ἀκούει ὅλ' αυτά βερεσέ, που λέει ὁ λόγος. Γυρί-

ζει τὰ μεγάλα της μάτια μὲ τις μακριές βλεφαρίδες ἀγριεμμένη, κυττάζει τὴ μάνα της καὶ δὲν ἀπαντᾷ.

— Πέστε της καὶ σεῖς. Δὲν πρέπει νὰ πάη στὸν πατέρα της, νὰ τοῦ μιλήσῃ, νὰ τὴν δῆ πού μεγάλωσε τόσο, νὰ τὴν καμαρώσῃ.

Ἐμένα δὲν μ' ἀκούει, τίποτε δὲ θέλει νὰ κάμῃ ἀπ' ὅ,τι τῆς λέω.

— Νὰ πᾶς, Μαιρούλα μου, στὸν Μπαμπᾶ, καλὰ σοῦ λέει ἡ Μαμά. Ὁ πατέρας σου ἅμα σὲ δῆ θὰ συγκινηθῆ.

Ἡ Μαίρη μένει ἀκίνητη μὲ τὰ δυὸ χέρια κολλημένα στὰ μάγουλα. Στέκεται σὰν νὰ μὴν ἀκούῃ. Σπίθες μίσους πετᾶνε τὰ μάτια της, ἡ σκέψη της θολερὴ καὶ ἀκαθόριστη τὴν βασανίζει ὄρες ὀλόκληρες. Τὴν ὥρα πού πάει νὰ κοιμηθῆ, τὴν ὥρα πού ξυπνάει, τὴν ὥρα πού βρίσκεται μὲ τις φίλες της, ἢ πού βρίσκεται ἀνάμεσα στὶς συμμαθήτριές της, τὴν ὥρα πού βλέπει τὴν μάνα της νὰ θυσιάζεται γι' αὐτήν, πού τῆς μιλεῖ γλυκά, πού τὴν χαϊδεύει, τὴν φιλεῖ, τὴν ὥρα πού ἀκούει ἐμᾶς νὰ τὴν συμβουλεύωμε νὰ πάῃ νὰ συναντήσῃ τὸν ἄπονο, τὸν ἄστοργο πατέρα της . . . δὲν ἀκούει τίποτε . . . τίποτε δὲν τὴν συγκινεῖ.

Κι' ἡ ἀγωνία τῆς μάνας μεγαλώνει γιὰ τὴν κατάστη πού παρουσιάζει ἡ κόρη της καὶ ἀλλάζει μοτίβο καὶ κάνει θυσίες . . .

— Κύτταξε τί ἔφερα ἐγὼ τῆς κορούλας μου, κύτταξε τί σοῦ ψώνισα! Τὸ ὠραῖο φουστάνι πού μοῦ ζήτηγες μὲ κλάματα . . . Τὰ κατάφερα . . . Πῶς; δὲν μένεις εὐχαριστημένη; . . . Τὶ ἀχάριστη πού εἶσαι . . . Κλαῖς, σκοτώνεσαι, μὲ βασανίζεις, ζητᾷς πράγματα πού δὲν δὲν εἶναι γιὰ τὴν τσέπη μας κι' ὅταν σοῦ τὰ φέρω δὲν εἶσαι εὐχαριστημένη. Τὶ κακὸ εἶναι μὲ σένα . . .

Ναὶ ἡ Μαίρη δὲν μένει εὐχαριστημένη μὲ τίποτε καὶ οὔτε θὰ μείνῃ ποτέ της. Τὴ βασανίζει ἡ ἀκαθόριστη τυραννικὴ σκέψη: Τὶ ἄτυχη πού εἶναι . . . Τὶ ἔκαμε στὴ μάνα της καὶ στὸν πατέρα της πού τὴν ρεζιλεύουν καὶ τὴν ἐξευτελίζουν κάθε μέρα, κάθε ὥρα . . . Γιατί νὰ μὴν εἶναι κι' αὐτὴ ὑπερήφανη σὰν τ' ἄλλα κορίτσια, τίς φίλες της, νὰ μιλήσῃ σὰν κι' αὐτὲς γιὰ τὴ μάνα της, τὸν πατέρα της νὰ λέῃ πῶς ἀγαπιοῦνται, πῶς συμφωνᾷ ὁ ἕνας μὲν τὸν ἄλλο. Ἄς ἦταν φτωχὴ, πεντάφτωχη, ἄς μὴν καθόταν σὲ ὠραῖο σπίτι, ἄς εἶχε τὴ γαλήνη στὴ ψυχὴ της.

Καὶ κάνει τὴν πιὸ ἀπαίσια σκέψη.

— Κάλλιο νὰ μὴν τοὺς εἶχε . . . Ἄς ἦταν χίλιες φορές ὀρφανή . . . Τὸ κακὸ θᾶταν μικρότερο.

Αὐτὲς οἱ σκέψεις βασανίζουν τὴ Μαίρη.

Κι' ἔχει δίκαιο ἡ Μαίρη. Δὲν φταίει πού εἶναι ἔτσι σκληρὴ, καὶ ἀναίσθητη.

Ἡ μάνα της—χρόνια τώρα, ἀπὸ μωρὸ πού ἦτανε—κλαίει,

δέρνεται, αναστενάζει, υποφέρει, διηγείται τι της έκανε και τι της κάνει ο άνδρας της σ' όποιον βρή, σ' όποιον την πλησίαση.

Στά δικαστήρια τρέχει πρωί, απόγευμα. «Άς την κέρδιζα τη δίκη, άχ! φοβάμαι μην χάσω την άλλη, δεν με νοιάζει για μένα μα για τη Μαίρη μου άνησυχώ...

Κι' ο πατέρας... ώ! ο πατέρας... Έκείνος δεν αφήνει συκοφαντία, δεν αφήνει βρισιά, πού να μην την διατυπώνη προφορικά κι' έγγραφα για τη μάνα του παιδιού του.

Πόρνη την άνεβάζει, πόρνη την κατεβάζει κι' άλλα κι' άλλα... άνατριχιαστικές λεπτομέρειες. Το πείσμα του τον οδηγεί, ώστε να προτιμά να ξοδεύη μεγάλα χρηματικά κονδύλια για να τυραννήση τη χωρισμένη γυναίκα του, παρά να δώσει ένα άρκετο ποσό συντηρήσεως για το παιδί του και να τους άφηνε ήσυχους.

Γιατί έτσι θάταν μια ύποφερτη λύση όχι βέβαια πώς θα θεράπευε τη βαρεία άρρώστεια του κοριτσιού του, μα θα το άπήλασσε από μερικά βάσανα και μεγαλύτερες ταπεινώσεις.

"Ετσι προσπαθει ο πατέρας με κάθε μέσο άθέμιτο να έξευτελίση τη μάνα του παιδιού του.

Τίποτε άπ' αυτά όλα δεν έμεινε, πού να μη τα άκουσε και να μη τα έξησε ή Μαίρη.

Τί θέλετε λοιπόν να γίνη το κορίτσι αυτό; Πώς να αισθάνεται, πώς να φέρεται. Είμαι σωστό να του ρίξωμε ευθύνες για τον χαρακτήρα του; Μίσος έχει φωλιάσει στην ψυχή του πρώτα για τη μάνα και τον πατέρα και ύστερα για όλους πού την περιτριγυρίζουν και φαίνονται εύτυχεις.

Αίσθημα κατωτερότητας την έχει κυριεύσει. Αιτία ή μάνα κι ο πατέρας,

Δέν έχει τη λογική ή πληγωμένη παιδική ψυχή να ξεχωρίση ποιός φταίει και ποιός δε φταίει. Ένα ξέρει ότι το έγώ της είναι βαθειά πληγωμένο κι άπ' τις δυο μεριές.

Και οι δυο, πατέρας και μάνα, κάνουν το πάν για να την έξευτελίσουν. Τι την νοιάζει αν ή μάνα της την λατρεύη και θυσιάζεται γι' αυτήν; Τι την νοιάζει αν ο πατέρας έχη το μεγαλύτερο άδικο για την κατάσταση αυτή; Τους καταδικάζει έξ ίσου στη συνείδησή της.

Ή μάνα, είτε άπό άγνοια είτε άπό νευρικότητα, πού δεν την αφήνει να σκέπτεται ήρεμα και λογικά, δεν μπόρεσε ν' άπομακρύνη τη Μαίρη άπό τις τρομερές και λυπηρές σκηνές.

Τι την νοιάζει τη Μαίρη αν ο πατέρας της είναι πλούσιος και φεύγοντας αυτή άπό κοντά του, ξοδεύει τα πλούτη του για ένα άλλο παιδί;

Δέν τα θέλει τα πλούτη του. Πώς; να καταδεχθή να τον δη,

ν' ἀκούση τὸν ἄνθρωπο ποῦ τὴν ἔφερε στὸν κόσμον γιὰ νὰ τὴν πληγώσῃ ἔτσι ἀγιάτρευτα.

Τὸν μισεῖ, τὸν μισεῖ κι' αὐτὸν συνειδητὰ ὅπως καὶ τὴ μητέρα της. Οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος μποροῦν νὰ ἐμβαθύνουν στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ τους. Εἶναι τόσο ἀπασχολημένοι μὲ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἑαυτοῦλη τους.

Ἐγκληματῖαι γονεῖς ! Μὲ τὸν ἐγωϊσμό σας μεταβάλλετε τοὺς ἀγγέλους σὲ σατανάδες !

38. Ἐνστικτώδεις ἐκδηλώσεις

— Βάζω συνήθως δίπλα στὸ δωμάτιο ποῦ ράβω ἢ πλέκω τὴ μικρὴ μου Μαίρη νὰ παίζη μὲ τὰ παιχνίδια της ἀφίνοντας μισάνοιχτη τὴν πόρτα, γιὰ νὰ τὴν παρακολουθῶ ποῦ καὶ ποῦ.

Συμπλήρωσε μόλις τὰ τρία της χρόνια προχθές. Συνήθως παίζει μόνη της, γιὰτὶ τὰ ἄλλα της ἀδέλφια ἔχουν διαφορὰ στὴν ἡλικία καὶ οὔτε εὐκαιροῦν, οὔτε τὴν κάνουν εὐχάριστα παρέα. Μὰ μιὰ καὶ ἡ κ. Χ ἡ γειτόνισσά μας πῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν ἄρρωστη μητέρα της, μοῦ ἄφησε τὸ μικρὸ Γιωργάκη της, ποῦ εἶναι κάτι μῆνες μεγαλύτερος ἀπὸ τὴ δική μου. Ἡ χαρὰ τῆς Μαίρης ἦταν ξεχωριστὴ γιὰ τὴν παρέα ποῦ τῆς ἔφερα.

Ἐγάζωνα στὴ μηχανὴ καὶ δὲν ἔδωσα μεγάλη προσοχὴ στὰ λόγια καὶ στὸ παιχνίδι τῶν παιδιῶν. Σὲ μιὰ στιγμὴ ὅμως, ποῦ ἄκουσα ἡσυχία, σηκώθηκα στὶς μύτες τῶν ποδιῶν μου νὰ δῶ τί συμβαίνει καὶ βρέθηκα πρὸ ἐκπλήξεως.

Ἡ Μαίρη κατέβαζε ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸ παντελονάκι της καὶ ἔλεγε στὸ Γιώργο : Νά, ἐδῶ—δείχνοντας τὸ μέρος—νὰ μοῦ κάνης κλῦσμα. Τὸ εἶπε ὁ γιὰτός...

Ὁ μικρὸς ἐξετέλεσε τὴν παραγγελία της. Πῆρε ἓνα μολύβι ποῦ ἦταν στὸ γραφεῖο καὶ πήγαινε νὰ τῆς κάνη κλῦσμα.

Φοβήθηκα καὶ ἄνοιξα τὴν πόρτα ἀπότομα. Οἱ δυὸ μικροὶ δὲν τάχασαν. Ὁ Γιωργάκης ἀφοῦ μὲ κύτταξε μοῦ λέει :

— Εἶμαι ὁ γιὰτός καὶ ἡ Μαίρη εἶναι ἄλωστη... Θὰ τῆς κάνω κλῦσμα... Ποῦ εἶναι τὸ θελμόμετο.

Ἡ ἀφέλεια καὶ τῶν δύο παιδιῶν μ' ἔκαναν νὰ γελάσω παρὰ τὸ φόβο μου καὶ τὴν ἐκπληξή μου. Τὸ γέλιο μου ἔδωσε θάρρος στὴ Μαίρη, ποῦ κατὰ βάθος εἶχε κάποιον φόβο μὴ τὴν μαλώσω καὶ μοῦ λέει :

— «Κύτασε τὴ δουλειά σου, ἄφησέ μας νὰ παίτσουμε».

— Τί σαχλαμάρες εἶναι αὐτὲς λέω, μὲ ὄση δυνατὴ ἀφέλεια μποροῦσα. Σῆκω ἀπάνω. Τώρα τέτοια παιχνίδια θὰ παίζετε. Εἶστε καλὰ καὶ οἱ δυό, δὲν εἶναι κανεὶς ἄρρωστος.

Τὴ σήκωσα καὶ τὴν ἔντυσα.

Τ' ἄφησα πάλι μόνα παρακολουθώντας ἀπὸ καιρὸ σέ καιρὸ τί ἔκαναν. Δὲν πέρασε ὅμως πολὺ ὥρα καὶ βλέπω ἄλλη εἰκόνα.

Τὸν Γιώργο ξαπλωμένο στὸ καναπέ κι' ἐκείνη ἀνεβασμένη νὰ τὸν περιεργάζεται στὰ γεννητικὰ μέλη. Ἔγινα ἔξω φρενῶν. Τὴν ἄρπαξα, τῆς ἔδωσα δυὸ μπάτσες καὶ ἐκείνον τὸν τίναξα σχεδὸν κατὰ γῆς. Ἔβαλαν κι' οἱ δυὸ τους τὰ κλάμματα.

Αὐτὲς οἱ σκηνὲς μ' ἔβαλαν σὲ ἀνησυχία.

Δὲν νομίζω ὅτι ἦταν τυχαῖο τὸ παιχνίδι τῶν παιδιῶν καὶ ἤθελα νὰ μοῦ δίνατε καὶ σεῖς μιὰ ἐξήγηση.

Ἔτσι μοῦ τὰ διηγήθηκε ἀπλᾶ μιὰ φιλόστοργη καὶ ἐρευνητικὴ μανούλα.

— Ἀσφαλῶς, τῆς εἶπα δὲν εἶναι τυχαῖες οἱ σκηνὲς καὶ προέρχονται ἀπὸ κάποια ἐσωτερικὴ παρόρμηση.

Ἡ διακεκαυμένη ἐπιστήμων, ἰατρὸς κ. Κατσιόγρα, γράφει ὅτι ἡ ἐμφάνιση τῆς γενετησίου ὀρμῆς ὑπάρχει — ἀτελέστατη βέβαια — καὶ στὰ μωρὰ καὶ πῶς κι' ἄλλες περιπτώσεις περίπου τέτοιες φανερῶνουν ὅτι ἡ γενετήσια ὀρμὴ παρουσιάζεται σὲ πολὺ μικρὴ ἡλικία.

Νομίζω πῶς δὲν ὑπάρχει λόγος ἀνησυχίας.

Ἦταν ἓνα παιδικὸ σκίρτημα γενετήσιας ὀρμῆς, παροδικῆς ἀσφαλῶς.

Μὴ σᾶς ἀντιληφθῆ τὸ κοριτσάκι σας ὅτι δίνετε σημασία ἐξαιρετικὴ. Δώστε τοῦ παιχνίδια νὰ παίξει, ἀπασχολεῖστε το ὅσο μπορεῖτε καλύτερα μὲ παραμύθια, μὲ τραγουδάκια καὶ πρὸ παντὸς μὴ τοῦ στέρησετε τὴ συντροφιά τοῦ Γιωργάκη.

Δὲν νομίζω ὅτι ἔχουν συνέχεια οἱ τοιοῦτου εἴδους ἀπασχολήσεις τῶν μικρῶν.

Πόσο σοφὰ ὅμως ἐνεργεῖτε ποὺ δὲν ἀφίνετε ἀνεπιτήρητο τὸ παιδί σας.

Δὲν συμφωνῶ ὅμως καθόλου μὲ τὰ βίαιη μεταχείριση τῆς μικρούλας. Γιατὶ αὐτὸ ἄφησε κάτι στὴ συνείδησή της. Στὴν ἐνστικτώδη περιέργεια τῆς ἦταν ὀλόψυχα δοσμένη. Ὑποσυνείδητα βρισκόταν στὴν πύλη τοῦ μυστηρίου. Καὶ τὸ μυστήριον εἶναι τόσο ἐκλυστικόν. Ἡ βιαιότητά σας συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὴν ἀποκάλυψη κάποιου ἀπηγορευμένου. Πόσο ὠραῖα καὶ φυσιολογικὰ θὰ ἦτανε νὰ μὴν ἐκμανῆτε καὶ νὰ τοὺς λέγατε ἔτσι περίπου.

— Παίζετε ; ὦ, τὰ καλά μου παιδιά, πόσο ἡσυχὰ παίζουν καὶ οὔτε κἂν ἀκούονται. Μὰ ἐγὼ ἤθελα νὰ σᾶς ἀκούω νὰ τρέχετε, νὰ φωνάζετε, νὰ θορυβῆτε . . . Ἐμπρός, ἔμπρός . . . κάντε μου τὴ χάρη. Ἐλάτε νὰ σᾶς δείξω ἐγὼ ἓνα παιχνιδάκι.

Ἔτσι νὰ μὴ δώσετε στὰ παιδιά νὰ καταλάβουν, πῶς αὐτὸ ποὺ ἔκαναν ἦταν κάτι κακόν.

39. Δύσκολες απαντήσεις

Ἡ κ. Ζ. ἔχει τὴ γνώμη πὼς ὁ γιός της εἶναι πολὺ ἀθῶος καὶ δὲν καταλαβαίνει τίποτε. Εἶναι τόσο μικρούλης ἀκόμα.

Ἡ μανούλα εἶναι ἑγγυος καὶ θέλει νὰ προετοιμάσῃ τὸ γιό της γιὰ νὰ δεχτῆ τὸ ἀδερφάκι του. Τοῦ λέει, λοιπόν, πὼς σὲ λίγο καιρὸ ὁ Θεὸς θὰ τοὺς στείλῃ ἓνα παιδάκι, ἓν' ἀδελφάκι... καὶ πὼς πρέπει νὰ τ' ἀγαπάῃ.

— Καὶ πὼς θὰ τὸ στείλῃ; ρωτᾶει ὁ μικρούλης. Μέσα σὲ κουτί; Δὲ θὰ σκάσῃ; Ποῦ τᾶχει ὁ Θεὸς τὰ μικρά; Μὲ ποιὸν τὰ στέλνει; Ἔχει ταχυδρόμους; Μὲ τί ἔρχονται ἀπὸ κεῖ;

Βροχὴ οἱ ἐρωτήσεις, ἢ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη. Δὲν ἀφήνει καιρὸ στὴ μανούλα νὰ σκεφθῆ, ν' ἀπαντήσῃ.

Οἱ ἐρωτήσεις τοῦ μικροῦ τὴν κάνουν σκεπτικὴ:

«Πὼς; θέλω καλὰ καὶ σώνει νὰ κρύψω ἀπ' τὸ παιδί μου τὴν ἀλήθεια, νὰ τὸ κάνω νὰ μὴ βλέπῃ τὸ γύρω κόσμον, ὅπως πραγματικὰ εἶναι; Νὰ στηρίξω τὴν πραγματικότητα σὲ ψεύτικες ἀπαντήσεις; Ὁχι... καὶ παίρνει ἀμέσως τὴν ἀπόφαση.

— Σοῦ εἶπα ἀστεῖα... τὸ παιδάκι εἶναι ἐδῶ μέσα, καὶ δείχνει τὴν κοιλιὰ της.

Ἡ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ ἦταν ἀφάνταστη. Ἄ! ἔχει μιὰν ἀδερφούλα, ἀδελφὴ τὴ θέλει, τόσο κοντά του! Χάιδεψε τὴν κοιλιὰ τῆς μαμᾶς καὶ πρόσθεσε:

— Ἀπὸ ποῦ τὸ ταΐζῃς; ἀπὸ ποῦ παίρνει ἀέρα; Γιατί δὲν τὸ βγάζεις ἔξω γρήγορα; Ἀπὸ ποῦ θὰ βγῆ; Θὰ σοῦ κάμουν ἐγχείριση;

Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἐρωτήσεις καὶ τὶς ἀπορίες ἡ μανούλα ἀπάντησε μὲ ὅλη τὴ δυνατὴ ἀπλότητα καὶ προσπάθησε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργεια τοῦ παιδιοῦ ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια.

— Ἀστεῖα σοῦ εἶπα, Μπούλη μου, τὸ παιδάκι εἶναι ἐδῶ μέσα. Εἶναι βέβαια πολὺ μικρὸ κι' ἄφκιαστο ἀκόμη. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι ἀκόμη ὁ καιρὸς του νὰ τὸ βγάλω. Πρέπει νὰ μείνῃ ἔννην μῆνες γιὰ νὰ μεγαλώσῃ. Τώρα τρώει ἀπὸ τὸ σῶμα μου, ἀπὸ τὸ αἷμα μου. Δὲ σκάει γιατί ἀναπνέει μὲ τὴ δική μου ἀναπνοή.

Ὅταν μεγαλώσῃ ὅσο πρέπει καὶ εἶναι καιρὸς του νὰ βγῆ, τότε θὰ χτυπήσῃ μόνο του τὴν πόρτα, τὴν κοιλιὰ μου, σὰν νὰ λήῃ: «ἀνοῖξτε μου νὰ βγῶ». Τότε θ' ἄρθῃ ὁ γιατρὸς καὶ θὰ βοηθήσῃ νὰ τὸ βγάλουμε,

— Ἔτσι βγαίνουν καὶ τὰ γατάκια ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας τους, τὰ σκυλάκια, τὰ κουνελάκια, πρόσθεσε ὁ μικρός, μὰ... δὲ φέρνουν γιατρὸ καὶ γέλασε.

Στὴν ἐρώτησιν ποῦ ἔκαμε ὁ μικρούλης:

— Ποιὸς ἔβαλε τὴν ἀδερφοῦλα στὴν κοιλιὰ σου, ἢ μανούλα δυσκολεύτηκε κι' ἀπάντησε μὲ δισταγμὸ :

— Νά, ὁ Θεός. . .

Τὶ νὰ τοῦλεγε; εἶναι τόσο μικρὸς, ποῦ δὲ θὰ μπορούσε νὰ καταλάβῃ περισσότερα.

Κι ὅμως ἔμεινε ἐκπληκτὴ ἢ κ. Ζ. ὅταν σὲ λίγες ἡμέρες ἄκουσε μὲ τ' αὐτιά της μιὰ τετραπερασμένη μικρούλα πέντε χρονῶ νὰ λήῃ στὴν ὑπηρέτρια, ποῦ τῆς εἶπε :

— Πιάσε, σὲ παρακαλῶ αὐτὸ τὸ κουτάκι ἀπὸ κάτω, γιατί εἶμαι ἔγκυος καὶ δὲν μπορῶ νὰ σκύψω.

— Ἐσὺ δὲν ἔχεις ἄντρα, πὼς θὰ κάμῃς παιδί. . . ψέμματα λές, τῆς ἀπάντησε ζωηρὰ ἢ μικρούλα μὲ ὕφος πολυπράγμονος ἀνθρώπου.

Λοιπὸν τόσο φτάνουν οἱ σκέψεις καὶ οἱ κρίσεις τῶν μικρῶν παιδιῶν, ὥστε νὰ ξέρουν πὼς χωρὶς ἄντρα δὲ γίνονται τὰ παιδιὰ; σκέπτεται ἢ κ. Ζ. καὶ τίς σκέψεις της αὐτὲς τίς μεταδίδει στὴ φίλη της κ. . .

Ἡ φίλη της ποῦ ἔχει ἀσχοληθῆ πολὺ μὲ τὰ παιδιὰ τῆς λέει.

— Ἡ γνώση αὐτὴ τοῦ μικροῦ βγαίνει ἀπὸ παρατηρήσεις, σὰν συμπεράσμα, χωρὶς τὸ παιδί νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του τὴν ἐνέργεια ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ γίνῃ τὸ παιδί. Πάντως βέβαια δὲν ἀγνοεῖ ὅτι χωρὶς ἄντρα δὲ γίνεται παιδί, γιατί οἱ παρατηρήσεις του καὶ οἱ ἀκριτομύθιες τῶν μεγάλων αὐτὰ τὰ συμπεράσματα τοῦ δίνουν. Ἐνας γάμος, ἓνα συμπεθεριό, ἓνας ἀρραβῶνας τοῦ δίνουν κάπως ἀόριστα τὴν ἐντύπωση πὼς ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχουν κανένα ἄλλο σκοπὸ, παρὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ παιδιοῦ.

Στὴ σημερινὴ μάλιστα ἐποχὴ πολὺ δύσκολα ὑπάρχει παιδί, τὸ λιγώτερο ἀπὸ τέσσερω χρονῶ καὶ ἄνω, ποῦ νὰ μὴν ξέρῃ πὼς ὑπάρχουν ἀρσενικά καὶ θηλυκά, πὼς τὰ παιδιὰ τὰ γεννοῦν οἱ γυναῖκες καὶ πὼς οἱ γυναῖκες ἅμα παντρεύονται κάνουν παιδιὰ. Ἡ ἐπιτέλεση ὅμως τῆς λειτουργίας τῆς γεννητήσιας ὁρμῆς, σὰν ἀπαραίτητη προϋπόθεση τοῦ παιδιοῦ, τοῦ διαφεύγει ἀναμφισβήτητα καὶ δὲν εἶναι καθόλου καιρὸς νὰ τοῦ ἐξηγήσουμε λεπτομέρειες ποῦ δὲν θὰ γίνουν κατανοητές. Ἐγινε ὅμως μιὰ καλὴ ἀρχή.

— Ἄν τ' ἀκούσῃ ἢ θεία μου, πὼς εἶπα στὸ παιδί τόσα, ὅσα τοῦ εἶπα, θὰ βάλῃ τίς. . . φωνές. Θὰ μοῦ πῆ πὼς αὐτὲς εἶναι μοντέρνες ἰδέες, ἀνήθικες καὶ πρόστυχες. Πὼς ἔπρεπε νὰ πῶ στὸ παιδί μου ὅτι τὸ παιδάκι θὰ μᾶς τὸ στείλῃ ὁ καλὸς Θεός, ἢ θὰ μᾶς τὸ φέρῃ ὁ πελαργὸς κ. ἄ.

— Ἀλλὰ ποῦ ὑπάρχει ἀνηθικότης καὶ προστυχιά στὴν ἀληθινὴ αὐτὴ ἐξήγηση ποῦ ἔδωσες ;

Στὰ ζητήματα αὐτά, ἀγαπητὴ μου, δυστυχῶς ἀποφεύγουν οἱ πολλοὶ νὰ δίνουν τίς κατάλληλες καὶ ἀληθινὲς ἐξηγήσεις, ὅχι μόνο στὰ μικρά, ὅπως τὸ δικό σου, μὰ καὶ σὲ μεγαλύτερα ἀκόμη. Ἐτσι

διατρέχομε πάντα τὸν κίνδυνο νὰ πάρη τὸ παιδί μας τὶς πληροφορίες του ἀπὸ τρίτα πρόσωπα καὶ μάλιστα μὲ κρυφόλογα, μὲ αἰσχρολογίες καὶ χυδαῖες ἔννοιες. Ἐχω μάλιστα τὴ γνώμη, πὼς δὲν ἀπάντησες σωστὰ στὴν τελευταία ἐρώτηση τοῦ παιδιοῦ σου, ὅταν σὲ ρώτησε πὼς βρέθηκε τὸ παιδί στὴν κοιλιά σου.

— Τί νὰ τοῦ ἔλεγα ;

— Νά, πὼς ἔχομε μέσα μας αὐγουλάκια, ὅπως ἡ κόττα.

— Κι' ἂν μὲ ρωτοῦσε, γιατί δὲν γεννῶ αὐγὰ ὅπως ἡ κόττα ;

— Τότε θὰ τοῦ ἐξηγούσατε ὅσο μπορεῖ πιὸ ἀπλὰ πὼς ὑπάρχουν ζῶα ποὺ γεννοῦν ἔτοιμα μικρά, τὰ ζωοτόκα κι' ἄλλα ποὺ γεννοῦν αὐγὰ, τὰ ὠοτόκα. Θὰ τοῦ δίνατε καὶ παραδείγματα τὶς κατσίκες, τὰ κουνέλια, τὰ γατάκια κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὰ πουλάκια, τὰ περιστέρια, τὶς κόττες κ.λ.π.

Τὸ εὐχάριστο γιὰ σένα, ἀγαπητὴ μου φίλη, εἶναι ὅτι πιστεύεις, ὅπως κατάλαβα, πὼς πρέπει νὰ δίνουμε σωστὲς ἀπαντήσεις στὰ παιδιά μας καὶ πὼς μόνον ἡ ἀλήθεια εἶναι ὁ σωστὸς δρόμος, ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ κάθε μητέρα.

Ἄλλά... προσοχή... Νὰ μὴν προχωροῦμε περισσότερο ἀπὸ κεῖνο ποὺ ζητάει τὸ παιδί μὲ τὶς ἐρωτήσεις του. Οἱ ἀπαντήσεις νά ναι ὅσο τὸ δυνατὸν ἀπλὲς καὶ σύντομες καὶ νὰ μὴν ξεπερνοῦν τὴν ἀντίληψη τοῦ παιδιοῦ. Ἐκαμες μιὰ θαυμάσια ἀρχὴ γιὰ τὴ διαφώτιση τοῦ παιδιοῦ σου καὶ τὸ προετοίμασες γιὰ περισσότερες ἐξηγήσεις στὴν προεφηβικὴ του ἡλικία.

40. Μπροστὰ στὸ μυστήριο τοῦ θανάτου

Σήμερα ὁ Μπούλης ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὸν ἀπομάκρυναν βιαστικὰ-βιαστικὰ στὸ σπίτι μιᾶς φιλικῆς οἰκογένειας.

Ὁ Παππούς εἶναι ἄρρωστος βαρεῖα καὶ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θ' ἀφήσῃ αὐτὸν τὸν κόσμον τὸ μάταιο.

Αὐτὲς τὶς στιγμές, ποὺ ὅλοι εἶναι ἀνήσυχτοι καὶ ταραγμένοι, ποὺ ἡ συγκίνηση ρυθμίζει καὶ τὶς πιὸ ἀπλὲς κινήσεις καὶ τοὺς δίνει τὸ χαρακτήρα τῆς νευρικότητας, ὁ Μπούλης θὰ ἦτανε ἓνα ἐμπόδιο.

Κι' ἔπειτα αὐτὲς τὶς θλιβερὲς εἰκόνες τῆς ζωῆς δὲ χρειάζεται νὰ τὶς ἀποτυπώσῃ ἡ παιδικὴ ψυχὴ τοῦ Μπούλη μας.

Ἡ ἡρεμία, ποὺ πρέπει νά ναι χαρακτηριστικὸ προνόμιό του, δὲν βρίσκεται σήμερα στὸ σπίτι.

Μὲ μιὰ πρόχειρη δικαιολογία ὁ Μπούλης δοκιμάζει τὶς ἐξεζητημένες ἐπιδαφιλεύσεις μιᾶς φιλικῆς οἰκογένειας.

Ὅταν ξαναἤρθε στὸ σπίτι τὰ ξαναβρῆκε ὅλα στὴ θέση τους. Κι' ὅμως κάποιος ἔλειπε. Ὁ παππούς.

— Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ παππούς; ρωτάει καὶ ξαναρωτάει.

— Πέθανε ὁ παππούς, Μπούλη.

— Γιατί πέθανε;

— Γιατί ἦτανε γέρος πιά.

— Κι' ὅποιος εἶναι γέρος πεθαίνει;

— Βέβαια, πεθαίνει.

— Ὁ μπαμπάς ὅμως δὲν εἶναι γέρος; Αἴ! μανούλα;

— Ὁχι δά. Ὁ μπαμπάς, δὲν εἶναι γέρος.

— Ὁ θεῖος; εἶναι γέρος, μαμά, ὁ θεῖος;

— Κάνε μου τὴ χάρη σὲ παρακαλῶ καὶ εἶμαι κουρασμένη. Πήγαινε στὸν μπαμπά σου νὰ σοῦ πῆ ὅ,τι θέλεις. Ἐκεῖνος ξέρει. Πάνο! πάρε σὲ παρακαλῶ τὸ παιδί.

Ὁ Μπούλης παραξενεύεται γιὰ τὰ νεῦρα τῆς μανούλας. Δὲν ξέρει πόσο κουρασμένη εἶναι κι' ἄϋπνη καὶ λυπημένη. Ποῦ νὰ βρῆ τὴν ὄρεξη ν' ἀπαντᾷ στὸ Μπούλη. Ἐτσι περιέρχεται στὴν δικαιοδοσία τοῦ πατέρα κάθε ἐρώτησής του. Κι' εἶναι ἀκούραστος σ' ἐρωτήσεις. Πρῶτη φορὰ ἀκούει πῶς πεθαίνουν. Μὰ τί εἶναι ὁ θάνατος, δὲν ἔχει ἰδέα φυσικά. Οἱ ἀπαντήσεις, ποὺ πῆρε ἀπ' τὴ μανούλα, δὲν τὸν ἱκανοποίησαν καθόλου. Γι' αὐτὸ ξαναρωτᾷ τὸν πατέρα του.

— Γιατί πέθανε ὁ παππούς; Ποῦ πάει τώρα ὁ παππούς; Θὰ ξανάρθῃ; Πότε θὰ ξανάρθῃ;

— Ὁ παππούς δὲν ξανάρχεται, Μπούλη μου. Εἶναι πιά ἐπάνω στὸν οὐρανό, ἀνάμεσα στ' ἀστέρια. Ἀπὸ κεῖ πάνω μᾶς βλέπει χωρὶς νὰ τὸν βλέπουμε. Ὄταν εἶσαι φρόνιμος θὰ χαίρεται καὶ θὰ χαμογελάῃ. Κι' ὅταν εἶσαι ἄτακτος θὰ λυπᾶται.

— Στὸν οὐρανό; Καὶ πῶς πῆγε στὸν οὐρανό;

— Ὅποιος πεθαίνει, ἐκεῖ πάει. Στὸν οὐρανό.

— Ὁχι, στὰ χῶματα; Δὲν εἶναι στὰ χῶματα ὁ παππούς;

— Ὁχι, δὲν εἶναι στὰ χῶματα. Εἶναι στὸν οὐρανό.

— Ἐσὺ θὰ πᾶς στὸν οὐρανό, μπαμπά μου;

— Ἀμα γηράσω πολὺ, θὰ πάω κι' ἐγώ.

— Ὁχι, δὲν θέλω... δὲν θέλω...

— Μὰ δὲν πάω τώρα, οὔτε αὔριο. Θὰ περάσουν χρόνια, πολλὰ χρόνια. Τὰ μαλλιά μου θᾶναι κατάλευκα. Δὲν θὰ μπορῶ νὰ περπατᾶω, ὅπως τώρα. Θᾶμαι ὅπως ὁ παππούς. Τότε ἐσὺ θᾶσαι τόσοσσο μεγάλος. Θάχῃς μουστάκια καὶ γένια. Θὰ δουλεύῃς πιά ἐσὺ κι ἐγὼ θὰ κάθωμαι στὸ σπίτι νὰ μοῦ κουβαλᾶς, αἴ, Μπούλη μου;

— Ναί, Μπαμπά. Ἐγὼ θὰ κουβαλῶ καὶ θὰ δουλεύω.

Ἡ τροπὴ ποὺ ἔδωσε ὁ πατέρας στὶς ἐρωτήσεις τοῦ Μπούλη μας, ἦτανε τόσο πρόσφορη στὸ συναισθηματισμὸ του καὶ πρὸ παντὸς στὸ ἐγὼ του. Θὰ γίνῃ μεγάλος καὶ θὰ δουλεύῃ καὶ θὰ κουβαλᾷ. Κίνηση, δραστηριότητα ζητάει. Δὲ χρειάζεται παρὰ ν' ἀπλώσῃ

τὸ χεράκι του νὰ πιάσῃ τ' ὄνειρο. Τοῦ φαίνεται τόσο προσιτὸ σὰν μιὰ πραγματικότητα, πού τὴ ζεῖ αὐτὴ τὴ στιγμή.

Ἔτσι τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου, πού τόσο τὸν ταλάνισε, τοῦ ἔφυγε ἀπ' τὴ συνείδηση. Θὰ ξανάρθῃ καὶ πολὺ σύντομα μάλιστα, γιατί ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου εἶναι δεμένη μετὴν ἀνάμνηση τοῦ παπποῦ.

Θὰ εἶναι τάχα τότε κοντὰ του ὁ πατέρας νὰ τοῦ δώσῃ τὶς καθησυχαστικὲς πληροφορίες, πού ἐξωραΐζουν τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου ἢ θὰ βρεθῇ κάποιος ἐπιπόλαιος καὶ ἀνόητος, πού θὰ προβάλλῃ τὸ θάνατο σὰν εἶδος τιμωρίας τοῦ Θεοῦ ;

Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς οἱ καλύτερες ἐξηγήσεις εἶναι οἱ θρησκευτικὲς, πού δὲν περιγράφουν τὸ θάνατο σὰν μιὰ δυσάρεστη κατάσταση, ἀλλὰ σὰν μιὰ ὑπέροχη καὶ ἀναπόφευκτη ἐπιβίωση τῆς προσωπικότητάς μας.

Κάθε ἄλλη ἐξήγηση, πού φέρνει τὴν ἀνησυχία καὶ τὸ φόβο, δὲν ἀποτελεῖ παρὰ τὴ χειρότερη προσφορά μας.

41. Καμμιά δυσκολία — Κανένα ἐμπόδιο.

Ὁ Μπούλης μετὰ τὰ γαλανὰ μάτια καὶ τὰ σγουρὰ μαλλιά, σωστὸ ἀγγελουῶδι, πού τοῦ λείπουν τὰ φτερά, σκόνταψε στὴν καρέκλα καὶ χτύπησε.

Ἦταν φυσικὰ ἀπροσεξία του. Μόνος του καθὼς ἦτανε ἔτριβε τὸ κεφάλι του καὶ μουρμούριζε. Δὲν εἶχε καμμιά διάθεση νὰ κλάψῃ, ὄχι γιατί δὲν πόνεσε, ἀλλὰ γιατί δὲν ὑπῆρχε κανένας κοντὰ του νὰ εἰσπράξῃ τὴν ἀδυναμία τῶν δακρῶν του.

Ἡ μανούλα ὁμῶς, πού παρακολουθοῦσε ἀπὸ μακρὰ τὸν Μπούλη της, ἔτρεξε κοντὰ του. Δὲν τὸν ἄφησε νὰ ρυθμίση μόνος του τὶς σχέσεις του μετὰ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο καὶ νὰ δεθῇ μετὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ περιβάλλοντος, σὰν ἓνα ἀναπόσπαστο τμῆμα τοῦ συνόλου. Θεώρησε πιὸ σωστὸ ν' ἀνοίξῃ τοὺς κρουνοὺς τῆς στοργῆς της.

— Τὶ ἔπαθε τὸ μωρό μου ; χτύπησε ; ὦχ ! τὸ τσαμενοῦλι μου. . .

Ὁ Μπούλης τώρα βάζει τὰ κλάματα καὶ δείχνει τὴν καρέκλα.

— Αὐτὴ ; ἄχ ! αὐτὴ ἢ καρέκλα, πού χτύπησε τὸ Μπούλη μου, ντά, ντά, ντά, θὰ τὴν κάνωμε. Νά, παληοκαρέκλα, πού χτύπησες τὸν Μπούλη μου. Χτύπα τη καὶ σὺ μωρό μου. Κλώτσα την. Νά, ἔτσι-ἔτσι μπράβο καὶ τὸν παίρνει στὴν ἀγκαλιά της.

Ὁ Μπούλης ἄναψε ἀπὸ θυμό. Τὰ μάγουλά του κοκκίνησαν. Τὰ μάτια του ἄστραψαν καὶ μετὰ χέρια καὶ πόδια χτυπάει τὴν καρέκλα. Ἔτσι ἰκανοποιημένος σωπαίνει πιά καὶ βολεύεται μιὰ χαρὰ στὴ μητρικὴ ἀγκαλιά.

Ὅμως ἀπὸ τὴν ἀγαθὴ ψυχὴ του πέρασαν ἀστραπὲς θυμοῦ, ἀδικαιολόγητου καὶ ἄσκοπου θυμοῦ, πού ζητάει ἐκδίκηση γιὰ δικό

του σφάλμα. Μεταθέτει αυτόματα τις εϋθύνες ἐκ τοῦ ὑποκειμένου στοῦ ἀντικείμενο. Γίνεται ἀφαίρεση τῆς εϋθύνης καὶ ὑποκατάστασή της μ' ἓνα αἶσθημα ἐκδίκησης καὶ ἐγωϊσμοῦ.

«Ὅλα, θὰ σκέπτεται, εἶναι πλασμένα γιά μένα, γιά τὴν ἄνεσή μου, τὴν καλοπέρασή μου. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ μανούλα. Κανένα ἐμπόδιο δὲν πρέπει νὰ στέκεται μπροστά στὴν προσωπικότητά μου. Οὔτε ἔμψυχο οὔτε ἄψυχο. Κι' ἂν πέσω ἐγὼ ἐπάνω του, αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀπὸ μέρους του. Ἐπρεπε νὰ μὲ προσέχη. Καὶ μιὰ καὶ δὲν ἔγινε ἔτσι, πρέπει νὰ τὸ τιμωρήσω, νὰ ἐκδικηθῶ»,

Ὁ Μπούλης ποὺ ἔχει συνείδηση, πιστεύει πῶς καὶ ὅλα γενικὰ τὰ ὄντα κι' αὐτὰ τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα ἔχουν ἐπίσης συνείδηση.

Ὅταν χτυπάῃ τὴν καρέκλα ἢ τὸ τραπέζι γιὰτὶ πέφτει ἐπάνω τους ἢ ὅταν καβαλλικεύῃ τὸ καλάμι γιά ἄλογο καὶ τὸ προτρέπει νὰ τρέχῃ, τὸ δέρνει μάλιστα μὲ τὴ βέργα του, πιστεύει πῶς ἀπευθύνεται σὲ συνειδητὰ καὶ ἔμψυχα ὄντα. Πολὺ περισσότερο μάλιστα ὅταν γίνεται ὑπόδειγμα σ' αὐτὰ ἢ μανούλα μὲ τὴν παραίνεσή της.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μονάχα ἡ ἐξάλειψη τῆς εϋθύνης. Ὁ Μπούλης στοῦ πρώτου ἐμπόδιο, ποὺ συνάντησε μπροστά του, δὲν ἀφήνεται νὰ τὸ ὑπερπηδήσῃ, νὰ τὸ ἀντικρῦσῃ μὲ τὶς δικές του δυνατότητες.

Ἡ μανούλα, σὰν φύλακας ἄγγελός του, στέκεται στοῦ πλάϊ του νὰ ἐξαλείψῃ κάθε ἐμπόδιο, κάθε δυσκολία. Στρώνει μὲ ρόδα τὸ δρόμο του κι' ἀφαιρεῖ τ' ἀγκάθια. Ὁ Μπούλης πρέπει νὰ πατάῃ σὲ ροδόφυλλα. Πόσο καταστρεπτικὸ ὅμως εἶναι αὐτό!

Ἀπὸ τὶς δυσκολίες ὁ ἄνθρωπος διδάσκεται, ἀναπτύσσει τεράστιες ἱκανότητες.

Ἄλλοίμονο στοὺν ἄνθρωπο, ποὺ δὲν δοκίμασε δυσκολίες. Τότε δὲν θὰ ἀνεπτύσσετο, δὲν θὰ ἐξεδήλωνε τὶς πνευματικὲς ἐκεῖνες ἱκανότητες, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἀνθρώπινη ἀξία. Κι' ἂν δὲν ὑπῆρχαν ἐμπόδια καὶ δυσκολίες στὴ ζωὴ, θὰ ἔπρεπε νὰ τὶς παρεμβάλωμε. (Adler).

Τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης ἂν ἔφτασαν σὲ κάποια ἐξαίρετη τελειότητα, ποὺ προκαλεῖ τὸ θαυμασμό μας, τὸ κυριώτερο στοιχεῖο, σὰν κίνητρο, ἦταν ἡ δυσκολία τῆς ζωῆς, ποὺ φέρνει τὸν πόνο τῆς ψυχῆς.

Ἄν τ' ἀνθρώπινο πνεῦμα ἀνύψωσε τὸ πολιτιστικὸ του ἐπίπεδο καὶ κατέκτησε πολλοὺς φυσικοὺς νόμους, τὸ ὀφείλει στὰ ἐμπόδια καὶ στὴν ἀνάγκη.

Κάθε ἐφεύρεσή μας εἶναι προϊόν ἀνάγκης καὶ ἡ ἀνάγκη εἶναι ἀδελφὴ τῆς δυσκολίας.

42. 'Ο Κάϊν στὰ δεσμά του

'Ο Μπούλης μας εἶναι πέντε χρονῶν. 'Ο μαχαραγιὰς τῆς Καπουρτάλας εἶναι ἓνα μηδὲν μπροστὰ στὴ ζωὴ του.

'Η στοργὴ καὶ ἡ ἐξεζητημένη φροντίδα τῆς μανούλας καὶ τοῦ πατέρα τὸν ἔκαμαν τρομερὸ ἐγώιστῆ. "Ὀλος ὁ κόσμος εἶναι πλασμένος νὰ τὸν ὑπηρετῆ. "Ὀλα τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ ἄψυχα δὲν ἔγιναν παρὰ γιὰ νὰ ἰκανοποιουῖν τὶς δικές του ἐπιθυμίες.

Καὶ ὅμως ὁ Μπούλης μας εἶναι ἀπὸ φυσικοῦ του καλὸς καὶ ἀγαθός, εὐαίσθητος καὶ εὐγενής. "Ἐχει μάθει καλοὺς τρόπους στὴ συμπεριφορὰ του, ξέρει νὰ ὁμιλῆ μὲ τὸ Σεῖς καὶ μὲ τὸ Σᾶς. Εἶναι καὶ ἔξυπνος, μὲ φαντασία ζωηρὴ καὶ λεκτικὸ πλούσιο. Εἶναι ἡ μοναδικὴ καὶ ἀκριβὴ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ, τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τῶν γονιῶν του.

Αὐτὲς τὶς ἡμέρες ὅμως ἡ μανούλα ἔχει ἀδιαθεσίες. Μὲ πολὺν κόπο χαμογελάει στὸ Μπούλη μας, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ γιὰτὶ ἔχει ἀμβλυνοθῆ στὰ καλὰ καθούμενα ἢ στοργὴ τῆς μανούλας.

Στὴν ψυχὴ του σχηματίζονται μερικὰ ἐρωτηματικά, ποὺ σβήνουν κι' ἀνάβουν σὰν ὀπτικὸς τηλέγραφος. Προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ κρυφομιλήματα τῆς μανούλας καὶ τοῦ πατέρα, κάποια παράπονα φευγαλέα τῆς μανούλας, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ νόημά τους.

'Υποπτεύεται ὑποσυνείδητα μήπως ἔπαυσαν νὰ τὸν ἀγαποῦν καὶ ἐπιδιώκει τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στοργῆς τῶν ἐπίμονα, ὅπως τὸ σκυλάκι ποὺ παιγνιδίζει στὰ πόδια τοῦ κυρίου του.

"Ὑστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἡ μανούλα ἔλειψε γιὰ λίγες ἡμέρες. "Ἦτανε στὸ νοσοκομεῖο καὶ ἡ ἐμπειρία τοῦ Μπούλη μας δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ περιεχόμενο στὴν ἔννοια νοσοκομεῖο.

Ρωτάει καὶ ξαναρωτάει : «Ποῦ εἶναι ἡ μανούλα ; ποῦ πάει ;» Καὶ τοῦ δίνεται ἡ ἐξήγησις : «Πάει νὰ σοῦ φέρῃ ἓνα ἀδερφάκι».

—'Αδερφάκι ; τί εἶναι αὐτό ; Δὲν ξέρει καὶ ὅμως ἡσυχάζει γιὰτὶ σκέπτεται, πῶς ἡ μανούλα γι' αὐτὸν πάλι φροντίζει. Θὰ τοῦ φέρει ἓν' ἀδερφάκι ποὺ θὰ παίζῃ μαζί του, ὅπως μὲ τὰ στρατιωτάκια του. Θᾶναι μάλιστα μιὰ ζωντανὴ κούκλα ποὺ θὰ κλαίῃ καμμιά φορὰ «οὐά-οὐά-οὐά». Δὲν θὰ εἶναι καθαρὸ, θὰ τὰ κἀνῃ ἀπάνω του, δὲν θὰ μπορῆ νὰ περπατῆ, νὰ μιλάῃ. Θὰ εἶναι ὅμως τόσο διασκεδαστικό. "Α ! τί καλὴ μανούλα ποὺ ἔχει, νὰ τοῦ φέρῃ καὶ ζωντανὰ πράγματα ποὺ θὰ τὸν εὐχαριστοῦν.

Μὰ ὅταν ἦρθε ἡ μανούλα μὲ τὸ μικροῦλι στὶς φασκές του ὅλες οἱ προσδοκίες του πῆγαν περίπατο. Δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ τὸ πιάσῃ κᾶν μὲ τὸ χέρι. Καλὰ καλὰ οὔτε τὸ εἶδε. "Ἐτσι μιὰ ματιὰ στὰ πεταχτὰ καὶ τὸν πῆραν ἔξω, γιὰ νὰ μὴ ἀνησυχῆ, λέει, τὸ μωρό.

“Ὡστε λοιπὸν μὲ πετᾶνε ἐμένα ἔξω γι’ αὐτὸν τὸν παρείσακτο ; ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ θρόνος μου, τὸ βασιλείό μου, οἱ ὑπήκοοί μου, οἱ σκλάβοι μου ; Ποῦ εἶναι ἡ στοργὴ τῆς μανούλας, ποῦ ἔτρεμε τὸ φυλλοκάρδι της γιὰ μένα ; Γιὰ ἰδές τηνε λοιπὸν τῆ μανούλα ποῦ ἔχει σφιχτὰ στὸν κόρφο της προσηλωμένον ἐκεῖνον. Γιὰ μένα ἓνα ξηρὸ φιλί, οὔτε χάϊδι, οὔτε ἀγκαλιά, οὔτε παραμῦθι, οὔτε περίπατο. Μὰ γιατί ; γιατί ;

Τὸ ἴδιο καὶ ὁ πατέρας. Λίγο πολὺ κι αὐτὸς ἔδωκε τὴν καρδιά του σ’ αὐτὸ τὸ μωρό, ποῦ οὔτε μιλεῖ σὰν καὶ μένα, οὔτε μπορεῖ νὰ φάη μόνο του καὶ πού... βρέχεται νύχτα μέρα.

Μήπως γι’ αὐτὸ τὸ ἀγαποῦν καὶ τὸ προσέχουν, ἐπειδὴ βρέχεται ;

“Ὑστερ’ ἀπὸ λίγα βράδυα ὁ Μπούλης μας ἔπαθε τὰ ἴδια μὲ τὸ μωρὸ — βράχηκε κι’ αὐτὸς καὶ δὲν κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του — τί περιμένει ; οὔτε κι’ αὐτὸς εἶχε συνείδηση τοῦ τί περίμενε.

— Μπά, ὁ Μπούλης μας κοιμᾶται ἀκόμα ; ξύπνα πιά τεμπελάκο ! . .

Ἐκεῖνος δὲν κουνιέται. Περιμένει.

Ἄνήσυχη ἡ μανούλα πάει κοντά του καὶ τοῦ χαϊδεύει τὸ πρόσωπο, τὸν φιλεῖ, τὸν νταντεύει, ὅπως τότε. . .

Τὶ χαρὰ ποῦ τὴν ἔχει ὁ Μπούλης μας, τί χαρὰ. Ξαναβρῆκε πάλι τὸν ἥλιο του. Τὸ χέρι τῆς μανούλας πασπάτεψε τὰ βρεγμένα ροῦχα καὶ τὸ ἴλαρὸ καὶ πρόσχαρο πρόσωπό της ἀμέσως φουρτούνιασε :

— Τὶ βλέπω βρωμόπαιδο ; γιατί δὲν μίλησες ; δὲν εἶσαι καθόλου, μὰ καθόλου καλὸ παιδί.

Καὶ μὲ θυμωμένες κινήσεις ἄλλαξε τὰ φορέματα τοῦ Μπούλη μας.

Ὁ ἥλιος σκοτεινίασε πάλι — ἓνα σύγνεφο τὸν σκέπασε — ἓνα σύγνεφο μαῦρο σκεπάζει καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ Μπούλη μας ποῦ κλείσθηκε πιά στὸν ἑαυτό του, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ βρῆ τὴν ἐξήγηση αὐτῶν τῶν ἀπότομων μεταβολῶν. Διαισθάνεται ὅμως ὅτι αἰτία ὄλων αὐτῶν εἶναι ὁ παρείσακτος. Ἀπ’ αὐτὴ τὴ στιγμή ξυπνάει μέσα του ὁ Κάϊν, ποῦ μόνο ἡ καλὴ φύση τοῦ Μπούλη μας τὸν κρατεῖ δέσμιο στὰ σκοτεινὰ ὑπόγεια τοῦ ὑποσυνειδήτου.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἐκεῖ στὰ ὑπόγεια ἀναταράζει τὶς σιδερένιες ἀλυσσίδες του καὶ ἀκούεται τὸ τρίξιμό τους πολλὰς φορές. Πρὸ παντὸς τὶς νύχτες ὀργιάζει αὐτὸς ὁ Κάϊν καὶ τοῦ φέρνει ἐφιάλτες ποῦ τὸν καταταυραννοῦν. Εἶναι ὅμως ἀρκετὰ ἐγωῖστος νὰ μὴ φανερώνη τὸ τί τοῦ γίνεται.

Κι’ αὐτὸς ὁ πάντα ταχτικὸς καὶ φρόνιμος, ὁ ὑποδειγματικὸς Μπούλης γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος, ἀνεξήγητος, σκληρὸς, σαδιστής,

γκρινιάρης, παραπονιάρης, εϋθικτος, νευρικός, ιδιότροπος, άμελής.

Κάποτε και τσεβδίζει (*) ποιός ; αυτός ό εύφραδής Μπούλης νά τσεβδίζη, νά λήη ψέμματα, νά ύποκρίνεται.

Κι' όμως δέν είναι ό Μπούλης που τά κάνει αυτά. Είναι ό άνθρωπος τών κατέργων, που κρύβεται μέσα του και που του τον δημιούργησαν οί γονείς με την άλύγιστη και έξεζητημένη, την παθολογική στοργή τους.

43. Χυδαιότητες στην έκφραση

Ή μανούλα έχει σε μεγάλη ύπόληψη τή συμπεριφορά του Μπούλη.

Γιά κάθε άτόπημά του, που στη συνείδησή του κάθε άλλο παρά άτόπημα είναι, τον ύποχρεώνει νά παπαγαλίζει : « Συγγνώμη, δέν τό ξανακάνω », ή « ποτέ μου, μανούλα, ποτέ μου ».

Ήλλά όσο κι' άν προσέχη ή μανούλα, ό Μπούλης της έμαθε κάτι λόγια, μά κάτι λόγια, που σε κάνουν νά κοκκινίζης.

Ήμαθε ακόμα νά βρίζη σαν βαρκάρης.

Πώς ; από ποϋ ; μυστήριο για τή μανούλα.

Ήσφαλώς από τά παληόπαιδα τής γειτονιάς, συλλογίζεται και άποφασίζει νά τον περιορίση, νά του άπαγορεύση κάθε έπαφή μαζί τους.

Τον άπειλει, τον δέρνει, τον συμβουλεύει. Ήκεϊνος όμως τά δικά του.

Μόλις θυμώση, γιατί δέν του κάνουν τό χατηράκι του, άράδα οί έκφράσεις, που πικάρουν τή μανούλα. "Όταν ή τιμωρία του επίκειται, τήν άφοπλίζει μ' ένα « συγγνώμη, ποτέ μου πιά », για νά ξαναρχίση τήν άλλη στιγμή τά ίδια.

Ή Μπούλης είναι ένας παπαγάλος, που δέν έχει συνείδηση τών έκφράσεών του. Γι' αυτόν δέν έχουν άλλο περιεχόμενο, παρά τήν αντίδρασή του, τήν έκδίκησή του. Είναι φυσιολογικά άδύνατος για νά έπιβάλη τή θέλησή του και ή άδυναμία του τον θυμώνει. Ή θυμός οδηγεί στην αυτοδικία. Κι' έδω ή αυτοδικία είναι τό πικάρισμα τής μανούλας. Γι' αυτό και ξεφουρνίζει, ό,τι του έχει άπαγορευθή.

Και καλά όταν είναι σε στενό οικογενειακό περιβάλλον, όταν όμως έρθουν ξένοι, ή μανούλα τρέμει μήπως τήν ρεζιλέψει. Είναι τρομερό νά δώση τήν έντύπωση, πώς δέν έχει άνατροφή, πώς δέν είναι εύγενής, Κύριος.

Διαισθάνεται ή μανούλα πώς ή διαγωγή του παιδιοϋ της αντι-

(*) Τό βατταρίζειν και τό τραυλίζειν είναι λειτουργικά έλαττώματα συχνά νευρικής κρίσεως (Ψυχολ. Παιδιοϋ Ament και Gaupp. μετάφρ. Ζήση).

καθρεφτίζει τὴ δική της ἐπίδραση, τὴ δική της προσπάθεια γιὰ τοὺς καλοὺς τρόπους.

“Ὅλη ἡ προσοχή της δὲ δίνεται στὸ τί γίνεται ὁ Μπούλης της, ἀλλὰ στὸ τί θὰ ποῦνε οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνο ποῦ ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι ἡ γνώμη τῶν ἄλλων. Πρὸ παντὸς ἡ ἀξιοπρέπεια !

“Ἄν ἦτανε δυνατὸν ὁ Μπούλης της ν᾿ἀχη συνείδηση τοῦ περιβάλλοντος καὶ νὰ μὴν ἐκθέτη τὴ μανούλα στοὺς κύκλους της, οἱ ἐκφράσεις τοῦ παιδιοῦ της θὰ ἦτανε ὑποφερτές, γιατί προσδιορίζουν ἢ ὑποδηλώνουν στοιχεῖα μιᾶς διαβολεμένης ἐξυπνάδας !

Διαπορεῖ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ ἔμαθε ὁ Μπούλης της νὰ ἐκφράζεται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ δὲ σκέπτεται ὅτι ἀσχολεῖται μαζί του μόνον ὅταν πρόκειται γιὰ τὸ φαγητό του, γιὰ τὴν ὑγιεινὴ του κατάσταση καὶ τὴν ἐπιτηδευμένη του ἐμφάνιση, «νᾶναι ἀριστοκρατική». Ἡ μίμηση, μιὰ ἀπὸ τίς κυριώτερες μορφές τῶν ψυχικῶν του ἐκδηλώσεων εἶναι κεφάλαιο ἀμελητέο γιὰ τὴ μανούλα. Δὲν τὴν ἐκπλήσσει ἡ πιστότητα τῆς ἀντιγραφῆς σ’ ὅλες τίς μορφές, σ’ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ ὅτι ὁ Μπούλης ρουφάει καὶ ἀποτυπώνει φραστικὰ σὰν στυπόχαρτο ὅ,τι ἀκούει ἀπὸ τὸ ἄμεσο οἰκογενειακὸ περιβάλλον του.

“Ὅταν περνᾷ ὁ μανάβης διαλαλώντας, τὸ ἐμπόρευσμά του, ὁ Μπούλης ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια. “Ὅταν ἀκούη τὸ λουῖστρο νὰ ἐπισημαίνῃ τὴν παρουσία του, ὁ Μπούλης μιμεῖται τὸ λουῖστρο.

Τὸ ἴδιο κάνει γιὰ τὸν πατέρα του, τὴ μάνα του, τοὺς θεῖους, τὰ ξαδέρφια, τὰ γειτονόπουλα.

Καὶ ἡ ἀπομίμηση τοῦ μανάβη δὲν κρατᾷ παρὰ τόσο ὅσο ἐπιδρᾷ ἀκουστικὰ ἢ φωνὴ τοῦ μανάβη. Σπάνια ἐπαναλαμβάνει τίς ἀθῶες αὐτὲς ἀπομιμήσεις, γιατί δὲν ἔχει ἐκ μέρους μας καμμιά ἐπιδοκιμασία ἢ ἀποδοκιμασία. Περνάει ἀπαρατήρητο τὸ γεγονός. Μιὰ κακὴ ὅμως ἐκφραση συνοδεύεται πάντα μὲ τὴν ἐπέμβασή μας καὶ μάλιστα κατὰ τὸν πιὸ ζωηρὸ τρόπο. «Πῶπῶ, τί λόγια τὸ βρωμόπαιδο. Κακό, κακό, μὴν τὸ ξαναπῆς, Μπούλη μου». Καὶ τὸ πρόσωπο μας συνοφρυώνεται, παρουσιάζεται μὲ μιὰ μάσκα ἀνησυχίας καὶ ἀποτροπιασμοῦ. Οἱ χειρονομίες μας, καμμιά φορὰ καὶ οἱ τιμωρίες τονίζουν πιὸ ἔντονα τὴν ἀπαγόρευσὴ μας. Εἶναι σὰν νὰ λέμε :

— Αὐτὰ νὰ μάθης. Σοῦ ἐφιστῶ τὴν προσοχή σου σὲ τοῦτο, μὴν τὸ λησμονήσης ποτέ.

Ἔτσι συνδέομε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὴν παράσταση τῆς κακῆς ἐκφράσης μὲ χίλιες δυὸ παραστάσεις καὶ μὲ τὸν νόμο τοῦ συνειρμοῦ ἀνέρχεται στὴν ἐπιφάνεια τῆς συνείδησης, γιατί μονιμοποιεῖται σὰν κτῆμα του καὶ χρησιμοποιεῖται.

Ἡ ἔννοια τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ καλοῦ (*) εἶναι ἄγνωστα πράγματα γιὰ τὸν Μπούλη. Ἡ κρίση του εἶναι σὲ ὑποτυπώδη μορφή. Εἶναι ἄστοχο νὰ ξεχωρίζωμε τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακὸ δογματικά. Τὸ παράδειγμα τῶν πρωτόπλαστων εἶναι ἀρκετό. Ἐὰν δὲν τοὺς ἀπαγόρευε ὁ Δημιουργὸς τοὺς καρποὺς τοῦ δέντρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, εἶναι ζήτημα ἂν οἱ Πρωτόπλαστοι θὰ ἔδιναν προσοχὴ στὴν ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ δέντρου.

Καὶ ὁ Μπούλης μας εἶναι ὁ Πρωτόπλαστος, ὁ πρωτόγονος ποὺ ἔρχεται σ' ἐπαφὴ πληθωρικὰ μὲ τὸν πολιτισμὸ μας καὶ τὶς ἀπαιτήσεις του.

Ἐὰν ἡ μανούλα ἄφηνε ἀπαρατήρητη κάθε κακὴ ἔκφραση τοῦ Μπούλη, ὅπως ἀπαρατήρητη ἀφήνει τὴν ἀπομίμηση τοῦ καρβουνιάρη, ὅταν διαλαλῇ τὸ ἐμπόρευσμά του, χωρὶς νὰ συνοφρυώνεται, χωρὶς νὰ χειρονομῇ, ν' ἀπαγορεύῃ, νὰ ἐξανίσταται, ἢ κακὴ ἔκφραση θὰ περνοῦσε, ὅπως διαβαίνει τὸ σύγνεφο, ὅταν μᾶς ἀποστερῇ γιὰ λίγες στιγμὲς τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ ἐπανέλθῃ.

Ἐπάρχουν μάλιστα μερικὲς μητέρες, ποὺ γιὰ νὰ ἐμπεδώσουν μιὰ καλὴ συνήθεια στὸ παιδί, τὴ δίνουν μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε ν' ἄχῃ μέσα της τὸ στοιχεῖο τῆς ἀπαγόρευσης.

Ἡ παράβαση τῆς ἀπαγόρευσης ἐξυψώνει τὸ Μπούλη στὴ συνείδησή του, γιὰτὶ γίνεται ἰσχυρὸς, μεγάλος, μεγαλύτερος ἀπ' τὴ μανούλα.

Ἡ φραστικὴ λοιπὸν ἀγωγή τοῦ Μπούλη ἀρχίζοντας ἀπ' τὴ δική μας ἔκφραση ἀπλώνεται καὶ πέραν ἀπ' τὸ ἄμεσο περιβάλλον του καὶ εἶναι ἀνάλογη μ' αὐτές. Στὸ χέρι μας εἶναι νὰ τῆς δώσουμε τὴ φορμούλα ποὺ θέλομε.

44. Πλήξη καὶ νευρικότητα

Ὁ Μπούλης γκρινιάζει. Κλεισμένος στὸ στενώτατο περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ ἀναζητᾷ εὐρύτερους ὀρίζοντας. Ἀναζητᾷ τὸν ἡλιο καὶ τὸ ὄξυγόνο τοῦ ὑπαίθρου, ὅπως τὸ ἡλιόχαρο φυτό.

Τίποτε δὲν τὸν εὐχαριστεῖ. Τίποτε δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ.

Ἡ μανούλα ὅμως δὲν εὐκαιρεῖ καὶ γιὰ νὰ τὸν ἡσυχάσῃ τοῦ ὑπόσχεται νὰ τὸν πάρῃ ἔξω στὸ δασάκι ἢ στὴν πλατεῖα, στὴ λίμνη μὲ τὰ παπάκια.

Ἐὰν κατορθώσουμε νὰ μὴ δώσουμε τὴν ἔννοια τοῦ κακοῦ, τῆς ἀμαρτίας ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχει καὶ ὅπου δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ γεννηθῇ, μποροῦμε νὰ ἔχουμε τὴν πεποίθηση, πὼς οἱ προσπάθειές μας δὲν πᾶνε χαμένες καὶ πὼς ποτὲ δὲν πρέπει νὰ μιλάμε στὸ κακὸ ἐγὼ τοῦ παιδιοῦ στὸ ἰδιότροπο, στὸ νωθρό, στὸ σκληρὸ καὶ ὑπουλο ἐγὼ. (Ferrier).

Στή συνείδηση τοῦ Μπούλη μας ὅμως δὲν ὑπάρχουν περιθώρια ἀναμονῆς. Θέλει ἄμεση τὴν ἐκτέλεση τῶν ὑποσχέσεων. Δὲν ξέρει νὰ περιμένῃ, γιατί δὲν ἔζησε ἀκόμα τίς συμβατικότητες τῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει :

— Πᾶμε, πᾶσαμεεε, πότε μὲ παράπονο, πότε μὲ ἀπειλή, πότε παρακαλεστικά, σ' ὄλους τοὺς τόνους, ποὺ τοὺς ποικίλλει καὶ μὲ τὰ δάκρυά του.

— Γιὰ ἰδὲς καπριτσιόζικο παιδί, μονολογεῖ. Τί νευρόσπαστο ποὺ ἔγινες. Μ' ἔφαγες πιά, τὸ κατάλαβες; Δὲν εἶναι ζωὴ αὐτὴ μὲ σένα.

— Πᾶμεεεε, πᾶμεεεε... Ἐπαναλαμβάνει αὐτός.

Θέλει δὲ θέλει πιά ἡ μανούλα ντύνεται καὶ τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καταθυμωμένη.

Τὸ πρόσωπό της εἶναι φουρτουνιασμένο, ἐνῶ τὸ πρόσωπο τοῦ Μπούλη μας ξαστερώνει μὲ μιᾶς. Τιτιβίζει ὅπως τὸ πουλάκι. Πηδάει ὅπως τὸ κασικάκι. Τρέχει ξεφωνίζοντας ἐνθουσιασμένα. Ὅλα τὸν γοητεύουν.

Ἄν ἔλειπε ἡ τανάλια τῆς μανούλας, ποὺ τὸν ἔχει μαγκωμένο ἀπ' τὸ χέρι, ποιὸς ξέρει τί θ' ἀποκοτοῦσε.

— Κατεργάρη, ὅλα σοῦ πέρασαν τώρα, μιὰ κι' ἔγινε τὸ δικό σου. Ὅλο δάκρυα καὶ παράπονα μοῦ ἤσουνα, ὑποκριτή!

Αὐτὰ μουρμουρίζει ἡ μανούλα, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τίς μεταπτώσεις τοῦ παιδιοῦ της.

Δὲν ξέρει πῶς ἡ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν χαρὰ στὴ λύπη καὶ τ' ἀντίθετο μηδενίζεται στὴν παιδικὴ ψυχὴ.

Τὸ αἶτημα τοῦ Μπούλη ἦτανε ἐσώτερη ἀνάγκη του. Ἦθελε ν' ἀπλώσῃ τὴν κινητικότητά του στὴν εὐρύτητα τοῦ χώρου. Νᾶρθῃ σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ πράσινο, τίς πάπιες, μὲ τὸ νερό.

Ἡ μανούλα ἔχει τίς δουλειές της, τίς ἀπασχολήσεις της. Δὲν θυμᾶται πῶς καὶ ἡ ἴδια πολλές φορές πλήττει στὸ ἴδιο περιβάλλον κι' ἀναζητεῖ εὐρύτερους ὀρίζοντες. Πῶς νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ ἄλλους ἀνθρώπους, ν' ἀλλάξῃ τὴν σκηνοθεσίαν τῆς ζωῆς, νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὸ μονότονο, ποὺ χτυπάει στὰ νεῦρα.

Ἄλλὰ κι' ὁ Μπούλης ἔχει τίς ἀπαιτήσεις του, ποὺ ἂν δὲν τίς προλάβῃ ἡ μανούλα, θὰ τίς ἐπιβάλλῃ μὲ κάθε τρόπο.

Ἡ στενότητα τοῦ χώρου, ποὺ περιορίζει τὴν κινητικότητα τοῦ παιδιοῦ, ἡ μονοτονία τοῦ δωματίου, ἀσκοῦν δυσμενῆ ἐπίδραση στὸ Μπούλη μας καὶ τὸν κάνουν νευρικό, ἔξαλλο πολλές φορές. Πρέπει κάπου νὰ διοχετεύσῃ τὴν ἐνεργητικότητά του. Εἶναι σὰν τὴν στάμνα ποὺ ξεχυλίζει ἀπὸ νερό. Καὶ τὸ νερὸ χύνεται, ἀλλὰ ἡ δραστηριότητα τοῦ Μπούλη ποῦ νὰ ξεχυθῇ;

Κι' ἔπειτα στὸ πάρκο θὰ εἰσδεχθῇ νέες ἐντυπώσεις. Θὰ βρῇ

ένα πλήθος όμοίων του, μέ τούς όποιους θά συννεοηθῆ ἄριστα καί χωρίς πολλές διατυπώσεις, χωρίς πρωτόκολλα καί ύστεροβουλίες.

Τό παιγνίδι (*) εἶναι ἀναγκαιότητα γιά τό παιδί.

Σ' αὐτό θά δοκιμάσῃ τίς δυνάμεις του καί θά πάρῃ τήν ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό του. Θά τοῦ ἀναπτύξῃ τίς δεξιότητες. Θά τοῦ τονώσῃ τούς μῦς καί θά συγκρίνῃ τόν ἑαυτό του μέσα σ' ἕνα πλήθος όμοίων του.

Ἡ ἐπαφή του ἀκόμα μέ τό ὑπαιθρο θά εὐρύνη τούς όρίζοντες τῆς δράσης του καί θά μάθῃ τόσα νέα πράγματα, πού εἶναι ἀδύνατο νά τά μάθῃ στή στενότητα τοῦ δωματίου (**).

Οἱ γνώσεις του θά πλουτισθοῦν ἐμπειρικά, ἀπό πρῶτο χέρι καί θά πληροφορηθῆ, σέ τελευταία ἀνάλυση, ὅτι δέν ἀποτελεῖ αὐτός τή Δημιουργία, ἀλλά ὅτι εἶναι ἕνα ἀπειρελάχιστο κομματάκι τῆς. Ἐτσι ὁ ἐγωϊσμός του, πού διαθρύπτεται ἀπ' τά χείδια τῆς μανούλας, θά ὑποστῇ ἰσοζύγισμα καί θά τοποθετηθῇ στήν ὑπηρεσία μιανοῦ πλατύτερου κόσμου, πού δέν περιέχει μονάχα τόν πατέρα καί τή μανούλα, ἀλλά καί τό ζουζοῦνι καί τό πουλί καί τό τετράποδο καί τό δέντρο καί τό λουλούδι.

Τό κάθε πετραδάκι θά τοῦ μιλήσῃ μέ τή δική του γλώσσα καί κεῖ βρίσκομε ὅλες τίς εὐκαιρίες νά καλμάρωμε τόν ἀτομισμό του καί νά τόν εὐρύνωμε σέ μιᾶ πλατύτερη κοινωνικότητα.

Ἐχει δίκηο ὁ Μπούλης πού ζητάει τό ὑπαιθρο. Ἄν δέν τόν πήγαινε ἡ μανούλα θά ἐγκληματοῦσε.

45. Πάντα τελευταῖος γιά νᾶναι πάντα πρῶτος.

Ἄς Μπούλης εἶναι ὁ πρωτότοκος. Ἄς ἀδερφοῦλης του εἶναι κατὰ τρία χρόνια μικρότερός του.

Καί οἱ δυό μοιράζονται τή στοργή τῆς μανούλας, πού προσπαθεῖ νά μὴν κάνῃ διακρίσεις. Δέ θέλει νά ξυπνάῃ τή ζήλεια μεταξύ τους.

Μά ὅσο κι ἂν προσπαθῆ, δέν μπορεῖ νά μὴν καταβάλλῃ περισσότερες φροντίδες γιά τόν ὑστερότοκο. Εἶναι τόσο ντελικάτος καί παραπονιάρης.

Αὐτό τό δειλινὸ κάθονται στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ. Ἄς πιὸ μέγας θέλει νά σκαρφαλώσῃ στό στήριγμα τῆς κληματαριάς. Φτά-

(*) Κάθε ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ, πού δέν χρησιμεύει, ὅπως ἡ τροφή, γιά ἐξυπηρέτηση φανεροῦ σκοποῦ, (ψυχολ. τοῦ Παιδιοῦ Ament καί Gaupp).

(**) Τά ἀρχικά παιγνίδια τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀπλές λειτουργικὲς ἐκδηλώσεις τῶν ψυχικῶν του λειτουργιῶν καί ἔχουν γιά μοναδικὸ σκοπὸ τὸ σκοπὸ τῆς ἄσκησης καί αὐτοδιαμόρφωσης τῶν τάσεών του, εἶναι δηλ. παιγνίδια λειτουργιῶν.

νει ὡς ἓνα σημεῖο κι' ὕστερα κουρασμένος ἀπ' τὴν προσπάθεια ἀφήνεται.

Τὸ ἴδιο θέλει νὰ κάμη καὶ ὁ δεύτερος τονίζοντας· «ἐγὼ θ' ἀνέβω πιὸ ψηλά. Νὰ ἰδῆς. Ἐσὺ δὲν μπορεῖς. Ἐγὼ μπορῶ». Καὶ ἐπιχειρεῖ.

Φυσικὰ δὲν πάει ψηλότερα, ἀλλὰ δὲν τὸ παραδέχεται. Πιστεύει πῶς πῆγε πιὸ ψηλά. Δὲν τὸ παραδέχεται ὅμως ὁ πρωτότοκος κι' ἀρχίζουν νὰ μαλώνουν. Ἔρχονται στὰ χέρια καὶ χτυπιοῦνται. Χτυπάει ὁ ἓνας, χτυπάει ὁ ἄλλος, μία καὶ μία. Ὁ καθένας θέλει νᾶναι ὁ τελευταῖος, πού θὰ χτυπήσῃ. Ἐπεμβαίνει ἡ μανούλα καὶ ἀπομακρύνει προστατευτικὰ τὸ μικρότερο. Κι' αὐτὸς ξεφεύγοντας πονηρὰ-πονηρὰ δίνει τὴν τελευταῖα καὶ τρέχει στὴν προστασία τῆς μανούλας.

Ἦθελε μέ κάθε τρόπο νᾶναι ὁ τελευταῖος, γιὰ νᾶναι πρῶτος στὴ δύναμη, πρῶτος στὴν ἐκτίμηση τοῦ ἀδερφοῦ, τῆς μανούλας, τοῦ ἑαυτοῦ του.

«Ὁ ὑστερότοκος το λμᾶ χωρὶς νὰ σκέπτεται τίς συνέπειες τῶν πράξεών του, θέλει ν' ἀνεβῆ ψηλά, νὰ φανῆ μεγάλος πιὸ νωρὶς». (Παλαιολόγος Α. Ψ. σελ. 105).

46. Παραστρατήματα

Ὁ πατέρας μὲ τὴ μανούλα βγῆκαν περίπατο. Ὁ Μπούλης μας ἀνάμεσά τους κάνει τὴ στάμνα, πού ἔρχεται γεμάτη ἀπ' τὴ βρύση.

Αὐτὸ πολὺ τὸν εὐχαριστεῖ. Στὴν πρωτόγονη κατάστασι θὰ κρεμιόταν ἀπ' τὰ κλαδιὰ τοῦ δέντρου. Ἡ αἰώρηση ἀνάμεσα γῆς καὶ οὐρανοῦ δὲν ἔφερνε μονάχα τὴν εὐχάριστη μορφή τοῦ ἴλιγγου, ἀλλὰ καὶ δοκίμαζε τὴν ἀντοχὴ τῶν μυῶν, φέρνοντας ἔτσι τὴν αὐτοπεποίθησι.

Ἡ ὁρμὴ αὐτὴ γιὰ ἄσκησι τῶν μυῶν, ξεκινώντας ἀπὸ βιολογικὴ ἀνάγκη εἶχε συνδεθῆ μὲ τὴν ἱκανοποίησι καὶ τὴν εὐφροσύνη τῆς ψυχικῆς διάθεσις. Ἐνας συνδυασμὸς σοφὸς τοῦ βιολογικοῦ νόμου, πού θέλει νὰ δίνη τὴν ἄσκησι ἀνάμικτη μὲ τὴν χαρά.

Κατάλοιπο αὐτοῦ τοῦ πρωτογονισμοῦ εἶναι τὸ στάμνισμα τοῦ Μπούλη μας, πού ἀντὶς γιὰ δέντρα, πού δὲν ὑπάρχουν, χρησιμοποιεῖ τὰ δυὸ χέρια τῶν γονιῶν του. Θέλει ἔτσι νὰ γυμνάσῃ καὶ νὰ σκληρύνῃ τοὺς μαλθακοὺς μῦς, πού τοῦ δημιουργεῖ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς του στὸ σύγχρονο πολιτισμὸ.

Τὸ στάμνισμα ὅμως τοῦ Μπούλη δὲν ἀφήνει τὴ μανούλα νὰ συνεχίσι τὴν ἀρχισμένη συνομιλία. Κάτι μεταξὺ τρυφερότητος καὶ

παραπόνου. Κάποιες σκιές θέλει νὰ διώξη. Κι' αὐτὸς ὁ συναισθηματικὸς δονκιχωτισμὸς τῆς τὴν κάνει δύσθυμη.

Γι' αὐτὸ ὡς ἓνα σημεῖο ἀνέχεται τὴν αἰώρηση τοῦ Μπούλη μας, πού ἐγωΐστικὰ θέλει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ὄλες τὶς στιγμὲς τῆς μανούλας.

— Φθάνει πιά Μπούλη ! τοῦ λέει μὲ αὐστηρότητα.

Ὁ Μπούλης δὲν ἀκούει. Δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ψυχικὴ κατάσταση τῆς μανούλας. Καὶ συνεχίζει μ' ἐπιμονή.

Ἡ μανούλα τὸν ἀφήνει ἀπὸ τὸ χέρι, ἐνῶ μὲ τὸ ἄλλο του κρεμιέται ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ πατέρα περπατώντας καὶ διαμαρτυρόμενος.

Στὴν ἐπιμονὴ τῆς μανούλας θυμώνει καί, γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἀπαίτησή του, στὴν ἀρχὴ μουρμουρίζει καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ξαπλώνεται στὸ δρόμο μὲ φωνὲς καὶ διαμαρτυρίες.

— Θεέ μου, τί νευρικὸ παιδί, πού ἔγινε τώρα τελευταῖα. Θὰ μὲ τρελλάνῃ, λέει ἡ μανούλα καὶ τὸν ἀρπάζει στὴν ἀγκαλιά της χωρὶς τρυφερότητα.

Ἐκεῖνος κλωτσᾷ καὶ ὁ πατέρας νευριασμένος τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν μητρικὴ περίπτυση καὶ τοῦ δίνει μερικὲς στὰ πισινά.

— Τρελλόπαιδο ! Δὲ σέβεσαι κανένα ! Πάρε γιὰ νὰ μάθῃς νὰ κυλιέσαι στὸ δρόμο σὰν γουροῦνι. Ἐμπρός, μὲ τὰ πόδια σου παρακαλῶ. Δός μου τὸ χέρι σου,

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού τὸ πατρικὸ χέρι πέφτει στὰ μαλακὰ τοῦ Μπούλη.

Πειθῆνιος καὶ μισοκλαίοντας ἀκολουθεῖ. Εἶναι ἐπαναστατημένος, ἀλλὰ δὲν τολμάει πιά νὰ τσαλακώσῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ πατέρα. Εἶναι τόσο σοβαρὸς πάντοτε ὁ πατέρας καὶ τόσο λίγες φορές ἀνακάτευεται στὴ ζωὴ τοῦ Μπούλη. Ζοῦσε στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς του. Καὶ νά, πού τώρα παρουσιάζεται τόσο δραματικὰ αὐστηρός.

Στὴν ψυχὴ τοῦ Μπούλη γίνονται ἐπεξεργασίες, συγκρίσεις, ἀφομοιώσεις, ἀπωθήσεις. Περνοῦν συναισθήματα γρήγορα, διαδοχικὰ, πρωτόγνωρα. Ἀνάμεσα σ' ὅλα πρυτανεύει ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐκδίκηση.

Ἡ ἔφεση γιὰ ἐκδίκηση δὲν εἶναι κᾶν συνειδητὴ καὶ σὰν συμπέρασμα ὅλων τῶν συναισθημάτων του βγαίνει ὁ ἀφορισμὸς :

— Εἶναι σκατούλης ὁ Μπαμπάς.

— Ὁχι, Μπούλη μου, εἶναι καλὸς, πολὺ καλὸς ὁ Μπαμπάς, ἀκολουθεῖ δογματικὰ τῆς μανούλας ἢ τρυφερότητα, μιὰ τρυφερότητα πού κλείει μέσα της τὸ σπόρο τῆς ἄρνησης. Καὶ συνεχίζει.

— Ὁ μπαμπάς, πού μᾶς φέρνει τὸ φαγητό μας, τὰ ροῦχα μας, τὰ παιχνίδια, τὰ ζαχαρωτά ;

— Ἐγὼ βρὲ εἶμαι σκατούλης ; ποιὸς σοῦ ἔφερε τὰ φορέματα καὶ τ' ἄσπρα παπούτσια ;

— Έσύ, είσαι σκατούλης, επιμένει ό Μπούλης.

Τοῦ ἐπισείουν τὸ συμφέρον καὶ τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸν πατέρα. "Ό,τι φέρνει κι' ὅ,τι δίνει ὁ πατέρας χρειάζεται ἀνταπόδοση τοῦ Μπούλη. Ὁ Μπούλης μπαίνει σὲ νέο κεφάλαιο τῆς ζωῆς, τὸ συμφέρον.

Μαθαίνει πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτάσσεται, ὄχι μονάχα γιατί τὸ πατρικὸ χέρι πέφτει στὰ πισινά, ἀλλὰ καὶ διότι τόσες προσφορὲς ὕλικές ἔχει ἐκ μέρους του.

Καὶ γιὰ νὰ πετυχαίνει προσφορὲς, πρέπει νὰ ὑποτάσσεται, νὰ πνίγη τὸ συναισθηματισμὸ του, νὰ ἐλίσσει, νὰ ὑποκρίνεται καὶ πολλές φορές νὰ φιλῆ τὸ χέρι, ποῦ τόσο σκληρὰ τὸν δοκιμάζει στὰ μαλακά. Κι' ἀκόμα πὼς, ἐκεῖνος ποῦ δίνει ἔχει δικαίωμα καὶ νὰ μᾶς τὶς βρέχη ὅποτε τοῦ καπνίσει. Νὰ μᾶς διακόπτη τὶς ἱκανοποιήσεις τῆς ζωῆς μας, ὅπως τὸ στάμνισμα.

Ὁ Μπούλης φυσικὰ κρίνει πολὺ αὐστηρὰ τὸν πατέρα, γιατί ὅ,τι κι' ἂν κάνη δὲν φαντάζεται κἂν πὼς δὲν εἶναι σωστό. Εἶναι πηγαῖο, αὐθόρμητο, δὲν κοσκινίζεται στὸ πεδίου τῆς ἄγουρης συνειδησῆς του. Κι' ὅ,τι εἶναι πηγαῖο εἶναι καὶ ἀναγκαιότητα γιὰ τὴ διάπλασή του τὴ σωματικὴ καὶ παράλληλα τὴ διαμόρφωσή του τὴν ψυχική.

Ἄλλὰ τί παραστράτημα !!

Δοκιμάζοντας τὶς δυνάμεις του γιὰ νὰ πάρη αὐτοπεποίθηση καὶ γυμνάζοντας τοὺς μῦς τῶν χεριῶν του, ὅπως τὸν ὠδήγησε ἡ Φύση, ἔμαθε νὰ ὑποτάσσεται, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Ἐμαθε ἀκόμα νὰ ὑποκρίνεται γιὰ νὰ κερδίζη ὕλικά ἀγαθά.

47. Ἐλλειψη αὐτοκυριαρχίας

"Όσο ἀρμονικὴ κι' ἂν εἶναι ἡ συμβίωση δύο συζύγων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ παρουσιασθοῦν στιγμὲς διαφωνίας, διαπληκτισμῶν καὶ δυσαρέσκειας.

Λένε πὼς τὰ μαλώματα εἶναι ἡ κυριώτερη τροφή, ποῦ δυναμώνει τὸν ἔρωτα.

Μὰ ἂν γιὰ τὸν ἔρωτα ἔχει μιὰ τόση δημιουργικὴ ἐπίδραση, γιὰ τὸν Μπούλη μας ἀντίθετα εἶναι πηγὲς ἀνησυχιῶν καὶ δυσεξήγητων καταστάσεων.

Ὁ Μπούλης παίζει μόνος του μὲ τὰ παιγνίδια του. Ἐχει ἓνα καλάμι, ποῦ προσπαθεῖ νὰ τὸ δέση στὴν μιὰ ἄκρη μ' ἓνα σχοινί. Εἶναι τὸ ἄλογό του. Καὶ τοῦ μιλά μὲ τρυφερότητα. Τὸ μαλώνει, τὸ δέρνει, τὸ χαϊδεύει.

Στὰ χέρια του τὸ ἄψυχο ἀντικείμενο παίρνει ζωὴ καὶ δράση. Τὴν προσοχή του ὅμως τὴν τράβηξε μιὰ κάπως πιὸ ζωηρὴ ἔκ-

φραση τοῦ πατέρα. Τὸ ἀφήνει ὅλα καὶ παρακολουθεῖ. Δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ καταλάβῃ τί λένε. Βλέπει ὅμως τὰ πρόσωπα θυμωμένα καὶ κατσουφιασμένα. Διαισθάνεται βαρειά τὴν ἀτμόσφαιρα. Κάθε ὄρεξη γιὰ παιγνίδι τοῦ χάνεται. Τὸ ἀφήνει λοιπὸν καὶ πάει κοντὰ στὴ μανούλα. Ἐκείνη νευριασμένη τὸν καθίζει βίαια στὴν ἀγκαλιά της καὶ συνεχίζει τὸν καυγά της.

Φαίνεται πὼς θὰ εἶναι πολὺ πικρὰ τὰ λόγια της, γιατί ὁ πατέρας ἐξαγριώνεται καὶ σὲ μιὰ στιγμή ἀρπάζει ὅ,τι βρῆκε πρόχειρο καὶ τὸ πετάει μ' ὄρμη στὴ μανούλα.

Θυμωμένος ὅμως, ὅπως εἶναι, δὲν εἶναι κύριος τοῦ δώρου ποὺ στέλνει, οὔτε τοῦ στόχου, ποὺ τὸ ἀπευθύνει.

Ὁ Μπούλης δέχεται στὸ κεφάλι τὸ ἀντικείμενο καὶ αἰσθάνεται ζάλη. Αἵματα τρέχουν ἄφθονα καὶ βάζει τὶς φωνές.

Ἄλλοφρονες καὶ οἱ δυὸ γονεῖς ἀφήνουν τοὺς διαπληκτισμούς τους καὶ γίνονται πηγές τρυφερότητας γιὰ τὸ παιδί.

Ὁ Μπούλης κλαίει, ἀλλὰ τί περίεργο, εἶναι τόσο εὐτυχής! Δὲν ξέρει ἀκριβῶς γιατί, ἀλλὰ εἶναι στ' ἀλήθεια εὐτυχής. Ὁ πατέρας δὲν εἶναι πιά θυμωμένος. Ἡ μανούλα τὸν περιποιεῖται μὲ μιὰ τόση στοργὴ καὶ τρυφερότητα, ποὺ δὲν τὴ δοκίμασε ἄλλη φορὰ ὡς τώρα.

— Τὰ βλέπεις, κακέ, ποὺ λίγο ἔλλειψε νὰ σκοτώσης τὸ παιδί;

— Ἐσὺ φταῖς μὲ τὴ γλώσσα σου. Μ' ἔκαμες ἔξω φρενῶν καὶ τὰ πλήρωσε τοῦτος ἐδῶ ὁ ἄθῳος.

— Θὰ προτιμοῦσες βέβαια νὰ σκότωνες ἐμένα! Νὰ λευτερωθῆς ἀπ' τὰ δεσμά. Στὸ χέρι σου εἶναι. Ἐδῶ εἶμαι.

— Δὲν θὰ προτιμοῦσα καθόλου. Δὲν ὑπάρχουν προτιμήσεις γιὰ τέτοια... σπόρ. Ἦτανε μιὰ ἔξαψη, ποὺ πέρασε. Ὅμως πρόσεχέ με καὶ σύ. Μὴ μοῦ ὑποδαυλίζεις τὴν ἀλλοφροσύνη μου. Εἶμαι τόσο καλός, τόσο ἀγαθός καὶ σὰς ἀγαπῶ καὶ τοὺς δυὸ σας τόσο πολὺ. Ἐσεῖς εἶστε ἡ ζωὴ μου.

Ἡ μανούλα χαμογελάει καὶ πάνω ἀπ' τὸ πληγωμένο κεφάλι ἀνταμώνονται τὰ χεῖλη καὶ θερμαίνονται οἱ καρδιές.

Ὅμως αὐτὴ ἢ σκηνὴ θὰ μείνῃ ἀλησμόνητη στὸν Μπούλη μας καὶ πάντα θὰ τὸν τυραννῆ (*).

Ἄλλοίμονο ἂν ἐπαναληφθῆ. Ἄλλοίμονο ἂν δὲν κρατοῦν τὴν αὐτοκυριαρχία τους τοῦλάχιστον μπροστὰ στὰ παιδιά. Ἡ Ἐλβετίδα κυρία Λοῦλι-Οὔτερί, εἰδικὴ στὰ προβλήματα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἰσχυρίζεται πὼς ἓνα ἀγοράκι, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἀνδρόγυνο, ποὺ

(*) «Ἡ κατεστραμμένη ἰσορροπία τοῦ σπιτιοῦ, λέγει ὁ γάλλος ψυχολόγος Χεγιέ, καταστρέφει καὶ τὴν ψυχικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἰσορροπία τῶν παιδιῶν».

οί σύζυγοι πετοῦσαν πιάτα ὁ ἕνας στὸ κεφάλι τοῦ ἄλλου, διατρέχει δυὸ φορές περισσότερους κινδύνους νὰ γίνῃ κακοποιός. Τὸ κορίτσι ἔχει 4 φορές περισσότερες πιθανότητες νὰ πάρῃ στραβὸ δρόμο.

48. Τὸ παιγνίδι εἶναι τροφή γιὰ τὸ παιδί

—“Ἐλα λοιπὸν ἀνόητη, θὰ περάσωμε θαῦμα. Θὰ κάμωμε τοὺς γάμους τῆς κούκλας μου μὲ τὸν κούκλο τῆς Λιλῆς.

— Ναί, θὰ ἔρθω, ἀλλὰ νὰ ρωτήσω τὴ μανούλα.

Τρέχει λαχανιασμένη στὸ σπίτι καὶ μπαίνει σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Ἡ μανούλα εἶναι πολὺ αὐστηρὴ καὶ προσηλωμένη στὴν ἀπόλυτη πειθαρχία τῆς τάξης καὶ τῆς ἀκρίβειας. Πολλές φορές γίνεται ἄδικη καὶ τὸ καταλαβαίνει. Τὴ σημασία ὅμως ἔχει αὐτὸ μπροστὰ στὸ μεγάλο σκοπὸ. Κι' ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ κορούλα τῆς νὰ γίνῃ ἕνα πρότυπο νοικοκυρούλας. Νὰ μπορεῖ αὔριο νὰ στεργιώσῃ τὸ δικό της νοικοκυριό, ν' ἀναστήσῃ τὰ παιδιὰ τῆς μὲ τις αὐστηρὲς ἀρχές πού θὰ πάρῃ.

Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀλύγιστη.

— Μανούλα, νὰ πάω μὲ τις φιλενάδες μου ἐδῶ στὸν κῆπο τῆς Αὐγῆς; Θὰ παίξωμε, μανούλα, καὶ θᾶμαι φρόνιμη, στὸ ὑπόσχομαι.

— Πῶς; ταχτοποιήσες τὴν κουζίνα; Ἐπλυνες τὰ πιάτα; ἔβαλες τὰ ποτήρια στὴ θέση τους; τὰ μαχαιροπήρουνα;

— Ἄμα γυρίσω, καλὲ μανούλα.

— Ποτέ! τ' ἀκούς; ποτέ! Πρῶτα τελειώνουν τις δουλειές τοῦ σπιτιοῦ κι' ὕστερα. . . παιγνίδια. Κι' ἔπειτα ἐσύ εἶσαι μεγάλη πιά. Ἐκλείσες τὰ 10 καὶ πᾶς στὰ 11. Τὶ κοῦκλες μοῦ καλοναρχᾶς; Ἐμπρὸς γρήγορα στὴν κουζίνα.

— Μά. . .

— Δὲν ἔχει μά. Τὴν ποδιά σου καὶ στὴν κουζίνα εἶπα.

— Νὰ τοὺς πῶ νὰ μὴν μὲ περιμένουν;

— Ἄ! τὰ συμφώνησες καλὰ-καλὰ κι' ἔρχεσαι ὕστερα νὰ μοῦ πάρῃς τὴν ἄδεια. Ὡραῖος τρόπος μὰ τὴν ἀλήθεια! τὰ συγχαρητήριά μου κορίτσι μου. Γιὰ τιμωρία σου ὅμως ὄχι, νὰ μὴν τις εἰδοποιήσης. Ἐμπρὸς στὴν κουζίνα.

Ἡ μικρούλα ζώνει τὴν ποδιά τῆς ὑπηρεσίας καὶ μὲ φουρτουνιασμένη τὴν ψυχὴ ὀδεύει πρὸς τὴν κουζίνα. Ποτέ δὲν τῆς φάνηκε τόσο ἐπαχθῆς αὐτὴ ἢ ἐνασχόληση. Ποτέ δὲν μίσησε τόσο τις ἀρχές τῆς νοικοκυρωσύνης καὶ ὅσα συνδέονται μαζί της.

Ἐχει μιά πίκρα, μὰ μιά πίκρα, πού ὄλα τὰ βλέπει μαῦρα. Μισεῖ καὶ τὴ μανούλα ἀκόμα, ὅπως μισεῖ καὶ τὴ ζωὴ τῆς. Ἐν τούτοις καταπιάνεται μὲ τὴν καθαριότητα. Τὰ χέρια τῆς δουλεύουν μηχανικὰ

κι' ὁ νοῦς της βρίσκεται στο διπλανό κήπο, πού παίζουν οἱ φιλενάδες της.

Σέ κάποια στιγμή ἀκούεται ἕνας θόρυβος. Τά πιάτα πού κρατοῦσε στά χέρια, τῆς ἔπεσαν καί θρυματίσθηκαν. Παράσυραν καί τά ποτήρια κι' ὅ,τι βρισκόταν στο τραπέζι κι' ἔγιναν ὅλα γῆς Μαδιάμ.

Ἄλλόφρονη ἀπ' τῆ ζημιὰ στεκόταν ἀμίλητη σάν ἄγαλμα. Κύτταζε μιὰ τὰ συντρίμια, μιὰ τὴν πόρτα ἀπ' ὅπου περίμενε τὴν ἐμφάνιση τῆς μανούλας.

Κι' ὅταν ἐκείνη ἐμφανίσθηκε, σωριάσθηκε καί ἡ ἴδια, ἀπαράλλαχτο συντρίμι τῆς σκληρότητας, στο πάτωμα ἀναίσθητη.

Ἐμεινε πολλές ἡμέρες στο νοσοκομεῖο καί ὅταν βγῆκε δέν ξαναβρῆκε τὴν ἰσορροπία της. Ἐμεινε σ' ὅλη της τῆ ζωὴ παθιασμένη καί ἄχρηστη, μ' ἕνα τρεμούλιασμα στὴν καρδιά, μὲ μουδιάσματα καί μ' ἕνα σφίξιμο στο στήθος.

Ὁ Δόκτωρ Κέρο, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Καλλιφορνίας τῆ χαρακτηρίζει ὑπέρπνοια αὐτὴν τὴν κατάσταση, μιὰ πάθηση πού συγγέεται μὲ τὴν καρδιοπάθεια ἢ τὴν ὑστερία. Εἶναι μιὰ συνέπεια ἀπὸ τὴν ἔνταση τοῦ θυμοῦ πρὸς τὴ μητέρα της καί ἀπὸ φόβο τῆς τιμωρίας της.

Ἡ μανούλα δέν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἀρρώστειας. Προπαντὸς δέν θέλει νὰ παραδεχθῆ ὅτι εἶναι ὑπαίτια γιὰ τὴν κατάσταση τῆς κορούλας της.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ πιστέψῃ ὅτι ἀποτελεῖ σκληρότητα ἢ πειθαρχία, πού θὰ τὴν κατάρτιζε σέ πρότυπο νοικοκυρᾶς.

Δέν τῆς ἔλλειψε καθόλου ἡ στοργὴ γιὰ τὴν κορούλα της. Ἰσαῖσα μάλιστα πού ἡ αὐστηρότητά της εἶναι συνέπεια τῆς στοργῆς της. Πιστεύει ὅτι τὸ παιδί εἶναι μιὰ μηχανή, πού κουρδίζεται καί ὅτι δέν ἐπιτρέπονται τὰ παιγνίδια, παρὰ σὲ τακτὲς ὧρες καί ἐφ' ὅσον ὑπάρχει χρόνος.

Ἐτσι δημιούργησε μιὰ δραματικὴ κατάσταση γιὰ τὸ πλάσμα της, πού νοιώθει νὰ συμπιέζεται ἢ τρυφερότητα καί ὁ συναισθηματισμὸς του καί πού μένουν ἀνεκδήλωτα.

Ἡ φυσιολογικὴ ροὴ τοῦ συναισθηματισμοῦ τῶν παιδιῶν δέν βρίσκει πουθενὰ ἄλλοῦ τὴν δικαίωσή της παρ' ὅσο στά παιγνίδια, πού εἶναι ἀπλὲς ἐκδηλώσεις τῶν ψυχικῶν τῶν λειτουργιῶν. Δέν ἔχουν κανένα ἄλλο σκοπὸ, παρὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἄσκησης καί αὐτοδιαμόρφωσης τῶν τάσεων τοῦ παιδιοῦ.

Ὅ,τι ἤθελε νὰ πετύχῃ ἡ μανούλα μὲ τοὺς ἀλύγιστους νόμους τῆς νοικοκυρωσύνης της, θὰ τὸ πετύχαινε ἡ μικρούλα μὲ τὰ παιγνίδια της. Σάν μανούλα τῆς Κούκλας θὰ ἐπαναλάβῃ ὅλες τὶς κινήσεις καί ὅλες τὶς φροντίδες τῆς ἀληθινῆς μάνας, μὲ τὸ πλεονέκτημα μάλιστα ἢ κάθε κίνησή της νᾶναι γεμάτη ἀπὸ αἴσθημα καί ἰκανοποίηση.

σύγχρονα. Καί ἡ ἱκανοποίηση φέρνει τὴν εὐτυχία, ὅσο ὁ καταναγκασμὸς τὸ ἀντίθετο.

Κάθε ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ, ἐνέργεια ποὺ δὲν εἶναι ἀπόρροια τοῦ καταναγκασμοῦ, ἀλλὰ ἀναγκαιότητα, καί ποὺ δὲν χρησιμεύει ὅπως ἡ τροφή πρὸς ἐξυπηρέτηση φανεροῦ σκοποῦ ἀποτελεῖ τὸ παιγνίδι του.

Ἄφῃστε το λοιπὸν νὰ παίξῃ. Παιδί ποὺ δὲν παίζει, εἶναι ἄρρωστο ἢ στὸ σῶμα ἢ στὴν ψυχή.

Οἱ μικρὲς ὑπηρεσίαι, ποὺ πρέπει νν μᾶς προσφέρουν, ὅσο χρήσιμες εἶναι ὅταν προσφέρονται μὲ ψυχικὴ διάθεση καὶ ἐνθουσιασμό, τόσο γίνονται φορτίο δυσβάσταχτο, ὅταν ἔχουν σὰν ἀρχὴ τὸν καταναγκασμό.

Ἡ καλὴ μανούλα θὰ βρῇ τὸν τρόπο νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ τῆς στὸ νοικοκυριὸ τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ γιὰ κάθε ἀπασχόλησή του εἶναι ἡ τεράστια δύναμη ποὺ ἀφαιρεῖ κάθε τι τὸ δυσάρεστο, ὥστε πᾶσα προσφορὰ τοῦ παιδιοῦ νὰ κλείῃ μέσα τῆς τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίηση τοῦ ὅτι μπορεῖ νὰ προσφέρῃ.

49. Δημιουργικὲς ἀπασχολήσεις

Α΄.

Ὁ Μπούλης εἶναι πιά ἕξι χρονῶν πρὸς τὰ ἑφτά. Ὅλα τὰ παιγνίδια του τᾶχει ἐξαρθρώσει. Τὸ μεγαλύτερο παράπονο τῆς μανούλας εἶναι ποὺ δὲν κρατᾶει κανένα παιγνίδι του περισσότερο ἀπὸ μιὰ μέρα, ἀπὸ λίγες ὧρες.

— Τὶ πνεῦμα καταστροφῆς ἔχει μέσα του αὐτὸ τὸ παιδί, λέει καὶ ξαναλέει. Ἐγὼ ἔχω ἀκόμα τὶς κοῦκλες μου ἀνέπαφες. Τὶς θεωρῶ σὰν κειμήλια ἱερά. Εἶναι οἱ γλυκύτερες ἀναμνήσεις μου. Μέσα τους κρύβονται ὅλες μου οἱ λαχτάρεις ἀπὸ τὶς πιὸ ἀγνὲς ὡς τὶς πονηρούτσικες. Καὶ τοῦτος ἐδῶ ὁ κλέρος μὸλις πιάσει στὰ χέρια του κάτι τὸ διαλύει.

Ὁ Μπούλης δὲν ἀκούει τὰ παράπονα τῆς μανούλας, εἶναι δοσμένοσ σὲ δικές του σκέψεις. Ποιὸς ξέρει ποιές.

Σήμερα ὅλη τὴν ἡμέρα τὴν ξόδεψε στὸ ὑπόγειο. Ἐχει πολυάσχολο ὕφος καὶ ἡ ματιά του δὲ βλέπει συγκεκριμένα πράγματα.

Νομίζει κανεὶς πὼς βλέπει ἕνα μεγάλο τεχνίτη, ποὺ τὸν δέρνει ἡ ἀνησυχία τῆς δημιουργίας. Ἡ σύλληψη κάποιου ὄνειρου, ποὺ θέλει νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ.

Μένει στὸ χωριό, ποὺ γεννήθηκε. ὁ Μπούλης μας. Ἐνα χωριὸ ἀπόμερο ποὺ δὲν πέρασε ἀπὸ κεῖ ὁ πολιτισμὸς μὲ τὴ ρόδα του.

Ἀπὸ τὸ μπαλκόνι τοῦ σπιτιοῦ του ἀγναντεύει τὴν ἀπέραντη θάλασσα, ποὺ ἀπέχει ὡς μιὰ ὥρα. Πολὺ ἐπιθυμεῖ νὰ βρῆσκει καὶ κοντὰ

στό κύμα. Ἄλλ' αὐτὸ ἀπαγορεύεται ἀύστηρά. Κι' ἔπειτα εἶναι μικρὸς ἀκόμα καὶ ἡ διαδρομὴ θὰ τὸν κούραζε. "Ἄν ἦτανε ἕνας τρόπος νὰ κυλάη κανεῖς ὡς ἐκεῖ. Αὐτὸ τὸ μεγάλο σχέδιο συγκλονίζει τὴν ὕπαρξή του. Κι' ὅπως εἶναι ἄνθρωπος τῆς ἐφρμογῆς βάνει ἀμέσως σ' ἐνέργεια τὰ σχέδιά του.

Θὰ κάμη μιὰ κασελίτσα μὲ σανίδες τόση, ποὺ νὰ χωράη ὁ ἴδιος

μέσα. Δυὸ ρόδες, μιὰ δεξιὰ καὶ μιὰ ἀριστερὰ στὴν κασέλα, ὅπως ὁ σιδηρόδρομος ποὺ τοῦ ἔφερε ὁ πατέρας. "Ὅπως τὸ αὐτοκίνητο ποὺ κουρδίζεται καὶ φεύγει. Δυὸ ρόδες ποὺ νὰ ἐνώνωνται μὲ ἄξονα.

"Ἐχει ζωντανές ἐποπτεῖες ὁ Μπούλης μας ἀπὸ τὰ ψεύτικα παιγνίδια του. Τὸ ἐρευνητικὸ καὶ ἀνήσυχο πνεῦμα του δὲν καταστρέφει ἀπὸ πνεῦμα καταστροφικὸ, ὅπως παραδέχεται ἡ μανούλα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν τάση τῆς ἔρευνας. Καὶ αὐτὴ ἡ τάση εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸ κάθε τι. Ἄκόμα καὶ ἀπ' τὸ φόβο τῆς τιμωρίας.

Τὸ πρωτόγονο ἀμάξι του εἶναι ἔτοιμο στὴ φαντασία του. Δὲν

λείπουν παρά οί ρόδες. Καί τή μιὰ τήν ἔχει. Εἶναι ἓνα μικρὸ θαῦμα. Προέρχεται ἀπ' τὴν παλιὰ ραπτομηχανή τῆς μανούλας, μηχανὴ "Όλγας. "Αν εἶχε ἄλλη μιὰ τί καλὰ θὰ ἦτανε!

Καί γιατί νὰ μὴν τὴ φκιάση; Τὸ ὑλικὸ ποὺ μπορεῖ νὰ κάτεργαστῆ εὐκόλα ὁ ἴδιος εἶναι ἓνα κεραμίδι, μιὰ πλάκα μὲ ἄρκετὸ πάχος. Εὐκόλα τρίβεται.

Δίνεται λοιπὸν ὀλόψυχα στὸ ἔργο του. Τρίβει τὴν πλάκα, τὴ χτυπάει μὲ προσοχὴ στὶς ἄκρες, τὴ στρογγυλεύει καί πάλι τὴν τρίβει, ὥσπου παίρνει σχῆμα κυκλικό.

Πόσες ὥρες πέρασαν; Γι' αὐτὸν οὔτε δέκα λεπτά, γιατί δὲν νοιώθει τὸ χρόνο, ποὺ κυλᾷ. "Όπως δὲν νοιώθει πὼς πεινάει. "Όπως δὲν νοιώθει πὼς ματώθηκε στὰ δάχτυλα καί πὼς καταλερώθηκε ἀπ' τὴ σκόνη τοῦ κεραμιδιοῦ.

Ἐκεῖ τὸν βρίσκει ἡ μανούλα καί γεμάτη θυμὸ τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τ' αὐτὶ καί τὸν φέρνει στὸ δωμάτιο νὰ τὸν ἀλλάξη.

Τὶ τραγικὸ τέλος ἐπεφύλαξε ἡ ἀνόητη στοργὴ τῆς μανούλας σ' ἓνα ἀνήσυχο καί δημιουργικὸ πνεῦμα!

Οὔτε λίγο - οὔτε πολύ. Ἡ ἄγνοια τῆς μανούλας εἶναι ἡ φωτιὰ ὅπου ἤθελαν νὰ κάψουν τὸ Γαλιλαῖο. Οἱ ἀναλογίες εἶναι οἱ ἴδιες καί ἡ μοῖρα τῶν δημιουργῶν ἔχει κοινὰ γνωρίσματα.

Ἐὸ Μπούλης μας ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀναγκαιότητα ἄρχισε νὰ ἐκδηλώνεται. Ἡ ἐκδήλωσή του αὐτὴ ἦτανε ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοεξέλιξής του. Ἡ μανούλα ὁμως στέρεψε τὴν πηγαία ἐκδήλωση. Προτιμάει νὰ φορμαριστῇ ὁ γιός της παθητικὰ ἐπάνω σὲ ὠρισμένα καλούπια, ποὺ θέλει αὐτὴ, ὁ πατέρας, τὸ σχολεῖο.

Πόσο εὐτυχισμένος θὰ ἦτανε ὁ Μπούλης μας, ἂν τὸν ἄφηναν νὰ αὐτοδιδασχθῇ. Νὰ πάρη τὴν ἀνατροφή του ὄχι μονάχα ἀπ' ἔξω ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἐπίδραση τῶν μεγάλων, ἀλλὰ καί ἀπὸ μέσα του, ἀπὸ τίς παρορμήσεις του.

Εὐτυχισμένος τάχα μόνον;

Β'.

Μὰ εἶναι ἀπελπισία αὐτὸ τὸ παιδί. Δὲν μοῦ ἄφησε μάνταλο στὶς πόρτες. Τὰ βιδώνει, τὰ ξεβιδώνει, τ' ἀλλάζει καί στὸ τέλος νὰ πὼς κατάντησε τίς πόρτες. Καμμιά δὲν κλείει ἢ ἂν κλείση δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀνοίξωμε. Τί κακὸ πάθαμε μὲ δαῦτο.

Κι' αὐτὸ μονάχα; Ποὺ νὰ ξέρατε τί τραβᾶμε μὲ τὰ ἠλεκτρικά. Δὲν ἄφηκε μπρίζα γιὰ μπρίζα. Τοὺς διακόπτες τοὺς συμπάραλιασε. Τὶς προάλλες καθὼς ἦρθα κουρασμένη ἀπ' τὴ δουλειά μου βρῆκα τὸ σπίτι στὰ κατασκότεινα.

Τί συμβαίνει; διαλογίστηκα. Γυρίζω τὸ διακόπτη τῆς εἰσόδου,

τίποτα. Προχωρῶ πασπατευτά, φωνάζω καὶ πῆρα τὴν ἀπάντησιν ἀπ' τ' ἄλλα μου παιδιὰ πῶς δὲν ἔχομε φῶς. "Αναψαν ἓνα κερί καὶ μὲ ὑποδέχτηκαν. Ὁ προκομένος ὁ γιός μου κάτι ἔφκIANE κι' ἔκαψε τὴν ἀσφάλεια. Τώρα προσπαθοῦσε νὰ τὴν ξαναφκιάσῃ.

Δὲ βάσταξα τὴν ὀργή μου. Πῆρα μιὰ σονίδα ποῦ βρέθηκε μπροστά μου καὶ χτύπησα σὰν στραβή.

Τὸ παιδί ἔφυγε δαρμένο. Ποῦ πῆγε ; Τὸ βρῆκε, λέει, ὁ πατέρας του κοντὰ στὸ μουράγιο στὴ θάλασσα. "Εκλαιγε μ' ἀναφυλλητὰ καὶ δὲν ἤθελε ν' ἄρθῃ στὸ σπίτι. "Ἦθελε ν' αὐτοκτονήσῃ. Πές τε μου σεῖς, ἂν πιστεύετε Θεό, εἶναι στὰ καλά του αὐτὸ τὸ παιδί ; Τί θὰ γίνω μ' αὐτό ; Τί μὲ κυττάζετε σὰν νὰ μὲ ἐπιτιμᾶτε ;

— Κυρία μου, εἶστε εὐτυχῆς ποῦ προλάβετε ἓνα μεγαλύτερο κακό. Λέω μεγαλύτερρ γιατί φαντάζομαι πόσα μεγάλα κακὰ ἔχετε κάμει σ' αὐτὸ τὸ παιδί.

— Θέλετε τὴν ἀλήθεια καὶ ἄς τσαλακωθῇ ὁ ἐγωῖσμός σας ;

— Καὶ βέβαια τὴν ἀλήθεια θέλω.

— Ὠραῖα ! ἀκοῦστε με. Στὴν πατρίδα μου ὑπάρχει ἓνα ποταμάκι, ποῦ ποτὲ δὲν τοῦ λείπει τὸ νερό. Πιὸ πολὺ τὸ χειμῶνα, πιὸ λίγο τὸ καλοκαίρι. "Αν σᾶς ἔλεγα νὰ κρατήσετε τὰ νερά του στάσιμα καὶ νὰ τὰ γυρίσετε πρὸς τὴν πηγὴ τους τί θὰ κάνατε ;

— Μ' αὐτὸ δὲ γίνεται.

— Τότε λοιπὸν πῶς θέλετε νὰ στρέψετε πρὸς τὰ πίσω ἢ νὰ τελματώσετε τὸ νερὸ τοῦ παιδιοῦ ; Δὲν καταλαβαίνετε πῶς μέσα του κρύβει ἓνα πλοῦτο δημιουργικὸ καὶ ἐρευνητικὸ μαζί ; Ἐντὶ νὰ τοῦ δώσετε τὰ μέσα νὰ μαθαίνῃ ἐκεῖνα ποῦ διψᾷ ἢ ὄρεξή του γιὰ μάθησιν καὶ δημιουργία μαζί, τοῦ στερεῖτε τὸ δικαίωμα τῆς ἐρευνας ; Ποῦ ξέρετε ἂν μέσα του δὲν κρύβεται ἓνας "Εδισων ἢ ἓνας Νεύτωνας ἢ ἓνας κατώτερος ἔστω ἐφευρέτης ἢ ἐπὶ τέλους ἓνας θαυμάσιος τεχνικός ;

Δὲν θὰ σφάλω ἀσφαλῶς ἂν μαντέψω πῶς τὸν προορίζετε γιὰ δάσκαλο ἢ δικηγόρο ἢ γιατρὸ ἢ τέλος κάτι παρόμοιο θεωρητικὸ.

— Ὠ ! Εἶναι πολὺ νωρὶς νὰ κάμωμε ὄνειρα γι' αὐτό, ἀλλὰ δὲν σᾶς κρύβω ὅτι πολὺ θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ γίνῃ ἓνας γεωπόνος.

— Δηλαδή οὔτε πολὺ οὔτε λίγο δὲν λογαριάζετε καθόλου τὶς δεξιότητες τοῦ παιδιοῦ σας, ποῦ τόσο ἔκδηλα φανερώνονται. Δὲν λογαριάζετε καθόλου τὶς φυσικὲς του καταβολές, τὰ πλούσια δῶρα ποῦ τοῦ ἔδωσε ἡ μοῖρα. Θέλετε νὰ τὸν κάμετε ἓναν ἀποτυχημένο θεωρητικὸ, ἐνῶ προορίζεται γιὰ ἓνα θαυμάσιο τεχνικὸ.

«Τὰ πιὸ βαθειὰ μας ἔνστικτα, λέει ὁ Dewey, εἶναι ἐκεῖνα ποῦ μᾶς σπρώχνουν στὴ χρησιμοποίησιν τῶν κατάλληλων μέσων, γιὰ νὰ πραγματοποιήσωμε κάποιον μας σκοπὸ».

Όταν ο άνθρωπος ενεργῆ ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη, ἀπὸ ἐνδιαφέρον, οἱ καρποὶ τῆς ἐνέργειάς του εἶναι πάντα ὅσο μπορεῖ πιὸ τέλειοι καὶ κλειοῦνε μέσα τους τὴν εὐτυχία τοῦ δημιουργοῦ τους.

Τὶς αὐθόρμητες δυνάμεις τοῦ παιδιοῦ, τὴν ἀνάγκη νὰ πραγματοποιήσῃ τὶς ἐσωτερικὲς του παρορμήσεις, δὲν μποροῦμε εὐκόλα νὰ τὶς ἐμποδίσωμε νὰ δράσουν.

Όταν τὸ ἐμποδίζομε καὶ θέλομε νὰ ὑποκαταστήσωμε στὸν τόπο τῶν ἀνησυχιῶν του δικούς μας σκοπούς, δικές μας προοπτικές, δὲν θὰ δώσῃ τὴν ψυχὴ του, παρὰ θὰ τὴν κρατήσῃ ἢ ἀνεξέλικτη ἢ παραστρατημένη ἢ ἂν εἶναι ἀπὸ καταβολὴ του ἰσχυρὴ φυσιογνωμία θὰ τραβήξῃ τὸ δικό του δρόμο σὲ πείσμα ὅλων τῶν ἐνάντιων συνθηκῶν, ποὺ δημιουργοῦμε ἐμεῖς οἱ μεγάλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

1. Τὸ μεγάλο ξεκίνημα

Ἐκλείσει ὁ κύκλος τῆς προσχολικῆς ἡλικίας τοῦ Μπούλη μας (*) Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ σχολείου. Ἡ ἐποχὴ ποὺ θὰ μεταφέρῃ τὰ βιώματά του σ' ἓνα νέο περιβάλλον, ποὺ θὰ ζήσῃ ὁμαδικὰ ἐπεκτείνοντας τὸ ἄμεσο οἰκογενειακὸ περιβάλλον.

Ἐδῶ θὰ δοκιμασθῇ ἡ κοινωνικότητά του καὶ ὅλες οἱ οἰκογενειακές του καταβολές θὰ περάσουν στὸ καμίνι τοῦ ἐργαστηρίου, ποὺ λέγεται σχολεῖο. Ἡ μανούλα περιμένει αὐτὴν τὴν ὥρα ἀνυπόμονα, τόσο γιατί θὰ ξεφορτωθῇ ἓνα μπελὰ τῶν φροντίδων της, ὅσο καὶ γιατί τὸν βλέπει κᾶπως μεγαλωμένο. Κι' αὐτὸ τῆς κολακεύει τὸν ἐγωϊσμό.

Τὸ στάδιο αὐτὸ τῆς ζωῆς τοῦ Μπούλη μας εἶναι τὸ πιὸ σημαντικό. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔχει δημιουργήσει πιά τὸν χαρακτήρα του παίρνοντας ἀπ' τὸ σπίτι τὰ βασικὰ στοιχεῖα, ποὺ θὰ τὸν βοηθήσουν ἢ θὰ τὸν ἐμποδίσουν στὴ νέα του προσαρμογὴ.

Ὁ Μπούλης εἶναι γεμάτος χαρὰ κι' ἐλπίδες. Εἶναι ψυχικὰ προπαρασκευασμένος γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι. Ἐνα ἢ δυὸ χρόνια τώρα δὲν ἔκανε ἄλλο ἢ μανούλα, παρὰ νὰ τοῦ πιπιλίζει τὴν σκέψη μὲ τὸ σχολεῖο. Τ' ἄλλα παιδιὰ τῆς γειτονιάς μὲ τὴν τσάντα στοὺς ὤμους, μὲ τὰ εἰκονογραφημένα βιβλία, στὴν ἀναχώρηση ἢ τὴν ἐπιστροφή τους, ἦσαν οἱ ἑναργεῖς εἰκόνες τῆς καθημερινῆς πείρας του. Ἐχει πιά δημιουργηθῇ τὸ κατάλληλο κλίμα γιὰ τὴ νέα μορφή τῆς ζωῆς του.

(*) Ἡ περίοδος οὕτῃ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 2ο χρόνο καὶ τελειώνει μόλις φθάσῃ στὰ ἔξη. Εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀποφασιστικῆς ἀναπτύξεως σωματικὰ καὶ ψυχικὰ τοῦ παιδιοῦ. Σ' αὐτὴ τὴ χρονικὴ περίοδο μεγαλώνει μὲ γοργότερο ρυθμὸ, ἀπὸ ὅ,τι σὲ ἄλλη μελλοντικὴ, γιατί ἀναπτύσσεται τὸ νευρικό του σύστημα, ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, ὅπως τὸ αὐτί, τὸ μάτι. Ὁ ἐγκέφαλος στὰ πέντε χρόνια του ἔχει πάρει τὸ κανονικὸ του μέγεθος. Ἐχει σχηματισθῇ ἀκόμα ἡ προσωπικότητά καὶ ὁ χαρακτήρας του καὶ ὡς ἓνα σημεῖο ἔχει καθορισθῇ ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ θὰ γίνῃ.

Κι' ὁμως κάτι τὸν περιστέλλει, τὸν κάνει ν' ἀγωνιᾷ. Θέλει ἀναμφίβολα, πολὺ τὸ θέλει, νὰ πάη στὸ σχολεῖο, ἀλλά, ἂν ἦτανε δυνατὸ νὰ συνδέσῃ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον μὲ τὸ νέο, τὸ σχολικὸ, κάπως ἀμεσώτατα, θὰ τοῦ ἦτανε περισσότερο εὐχάριστο καὶ προσιτὸ τὸ σχολεῖο. "Ἄν π. χ. ἦτανε μαζί του καὶ ἡ μανούλα, διαρκῶς κοντά του.

Ὡς σήμερα ἡ μανούλα ἦτανε πάντα στὸ πλάϊ του, φύλακας ἄγγελός του, στὸν ὕπνο καὶ στὸ ξύπνιο, θεραπευτὴς κάθε ἀνάγκης του, εὐκόλος καὶ προσιτὸς σκλάβος του. "Ἦτανε ἡ σκιά του. Πῶς νὰ τὴν ἀποχωριστῇ ; Ποιὸς θὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ ;

"Ἐχετε ἰδῆ ὕδροχαρῆ φυτά ; "Ἐχουν τὶς ρίζες τους στὸν πυθμένα καὶ τὰ φύλλα τους στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ. Ὁ κορμὸς τους δὲ θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ σταθῇ ὀρθίος, ἂν ἔλειπε τὸ νερό. Τὸ νερὸ τὸν συγκρατεῖ, τοῦ δίνει τὶς κινήσεις του.

Τὸ ἴδιο εἶναι κι' ὁ Μπούλης μας. "Ἐνα ὕδροχαρὲς φυτό, ποὺ ἀνάπτυξε τὸν κορμὸ του σ' ἓνα παρόμοιο περιβάλλον. Ἡ στοργὴ τῆς μανούλας, ἡ προσωπικότητά της, εἶναι γι' αὐτὸν ὅ,τι τὸ νερὸ γιὰ τὸ φυτό. Εἶναι ἀναρριχώμενο ὁ Μπούλης μας μὲ τοὺς κατάλληλους ἑλικές του, κι' ἔχει σκαρφαλώσει στὰ κλαδιὰ τοῦ δέντρου του, τῆς μανούλας. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ σὰν αὐτοφυὲς φυτό ; Εἶναι τόσο δύσκολο νὰ ὑποκαταστήσῃ κανένας σὲ μιὰν ἄλλην προσωπικότητα, τοῦ δασκάλου, ἐκείνη τῆς μανούλας. Γι' αὐτό, παρὰ τὴν ἐπιθυμία του, θέλει κοντά του καὶ τὸ στήριγμά του.

Μ' αὐτὸ δὲ γίνεται. Κι' ὕστερα ἀπὸ πολλὰς ἀμφιταλαντεύσεις, δάκρυα καὶ ἀνησυχίες, ποὺ δὲν ἀποτελοῦν παρὰ μιὰ φοβία τῆς ζωῆς ἔξω τοῦ σπιτιοῦ, παραμένει στὸ σχολεῖο μὲ τὴν ψυχὴ κουβαριασμένη, συνεπτυγμένη σ' ὅσο τὸ δυνατὸν μικρότερο χῶρο.

Δὲ λαβαίνει μέρος στὴ ζωὴ τοῦ σχολείου, παρὰ ἐξωδερμικά. Μονάχα ἡ ἀφή δουλεύει. Ὅλες οἱ ἄλλες αἰσθήσεις του εἶναι κλεισμένες ἢ μισόκλειστες.

Κι' ἔπειτα εἶναι τόσοσ καιρὸς τώρα, ποὺ ἡ μανούλα τὸν φοβερίζει μὲ τὸ σχολεῖο καὶ τὸν μπαμπούλα του, τὸ δάσκαλο.

—"Ἄντε, καημένε μου, καὶ τοῦ χρόνου, ποὺ θὰ πᾶς σχολεῖο, τὰ ξαναλέμε. Ὁ δάσκαλος δὲν εἶναι ἡ μαμά σου, ποὺ σ' ἀγαπάει καὶ σ' ἀνέχεται καὶ σὲ συγχωρεῖ.

Δηλ. οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ὁ δάσκαλος εἶναι ὁ δυνάστης τῆς ἡλικίας τοῦ Μπούλη μας. Εἶναι ὁ δῆμιος, ποὺ στραγγίζει τὶς χαρὲς του. Εἶναι ἡ στυγνὴ προσωποποίηση τῆς τιμωρίας γιὰ κάθε παράπτωμα τοῦ Μπούλη μας.

Κλειέται λοιπὸν στὸν ἐσωτὸ του καὶ ἡ κάθε κλειστὴ πόρτα εἶναι καὶ μιὰ θέση ἄμυνας. Ἡ κάθε πτυχὴ τῆς ψυχῆς του εἶναι διαποτισμένη ἀπὸ μιὰν ἀντίδραση ὑποσυνείδητη, ποὺ ἔχει μιὰ τέτοια φυσιο-

λογική δικαίωση, ὅση τὰ ἀντισώματα τοῦ ὀργανισμοῦ στὴν εἰσβολὴ μικροβίων.

Θὰ χρειασθῆ ἀπροσμέτρητη στοργὴ καὶ ἐξαιρετικὴ τέχνη ν' ἀποσπασθῆ ἢ ἐμπιστοσύνη του,

Κι' ἂν διατεθοῦν αὐτὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ὁ Μπούλης θὰ τὸ ἀγαπήσῃ, θὰ γίνῃ ἓνας ἐπιμελής καὶ φιλόπρονος μαθητῆς. Ἄν ὅμως δὲν συντελέσουν αὐτοὶ οἱ παράγοντες, ὁ Μπούλης θὰ τὸ μισήσῃ τὸ σχολεῖο καὶ ὅλα ὅσα συνδέονται μ' αὐτό.

Ἄκόμη θὰ πάρῃ ἀντικοινωνικὴ στάση καὶ θ' ἀντικρύζῃ μ' ἐχθρότητα τὸ πλατύτερο περιβάλλον του, γιὰ τὸ ὁποῖον προορίζεται. Ὅλοι θὰ τὸν κυνηγοῦν καὶ θὰ τὸν ἐχθρεύονται, κατὰ τὴ γνώμη του, καὶ ἡ ἀνταπόδοσή του θ' ἔσται τὸ μῖσος καὶ ἡ δηλητηριασμένη ζωὴ του.

2. Ποιὸς φταίει;

Ὁ Μπούλης ξεκίνησε σήμερα γιὰ τὸ σχολεῖο μὲ βαρεῖά τὴν ψυχὴ. Θὰ τοῦ ἦταν εὐχάριστο νὰ μὴν πάῃ καθόλου, καὶ νὰ γυρίζῃ στοὺς δρόμους χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς νόημα.

Στὸ νοῦ του στιφογυρίζει ἡ δραματικὴ σκηνή, ποὺ λίγο πρὶν διαδραματίστηκε στὸ σπίτι του.

Ὁ πατέρας καὶ ἡ μανούλα, δὲν ξέρεي γιατί, ἄρχισαν νὰ βρίζονται καὶ στὸ τέλος ὁ πατέρας, σὰν πιὸ δυνατός, τὴ χαστούκισε βάρβαρα κι' αἰσχρὰ κι' ἔφυγε χτυπώντας πίσω του τὴν πόρτα μὲ πάταγο.

Ὁ Μπούλης στεκόταν σὲ μιὰ γωνιὰ ἀποσβολωμένος. Παρακολουθεῖ τώρα τὰ δάκρυα καὶ τοὺς λυγμοὺς τῆς μανούλας, τὰ συρτὰ σὰν μιαούρισμα παράπονά της καὶ δὲν ξέρει τί νὰ κάμῃ.

Νὰ κλάψῃ κι' αὐτός; νὰ φύγῃ; νὰ μείνῃ; νὰ παρηγορήσῃ τὴ μανούλα;

Νοιώθει ἓναν κόμπο στὸ λαιμὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ καταπιῇ οὔτε τὸ σάλιο του. Πολὺ περισσότερο τὸ γάλα του ποὺ μένει ἄθικτο στὸ τραπέζι.

Ἡ βαρβαρότητα τοῦ πατέρα του κρατιέται φωτεινὴ στὴν ψυχὴ του καὶ κυριαρχεῖ σὲ κάθε σκέψη του.

Ἄκουμπάει λοιπὸν στὸ παράθυρο καὶ κυττάζει στὰ χαμένα, χωρὶς νὰ παρακολουθῆ τὴ ζωὴ, ποὺ κυλάει στὸν δρόμο μὲ τὸν ἴδιον πάντα ρυθμὸ.

— Ἐλ' ἀγόρι μου, φάε τὸ φαγητό σου καὶ πήγαινε στὸ σχολεῖο σου. Μὰ ἡ ὥρα πέρασε. Πήγαινε μήπως σὲ κλείσουν ἔξω. Τοῦ μουρμουρίζει ἡ μανούλα, σφογγίζοντας τὰ δάκρυά της.

Παίρνει τὴν τσάντα του καὶ, χωρὶς καθόλου νὰ ἀγγίξῃ τὸ φαγητό του, φεύγει.

Στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου τ' ἄλλα παιδιὰ τρέχουν καὶ φωνάζουν χαρούμενα. Ἄλλα παίζουν κυνηγητό, ἄλλα ρίχνουν βιαστικές ματιές στὸ μάθημα. Ἄλλα θέλουν νὰ λύσουν μερικές ἀπορίες τους μὲ τὴ βοήθεια τῶν συμμαθητῶν τους. Αὐτὸς κάθεται σὲ μιὰν ἄκρη ἀκίνητος. Γιὰ τίποτα δὲν ἐνδιαφέρεται.

Ὅταν μπῆκαν στὴν τάξη κι' ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ μαθήματος ὁ δάσκαλος ζήτησε ἐντελῶς τυχαῖα νὰ τοῦ πῆ μάθημα.

Παρ' ὅλες του τίς προσπάθειες ὁ Μπούλης δὲν μπόρεσε ν' ἀρθρώσῃ λέξη. Ὁ δάσκαλος νευριασμένος τοῦ ἀπηύθυνε πικρὲς παρατηρήσεις. Τὸν εἶπε τεμπέλη καὶ ἀχαῖρευτο. Ἄνικανο ν' ἀντιληφθῆ καὶ ν' ἀποδώσῃ ἀπλᾶ νοήματα. Καὶ περιφρονητικά, τὸν προσπέρασε καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τοὺς ἄλλους.

Στὸ προηγούμενο δράμα τοῦ παιδιοῦ, τὸ σχολεῖο οἰκοδομεῖ ἕνα νέο δράμα, ποὺ σφυρηλατεῖ τὴ σκληρότητα τῆς ψυχῆς του, τοῦ στερεῖ τὴν εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸ ἄρωμα τῆς ἱκανοποίησης, πῶς κάτι ἀξίζει κι αὐτός, πῶς δὲν εἶναι ἕνας παρίας τῆς ζωῆς.

Ὁ ἐπιμελὴς καὶ πρόσχαρος Μπούλης μας εὐθύς ἀλλάζει μανμανταλιτέ. Πῶς ἔγινε αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ; οὔτε τὸ καταλαβαίνει καθόλου.

Εἶναι πιά ὁ τελευταῖος στὴν τάξη του. Στὰ παιχνίδια του εἶναι ἐπιθετικὸς, καυγατζῆς, ψεύτης, θέλει νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν προσωπικότητά του κι' ἐκεῖ ποὺ δὲν ἀξίζει. Γίνεται ὁ σκασιάρχης καὶ παρασύροντας καὶ δυὸ τρεῖς ἄλλους ἀποβαίνει ὁ ἀρχηγός τους. Ἀποτελοῦν μιὰ σπεῖρα ποὺ λυμαίνεται τὴ γειτονιά. Ἡ γειτονιά εἶναι τὸ βασιλεῖό του. Κι' αὐτὸς ὁ σκληροτράχηλος μονάρχης της.

Ἀργότερα θ' ἀπλωθῆ σ' εὐρύτερο κύκλο καὶ θὰ καταδυναστεύσῃ τοὺς συνανθρώπους του. Εἶναι ὁ ἐκδικητὴς καὶ ὁ θηρευτὴς τῶν κινδύνων.

Αὐτὸς θ' ἀποτελέσῃ τὸν πυρῆνα τῶν λαθρεμπόρων, τῶν σωματεμπόρων καὶ τῶν σαδιστῶν, ποὺ δὲν ἔχουν αἰσθήματα ἀνθρωπισμοῦ. Εἶναι ὁ πάνθηρας τῆς κοινωνίας. Ὁ τύραννος καὶ δήμιός της. Δὲν θὰ διστάσῃ νὰ βάψῃ τὰ χέρια του στὸ αἷμα καὶ νὰ γίνῃ ὁ καταλυτὴς σὲ κάθε ἔννοια τάξης καὶ κάθε ἀξιώματος.

Τὸ σχολεῖο ποὺ δὲ στάθηκε κοντὰ του θερμοουργὸς πνοὴ τῆς ἀνακαίνισης καὶ ἐξωτερίκευσης τῆς συσσωρευμένης ἐνεργητικότητάς του, τὸν ἔκαμε ἀπόκληρο τῆς ζωῆς.

Τὸ σχολεῖο συνεγκλημάτησε μὲ τὸ σπίτι. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ παράγοντες παρανόησαν καὶ διέφθειραν μιὰν ἀγνή ψυχὴ, ποὺ προορισμός της ἦταν κοντὰ στοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν ἔσπρωξαν στὸν κρημνὸ τῆς ἀπώλειας.

Ποιὸς φταίει;

3. Τὸ παιδί μου εἶναι ἄθεο

Εἶναι ἡ μέρα τῆς συγκέντρωσης τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων στοῦ σχολεῖο.

Ἡ συγκέντρωση ἔχει τὸ χαρακτηῖρα τῆς ἰδιαίτερης συνομιλίας τοῦ δασκάλου μὲ τὸν κάθε πατέρα, τὴν κάθε μητέρα.

Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἡ κάθε μανούλα ἔχει καὶ κάτι νὰ ἐμπιστευθῆ στοῦ δάσκαλο τοῦ παιδιοῦ της.

Νά την. . . ἔρχεται. . . Εἶναι ἀπὸ τὶς πιὸ στοργικὲς μάνες τῶν παιδιῶν τοῦ σχολεῖου.

Ποτέ της δὲν ἔλλειψε, πρώτη-πρῶτη φθάνει πάντα. Εἶναι ντυμένη ἀπλᾶ, καθαρὰ λαϊκὸς τύπος καὶ φαίνεται νὰ διψᾷ γιὰ συμβουλές γιὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ της, πού τὶς ἀκούει πάντα της ἀχόρταγα.

— Καλημέρα κ. . .

Σπεύδω νὰ τὴν δεχθῶ.

— Πῶς ἔτσι σᾶς βλέπω δύσθημη ; τί τρέχει ;

Κύτταξε δεξιὰ κι' ἀριστερὰ φοβισμένα γιὰ νὰ ἰδῆ μήπως τὴν ἀκούει κανεὶς καὶ μοῦ λέει σιγανὰ καὶ μὲ ὕφος πολὺ ἐμπιστευτικό.

— "Ἄστα, τὸ μεγάλο μου κορίτσι, ἡ Μαρία μου, εἶναι φαίνεται ἄθεο. . .

Τὸ κοριτσάκι της εἶναι μιά μελαχροινούλα ὀχτῶ πρὸς τὰ ἐννεὰ χρόνια της καὶ μαθήτρια στὴν τρίτη τάξη. Δὲ διακρίνεται καθόλου γιὰ σπирτάδα τοῦ μυαλοῦ. Εἶναι μιά μέτρια μαθήτρια.

— Δηλαδή ; . . . τὴ ρώτησα καὶ τὴν κάθησα κοντά μου. Ἐξηγήστε μου, σᾶς παρακαλῶ, πῶς βγάλατε τέτοιο συμπέρασμα καὶ μάλιστα τόσο σοβαρό.

— Νά, κάθε Κυριακὴ τὴ στέλνω στὴν ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς λέω : Πρόσεχε, παιδί μου, νὰ εἶσαι φρόνιμη καὶ νὰ παρακολουθῆς τὰ γράμματα, πού λέει ὁ Παπᾶς καὶ οἱ ψάλτες. Ν' ἀκούς τὸ Εὐαγγέλιο καὶ σὰν ἔρθης νὰ μοῦ πῆς τί λέει.

Ἐκείνη δὲν μοῦ δίνει ἀπάντηση. Μὲ κυττάει καὶ φεύγει.

Αὐτὸ γίνεται κάθε Κυριακὴ, μὰ καμμιά φορὰ δὲν θέλησε νὰ μοῦ πῆ τί ἀκουσε καὶ προπαντὸς τί λέει τὸ Εὐαγγέλιο.

Χτὲς ὅμως ἐπέμεινα καὶ τί νομίζετε πῶς μοῦ ἀπάντησε ;

— "Ἄκου νὰ σοῦ πῶ, μητέρα. Εἶσαι τοῦ παληοῦ καιροῦ γυναικᾶ "Ἄφησέ με ἡσυχῆ.

Αὐτὰ ἦρθα νὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ κ. . . Πές μου τί νὰ κάμω ; Τὸ παιδί μου εἶναι ἄθεο !!! Τί βλέπει, τί ἀκούει ; Ἐγὼ κάθε μέρα πασχίζω νὰ ἔχω τὰ παιδιά μου στοῦ Θεοῦ τὸ δρόμο. Κι' ὁ πατέρας του τὸ ἴδιο. Θεοφοβούμενος καθὼς εἶναι στέκεται πάντα μὲ τὸν καλὸ τὸ λόγο.

— Μεγάλο λόγο εἶπες, κυρία μου. Τὸ κορίτσι σου δὲν εἶναι καθόλου ἄθεο. Ἀνακαλύπτω μάλιστα πὼς ἔχει μεγαλύτερη ἀντίληψη ἀπ' ὅ,τι πιστεύαμε ἐμεῖς οἱ δασκάλοι του.

Θέλεις νὰ σοῦ πῶ κάτι ; Μὴν παραξενευτῆς. Πολὺ φοβοῦμαι πὼς πᾶς νὰ τὴν κάμης νὰ ξεφύγη ὀλότελα ἀπὸ τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδραση τῆς ἐκκλησίας. Ἴσως ἀκόμα μὲ τὶς ἀπαιτήσεις σου νὰ τὴν ἀπομακρύνῃς ἀπ' τὴν τακτικὴ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ της. Λοιπὸν. . . πρόσεχε. . .

— Γιατί ; ρώτησε ξαφνιασμένη ἡ μητέρα.

— Γιατί ζητᾶς περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νὰ δώσῃ τὸ παιδί σου. Ζητᾶς ἀπὸ ἓνα παιδί ὀχτῶ ἔννην χρόνῳ νὰ καταλάβῃ τί λέει τὸ Εὐαγγέλιο καὶ μάλιστα νὰ σοῦ τὰ διηγηθῇ ! Πὼς εἶναι δυνατόν ; Ἀμφιβάλλω ἂν καὶ σὺ ἢ ἴδια τὰ καταλαβαίνεις ὅσα λέει τὸ Εὐαγγέλιο.

Ἐκεῖνο τὸ καημενούλι προσπαθεῖ νὰ ξεφύγῃ καὶ κάνει πὼς δὲν ἀκούει. Δὲν θέλει νὰ ὑποτιμηθῇ στὴν ἐκτίμησή σου. Δὲ θέλει νὰ ὁμολογήσῃ πὼς δὲν καταλαβαίνει, γιατί φοβᾶται μήπως γι' αὐτὸ εἶναι ὑπεύθυνο. Θὰ χαρακτηρισθῇ τότε κουτό. Δὲν κάνει ἄλλο λοιπὸν παρὰ νὰ φροντίζῃ μὲ κάθε τρόπο νὰ σωθῇ. Σοῦ πέταξε λοιπὸν μιὰ φράση ποὺ ποιὸς ξέρει ποὺ τὴν ἄκουσε, «εἶσαι τοῦ παληοῦ καιροῦ γυναῖκα».

Ἡ μητέρα αὐτὴ ἔφυγε εὐχαριστημένη καὶ ἱκανοποιημένη ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Ἀλλὰ καὶ τὸ σχολεῖο ἱκανοποιήθηκε, γιατί τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ σώσῃ μιὰ ψυχὴ.

Εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἐκκλησιασμός τοῦ παιδιοῦ. Ἡ παρακολούθησις τῆς ἱερῆς τελετῆς καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Εὐαγγελίου ἐνεργοῦν διαισθητικὰ καὶ ὑποβλητικὰ στὴν παιδικὴ ψυχὴ καὶ τὴν ἀναπτύσσουν ἠθικά.

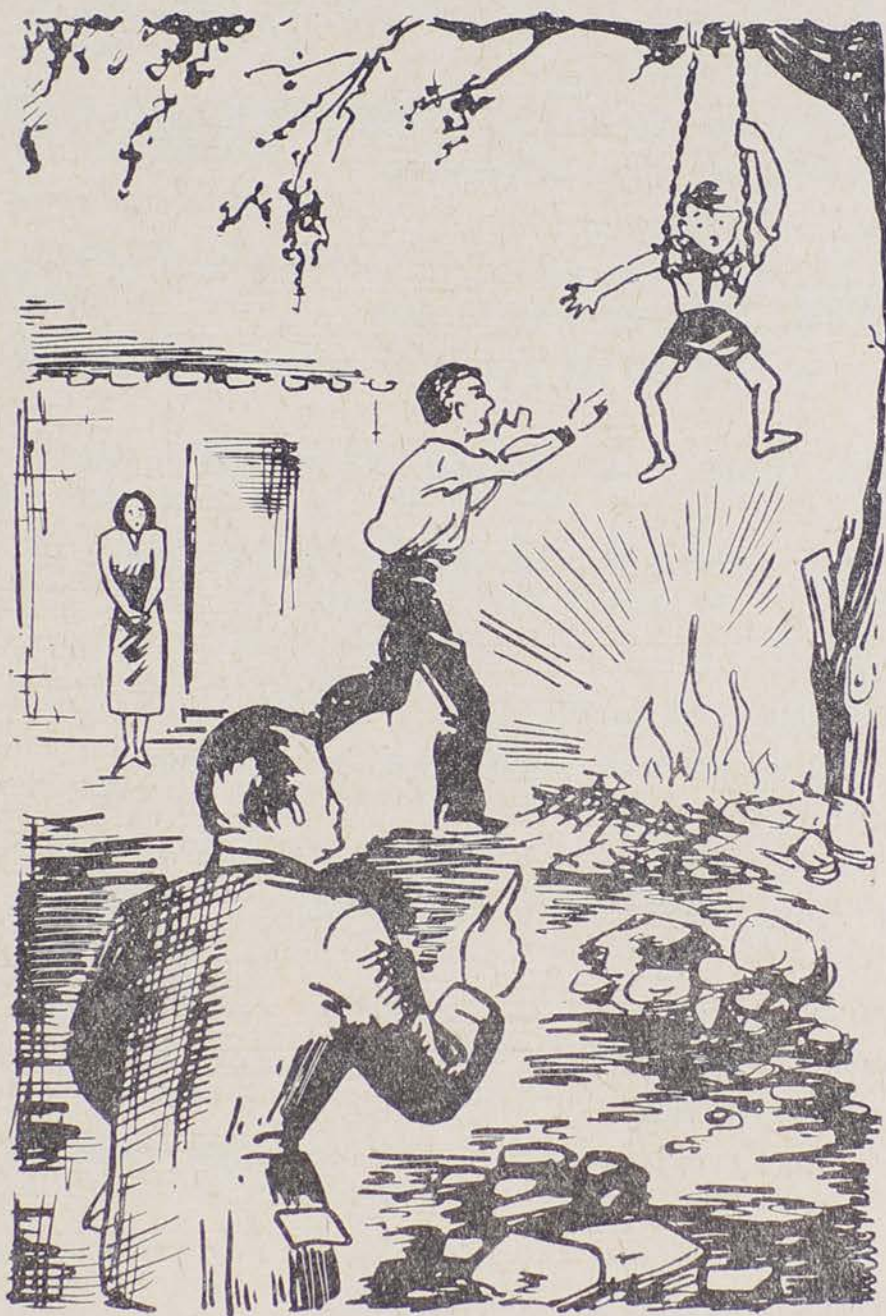
Κανένα ἄλλο πρότυπο καὶ κανένα ἄλλο ἰδανικὸ δὲν μποροῦν ἀσφαλῶς νὰ ἐπιδράσουν καὶ νὰ συγκινήσουν τόσο τὴν παιδικὴ ψυχὴ, ὅσο ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὄλη διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ.

Τὶ ἀκριβῶς ὅμως περιέχουν τὰ Εὐαγγέλια, ὡς πρὸς τὶς μεγάλες καὶ ὑψηλές του ἔννοιες, καὶ ποιά σημασία ἔχει ἡ κάθε θρησκευτικὴ τελετὴ θὰ μάθῃ τὸ παιδί μεγαλώνοντας καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ ἀπὸ τὶς ἐπίκαιρες θρησκευτικὲς τελετές.

4. Προσοχή! Εἶναι μιὰ προσωπικότητα τὸ παιδί

— Ἄκουσέ μου καὶ μένα, γυναῖκα. Ἡ αὐστηρότητα δὲν εἶναι ὠφέλιμη. Φέρνει ἀντίθετα ἀποτελέσματα, ἀπὸ ὅ,τι ἐπιδιώκεις. Μὴ δείχνεσαι τόσο ἄγρια καὶ ὑπερβάλλῃς τὰ πράγματα σὲ σημεῖο, ποὺ νὰ τὰ ἐμφανίζῃς γιὰ ἔγκλημα.

—“Οχι... ΕΣΥ φταίς. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν θὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Ὅλο μὲ τις θεωρίες σου. ΕΣΥ θὰ τὸν ἔχῃς στὸ λαιμό σου. Σήμερα τὸ λίγο, αὔριο τὸ πολύ, θὰ καταντήσῃ ἕνας μεγάλος... Μὴν ἀμφιβάλῃς! Δὲν ἔχει. Εἶμαι ἀνένδοτη. Μονάχη μου θὰ τὸν παραδώσω στὴν Ἀστυνομία νὰ τὸν πομπέψῃ, τὸ μασκαρά. ΕΣΥ μοῦ τὸν

κατάντησες ἔτσι. Μὴ μοῦ τὸν δέρνης σήμερα, μὴν εἶσαι αὐστηρὴ αὔριο, πήρε ἀέρα καὶ δὲ λογαριάζει τίποτε.

Κακομοίρη μου, ἀλοίμονό σου. Μὴν κρύβεσαι πίσω ἀπ' τὸν πατέρα σου. Ἡ σήμερα ἢ αὔριο θὰ σὲ παραδώσω στοὺς χωροφύλακες...

Κι' ὁ μικρὸς διαμαρτυρότανε.

—“Οχι, τὸ βρήκα, ἀλήθεια σὰς λέω, τὸ βρήκα.

—'Εγὼ σὲ πιστεύω, παιδί μου. Θέλω νὰ σὲ πιστέψω. Ἡ μάνα

- ὄμως δὲν σὲ πιστεύει. Θὰ ἤθελα λοιπὸν νὰ μοῦ πῆς ποῦ τὸ βρῆκες.
- Στὸ λαγκάδι.
- Πᾶμε νὰ μοῦ δείξης ; (Πηγαίνουν).
- Νὰ ἐδῶ . . . δείχνει μιὰ ὀλόκληρη περιοχὴ, ποῦ σημαίνει πὼς δὲν τὸ βρῆκε ἐκεῖ. Ἐπιστρέφουν καὶ ὁ μικρὸς ἐξακολουθεῖ ἄλλες δικαιολογίες.
- Πῆγαινα στὴν ἐκκλησία καὶ στὸ δρόμο τὸ βρῆκα.
- Καὶ ποῦ τὸ χάλασες ;
- Στοῦ Νιόνου τὸ μαγαζί. Πῆρα ἓνα μολύβι, ὕστερα πέρασα ἀπὸ τοῦ Πανιελῆ καὶ πῆρα ζαχαρωτά.
- Μόνος σου ἦσουν ;
- Ὅχι μὲ τὸ Ν. καὶ κεῖνος μὲ ρώτησε ποῦ τὸ βρῆκα καὶ τοῦ εἶπα πὼς τὸ εἶχα στὸν κουμπαρά μου.
- Γιατί δὲν ἔλεγες τῆς μαμᾶς πὼς βρῆκες ἓνα πενηντόδραχμο ;
-
- Καλά. Πᾶμε στοῦ Νιόνου νὰ ἰδοῦμε πότε τὸ χάλασες ;
-
- Ἄ ! ἔτσι λοιπὸν δὲν τὸ βρῆκες σήμερα. Πότε τὸ βρῆκες μήπως χθές ;
- Ναί.
- Ποιὰ ὥρα ; θυμᾶσαι ; πρωτὶ ἢ ἀπόγευμα ;
- Τὸ ἀπόγευμα σὰν γύριζα ἀπ' τὸ παιγνίδι.
- Λοιπὸν ;
- Πῆγα στοῦ Νιόνου τὴν ὥρα ποῦ ἀναβε τὸ φῶς.
- Γιατί μοῦ ἔλεγες ψέμματα ὡς τώρα ;
-
- Ἄκουσέ με. Πές μου τὴν ἀλήθεια. Σὲ βεβαιώνω δὲ θὰ τὸ πῶ σὲ κανένα. Μονάχα ἐσὺ κι' ἐγὼ θὰ τὸ ξέρουμε. Μήπως τὸ πήρες ἀπ' τὰ λεφτὰ τῆς μαμᾶς ;
- Ναί. Ἐψαχνα στὸ κουτὶ γιὰ κάτι καὶ μέσα ἦταν πολλὰ. Πῆρα ἓνα.
- Τί νὰ ποῦμε τώρα τῆς μαμᾶς ; Νὰ πάρει ἓνα ἄλλο καὶ βάλει το στὴ θέση του καὶ πές μου, μετανοεῖς ;
- Ναί, (κλαίει μὲ λυγμούς, μὲ δάκρυα ἀληθινὰ πιά, τῆς ψυχικῆς συντριβῆς δάκρυα καὶ ὄχι σὰν τὰ πρῶτα τοῦ φόβου καὶ τῆς ὑποκρισίας).
- Δὲν μοῦ λές ξανάχεις πάρει ἄλλη φορά ; Μήπως κανένα τάληρο, εἰκοσόφραγκο, δεκάρικο ;
- Ὅχι, μονάχα μιὰ δραχμὴ πῆρα μιὰ δυὸ φορές.
- Γιατί ; τὰ χρειαζόσουν ;
- Γιὰ τετράδιο.
- Μὰ καλά, πότε μοῦ ζήτησες καὶ σοῦ ἀρνήθηκα ; Γιατί κατα-

δεχόσουν νά κλέψης μιὰ δραχμὴ καὶ δὲν μοῦ τὴ ζητοῦσες ; Σ' ἀρέσει νᾶσαι κλέφτης ; Βλέπεις πόσο εὐκόλα συνηθάει κανένας ; Σήμερα μιὰ δραχμὴ, αὔριο ἓνα πενηντάρι, τὴν ἄλλη ἓνα χιλιάτικο καὶ πάει λέγοντας. Σιγὰ - σιγὰ θὰ πᾶμε καὶ σὲ ξένο σπίτι, θὰ μᾶς ἰδοῦνε καὶ θὰ πᾶμε ἴσως στὴ φυλακὴ, ὅπως οἱ κακοῦργοι. Θὰ μὲ λένε καὶ μένα ἄτιμο γιὰ χάρη σου. Θὰ μὲ δείχνουν καὶ θὰ λένε «Νά, ὁ πατέρας ποῦ ἀνάθρεψε ἓνα παιδί κλέφτη». Κι' ἐγὼ θὰ πικραίνωμαι καὶ θὰ μαραζώνω. Κι' ἡ μαμά σου ἢ καημένη τὸ ἴδιο. Τὴν εἶδες πόσο στενοχωριέται ; Εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ κλαίῃ στὸ δωμάτιό της. Μετανοεῖς, παιδί μου, γιὰ ὅ,τι ἔκαμες ;

— Ναί, μπαμπά μου, ναί, καὶ κλαίει - κλαίει μὲ λυγμούς. Ὁ πατέρας σωπαίνει κι' αὐτὴ ἢ σιωπὴ εἶναι ἡ ὥρα τοῦ ἔξαγνισμού.

— "Ἀκουμέ με ! Ξέρεις ποῦ τὰ βάνομε τὰ λεφτά ;

— Ναί.

— Αἶ, λοιπόν, στὴν ἴδια θέση θᾶναι πάντα. Οὔτε κᾶν θὰ τὰ μετράω, ὅπως καὶ πρὶν. Μὴ νομίσης ὅτι φοβᾶμαι μήπως ξαναπάρης. Σοῦ ἔχω ἐμπιστοσύνη ὅπως πρῶτα. Ἐνα μικρὸ σφάλμα ἦτανε κι' ἔφυγε. Πρέπει νὰ ξέρης ὅτι ὅσα ἔχομε καὶ ὅ,τι ἔχομε δικά σου εἶναι—γιὰ σένα δουλεύομε κι' ἐγὼ καὶ ἡ μαμά. Κλαῖς ; κλάψε, παιδί μου, γιατί αὐτὰ τὰ δάκρυα τὰ πιστεύω πὼς εἶναι ἱερά.

— Τί ἀπόκαμες μὲ τὸ γιό σου ; Ξέρεις πὼς τοῦ κάνεις πλάτες μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ; Σὲ παίζει στὰ δάχτυλα, καημένε μου. Ποῦ τὰ βρῆκε ; Σοῦ μαρτύρησε ἐπὶ τέλους ; Βέβαια θὰ τᾶχη κλέψει.

Νά, τὰ χάλια του. Αὔριο θὰ γίνῃ διαρρήκτης. Θὰ τὸν ψήσω τὸ μασκαρά' νὰ τὸ ξέρης.

— Σὲ παρακαλῶ, χρυσῆ μου, μὴ φωνάζης. Ἄφησε σὲ μένα τὴν ὑπόθεση καὶ πίστεψέ με κι' ἐγὼ λυποῦμαι κι' ἐνδιαφέρομαι ὅσο καὶ σὺ γιὰ τὸ χαρακτήρα του.

— Μὰ βέβαια αὐτὴ ἢ παθολογικὴ σου ἀγάπη τὸ κατάντησε ἔτσι. Ἔτσι ἀγαποῦν τὰ παιδιὰ ;

— Μὴν τὴν λές παθολογικὴ. Μὴ νομίζης πὼς ἡ ὑπερβολικὴ αὐστηρότητα δημιουργεῖ καὶ σφυρηλατεῖ τὸ χαρακτήρα. "Ὅχι. Πίστεψέ με, πὼς ἓνα κακὸ ποῦ ἐκδηλώνεται, μονάχα μὲ τὴν καλωσύνη καὶ τὸ διαφωτισμὸ μπορεῖς νὰ τὸ ἐξαφανίσῃς. Μὲ τὴν αὐστηρότητα δὲν κάνεις ἄλλο παρὰ νὰ χτίζης ἐπάνω στὸ κακὸ, νὰ δημιουργῆς τὸ αἶσθημα τῆς ἐκδίκησης στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ σου καὶ ὄχι νὰ διορθώνης. Ἦτανε μιὰ ἐπιπολαιότητα ποῦ μοναδικό της στοιχεῖο ἔχει τὴν παιδικὴ ἀφέλεια, ἄσχετα ἂν ἐκδηλώνεται σὰν κακὴ πράξη κι' ἔχει συνέπεια τὴν ψευτιά.

Πρόσεξέ με, σὲ παρακαλῶ. Ἄν γίνῃ ὅ,τι φοβερίζεις θὰ σκο-

τώσης ἐντός του κάθε ἐγωϊσμό, πού ἀναφέρεται στήν προσωπικότητα. Θά δημιουργήσης μιάν ἐπανάσταση στήν ψυχὴ του ἐναντίά σου κι' ἐναντίον ὀλόκληρης τῆς κοινωνίας. Τὸ τί θά γίνῃ τότε σ' ἀφήνω νὰ τὸ συμπεράνης. Τραυματισμένος στήν ἠθική του, ἀδικημένος στὴ συνείδησή του, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ διαφοροποιήσῃ τὸ δίκιο ἀπ' τὸ ἄδικο, θά δημιουργήσῃ ἓνα κατασκευάσμα μίσους μ' ἐκδίκηση, πού κύριος οἶδε πῶς θά ἐκδηλωθῇ, μὲ ποιά μέσα καὶ ποιούς τρόπους.

— Οὐφ! θεωρίες, θεωρίες. Μ' ἐσκότισες. “Ἐνα πράγμα ξέρω, πῶς τὸ κακὸ πρέπει νὰ χτυπιέται ἀλύπητα στήν ἐκδήλωσή του, γιὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ. Συμβιβασμοὶ δὲν ἐπιτρέπονται. “Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ἀδυναμίες τῆς ἀγάπης μας. Πρέπει νᾶσαι δυνατός, νὰ μὴν ἀφήνης νὰ παρασέρνεσαι ἀπ' τὴ στοργή σου. Ἡ μεγάλη σου ἀγάπη σὲ παρασέρνει νᾶσαι ἐλαστικὸς καὶ πρόθυμος νὰ μοῦ ἀραδιάσης παιδαγωγικοὺς φειφάδες.

— Δὲν ἔχεις δίκιο. Δὲν ἄπλωσα καθόλου στήν παιδαγωγική, σοῦ ὀρκίζομαι. Μόνο στὶς ἀναμνήσεις μου καὶ γενικὰ στήν ψυχὴ μου.

Θυμᾶμαι, πού ὅταν ἦμουνα μικρός, ἔκλεψα τῆς μάνας μου ἓν αὐγὸ, γιὰ νὰ πάρω χαλβά. Ἐκείνη θύμωσε, ὅπως καλὴ ὥρα ἐσύ, γιατί φαντάσθηκε πῶς ἐκκολάπτει μιάν ὄχεντρα. “Ἐνας θεῖος μου, πού ἔτυχε κοντά μας, ἔρριξε σχοινὶ στὸ δέντρο, ἀπ' ὅπου μὲ κρέμασε ἐπὶ 10 λεπτὰ ἀνάβοντας φωτιὰ ἀπὸ ἄχυρα στὰ πόδια μου.

“Ἐπρεπε νὰ παρουσιασθῇ ὁ πατέρας καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ τόσο ἔντονα, γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ πληγωμένη μου ἀξιοπρέπεια.

Καὶ θυμοῦμαι ἀκόμα τὶς μαῦρες σκέψεις, πού εἶχα στήν ψυχὴ, ὅταν βρισκόμουν κρεμασμένος. Ἡ καταστροφὴ τοῦ σύμπαντος, ἂν προερχόταν ἀπ' τὸ χέρι μου, θά ἦταν ἀπειρελάχιστο στήν ἐκδίκησή μου. “Ὅλο αὐτὸ τὸ γιγαντωμένο μῖσος μου, θά ἦταν ἀδύνατο νὰ καταλυθῇ μὲ κανένα τρόπο, ἂν ἓνα γλυκόλογο τοῦ πατέρα μου, ἓνα χαΐδι του, μιὰ διαμαρτυρία του, ἓνας ἐναγκαλισμὸς του, δὲν γκρέμιζαν συθέμελα ὄλο αὐτὸ τὸ μαῦρο κατασκευάσμα τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ σκαιοῦ καὶ ἀνόητου θεῖου μου.

Ἡ καλωσύνη ἐκείνη μὲ ἔσωσε κι' ἂν δὲν ἄπλωσα ἄλλη φορὰ τὸ χέρι σὲ κάτι ἀπαγορευμένο, δὲν ἦτανε ὁ φόβος τῆς τιμωρίας ἢ ἡ ἀνάμνηση τῆς κρεμάλας, ἀλλὰ γιατί ὀρθωνόταν μπροστά μου ἡ σεβάσμια καὶ γλυκεῖα μορφή τοῦ πατέρα, τὸ στοργικὸ του χαμόγελο κι' ἡ συγκατάβασή του νὰ παραβλέψῃ ὅ,τι εἶχα κάμει.

Ἄντὶ λοιπὸν νὰ σταθοῦμε αὐστηροὶ κριτὲς καὶ τιμωροὶ στὸ κάθε πράσιμα τοῦ παιδιοῦ, καλλίτερα θᾶναι νὰ τοὺς δώσωμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ κρίνουν τὶς πράξεις τους καὶ πρὸ παντὸς τὰ μέσα νὰ διατηρήσου ἀνέπαφη τὴν προσωπικότητά τους.

5. Ἐξομολόγηση δασκάλου

Τὰ κριτήρια γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μας συνηθέστατα στηρίζονται περισσότερο σ' ὅ,τι συμφέρει στοὺς μεγάλους καὶ ὄχι σ' ὅ,τι συμφέρει στὴν ἡλικία τοῦ παιδιοῦ καὶ σ' ὅ,τι ἐπιβάλλεται γιὰ τὴ διαπαιδαγώγησή του.

Ἡ νοοτροπία αὐτή, ποὺ ἔχει τὶς ρίζες τῆς βαθεῖα στὴν παράδοση, δὲν ἀποτελεῖ πνευματικὴ περιουσία μόνον τοῦ πολλοῦ κοινοῦ, ποὺ στὸ τέλος εἶναι καὶ ἀκατατόπιστο καὶ ἔχει τὴ δικαιολογία τῆς ἄγνοιας, ἀλλὰ —καὶ αὐτὸ εἶναι δυστύχημα— καὶ τῶν περισσότερων ἐκπροσώπων τῆς μόρφωσης καὶ διαπαιδαγώγησης τοῦ παιδιοῦ, τῶν δασκάλων.

Παρά τὴν εἰδικὴ μόρφωση ποὺ παίρνουμε, παρά τὶς ἐπιταγὲς καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς τῆς Παιδαγωγικῆς, στὸ κεφάλαιο τῶν παιδονομικῶν μέτρων, μόλις πάρουμε ὑπεύθυνη θέση μέσα στὸ σχολεῖο γινόμαστε ἐκφραστὲς τοῦ χειρότερου σαδισμού, μὲ τὸ βασανισμὸ τοῦ δυνατοῦ ἀπάνω στὸν ἀδύνατο.

Κι' ἐδῶ ὁ ἀδύνατος δὲν εἶναι τοῦλάχιστο ἓνας ἡλικιωμένος, ἀλλὰ τὸ πιὸ τρυφερὸ βλαστάρι τῆς ἀνθρώπινης γενιᾶς.

Νὰ δώση κανένας ἐξήγηση σ' αὐτό; θᾶναι ἐγχείρημα λυπηρὸ, ἀλλὰ ἐπιβεβλημένο.

Τὴ στιγμὴ ποὺ ἐκφράζεται ὁ δάσκαλος μὲ τὸ μαστίγιο καὶ γενικὰ μὲ τὴν πρόκληση τοῦ σωματικοῦ πόνου, παύει νᾶναι ὁ πνευματικὸς καθοδηγητὴς, ἡ πνευματικὴ μορφή, ποὺ θὰ ἐξωραΐση μὲ τὸ φέρισμό της, μὲ τὸ παράδειγμά της, τὶς ἐπερχόμενες γενεές. Παύει νᾶναι ἡ πνευματικὴ πηγὴ, ἡ ζωοδότρα, ποὺ θὰδροσίση καὶ θὰ ἐκπολιτίση τὴν ἔννοια ἀ ν θ ρ ω π ο ς

Γιατί ὅμως συμβαίνει; Μήπως τὰ πράγματα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐπιβάλλουν ὅπωςδῆποτε τὸ νόμο:

«Ὅπου δὲν ἰσχύει ὁ λόγος . . . ἰσχύει ἡ ράβδος»;

Ἡ ἐξήγηση εἶναι ἴσως πιὸ ἀπλὴ ἀπ' ὅτι φαντάζεται κανένας. Ἄρκει νὰ ρίξωμε μιὰ ματιὰ ὁ καθένας στὸν ἑαυτὸ του.

Ὅλοι κόπτονται γιὰ τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἐλευθερία, τὴν ἀλήθεια, τὴν φιλαλληλία κλπ., τὶς ἀκατάλυτες—ὅπως τὶς λέμε—ἀρχὲς τοῦ πολιτισμοῦ, τὰ ἀξιώματα πάνω στὰ ὁποῖα στηρίζεται τὸ κοινωνικὸ οἰκοδόμημα.

Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ τὸ γενικὸ εἶναι ἀπλῶς θεωρητικὸ, ἐπιφανειακὸ. Δὲν ἔχει βάθος, οὔτε κἂν νόημα καθ' ἑκάστα, παρά εἶναι λόγια ὠραῖα γιὰ νὰ κάνωμε ἐπίδειξη ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν, ἐπίδειξη μοντερνισμοῦ, πῶς δὲν ἀνήκουμε τάχα στὸ Μεσαίωνα. Μόλις ὁ καθένας μας πάρη μιὰ ὑπεύθυνη θέση, ἀπ' τὴν ὁποῖα μπορεῖ

καὶ ἐπιβάλλεται νὰ δείξη ἔμπρακτα τὶς πολιτισμένες ἀρχές του, παρουσιάζει τὴν κοινότυπη ἔκφρασή του. ἀκριβῶς ἀντίθετη ἀπ' τὶς ἀρχές ποὺ διακήρυσσε χτές, ὅταν ἦτανε ἄσημος καὶ ἀποτελοῦσε πλῆθος.

Σὰν πειραματόζωο ὁ ἴδιος φώναζε ὡς τὸν οὐρανὸ γιὰ τὴν ἀξία αὐτῶν τῶν ἰδανικῶν. Σὰν πειραματιστὴς γίνεται χειρότερος ἀπὸ κείνους ποὺ κατηγοροῦσε. Γιατί; Διότι ἀσφαλῶς τὸν κυβερνάει περισσότερο τὸ ὑποσυνείδητό του, ὅπου βρίσκονται συσσωρευμένες ὅλες οἱ σκληρὲς ἐντυπώσεις τοῦ πειραματόζωου.

Οἱ Μεγάλες Ἀρχές, ποὺ πρὶν στέκονταν στὸ πεδίο τῆς συνείδησης σὰν αἰτήματα γιὰ ἄμεση λύση, ἔπεσαν τώρα στὴ σκιά, ἂν ὄχι στὸ σκοτάδι, ποὺ σκεπάζει κατὰ τὴν περίστασι τὴ συνείδηση.

Ἔτσι πέφτουμε σ' ἓνα φαῦλο κύκλο, σὲ μιὰ ρόδα μαγγανοπήγαδου, ποὺ ἀντλεῖ ἀπ' τὸ πηγάδι τῆς ζωῆς τὶς πιὸ χειρότερες καταβολές μας.

Ὁ βασανιστὴς εἶναι τόσο σκληρότερος, ὅσο πιὸ πολὺ βασανίσθηκε ἀπ' τὴ μικρὴ του ἡλικία καὶ τόσο πιὸ εὐαίσθητος καὶ ἀγαθός, ὅσο πιὸ ξάστερος καὶ φωτισμένος ἦτανε ὁ οὐρανὸς τῆς παιδικῆς του ζωῆς.

Δέρνομε λοιπὸν καὶ βασανίζομε γιατί οἱ προκάτοχοί μας ἔκαναν τὸ ἴδιο γιὰ μᾶς. Ὁ σαδισμὸς μας εἶναι κατάλοιπο ἀπ' τὴ σκληρὴ μεταχείρησή μας στὴν παιδικὴ μας ἡλικία.

Αὐτὸ γίνεται ὀλοφάνερο ἅμα ἀνατρέξωμε στὶς πηγαῖες, τὶς αὐθόρμητες ἐκδηλώσεις τῆς λαϊκῆς μάζας.

«Σοῦ τὸ φέρνω, δάσκαλέ μου, καὶ νὰ μὴ τὸ λυπηθῆς. Δεῖρε το, σκότωσέ το. Ἡ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος ἢ δὲν τὸ θέλω ζωντανό».

Αὐτὴ εἶναι ἡ συνισταμένη τοῦ σαδισμοῦ τῆς λαϊκῆς γνώσης. Νὰ γίνῃ ἄνθρωπος μὲ τὸ ξύλο, μὲ τὴ βία, μὲ τὸ βασανισμό. Ἄρα ὁ δάσκαλος πρέπει νὰναι σκληρὸς καὶ ἀδυσώπητος.

Ἄν αὐτὰ τὰ στοιχεῖα δὲν κοσμοῦνε τὴ δασκαλικὴ ψυχὴ του, εἶναι νερόβραστος καὶ ἀκατάλληλος γιὰ τὸ ἔργο του.

Αὐτὴ ἡ ὀμαδικὴ ψύχωση παρασέρνει καὶ τὸ δάσκαλο κι' ἀφήνει στὰ συρτάρια του τὴν παιδαγωγικὴ του κατάρτιση κι' ἀρπάζει τὸ βούρδουλα. Ἄντὶ νὰ σταθῇ καταλυτὴς τῆς βίας καὶ νὰ ὀρθώσῃ παλληκαρίσια τὸ ἀνάστημά του στὸ διάχυτο αἶτημα, σκύβει μοιραῖα τὴ δασκαλικὴ του ὄντοτητα στὰ καθιερωμένα.

Ἄς ἰδοῦμε ὅμως τί σκέπτονται οἱ τρόφιμοί μας, οἱ ἀθῶες αὐτὲς ὑπάρξεις, ποὺ γίνονται τὰ ὑποκείμενα τοῦ σαδισμοῦ μας, οἱ μέλλοντες βασανιστὲς τῶν παιδιῶν τους.

Αὐτὴ τὴν ἀναγκαῖα διαπίστωση τὴν ἔκαμα κάπως ἀργά. Εἶχα γίνῃ, μὲ τὴ σειρά μου κι' ἐγώ, βασανιστὴς. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ μαύρῃ ἐποχὴ τῆς ζωῆς μου. Καὶ τὸ πιὸ τραγικὸ γιὰ μένα εἶναι

πού αὐτήν τὴν ἐποχὴ, γιὰ τὴν ὁποία ντρέπομαι, τὴν θεωροῦνε, ἐκεῖ πού ἔδρασα, σὰν χρυσοῦ ἐποχὴ!

“Ἐνας μικρούλης λοιπὸν μὲ ζωηρὰ καὶ σπιθόβολα μάτια μου ἔγραψε στὴν ἐξομολόγησή του :

«“Ὅταν μὲ δέρνουν πονάω φριχτὰ καὶ λέω μὲ τὸ νοῦ μου· ἂν ἤμουν πιὸ δυνατὸς θὰ σ’ ἔπιανα στὸ ξύλο χλωρὸ καὶ θὰ σ’ ἄφηνα ξερό. Θὰ σ’ ἔκανα νὰ φτύσης αἷμα. “Ὑστερα ὅμως ἅμα μοῦ περνᾷ ὁ πόνος λέω : Μὰ ἐγὼ δὲν ἔφταιξα σὲ τίποτε. “Ἄδικα τίς ἔφαγα. Κάποτε ὅμως θὰ μεγαλώσω κι’ ἐγώ. . .».

Μέσα σ’ αὐτὰ τ’ ἀπλᾶ λόγια κρύβεται ὅλο τὸ δράμα τῆς ἀγανακτισμένης ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ μυστικὸ τῆς τέτοιας ἀγωγῆς μας. Σὰν καρπὸς προβάλλει ἡ ἐκδίκηση, πού εἶναι τρισχειρότερη σὲ πόνον, ἀπὸ τὸ δικό του. «Θὰ σ’ ἔκανα νὰ φτύσης αἷμα». “Ὑστερα ἅμα καλμάρη ὁ σωματικὸς πόνος, πού φλογίζει τὴ σκέψη καὶ μεθάει τὸ λογισμὸ καὶ ποτίζει τὸ κάθε κύτταρο πικρία καὶ ὀδύνη, ἔρχεται ἡ θεωρητικὴ πιά μορφή, πού κατασταλάζει στὸ συμπέρασμα, πού δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπ’ τὸ δογματισμό : «μ’ ἀδικοῦν σήμερα πού εἶμαι ἀδύνατος, σὰν μεγαλώσω θ’ ἀδικήσω κι’ ἐγὼ χειρότερα, γιὰ τὴν θᾶμαι πιά δυνατός».

“Ἐνας ἄλλος λέει :

«“Ὅταν μὲ δέρνουν πονάω, ἀλλὰ δὲν θυμώνω, γιὰ τὴν μὲ δέρνουν γιὰ τὸ καλό μου. Ἡ μάνα μου λέει πὼς ὅποιος μᾶς κάνει νὰ κλαῖμε, αὐτὸς μᾶς ἀγαπάει».

Αὐτὸς πιά, ἂν εἶναι εἰλικρινῆς, εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς ρουτίνας. Κλίνει εὐλαβικὰ τὰ γόνατα στὴ βία. Εἶναι ὁ μοιραῖος καὶ ἄβουλος τύπος, ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τῆς δουλικότητος, πού δὲν θ’ ἀργήσῃ μὲ τὴν ὥρα του νὰ βάλῃ σὰν σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὸ ἐκκλησιαστικὸ ρητό : «ὄν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει», ἢ τὸ «σφάξε με, ἀγά μου, ν’ ἀγιάσω».

Αὐτὸς εἶναι χειρότερος ἀπ’ τὸν πρῶτο, γιὰ τὴν δὲν παίρνει κἂν εἶδηση τῆς ἀδικίας καὶ καθιερώνει ἀξιώματα, πού δικαιολογοῦνε τὸ βασανιστὴ τοῦ Μεσαίωνα, ὅταν ἔστελνε στὴ φωτιὰ τὸν ἄπιστο γιὰ νὰ τὸν σώσῃ.

“Ἄς πάρωμε ἕναν τρίτο.

«Ξύλο ἔφαγα πολλές φορές στὸ σκολεῖο, στὸ σπίτι, στὸ δρόμο. “Ὅταν μὲ δέρνουν δὲν πονάω πολὺ. Κλαίω ὅμως ὅσο πιὸ δυνατὰ μπορῶ, γιὰ τὴν ἔτσι μ’ ἀφήνουν καὶ δὲν μὲ δέρνουν πιά».

Αὐτὸς δὲν κριτικάρει τὸ συναισθηματισμὸ του, γιὰ τὴν ἢ συχνὴ χρῆση τὸν διέφθειρε, τὸν ἔκαμε ἀναίσθητο ὡς ἕνα σημεῖο. “Ἐπαθε ἀπὸ Μιθριδατισμὸ, ἀλλ’ ἔμαθε τὸν τρόπο νὰ σταματᾷ τὸ βανδαλισμὸ. Νὰ ὁ ὑποκριτῆς, τὸ σκουλίκι πού παίρνει τὸ χρῶμα τοῦ φύλλου πού τρώει. “Ὅταν θὰ πάρῃ μιὰ μέρα ὑπεύθυνη θέση τί ἄραγε

θά γίνη; Θά εἶναι δυνατόν νά διακρίνη πότε ἀδικεῖ καί πότε ὄχι ἢ θά θεωρῇ ὅτι ἡ ζωή του εἶναι ἕνας μακρινός δρόμος γεμάτος λίγους ἀφέντες καί πολλούς δούλους. Καί ὅτι ἐκτός ἀπ' αὐτόν τὸ δρόμο ὑπάρχουν καί πολλὰ μονοπάτια ἀθέμιτα, ἀλλ' ἐπιτρεπτά;

«Ἐμένα ὅταν μὲ δέρνουν δέν κλαίω, ἀλλὰ ρωτάω τὸν ἑαυτό μου γιατί μὲ δέρνουν ἐνῶ ποτὲ δέν φταίω», λέει ἄλλος.

Κι' ἀλήθεια δέν φταίει ποτέ. Δέν φταίει γιατί ὅ,τι ἔκαμε ἦταν ἐπιταγὴ μιᾶς βιολογικῆς ἀνάγκης. Παραβαίνει βέβαια τὶς ἀπαγορεύσεις μας, πού ἔχουν τεθῆ περισσότερο γιὰ μᾶς καί ἐξασφαλίζουν τὴν ἡσυχία μας, παρὰ γι' αὐτόν. Οἱ ἀπαγορεύσεις αὐτὲς δέν ἔλαβαν καθόλου ὑπ' ὄψει τοὺς ὅ,τι ἀποτελεῖ ἀνησυχία, θόρυβο, ἀταξία, ἀναρχία γιὰ μᾶς τοὺς μεγάλους, γιὰ τὸ παιδί εἶναι ἔκφραση τῶν παρορμήσεων του γιὰ κάποιον σκοπό.

Κι' ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ ἔγκλημά του (;) εἶναι συνέπεια παρορμήσεων, βιολογικῶν ἀναγκῶν, δέν μπορεῖ νά βρῆ τὸ λόγο τῆς τιμωρίας, δικαίωση τοῦ βασανιστοῦ του.

Νά καί ἡ δρῦς πού δέν σκύβει στὴ θύελλα, παρὰ πέφτει μονάχα μὲ τ' ἀστροπελέκι :

«Ποτὲ δέν μ' ἔχουν δεῖρει. Μιὰ φορά μονάχα, πού ἤμουνα στὴ Β' τάξη, ἡ δασκάλα μου μοῦ ἔδωσε ἕνα μπάτσο. Τῶσκασα ἀπ' τὸ σκολεῖο κι' ἔκαμα 15 μέρες νά ξαναπατήσω».

Τὶ εἶναι αὐτός; Ἐπαναστάτης ἢ ὁ μυγιάγγιχτος ἐκπρόσωπος τῆς ἀξιοπρέπειας; «Ποτὲ δέν μ' ἔχουν δεῖρει» οὔτε στὸ σπίτι, οὔτε στὸ δρόμο, οὔτε στὸ σχολεῖο, γιατί ξέρει νά ἐπιβάλη τὸ σεβασμὸ γιὰ τὴν ἀνέγγιχτη προσωπικότητά του. Μιὰ φορά, πού δοκίμασαν νά τὸν κουρελιάσουν, ἔστω καί μ' ἕνα χἀϊδεμα κάπως ζωηρότερο, τῶσκασε ἀπ' τὸ σχολεῖο καί δέν γύρισε παρὰ σὰν πῆρε τὴ διαβεβαίωση τοῦ σεβασμοῦ τῆς σωματικῆς του ἀκεραιότητος καί τῆς ἠθικῆς του ὑπόστασης.

Ξέρει τὰ ὅρια ἀνάμεσα στὰ δικαιώματα καί τὰ καθήκοντά του στὴ ζωὴ καί μὲ κανένα τρόπο δέν δέχεται τὴ διαταραχὴ αὐτῶν τῶν σχέσεων. Ἄν συμβῆ νά πέση στὴ μυλόπετρα τοῦ σαδισμοῦ σὰν ὑποκείμενο, δέν εἶναι παράξενο νά γίνη ὁ ἄμεσος ἐκδικητὴς ἢ νά ἐπιδιώξη τὸ κάθε μέσο αὐτοκαταστροφῆς. Μὰ ἢ καταστρέψει ἢ καταστραφῆ δέν θά πάψη νᾶναι τὸ θῦμα μὲ θύτες ἐμᾶς τοὺς ἀνύποπτους διαχειριστὲς τῆς δοσμῆνης προσωπικότητάς του.

Θά μπορούσε κανένας νά κατατάξῃ τὴν ποικιλία αὐτῶν τῶν ἐξομολογήσεων τῶν μικρῶν μας θυμάτων σὲ μιὰ κλίμακα μὲ ἄπειρα τόσα σκαλοπάτια, γιατί τὸ καθένα ἔχει τὴν ἰδιοσυστασία του. τὴν ἰδιομορφία του, δέν ὑποτάσσεται σὲ γενικοὺς κανόνες.

Δέν εἶναι βέβαια ὁδοστρωτήρας ὁ διαχειριστὴς τῆς παιδικῆς

ήλικίας, ὁ Παιδαγωγός. Οὔτε φούρνος πού βγάνει ἀκριβῶς παρόμοια καρβέλια.

Μέσα ὅμως στίς λίγες αὐτές διαφωτιστικές γραμμές τῶν ἐξομολογήσεων τῶν παιδιῶν βρίσκει κανεῖς τοὺς ἀντιπροσωπευτικώτερους τύπους καὶ δὲν μπορεῖ, δὲν ἐπιτρέπεται παρὰ νὰ σταθοῦμε ὅπως ὁ Πέτρος στὴ φευγάλα του ἀπ' τὴ Ρώμη, ὅταν ἀντίκρουσε τὸ Σωτήρα, στὸ περίφημο ἔργο «Quo vandis domino».

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ σταθοῦμε ἔκπληκτοι ἀπ' τὴν ποιότητα τῆς προσφορᾶς μας, μιᾶς προσφορᾶς πού θὰ ἐπηρεάσῃ ὄχι μιὰ γενεά, ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸ μέλλον τῆς φυλῆς. Πρέπει νὰ ξεφύγῃ τὸ μέλλον ἀπ' τὸ φαῦλο κύκλο, πού μᾶς ροκανίζει τὰ οὐσιώδη τῆς ζωῆς, ὅπως κουφώνει τὸ σκουλίκι τὸ σπόρο τοῦ σιταριοῦ κι' ἀφήνει τὸ φλοιό, τὰ ἐπουσιώδη.

Καὶ τὰ ἐπουσιώδη ἐδῶ εἶναι τὰ μεγάλα λόγια, πού δὲν βρίσκουν τὴ δικαίωσή τους στὴν πραγματικότητα.

Ἄν εἶναι ἐγκληματικὴ ἢ προσφορὰ μας, ὅταν ἀπευθυνώμαστε στὸ σωματικὸ πόνο, εἶναι πιὸ ἐγκληματικὴ ὅταν ἀπευθύνεται στίς ψυχικὲς του ἐκδηλώσεις. Ὄταν δηλ. δὲν προκαλοῦμε τὸ σωματικὸ πόνο, ἀλλὰ τὴν ψυχικὴ ἐξουθένωση μὲ κυρώσεις καὶ ἐπιταγὲς ταπεινωτικὲς.

Χρειάζεται παράδειγμα; Ἄς σταθοῦμε ἐρευνητικὰ στὴν κάθε περίπτωση, πού μᾶς παρουσιάζεται κάθε μέρα στὴ σχολικὴ ζωὴ. Θὰ πλουτίσωμε τότε τὴν ἐμπειρία μας ἀπὸ πλῆθος τέτοιων παραδειγμάτων.

Τὸ πιὸ σπαιδαῖο εἶναι ἡ ἀγαθὴ μας προαίρεση καὶ ἡ ψυχικὴ μας εὐφορία ὅτι παιδαγωγοῦμε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο.

Μπῆκα κάποτε σὰν ἐπισκέπτης στὸ γραφεῖο ἐνὸς σχολείου. Ἦτανε ἓνα φλογερὸ ἀπόγευμα Ἰουνίου ἐν ὄψει τῶν διακοπῶν. Τὰ παιδιά στὴν αὐλὴ θορυβοῦσαν παίζοντας. Ἡ στενότητα τοῦ χώρου τᾶκανε νὰ συγκρούωνται.

Οἱ δασκάλοι δὲν εἶχανε φτάσει ἀκόμα καὶ ἡ ὑπηρετρία ἦτανε ὁ ἀναπληρωτὴς Δικαστὴς τῶν παιδικῶν παραπόνων καὶ παραπτωμάτων.

Κάθησα στὸ γραφεῖο ἀνασαίνοντας βαρεῖα ἀπ' τὴ ζέστη, ὅπως οἱ κόττες στὸν ἴσκιο ἀπ' τὴν ἀντηλιά. Δὲν θυμᾶμαι ποιὲς σκέψεις κλειδώνιζαν τὸ νερουλιασμένο ἀπ' τὴν ζέστη μυαλό μου. Ἴσως παρακολουθοῦσα τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, τὰ παιδιά, στὴν πρωτόγονη ἐκφρασὴ τους, χωρὶς συμπεράσματα, χωρὶς κριτικὴ διάθεση.

Πολλὲς φορὲς ἡ ψυχὴ μας σὲ ἄτονες καταστάσεις παίρνει ξεθωριασμένες φωτογραφίες καὶ τίς ἀπωθεῖ στὸ ὑποσυνείδητο ξεφτυ-

σμένες, ἄχρωμες, χωρίς συναισθηματισμό, χωρίς ὑποκειμενική ἀντίληψη. Εἶναι οἱ κλέφτες, πού ζητᾶνε ἄσυλό στο ἱερό μας σέ στιγμές πού λείπει ὁ φύλακας, ἡ προσοχή. Κι' αὐτοὶ οἱ κλέφτες θὰ τολμήσουν πολλές φορές νὰ παρουσιασθοῦνε στὴν ἐμπειρία μας γιὰ νὰ μᾶς κάμουνε καταγέλαστους.

Καὶ ἦρθε σὰν ἀντίδραση τὸ ἐπεισόδιο, πού γέμισε τὴν ψυχὴ μου μὲ τίς πιὸ ἀπαισιόδοξες σκέψεις.

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μὲ βασάνισαν πολλές φορές, γιατί βγαλμένες στὴν ἐνέργεια ἀνάσταν μὲ τὸ συνειρμό τους ἕνα πλῆθος ἄλλων ἐντυπώσεων ὀδυνηρῶν ἀπ' τὴ δασκαλικὴ διαχείριση, εἴτε δική μου εἴτε ξένη.

Σὰς παρουσιάζω τὴ σκηνὴ ὅπως τὴν ρούφηξε τὸ ἐνδιαφέρον μου.

Μέσα στο κενὸ πού ζοῦσαν οἱ στιγμές μου παρουσιάσθηκε ἡ μητέρα. "Ἀχρωμη, μὲ μαυρογάλαζα χεῖλη κι' ἕνα χτένισμα ταλανισμένης νοικοκυρᾶς.

"Ἐνα φόρεμα κατακάθαρο, σὰ σωλήνας ἀπ' τὸ λαιμὸ ὡς τὰ στραγάλια ἀπὸ ριγὲ ἀλατζά, μὲ μιὰ ὁμοιόχρωμη ζώνη στὴ μέση, ὅπως τὸ στεφάνι τοῦ βαρελιοῦ, μαρτυροῦσε πῶς τὸ δούλεψαν τὰ ἴδια ἄτεχνα καὶ ταπεινὰ χέρια της.

Κάθησε ἀπέναντί μου μὲ τόση συλλοή, πού εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου: «Νὰ ἕνα βουνὸ συννεφιασμένο πού κρατᾶει τὴν καταιγίδα».

Δὲν ξέρω γιατί ἀπόμεινα σιωπηλός. Καμμιά φορὰ ὁ ἀνθρώπινος πόνος κρύβει μέσα του τόσο μεγαλεῖο, ὥστε μᾶς καθηλώνει μπροστά του βωβούς καὶ ἀκίνητους.

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἔγνεψε ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ ἦρθε ὁ γυιὸς της, ἕνας μαθητάκος τῆς Δ' τάξης.

"Ἦταν ἕνα παιδάκι μὲ ρουφηγμένα μάγουλα. Δὲν διάκρινες ἂν ἦτανε ἀπὸ κρέας ἢ κερί.

— Παίζεις; τὸ ρώτησε μὲ στοργή, πού χλόησε στὴ ματιὰ της.

— "Ὅχι, δὲν παίζω. Περιμένω.

— Καλά. Πήγαινε ἐκεῖ στὸν ἴσκιο καὶ περίμενε.

— Εἶναι γυιὸς σας; τὴ ρωτῶ.

— Ναί, τὸ τρίτο παιδί μου. Τ' ἄλλα εἶναι μεγαλύτερα. "Ἐν' ἀγόρι κι' ἕνα κορίτσι. Τ' ἀγόρι δουλεύει στο ἐργοστάσιο. Τὸ κορίτσι τ' ἀφήνω στο σπίτι.

— Αἶ, βέβαια, εἶπα, πρέπει κάποιος νὰ μένη στο σπίτι, ἀφοῦ φεύγει ἡ μάνα γιὰ δουλειά.

— Μακάρι νὰ δούλευα, Χριστιανέ μου, ἀλλὰ πού εὐκαιρῶ γιὰ τέτοιες πολυτέλειες. Κάνω τὴ νοσοκόμα στὸν ἄντρα μου, πού εἶναι φυματικός. Τὸν ἔχω σ' ἄλλο σπίτι, μακριὰ ἀπ' τὰ παιδιά. Πότε

σ' αὐτὸν πότε στὰ παιδιά. Τί νὰ κάμω ; Σὲ μερικοὺς ἢ δυστυχία ἔρχεται μὲ τὸ τσουβάλι.

— Αἴ ! κανετε ὑπομονή, κυρία μου, ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος, εἶπα γιατί δὲν ἤξερα τί νὰ πῶ.

— Τί ὑπομονή νὰ κάμη κανένας ; Μὰ ἄς κάνωμε κι' ἄλλοιῶς, πρόσθεσε μὲ συγκρατημένη ἀγανάκτηση.

Θέλησα ν' ἀποδιώξω τὴν ὀμιλία ἀπὸ τὴ θλιβερὴ διαδικασία, πού πήρε καὶ ρώτησα γιὰ τὸ παιδί της, νὰ τῆς γλυκάνω τίς ἐλπίδες. Τὰ παιδιά εἶναι ἡ ἀπαντοχή, τὸ δοχεῖο πού κρύβομε ὅλοι μας τίς γλυκύτερες ἐλπίδες μας. "Αἷμα κουραζώμαστε ἀνοίγουμε τὸ δοχεῖο, παίρνουμε τὸ ἄρωμά του, πού εἶναι στοργὴ καὶ θυσία καὶ προχωροῦμε μὲ ἀνανεωμένες δυνάμεις.

Ἄλλὰ ἡ ζωὴ γιὰ κείνη ἦταν ἓνας σκαντζόχοιρας μὲ τ' ἀγκάθια του. Δὲν εἶχε καμμιά θέση νὰ σταθῆ. Παντοῦ αἰχμηρὰ καὶ φαρμακερὰ ἀγκάθια.

— Μοῦ τὸ σκότωσαν στὸ ξύλο, κύριέ μου, μοῦ τῶδιωξαν ἀπ' τὸ σχολεῖο καὶ μοῦ παρήγγειλαν νάρθῶ. Σάμπως νὰ μὴν εἶχα ἄλλες φροντίδες κι' ἄλλα φαρμάκια.

— Ποιὸς τῶδειρε ;

— Ποιὸς ἄλλος ; ἡ δασκάλα. Τῶπιασε μ' ἓνα χάρακα καὶ τῶκαμε τ' ἀλατιοῦ. Δὲν σκέφτηκε ἂν εἶναι νηστικό, ἄρρωστο, ἂν ἔχη ψυχούλα μέσα του. "Ἐνας θεὸς μὲ ξέρει πῶς τ' ἀνασταίνω.

— Μὴν τὰ πιστεύεις, κυρία μου, τὰ παιδιά. Καμμιά φορὰ λένε ὑπερβολές. Κανένας δάσκαλος δὲν δέρνει ἀσυναίσθητα. Ἴσως νὰ τοῦ ἔδωκε μιὰ - δυὸ κᾶπως δυνατώτερα, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ σκοτωμό, ὅπως πιστεύετε.

Ἄμέσως καλμάρισε, ὑποχώρησε. Ποιὸς ξέρει γιὰ ποιὸν μὲ πέρασε, ἀφοῦ δὲν ἤμουν δάσκαλος τοῦ σχολείου καὶ καθόμουν μὲ τόση ἄνεση στὸ γραφεῖο. Μαλάκωσε καὶ μὲ τὴ δουλικότητα τοῦ πτωχοῦ καὶ τοῦ ἀπόκληρου, δαμασμένη ἀπ' τὴ δυστυχία, συνεφώνησε μαζί μου, ἂν καὶ δὲν τὸ πίστευε. Ἐρριξε μάλιστα ὅλες τίς εὐθύνες στὸ παιδί τὸ ἄμυαλο, τὸ ἄτακτο, πού δὲν ἔχει συναίσθηση τῆς δυστυχίας του.

— Κι' ἄλλο δὲν τοῦ λέω, παρὰ πρόσεχε... πρόσεχε... πρόσεχε. Δὲν εἶμαι δὰ ἀπ' τίς μητέρες ἐγώ, πού δικαιολογοῦνε τὰ παιδιά τους.

Μέσ' στὴν ὥρα ἦρθε καὶ ὁ κ. διευθυντής. Κάθησε στὴ θέση του καὶ πιάσαμε ψιλὴ κουβέντα ἀγνοώντας τὴν ἐπισκέπτρια. "Α ! ὁ κ. Διευθυντής ! τί τουπέ, τί μεγαλεῖο, τί φόρτος σοφίας καὶ παιδαγωγικοῦ κύρους.

Πῶς νὰ τολμήσω νὰ τοῦ ὑποδείξω τὴν παρουσία τῆς δυστυχίας ἔστῳ καὶ μ' ἓνα ὑπαινιγμό. Ἦτανε σὰν νᾶλεγα σὲ μιὰ νοικορὰ τί βράζει στὸ τσουκάλι της.

Εὐτυχῶς τὸ ψιλὸ γαζί... ποῦ μοῦ ἄρχισε, τὸ διέκοψε ἡ νεαρὴ δασκάλα. Αὐτὴ μάλιστα ἔτσι ἀπὸ περιέργεια, ρώτησε τὴν ξένη τί ἤθελε.

— Μά, μὲ καλέσατε. Εἶμαι ἡ μητέρα τοῦ... , ποῦ διώξατε. Τότε ἐνδιαφέρθηκε ἡ Α.Ε. ὁ κ. διευθυντής.

— Ὁ γιός σας, κυρία μου, διέπραξε ἓνα ἔγκλημα. Ὅταν σχόλασε ἔκανε καρτέρι τῆς δασκάλας του καὶ τῆς ἐπετέθηκε μὲ πέτρες. Αὐτὰ δὲν εἶναι σωστὰ πράγματα. Ἀλλοίμονο ἂν λείψη ὁ σεβασμὸς τοῦ παιδιοῦ. Τότε ἀχαλίνωτο, σὰν πουλάρι στὸν κάμπο, θὰ τὰ κάμη ὅλα ξέφραγ' ἀμπέλια. Δὲν εἶναι κατάσταση αὐτὴ. Τὸν μασκαρά! Γι' αὐτὸ τὸν ἔδιωξα καὶ σὲ κάλεσα. Τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ συνεργάζεται μὲ τὴν οἰκογένεια γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ παιδιοῦ.

Καὶ ἡ μηχανὴ δούλευε, δούλευε, δούλευε.

— Τὸ παιδί μου, ὠλόλυζε ἡ φτωχούλα, ἔκαμε τέτοιο ἔγκλημα; ἀδύνατον κ. Διευθυντά. Ἄλλοι θὰ τὸ παράσυραν. Μπορεῖ νᾶμαι φτωχιά, ἀπελπισμένη, μὲ ἄντρα φυματικό, χωρὶς προστασία, χωρὶς ψωμί, ἀλλὰ τὰ παιδιά μου τὰ ὀρίζω.

Ἦρθε ὁ μικρὸς ἔγκληματίας καὶ μὲ δάκρυα στὰ κερένια του μάγουλα διηγήθηκε πῶς δὲν ἦτανε αὐτὸς ὁ δράστης. Αὐτὸς τυχαῖα περνοῦσε τὴ στιγμὴ ποῦ ἔγινε ἡ ἐπίθεση.

— Ναί, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, τὸ ἔξακρίβωσα ἀπ' τὶς ἀνακρίσεις, πρόσθεσε σοβαρὰ ὁ κ. διευθυντής. Εἶσαι καλὸ παιδί ἐσύ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονᾶτε τὸ σεβασμὸ σας στοὺς δασκάλους σας. Γι' αὐτὸ κάλεσα τὴ μητέρα σου.

— Τί πράγματα μαθαίνω, γιέ μου; Πωπῶ ἡ δύστυχη! φίδι ἀνασταίνω; Τί σοῦ λέω κάθε μέρα; Γιατί τῶκανες αὐτό; Δὲν λυπᾶσαι τὴ μάνα σου, τὸν πατέρα σου, ποῦ εἶναι φυματικός;

Αὐτὴ ἡ τελευταία φράση, σὰν ἐπωδὸς πένθιμη καὶ ὀδυνηρὴ, σφράγιζε τὴν κάθε τῆς φράση. Καὶ γιὰ νὰ δώση τὸν τόνο τῆς δυστυχίας πιδὸ ζωγραφιστό, καυτερὰ δάκρυα αὐλάκωσαν τὸ τυραγνισμένο τῆς πρόσωπο.

— Μά, μὴν κλαῖτε πιά, Κυρία μου, ἐπενέβη ἡ νεαρὴ δασκάλα. Ἄρκοῦνε τὰ χάλια σας μὲ τὴν ἀρρώστεια. Μὴ προσθέτετε κι' ἄλλα, Ἄλλωστε τὸ παιδί σας εἶναι τόσο ὑπάκουο, τόσο καλὸ καὶ δὲν ἔφταιξε καθόλου σᾶς βεβαιώνω.

Τὰ ἴδια ἐπανέλαβε καὶ ὁ κ. διευθυντής καὶ διαπιστώθηκε μὲ τὸν πιδὸ κατηγορηματικὸ τρόπο, ὅτι ὁ δυστυχὴς κατηγορούμενος καθόλου—μὰ καθόλου—δὲν εἶχε εὐθύνη.

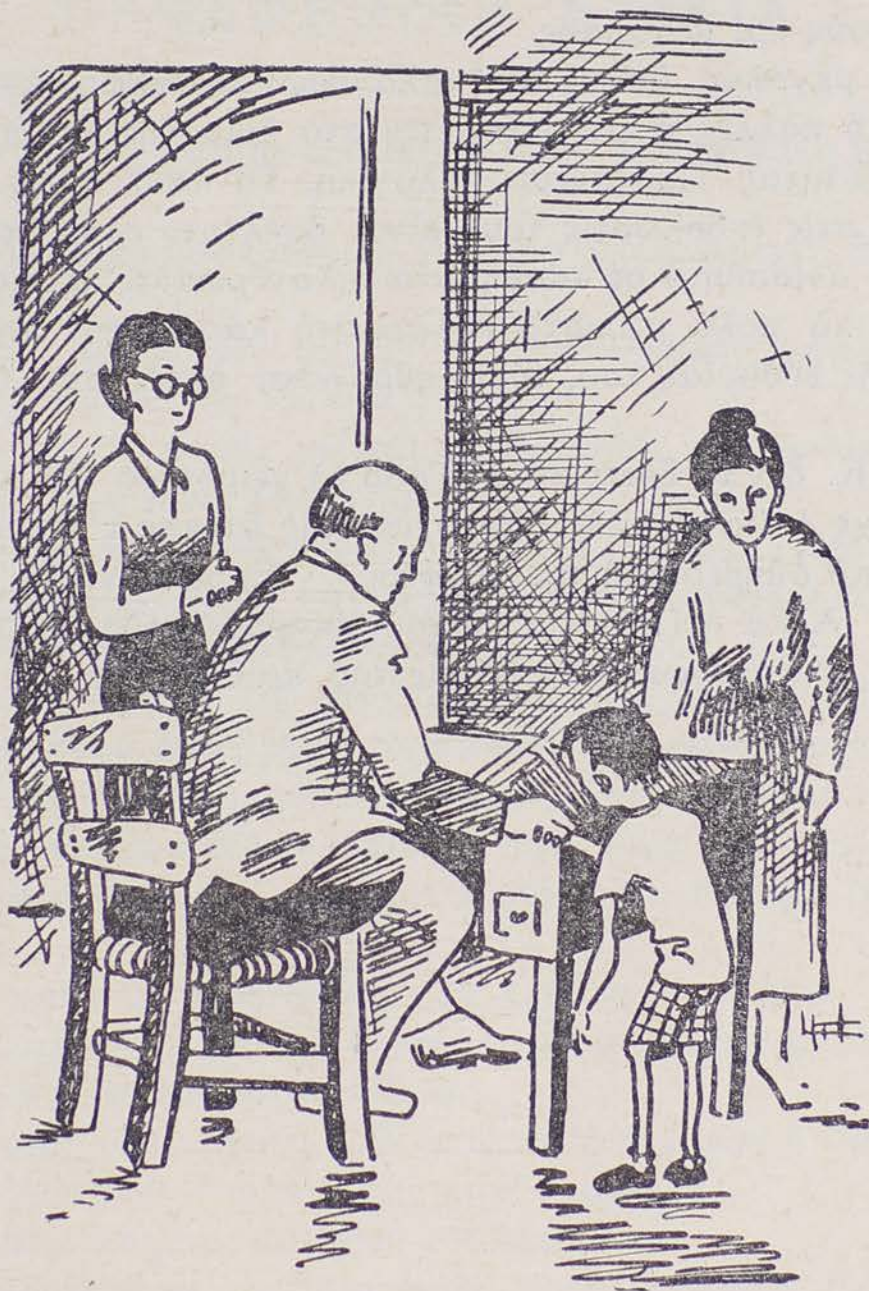
— Ἐλα, εἶπε ἡ μητέρα, γιὰ νὰ συγχωρεθῆς, φίλησε τὸ χέρι τοῦ δασκάλου σου. Καὶ τῆς Κυρίας σου. Καὶ τοῦ Κυρίου.

— Ὅχι, εἶπα ἐγώ, δὲν θέλω. Εἶμαι ξένος ἐγώ. Πρὶν ὅμως προλάβω νὰ διαμαρτυρηθῶ ὁ μικρὸς μοῦ χούφτιασε τὸ χέρι, μὲ λαιμαρ-

γία θαρρείς, και μου τώβρεξε με τὰ δάκρυα και τὰ φιλήματά του.

Ἐλάτε τώρα σεις, φίλοι συνάδελφοι, νὰ κάμετε ἀνάλυση αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ σχολείου, ἀφοῦ πρὶν βεβαιωθῆτε ἀπὸ τὴ νεαρὴ δασκάλα, ὅτι ἡ κ. Κ., ποὺ δὲν ἔχει καθόλου δασκαλικὴ προσωπικότητα, γίνεται ὁ περίγελως τῶν παιδιῶν. Χτυπᾶει τότε στὰ στραβά ὅπου βρεῖ κι' ὅποιον πετύχει.

Τὶ φταῖνε τὰ παιδιὰ ἂν λείπη ἡ προσωπικότητα; Εἶναι ἴδιον

τῆς ἡλικίας νὰ βρῖσκη τὴν ἀχίλλεια φτέρνα. Νὰ τὴν σατιρίση, νὰ τὴν περιγελάση, νὰ τὴν κουρελιάση. Ὁ σεβασμὸς δὲν ἐπιβάλλεται μετὰ τὴ βία. Οὔτε μετὰ ἀφορεσμούς. Πολὺ περισσότερο μετὰ διαταγές. Τὸ ἀνυπότακτο τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀρκεῖ νὰ βρῆ τὴν εὐκαιρία, γιὰ νὰ κατεβάση ὅλες τὶς ἀξίες στὴ λάσπη. Καὶ οἱ εὐκαιρίες βρῖσκονται ὅταν οἱ ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι τῶν ἀξιῶν δὲν εἶναι τὰ σύμβολα αὐτῶν τῶν ἀξιῶν, ἀλλὰ οἱ γελοιογραφίες των.

Αὐτὴ τὴ γελοιογραφία ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ τὴν βρῆ τὸ παιδί ἀπὸ διαίσθηση, ὄχι ἀπὸ γνώση. Δὲν κάνει σοβαρὰς κρίσεις, οὔτε μπορεῖ νὰ ἀνάγῃ σὲ ἔννοιες τὴ λογικὴ του καὶ τὴ συμπεριφορὰ του. Εἶναι πηγαία ἢ συμπεριφορὰ του. Ὁ αὐθορμητισμὸς εἶναι τὸ κύριον γνώρισμά του. Ἀλλοίμονο στὸ δάσκαλο ποὺ ἀποτελεῖ τὴ γελοιογραφία τῶν συμβόλων.

Ἡ κ. Κ. εἶναι πραγματικὰ μιὰ καρικατούρα ἀνθρώπινη, ἕνας ὄγκος κρεάτων, καὶ προκαλεῖ τὴν εὐθυμία καὶ μόνο μὲ τὴν ἐμφάνισή της σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους.

Καὶ ὁ μέγας, θέλεις ἀπὸ φιλάνθρωπια, θέλεις ἀπὸ ἀξιοπρέπεια, τίς πιὸ πολλὰς φορὰς κρατιέται στὰ ὅρια τῆς συμπάθειας καὶ τῆς ἀνεκτικότητος. Πρυτανεύει ἢ λογικὴ. Τὸ παιδί ὅμως, ποὺ εἶναι πρωτόγονο στίς ἐκδηλώσεις του, εἶναι ἀνελέητο στὴν ἐπίκρισίν του. Σκληρὸ καὶ ἀναίσθητο σὲ αἰσθήματα φιλάνθρωπιας τέτοιας μορφῆς.

Ὅσο πιὸ πολὺ μάλιστα κυλάει στὴ λάσπη τὴν πηγὴ τοῦ γέλιου καὶ τῆς εὐθυμίας του, τόσο εὐρύνεται ἐντὸς του ἡ ἐπιθετικὴ διάθεσις.

Ἡ κ. Κ. δὲν τὸ ξέρει αὐτὸ. Τόσο τὸ χειρότερον γιὰ λογαριασμὸ της. Ἄν εἶχε ἐπίγνωση τῆς ἀποτυχίας της ἔπρεπε ν' ἀποσυρθῆ. Δὲν τὸ ἔκαμε ἀπὸ ὑπηρεσιακὸ της συμφέρον. Ἐπρεπε νὰ τὸ εἶχε κάμει ἢ Πολιτεία. Ἀλλὰ ἡ Πολιτεία μὲ τοὺς ἐκπροσώπους της στάθηκε φιλάνθρωπος, Φιλάνθρωπος σὲ βάρος τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ σχολείου.

ΠΡΟΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

1. Όταν τὰ παιδιά μπαίνουν στην προεφηβική ηλικία

Μια άπλοϊκή συμπαθητική γυναίκα με περιμένει στο γραφείο του Σχολείου.

Είναι ο τύπος της άθώας, της άπονήρευτης μητέρας, που ζητά μόνο για τὰ παιδιά της και τὸν ἄνδρα της.

Ὁ τόνος της φωνῆς της και ὁ ιδιωτισμὸς της ὁμιλίας της δείχνουν φανερά πὼς εἶναι νησιώτισσα.

Συνεσταλμένη ὅπως εἶναι σηκώνεται νὰ με χαιρετίσει και νὰ μου ζητήσει πολλές φορές συγγνώμην, γιατί μ' ἔνοχλεῖ και με κουράζει—ἔτσι νομίζει—με τὴν ἐπίσκεψή της.

Τὴν καθησυχάζω και τὴν βεβαιώνω πὼς μόνο χαρὰ κι' εὐχαρίστηση αἰσθάνομαι σὰν βλέπω τις μανάδες νὰ ἄρχονται στο σχολεῖο.

— Εἶμαι ἀνήσυχη, μου λέει κοκκινίζοντας. Ἦρθα νὰ δῶ τι κάνει αὐτὸς ὁ γιὸς μου στο σχολεῖο . . πὼς πηγαίνει στὰ μαθήματα. . . τι συμπεριφορὰ ἔχει. . . Γιατί ξέρετε στο σπίτι δὲν μᾶς τὰ λέει και τόσο καλά. . .

Ἐδῶ και κάμποσες μέρες μᾶς ἔχει ἀναστατώσει. . . Αὐθαδιάζει. . . ἀντιμιλάει. . . Γελάει ἀλλοιῶτικα και στὶς παρατηρήσεις μου ἀπαντᾷ με εἰρωνεία και ἀναίδεια. . .

Νά, χθὲς τὸ μεσημέρι ἦρθε στὶς τρεῖς και μισὴ ἢ ὥρα στο σπίτι. Πῆγα νὰ τρελλαθῶ. Νόμισα πὼς κάτι ἔπαθε.

— Γιατί, γιέ μου, ἄργησες τοῦ εἶπα.

— Πὼς ἄργησα, μου ἀπαντᾷ, τώρα σχόλασα. Μᾶς πέθανε ἡ δασκάλα μας σήμερα στὴν ἀριθμητική. . .

Νά, γιατί ξεκίνησα νὰ ἄρθω νὰ δῶ τι συμβαίνει, γιατί βέβαια δὲν τὸ πίστεψα πὼς σχολάσανε τόσο ἄργά.

— Ὡστε ἔτσι σᾶς εἶπε ; Δὲν εἶπε φυσικά τὴν ἀλήθεια γιατί κυρία μου σχόλασε στὶς μιάμισυ ἀκριβῶς, ὅπως λέει τὸ πρόγραμμα. Γιὰ νὰ δοῦμε ὅμως τι συμβαίνει.

Φώναξα στο γραφείο τὸ μαθητή,

Εἶναι ἓνα συμπαθητικὸ παιδί 12 χρονῶν ἀρκετὰ ἀναπτυγμένο.

Ἔχει μιὰν ἀσυνήθιστη λάμψη στὰ μάτια του καὶ μιὰ ἔντονη χλωμάδα στὸ πρόσωπό του. Εἶναι θορυβημένος, παρ' ὄλο πού προσπαθεῖ νὰ τὸ κρύψη μὲ κάποιο προσποιημένο θάρρος ἑνὸς ἀθώου. Ρίχνει ματιές πότε στὴ μητέρα του καὶ πότε σὲ μένα προσπαθώντας νὰ μαντέψη τὸ βαθμὸ τοῦ θυμοῦ μας.

— Γιατί, παιδί μου, πῆγες χθές στὸ σπίτι σου στὶς τρισήμες ἢ ὥρα; τοῦ λέω γελαστή καὶ μὲ φωνὴ ἤρεμη.

Ἔσκυψε τὸ κεφάλι του, κοκκίνησε ἑλαφρά καὶ ἀπάντησε σταθερά.

— Ἐπῆγα στὸ σπίτι τοῦ Τ. . .

— Τί πῆγες νὰ κάμης τέτοια ὥρα στὸ σπίτι τοῦ Τ. ;

— Νὰ παίξω, ἀπαντᾷ στὸν ἴδιο τόνο.

— Μὰ εἶναι ὥρα αὐτὴ τοῦ παιχνιδιοῦ ἢ μήπως εἶναι ὥρα φαγητοῦ; Ἐπειτα πῶς πῆγες χωρὶς νὰ ρωτήσης τὴ μητέρα σου; Δὲν σκέφτηκες τὴν ἀνησυχία της;

Ἡ μητέρα σου θὰ μποροῦσε νὰ λείπη ἀπὸ τὸ σπίτι αὐτὴ τὴν ὥρα χωρὶς νὰ ἔχει εἰδοποίησι τὸν πατέρα σου καὶ σὰς τὰ παιδιά;

Εἶχε σκύψει τὸ κεφάλι του καὶ δὲν ἀπαντοῦσε.

Ἔστειλα νὰ φωνάξω τὸν συμμαθητὴ του Τ. Αὐτὸς βεβαίωσε πῶς εἶχε πάει στὸ σπίτι του.

— Πῶς; τοῦ εἶπα, σὺ τὸν δέχτηκες στὸ σπίτι σου; Δὲν τρῶτε αὐτὴν τὴν ὥρα; Τί εἶπε ἡ μητέρα σου; Ἐσὺ δὲν κάθησες νὰ φᾶς;

— Ἐφαγα, ἀπάντησε, καὶ αὐτὸς μὲ περίμενε στὴν αὐλὴ μὲ ἓνα ἄλλο παιδί τὸν Γ. . .

— Βρίσκεις λοιπὸν Τ. . . ὅτι ὁ φίλος σου καὶ συμμαθητὴς σου εἶναι ἐν τάξει ἀπέναντι τῆς οἰκογενείας του, τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς οἰκογενείας τῆς δικῆς σου;

— Ὁχι, ἀπάντησ' ἐκεῖνος,

— Παρακαλῶ νὰ μὴν ἐπαναληφθῇ αὐτὴ ἡ παράξενη ἐπίσκεψη στὴν ἀκατάλληλη αὐτὴ ὥρα. Θὰ λυπηθῶ πάρα πολὺ Κ. . . ἐὰν ἡ μητέρα σου ὑποχρεωθῇ ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ σου νὰ ξανάρθῃ στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ σὲ καταγγεῖλῃ καὶ δὲν ξεύρω ποιά μέτρα θὰ λάβω γι' αὐτό.

Ἐφυγαν καὶ οἱ δυὸ κι' ἔμεινα μὲ τὴ μητέρα.

— Πόσο ἤθελα νὰ κουβεντιάζαμε κ. Κ. . . σχετικὰ μὲ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ παιδιοῦ, μὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σὰς παρακαλέσω θερμὰ νὰ ἐπιστρέψετε σὲ δυὸ-τρεῖς ἡμέρες σὲ ὥρα κατάλληλη, γιατί εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσωμε. Τώρα θὰ σὰς πῶ μόνο γιὰ τὴν πρόδοό του στὰ μαθήματα. . .

Ἄνοιγω τὸ σημειωματάριό μου καὶ διαβάζω στὴ μητέρα τίς παρατηρήσεις πού ἔχω σημειώσει γι' αὐτόν. . . Ἀντίληψις ὀξεῖα. Παρατηρητικότης ἱκανοποιητικὴ. Ἐνδιαφέρεται γιὰ τίς συζητήσεις πού

κάνομε. Παίρνει ένεργό μέρος σ' αυτές. "Έχει άξιες λόγου και δικαιολογημένες αντιρρήσεις. . . "Αποφεύγει όμως την γραπτή εργασία στο σχολείο και στο σπίτι. Δεν συστηματοποιεί τη δουλειά του, δεν έχει τάξη στην εργασία του, τετράδια άκατάστατα. "Εάν εργαζόταν με ζήλο στο σπίτι, θα ήταν ένας από τους πολύ καλούς μαθητές. "Έχει δεξιότητες ζωγραφικής.

— Πολύ ώραία μου τὰ εΐπατε κυρία. . . "Ισα ίσα αυτό ήθελα νά σάς πω ότι δεν εργάζεται καθόλου στο σπίτι όπως άλλοτε, στα πεταχτά κάτι πάει νά κάμη και σε παρατήρησή μου γιατί δεν διαβάζει μου άπαντὰ με περιφρόνηση «Και τί καταλαβαίνεις έσύ μητέρα άπ' αυτά τὰ πράγματα. Εΐσαι άγράμματη. Κάνε τη δουλειά σου. "Εγώ είμαι καλός μαθητής».

Μετά δυό μέρες νά και ή μητέρα της Ε.... περιμένει κι' αυτή στο γραφείο. Εΐναι στενοχωρημένη. Το διακρίνω στη φυσιολογία της.

"Η μητέρα αυτή, αντίθετα δεν έχει τη δειλία της άλλης. Εΐναι μοντέρνα ντυμένη, άρκετὰ μορφωμένη, με αυτοπεποίθηση και θάρρος. "Από προηγούμενες συναντήσεις σε γενικές συγκεντρώσεις γονέων, μά και άτομικές έχει πεισθή πώς το σχολείο του παιδιού της με τους δασκάλους του θα μπορέση νά λύση μερικές άπορίες και έρωτήματα που δημιουργούνται και άναφάνονται κατά την διάρκεια της άναπτύξεως των παιδιών της. "Έχει τρία παιδιά στο σχολείο, δύο κορίτσια δώδεκα και έννέα χρονών και το μικρό της άγοράκι έφτά χρονών.

—"Ερχομαι για την Ε.... μου λέει. Τι κάνει έδω στο σχολείο; Στο σπίτι εΐναι άλλοιιώτικη τώρα. "Ημέρες και ώρες δεν μās μιλάει καθόλου, εΐναι μελαγχολική και συλλογισμένη και ώρες ώρες εΐναι φλύαρη, εύθυμη και κάπου κάπου κακιά με τον άδελφούλη της που τον ζηλεύει...

Μου φαίνεται πώς κάτι άλλαξε στο κορίτσι αυτό... Μήπως καμμιά φιλενάδα.... μήπως.... "Επάνω στην ώρα έφθασε και ή κ. Κ... που περίμενα, για νά συνεχίσουμε την συζήτηση.

"Η χαρά μου ήταν μεγάλη, γιατί και οι δυό περιπτώσεις ήταν ίδιες περίπου και ή συζήτηση θα ήταν χρήσιμη και για τις δυό μητέρες.

Την καλοσώρισα και την παρεκάλεσα νά καθίση παρ' όλο που διέκρινα στο πρόσωπο της πρώτης μητέρας νά ζωγραφίζεται κάτι που μās πιάνει όταν μās χαλάνε μιὰ ένδιαφέρουσα συζήτηση.

Την καθησύχασα και της είπα πώς ή κ. Κ.... κάτι παρόμοιο έχει άνακοινώση για το γιό της και έτσι θα μπορούσαμε νά μιλήσωμε και για τὰ δυό παιδιά.

— Δεν παραξενεύομαι καθόλου κ. Λ.... για την μελαγχολία, τις όνειροπολήσεις και τον μαρασμό της κόρης σας, ούτε για τις αύθάδειες, τις αντίλογίες και τις άνταρτοσύνες του γιού σας, γιατί

τά παιδιά αυτά περνοῦν σ' ἓνα ἄλλο στάδιο τῆς ζωῆς τους. Ἀφί-
νουν πιά τὴν καθ' αὐτὸ παιδικὴ ἡλικία καὶ βαδίζουν στὴν ἐφηβικὴ
ἡλικία ἢ μᾶλλον στὴν προεφηβικὴ. Πάντοτε σ' αὐτὸ τὸ στάδιο κάτι
διαφορετικὸ μᾶς δείχνουν οἱ κινήσεις τῶν παιδιῶν μας, οἱ συζητή-
σεις τους, οἱ σκέψεις τους... Εἶναι δικαιολογημένες οἱ ὄνειροπολή-
σεις τους, οἱ μελαγχολίες τους, οἱ νευρικότητές τους καὶ οἱ ἀντι-
λογίες τους...

— Μὰ γιατί — μὲ διέκοψε ἡ κ. Α. — δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ
στὴν κόρη τῆς ἀδελφῆς μου, ποὺ ἔχει τὴν ἴδια ἡλικία; Ἐκεῖνο εἶναι
πολὺ παιδί, ἔρχεται καὶ προσκαλεῖ τὴ δική μου. «Ἐλα Ε... νὰ παί-
ξωμε τίς κουμπάρες» καὶ ἡ δική μου τὴν κοιτάζει μὲ περιφρόνηση καὶ
εἶναι σὰν νὰ μὴν ἀκούη.

Ἡ παρατήρηση τῆς κ. Α... μὲ βοήθησε νὰ πῶ ὅ,τι ἤθελα.

— Ἡ ἀλλαγὴ τῶν παιδιῶν μας αὐτὴ, δηλ. ἡ μετάβαση ἀπὸ
τὴν παιδικὴ ἡλικία στὴν προεφηβικὴ δὲ γίνεται σὲ ὅλα τὰ παιδιά στὴν
ἴδια ἡλικία, τὴν ἴδια ἐποχὴ. Γιατὶ δὲν εἶναι καθωρισμένο ἀκριβῶς τὸ
πότε ἀρχίζει οὔτε καὶ πότε τελειώνει. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς πα-
ράγοντες... Ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασία τῶν παιδιῶν, ἀπὸ τὸ περιβάλλον
ὅπου ζοῦν (τί ἀκοῦνε, τί βλέπουν, τί διαβάζουν) ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν
σωματικὴ ἀνάπτυξη ποὺ ἔχουν.

Νά, γιατί ἡ κόρη τῆς ἀδελφῆς σας δὲν αἰσθάνεται τὸ ἴδιο σὰν
τὴ δική σας. Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη γι' αὐτήν. Ἐπειτα ἐξαρτᾶται
ἀπὸ τὸ κλίμα ποὺ ζοῦν τὰ παιδιά. Στὶς Ἰνδίες αἴφνης τὰ παιδιά
μπαίνουν πολὺ ἐνωρίτερα στὴν προεφηβικὴ ἡλικία. Ἀκόμη ἔχει ση-
μασία καὶ τὸ φύλον δηλ. ἂν εἶναι ἀγόρι ἢ κορίτσι. Συνήθως τ' ἀγό-
ρια μπαίνουν ἀργότερα στὴν προεφηβικὴ ἡλικία ἀπὸ τὰ κορίτσια.

Εἶναι κάτι ποὺ γίνεται σιγὰ - σιγὰ καὶ εἶναι λίγο δύσκολο πάν-
τοτε ν' ἀναγνωρισθῇ.

— Ψήλωσε πολὺ ἡ κόρη μου καὶ ἀδυνατήσε.

— Τοῦ δικοῦ μου λέει ἡ κ. Κ. ἄλλαξε ἡ φωνή του.

— Ναί, αὐτὸ γίνεται κυρίως στ' ἀγόρια.

Καταλαβαίνετε λοιπόν, ἀγαπητές μου, πόση μεγάλη σωματικὴ
καὶ ψυχικὴ διαταραχὴ περνοῦν τὰ παιδιά σ' αὐτὴν τὴν περίοδο τῆς
ζωῆς τους. Παθαίνουν βαθεῖες φυσιολογικὲς ἀλλαγές ποὺ ἀναστα-
τώνουν τὸν ὀργανισμό, ἀλλὰ συγχρόνως ὑφίστανται καὶ βαθεῖες
ψυχολογικὲς ἀλλαγές.

— Ὡστε γι' αὐτὸ ἡ κόρη μου ἄλλαξε ξαφνικά, ἐνῶ ἦταν τύπος
εὐθυμος, ζωηρὴ, ὁμιλιτικὴ.

— Ναί, οἱ ἀλλαγές αὐτὲς γίνονται ξαφνικά μ' ἓνα τρόπο ἀκα-
τάληπτο, μὲ μιὰ δύναμη κρυφὴ κι' ἀκατανίκητη, χωρὶς νὰ νοιώθουν
τὰ παιδιά οὔτε ὅτι γίνονται οὔτε γιατί γίνονται. Τὸ μόνο ποὺ αἰ-
σθάνονται εἶναι κούραση, ἐκνευρισμός, ἔχουν ἀπορίες, φόβους, πε-

ριέργειες, ἄγνωστες ἐπιθυμίες, ψυχικὲς ὀρμές, μὰ καὶ μιὰ δύναμη καινούργια, μιὰ ἄπειρη καὶ ἀκατανίκητη δύναμη, νὰ ἐπιβληθοῦν καὶ νὰ κυριαρχήσουν. Αὐτὲς τοὺς ἐμπνέουν πρωτοβουλία καὶ ἐνεργητικότητα, ἓνα πνεῦμα ἀνεξαρτησίας καὶ ἀτομισμού, ἓνα κλείσιμο στὸν ἑαυτό τους καὶ ἀκόμη μιὰ ὑπεροψία πρωτοφανῆς. Νομίζουν πῶς ὅλα τὰ ξέρουν, πῶς ὅλα τὰ μποροῦν καὶ ζητοῦν τὰ δικαιώματα τῶν ἐνηλίκων ἐνῶ ἀκόμη δὲν ἔχουν οὔτε τὴ βούληση οὔτε τὴν κρίση οὔτε τὴν ψυχικὴ ἰσορροπία.

Νὰ γιατί ὁ γιός σας τῶσκασε καὶ δὲν ἦρθε στὴν ὥρα του σπίτι. Νὰ γιατί σᾶς μιλάει ὅπως μοῦ λέτε μὲ αὐθάδεια «δὲν ξέρεις ἐσὺ τί σοῦ γίνεται».

Νὰ γιατί ἡ κόρη σας ἔχει πέσει στὴ μελαγχολία καὶ τίς ὄνειροπολήσεις. Δὲν εἶναι ὑπεύθυνα τὰ παιδιά αὐτὰ γιὰ τίς πράξεις τους αὐτὴ τὴν ἐποχὴ. Λένε ὅτι ἡ ἡλικία αὐτὴ γιὰ τ' ἀγόρια εἶναι ἡ ἡλικία τῆς ὑπερβολικῆς εὐθυμίας καὶ γιὰ τὰ κορίτσια τῆς ὑπερβολικῆς συγχύσεως. Μερικὰ κορίτσια ζωηρὰ—ὅπως ἡ δική σας—μαραίνονται, μελαγχολοῦν, δὲν μιλοῦν γιὰ τίποτε . . . "Ἄλλα πάλι παθαίνουν τέτοια διαταραχὴ μοῦ μοιάζουν σὰν τρελλὲς πεταλοῦδες δείχνοντας πολὺ τολμηρὴ φαντασιοπληξία.

Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ ἐξωτερικεύεται σὲ ποικίλες ἀξιοπεριέργες μορφές. Πνεῦμα ἀντιλογίας, μικρὲς κακίες, ζηλοτυπίες, ὅπως ἀκριβῶς ἔχει ἡ κόρη σας.

Ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία εἶναι ἡ χρυσὴ ἡλικία τῆς νεότητος ἢ «χαριεστάτη» κατὰ τὸν Ὅμηρο, ποὺ τὰ φυσικὰ χαρίσματα τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος παλεύουν νὰ ξεπεράσουν τὴ ζωτικότητα τοῦ μυαλοῦ (διανοήσεως) καὶ τοῦ ἀναισθήματος.

Εἶναι ἡ ἡλικία ποὺ κατὰ τὸν Βύρωνα «χρόνια χρυσὰ ποὺ νᾶταν, παιδὶ κανεὶς νὰ ξαναγίνη».

Ὁ καθηγητὴς τῆς ψυχολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν κ. Γεώργ. Σακελλαρίου στὸ βιβλίο του «Ἡ ψυχολογία τοῦ Ἐφήβου» ἀναφέρει ὅτι ἡ ἡλικία τόσον ἀπὸ 12-17 ἐτῶν (προεφηβικὴ ἡλικία) ὅσο καὶ ἀπὸ 17-20 (κυρίως ἐφηβικὴ ἡλικία) προσπαθεῖ νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ τακτοποιήσῃ τὸν ἐσωτερικὸ τῆς κόσμου. Προσπαθεῖ ὁ Ἐφηβὸς νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτό του. Εἶναι ἡ κρίσιμη περίοδος ποὺ ἀναπτύσσει ἢ προσωπικότητα. Τοῦτο τοῦ φέρνει μεγάλη ἀνησυχία, τρικυμία, ἀγωνία στὴν σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξή του.

Γι' αὐτὸ πολὺ σοφὰ ἡ λαϊκὴ παροιμία λέει: «τὸ αἷμα βράζει» καὶ «ὁ νοῦς εἶναι μεθυσμένος».

Ὁ Γκαϊτε εἶπε ὅτι «ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία ἐξαρτᾶται ἡ τύχη οἰουδήποτε Ἐθνους». Χαρὰ στὰ παιδιά ποὺ θὰ ἔχουν σωστὴ καθοδήγηση καὶ καλὴ συμπαράσταση στὴν ἡλικία αὐτὴ.

Πολύ καλὰ κάματε ν' ἀνησυχήσετε γιὰ τὰ παιδιὰ σας καὶ νάρθητε νὰ ποῦμε μαζί μερικά πράγματα.

Χρειάζεται νὰ ἐνεργήσωμε μὲ τέχνη καὶ προσοχή. Δὲν πρέπει νὰ φερθοῦμε στὰ παιδιὰ μας ὅπως ὅπως, οὔτε θυμοί, οὔτε νεῦρα, οὔτε τιμωρίες, ἂν θέλωμε νὰ ἐπιτύχωμε κἄτι καλὸ γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν ἐφήβων μας.

Χρειάζεται κατ' ἀρχὴν ἡρεμία, ὑπομονή, λογική, δικαιοσύνη, σταθερότης, ψυχραιμία. Ἄμα ξεφύγωμε ἀπ' αὐτὰ θὰ προκαλέσωμε ἐπικίνδυνες συγκρούσεις, βίαιες ἐξεγέρσεις, ποὺ συχνὰ φέρνουν στὸ ἀπροχώρητο.

Γιατὶ ἂν τὴν ὥρα αὐτῆ, ποὺ τὰ παιδιὰ μας ἔχουν αὐτὲς τὶς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς ἀναστατώσεις, τὶς ἀσυνάρτητες καὶ παράφορες αὐτὲς διαθέσεις καὶ ὁρμές, ἐμεῖς οἱ γονεῖς δὲν μπορέσωμε ν' ἀντιτάξωμε μιὰ ὀλύμπια πραότητα καὶ γαλήνη καὶ μιὰ ἀσάλευτη ὀρθοφροσύνη, τότε ὠρισμένως πολὺ τρικυμισμένα καὶ πολὺ ἀπογοητευτικὰ θὰ περάσουν γιὰ μᾶς καὶ τὰ παιδιὰ μας τὰ δύσκολα αὐτὰ χρόνια τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας.

Ἔτσι κινδυνεύει νὰ σωριασθῇ ὅλο τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀνατροφῆς, ἂν δὲν τὸ ὑποστηρίξωμε τώρα γερὰ στὶς βάσεις του δηλ. νὰ ἐνεργήσωμε ὅπως πρέπει : μὲ ἡρεμία, καλωσύνη, ὑπομονή καὶ λογική.

— Εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ τὰ λήη αὐτὰ κανεῖς μὰ ὄχι καὶ νὰ τὰ κάνη, λέει μισογελώντας ἡ κ. Κ. . .

Ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ αἰσθάνομαι τὶς δυνάμεις μου ἐγκαταλειμένες. Τὰ νεῦρα μου σπασμένα, ἀδύνατα. . . Ἄλλοτε ποὺ ἦσαν τὰ παιδιὰ μου μικρὰ εἶχα ἀντοχή, τώρα ποὺ μεγάλωσαν ἔχασα τὴν ὑπομονή μου. Ποῦ νὰ βρῶ τὴν ἡρεμία. . .

— Τὸ ἴδιο αἰσθάνομαι κι' ἐγώ... Εἶμαι διαρκῶς κουρασμένη μὲ ξεχαρβαλωμένα νεῦρα. Τὸ παραμικρὸ μὲ πειράζει.

Ἐχομε τόσες δυσκολίες στὴ ζωὴ. . . Ὁ ἄνδρας μου ἄρρωστος, οἱ δουλειές του δὲν πᾶνε καλά. . . Ἀπογοητεύομαι.

— Καὶ ὅμως εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ τὰ παιδιὰ σας ἔχουν τὴν πιὸ μεγάλη ἀνάγκη τῆς βοήθειας σας. Τὶ θὰ γίνη λοιπόν, θὰ ἐγκαταλείψετε τὰ παιδιὰ σας στὸ κρισιμώτερο σημεῖο τῆς ζωῆς τους καὶ θὰ φερθῆτε σ' αὐτὰ μὲ νεῦρα, ἐξάψεις καὶ φωνές ; Ὁχι. χίλιες φορές ὄχι.

Χαϊδέψετε τὸ γιό σας, δεῖξτε του τρυφερότητα. Δώστε του νὰ καταλάβη ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κάνη ὅ,τι θέλει γιατί καὶ μεῖς οἱ μεγάλοι δὲν κάνομε παντὰ ὅ,τι μᾶς ἀρέσει καὶ ὅ,τι περνοῦμε μιὰ ζωὴ μετρημένη ἔχοντας πάντοτε ἓνα ἀνώτερο ἰδανικό, νὰ τοὺς κάνομε καλοὺς ἀνθρώπους. Μιλήστε του εἰδικώτερα γιὰ τὴν ἀδιαφορία του ποιά ὥρα θάρθη στὸ σπίτι, κάμετέ τον νὰ καταλάβη πῶς ἡ ζωὴ εἶναι τάξη καὶ πειθαρχία. Πῶς σὲ λίγα χρόνια θὰ γίνη κι' αὐτὸς ἄνδρας, θὰ βγῆ στὴν κοινωνία νὰ παλέψη γιὰ νὰ ζήσει. Πῶς σὲ λίγα

χρόνια θὰ γίνη κι' αὐτὸς οἰκογενειάρχης, ἀλλοίμονο δὲ ἂν στὶς οἰκογένειες δὲν ὑπάρχει τάξη καὶ ἀκρίβεια. Πρὸ παντὸς ὄχι νεῦρα, ὄχι θυμὸ καὶ βρισιές. . .

“Ὅσο γιὰ τὴν κόρη σας κ. Α. . . δώστε της κάποια χαρά. Βγάλτε την περίπατο, ἀφήστε την νὰ συντροφευθῆ μὲ κάποια συνομιλήκη τῆς ἐμπιστοσύνης σας. Δώστε της διέξοδο στὶς ὄνειροπολήσεις της. Ἀφήστε την νὰ συναναστραφῆ καὶ μ' ἀγόρια τῆς ἡλικίας της, βέβαια πάντοτε μὲ τὴν ἐπίβλεψή σας καὶ τὴν ἄγρυπνη παρακολούθησή της. Χαρῆστε της ἓνα ὠραῖο βιβλίον κατάλληλον γι' αὐτήν.

— Ἐχετε δίκη. Τὴν ἔχομε πολὺ περιορισμένη, οὔτε φίλες, οὔτε συναναστροφές οὔτε. . . τίποτε. . .

— Γιὰ δοκιμάστε, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ κάνωμε τὰ παιδιά μας ἀκοινωνήτα, νὰ τὰ κρατᾶμε ἀπομονωμένα, νὰ τὰ στεροῦμε ἀπὸ κάθε ψυχαγωγία καὶ διασκέδαση. Ἀρκεῖ ὅλα αὐτὰ νὰ γίνωνται μὲ τὴν ἐπίβλεψή μας καὶ τὴν καθοδήγησή μας χωρὶς στενοκέφαλες παρεξηγήσεις, μὰ καὶ χωρὶς ἀπερίσκεπτους ἐλευθεριασμούς.

“Ἄς μὴν ἀποφεύγωμε τὴν ἐπικοινωνία ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν γιατί ἡ ἐπικοινωνία αὐτὴ ἐλαττώνει τὴν περιέργεια, ἐξοικειώνει τὸ ἓνα φῶλον μὲ τὸ ἄλλο καὶ μαθαίνει τὴν ἀμοιβαία ἀξία τους, τὰ ἐκπολιτίζει, τὰ ἐξευγενίζει. . .

“Ἐνα ὠραῖο βιβλίον. . . Πόση ἀνωτερότητα φέρνει στὴν ψυχὴ. Πόσες ὁμορφες σκέψεις δὲν γεννάει.

2. Προετοιμασία γιὰ τὴ δύσκολη ἐποχὴ τῆς προεφηβικῆς ἡλικίας

Μὲ προσοχὴ σὰς ἄκουσα κ. Κ. . . . στὴν προχθεσινὴ μας συγκέντρωση, λέει βιαστικὰ καὶ ζωηρὰ ὁ κ. Α. . .

“Ἐρχομαι σήμερα κλέβοντας λίγη ὥρα ἀπὸ τὶς ἀτελείωτες ἀπασχολήσεις μου νὰ τὰ ποῦμε λίγο.

Μ' ἔβαλαν σὲ ἀνησυχία τὰ λόγια σας, γιατί ξέρετε πόσο ἀγαπῶ τὰ πιτσιρικά μου.

Μᾶς εἶπατε «εἶναι ἀπαραίτητο οἱ γονεῖς νὰ προετοιμάζωνται γιὰ τὴ δύσκολη ἐποχὴ τῆς προεφηβικῆς ἡλικίας» καὶ μᾶς ἀφήσατε στὰ κρῦα τοῦ λουτροῦ, ποῦ λέει ὁ λόγος.

— Νομίζετε. Γιατί δὲν ἔχετε τὴν ὑπομονὴ ν' ἀκούσετε τὴ συνέχεια στὴν ἄλλη συγκέντρωσή μας.

Ἐν τούτοις χαίρω ἐξαιρετικὰ ποῦ ἦρθατε καὶ ἀφοῦ μὲ βρίσκετε σὲ ὥρα ἐλεύθερη, δὲν ἔχω ἀντίρρηση νὰ ποῦμε λίγα ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ἴσως μοῦ δώσετε εὐκαιρίες περισσότερες νὰ πῶ ὅσα δὲν εἶχα σκεφθῆ νὰ πῶ στὴν ἐρχόμενη συγκέντρωση. Σὰς ἀκούω κ. Α.

— Πότε πρέπει νά προετοιμασθοῦμε καί ποιὰ ἡ προετοιμασία μας ;

— Θὰ προετοιμασθῆτε τώρα, πού ἔχετε τὸν καιρὸ καί πού τὰ παιδιά σας εἶναι πολὺ μικρὰ κι' ἑσεῖς νέοι.

— Ἐχομε τὸν καιρὸ ; Γιατί λίγα περνᾶμε τώρα μὲ τὴν ἀνατροφή των παιδιῶν μας καί λέτε ὅτι ἔχομε τὸν καιρὸ ;...

— Μὴν ξεχνᾶμε κ. Α... τὴ σοφὴ λαϊκὴ παροιμία «μεγαλώνουν τὰ παιδάκια μου, μεγαλώνουν τὰ φαρμάκια μου». Ἐκεῖνοι πού τὰ εἶπαν κάτι ἤξεραν. Τὰ πρῶτα παιδικὰ χρόνια καταπονοῦν πραγματικὰ τοὺς γονεῖς καί τοὺς κουράζουν, δὲν εἶναι ὅμως καί τὰ δυσκολώτερα. Στὴ δεύτερη παιδικὴ ἡλικία 7 - 12 χρονῶν τὰ παιδιά μεγαλώνουν εὐκολώτερα.

Νὰ ἡ ἐποχὴ πού πρέπει νά προετοιμασθοῦμε.

— Καί ἡ προετοιμασία αὐτὴ ποιὰ νά εἶναι ;

— Πρὸ παντὸς πρακτικὴ. Λίγα πράγματα θὰ κερδίση κανεὶς σὰν μάθη θεωρητικὰ τὴ φυσιολογία καί ψυχολογία τῶν ἐφήβων. Πολὺ ὅμως περισσότερα θὰ ὠφεληθῆ ἂν κατορθώσῃ ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις πρακτικῆς. Γνώσεις βγαλμένες ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἐφήβων παιδιῶν.

— Ποιῶν παιδιῶν ;

— Τῶν παιδιῶν τοῦ περιβάλλοντός σας. Νὰ γνωρίσετε καί νὰ παρακολουθήσετε προσεκτικὰ τὰ παιδιά τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Τὰ παιδιά τῆς ἀδελφῆς σας, τῶν συγγενῶν σας, τῶν γειτόνων σας. Γιὰ προσέξετε πῶς φέρονται καί σκέπτονται οἱ γονεῖς τοὺς πρῶτα καί μετὰ πῶς φέρονται καί σκέπτονται τὰ ἔφηβα αὐτὰ παιδιά ;

Ἐχετε πάρα πολὺ νά ὠφεληθῆτε κάνοντας τὴ μελέτη καί τὴν ψυχολογία παιδιῶν καί γονέων τοῦ περιβάλλοντός σας. Βγάλετε συμπεράσματα. Κρίνετέ τα μὲ τὸν κοινὸ νοῦ. Εἶναι καλὴ ἡ συμπεριφορὰ τῶν γονέων, φέρνει τὰ ποθούμενα ἀποτελέσματα ;

Ἐπειτα. . . . ἔπειτα προσπαθήσετε νά φέρετε στὸ νοῦ σας τὰ δικά σας περασμένα ἐφηβικὰ χρόνια.

Ποιῆς δυσκολίες συναντήσατε ; Τί σᾶς ἐπίκρανε τότε.

Τί σᾶς ἔφερνε χαρὰ. Ποιὰ ἦταν ἡ συμπεριφορὰ καί ἡ στάση τοῦ πατέρα σας καί τῆς μητέρας σας. Σὲ τί σᾶς ὠφέλησε ἢ σᾶς ἔβλαψε ;

Τοῦτο πού σᾶς λέω δὲν εἶναι καί πολὺ εὐκόλο, ἀλλὰ ἂν τὸ ἐπιτύχετε ἡ βοήθεια θὰ εἶναι πολὺ μεγάλη. Γιατί ἡ ἀνάμνηση αὐτὴ θὰ σᾶς βοηθήσῃ καί θὰ σᾶς κάμῃ νά βλέπετε μὲ διαφορετικὸ μάτι τοὺς ἐφήβους σας.

Θὰ ἐξηγῆτε τὴ στάση καί τίς ἀπαιτήσεις τῶν παιδιῶν σας, θὰ ἐλέγχετε τίς ἐνέργειές σας καί τίς ἀποφάσεις σας γι' αὐτά. Θὰ εἴσαστε προσεκτικοὶ καί μετρημένοι.

Ἴσως μὲ ρωτήσετε : Γιατί τὴν προετοιμασία αὐτὴ νά τὴν κά-

νώμε, όταν τὰ παιδιά μας εἶναι μικρά, δηλ. πρὶν φθάσουν στὴ ἐφηβική ἡλικία ;

— Γιατί ἂν τὰ παιδιά μας φθάσουν στὴν ἐφηβική ἡλικία δὲν θὰ μπορέσετε νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ ἐξετάσετε ἀμερόληπτα, ἀντικειμενικά, τὶς διάφορες περιπτώσεις καὶ ἐπομένως νὰ ἐνεργήσετε σωστά γιὰ τὴ στάση σας ἀπέναντι τῶν παιδιῶν σας.

— Ναὶ ἀλήθεια... Πολλές φορές φέρνω στὴ μνήμη μου τὰ ἐφηβικά μου χρόνια... Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν πίκρα ποὺ δοκίμασα, ὅταν ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου ἀρνήθηκε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ πᾶμε σὲ μιὰ οἰκογενειακὴ ἐκδρομὴ, ποὺ ἔγινε σὰν ἤμουν 16 χρόνων ἐγὼ καὶ 18 ἡ ἀδελφὴ μου. Πόσο ἄδικος καὶ κακὸς μοῦ φάνηκε! . Πῶς τὸν κατεδίκασα στὴ συνείδησή μου! "Ἄν δὲν βρισκόταν ἡ μητέρα μου νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ λεπτομερῶς καὶ μὲ καλωσύνη, μὲ ἡρεμία καὶ πραότητα, γιατί μοῦ ἀρνήθηκε ὁ πατέρας μου — οἱ λόγοι ἦσαν σοβαροὶ — τὸ χάσμα ποὺ θ' ἀνοιγόταν μεταξὺ ἐμένα καὶ τοῦ πατέρα θὰ ἦταν μεγάλο καὶ ἀγεφύρωτο. Ἀργότερα κατάλαβα πόσο δίκιο εἶχε.

— Νομίζω ὅμως πῶς σᾶς κούρασα καὶ ἡ ὥρα πέρασε.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ δείχνετε σὲ μένα κ. Α... αὐτὸ μὲ ἱκανοποιεῖ καὶ μοῦ ἀφαιρεῖ κάθε κόπο καὶ δυσκολία.

— Καὶ πάλι θὰ τὰ ξαναποῦμε.

3. Ἡ διαφώτιση τῆς κόρης μου

Ἡ Δήμητρα καλοφτιαγμένη δωδεκάχρονη κοπέλλα δὲν εἶναι, ὅπως ἄλλοτε, ἀμέριμνη καὶ χαρούμενη.

Ἔχει κάποια ἀνησυχία, μελαγχολίες, ἐλαφρὸ πονοκέφαλο καὶ ζητάει πάντα νὰ μένῃ μόνη.

Ἄλλα αὐτὰ τὰ πρόσεξε τὸ ἄγνωστο μάτι τῆς μανούλας της.

— Εἶναι καιρὸς νὰ προετοιμάσω τὸ κορίτσι μου γιὰ τὴν τελειοποίησή του σὲ γυναῖκα (ἔμμηνος ροή) σκέπτεται ἡ μητέρα.

Δὲν ξεχνάει τί τρόπο πέρασε, ὅταν ἐκείνη εἶδε ξαφνικὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ στὸν ἑαυτὸν της. "Ἐβαλε τὶς φωνές... «Θὰ πεθάνω... θὰ πεθάνω... εἶμαι πολὺ ἄρρωστη».

Γιατί εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴ μητέρα της. μὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες συζητήσεις, ὅτι ἡ αἰμορραγία εἶναι κακὴ ἀρρώστεια καὶ φέρνει θάνατο. Δὲν εἶχε συναναστραφῆ μὲ μεγαλύτερα κορίτσια — ὅπως καὶ ἡ κόρη της — γιὰ ν' ἀκούσῃ κάτι τὸ σχετικὸ καὶ τοῦτο τὴν ἔφερε σὲ μιὰ κατάσταση ἀλλοφροσύνης.

Τὶς ἀνησυχίες της αὐτὲς τὶς ἐμπιστεύθηκε σὲ μιὰ φίλη της, μὲ ἀρκετὴ πειρὰ στὰ ζητήματα τῆς προεφηβικῆς ἡλικίας τῶν παιδιῶν.

— Εἶναι ἀρκετὰ σοβαρὸ καὶ δύσκολο τὸ πρόβλημα — τῆς εἶπε.

Δὲ δίνεται σὲ συνταγή, τὸ πῶς θὰ ἐνεργήσῃ ἢ κάθε μητέρα στὸ κάθε κορίτσι. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται πολὺ ἀπὸ τὶς προηγούμενες σχέσεις, ποὺ ἔχεις μὲ τὴν κόρη σου.

Πάντως ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ τὴν διαφωτίσῃ, γιατί δὲν ὑπάρχει παιδαγωγός, ἰατρός ἢ ψυχολόγος, ποὺ νὰ διαφωνῇ σ' αὐτὸ καὶ ἄρχισε νὰ τῆς ἀραδιάζῃ τὶς τέτοιες γνώμες καὶ διάφορες περιπτώσεις στὴ διαφώτιση.

— Θὰ προτιμοῦσα, ἀγαπητή μου, νὰ μοῦ λέγατε συγκεκριμένα στὴν περίπτωση τοῦ δικοῦ μου κοριτσιοῦ, πῶς θὰ ἐνεργήσω.

— Μὰ ἐξαρτᾶται.... καὶ ἄρχισε νὰ τὴν ὑποβάλλῃ σὲ ἀνάκριση.

— Ἔχετε ποτὲ μιλήσει μὲ τὴν κόρη σας γενικὰ γιὰ τὴν γενετήσια ζωὴ, αἴφνης γιὰ τὸ πῶς γεννιοῦνται τὰ παιδιά ;

— Ὁχι ποτέ. Ἡ Δήμητρα εἶναι τόσο σεμνὴ καὶ ντροπαλὴ.

— Τῆς μιλήσατε ποτὲ γιὰ τὴν σωματικὴ τῆς ἀνάπτυξη (στήθος κ.λ.π.).

— Ναὶ κάποτε ἀστειεύτηκα ὅταν τὴν εἶδα στενοχωρημένη καθὼς τὴν βοηθοῦσα νὰ ντυθῇ. Ἐκείνη κοκκίνησε καὶ μοῦ εἶπε βιαστικὰ «Μαμὰ πρέπει νὰ φορέσω κάτι σφιχτό, ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται».

— Νὰ μιὰ εὐκαιρία ποὺ σᾶς δόθηκε νὰ τῆς μιλοῦσατε γιὰ τὴν μεγάλη σπουδαιότητα τοῦ στήθους καὶ γενικὰ γιὰ τὰ ὄργανα τῆς ἀναπαραγωγῆς. Ἄς εἶναι δὲν πειράζει, θὰ βρῆτε ἄλλη.

Εἶπαν πολλὰ ἐκείνη τὴν ἡμέρα οἱ δυὸ φίλες.

Ἡ μητέρα τᾶβαλε καλὰ στὸ νοῦ τῆς, τὰ μελέτησε καὶ ἓνα βραδυνό, τὸ σούρουπο, ποὺ ἡ Δήμητρα καθόταν σιωπηλὴ καὶ κύτταζε τὴ φουρτουνιασμένη θάλασσα, ποὺ ἀπλωνόταν μπροστὰ τῆς, τὴν πλησίασε, τὴ χάιδεψε στοργικὰ, τὴν κύτταξε στὰ μάτια καὶ τῆς εἶπε :

— Δήμητρα, γιατί τὰ μάτια σου εἶναι στεφανιασμένα. Τί μοῦ χεις ; Κάμποσες μέρες τώρα σὲ βλέπω μελαγχολικὴ καὶ στενοχωρημένη. Σοῦ συμβαίνει τίποτε ;

— Ναί, δὲν ἔχω κέφι, μαμὰ. Αἰσθάνομαι κάποια ἀδιαθεσία, λίγο πονοκέφαλο, δὲν ἔχω κέφι καὶ κίνησε νὰ φύγῃ.

— Στάσου, τῆς εἶπε ἡ μανούλα, θέλω νὰ σοῦ μιλήσω. Μήπως πλησιάζει νᾶρθῃ ἡ χαρούμενη καὶ εὐχάριστη ἡμέρα ποὺ θὰ γίνῃς τέλεια γυναῖκα ;

— Νὰ τα μας ! . . Ἀστειεύεσαι βλέπω, μητέρα. Μήπως δὲν εἶμαι γυναῖκα ; λέει μὲ ἀπορία ἡ Δήμητρα καὶ προσπαθεῖ νὰ ξεφύγῃ

— Στάσου, Δήμητρα, σήμερα θέλω νὰ μιλήσωμε σοβαρά, καὶ τὴν ἀγκαλιάζει τρυφερὰ πιάνοντάς τὴν ἀπὸ τὶς πλάτες.

Ἀγκαλιασμένες κι' ἀκουμπισμένες στὰ κάγκελα τῆς βεράντας

χωρίς νά βλέπη ή μιὰ τήν ἄλλη, μέ τὰ μάτια καρφωμένα στή φουρτουνιασμένη θάλασσα, ἐκείνη τήν γεμάτη μυστήριο καί ὁμορφιά ὦρα, μητέρα καί κόρη σιγομιλᾶνε καί λένε. . . λένε. . .

Ἡ μητέρα ἐξηγεῖ : Παιδί μου ή ἀποστολή τῆς γυναίκα στόν κόσμο εἶναι σπουδαία καί μεγάλη. Τῆς δόθηκε ἀπό τή φύση ή μεγάλη τιμή τῆς ἀναπαραγωγῆς δηλ. τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι προικισμένη λοιπόν γι' αὐτή τή δουλειά μέ ὄργανα πού κάνουν αὐτή τή λειτουργία. Τό σπουδαιότερο ὄργανο γιά τή τεκνογονία εἶναι ή μήτρα, ἔτσι λέγεται. Αὐτό τό ὄργανο εἶναι τοποθετημένο στό κάτω μέρος τοῦ κορμιοῦ μας καί στήν κοιλότητα πού λέγεται λεκάνη. Πιστεύω ὅτι αὐτό θά τό μάθης στό Σχολεῖο.

Ἐκεῖ μέσα ὑπάρχει ή ὠοθήκη, ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ αὐγούλάκια, πού χωρίς αὐτά δέν μπορεῖ νά γίνουν τὰ παιδιά. Τήν ὠοθήκη αὐτή τήν ἔχουμε στό σῶμα μας ἀπό τόν καιρό πού γεννιόμαστε, ἄν εἴμαστε βέβαια ὑγιεῖς καί σωστές γυναῖκες. Δέν λειτουργεῖ ὅμως ὅσο εἴμαστε μικρές, γιατί δέν ἔχει τήν ἀνάλογο ἀνάπτυξη. Σάν φθάσωμε ὅμως στά 11 χρόνια, μά συνηθέστερα στά 12, καμμιά φορά στά 14, τότε ἀρχίζει ή ὠοθήκη νά λειτουργή καί φτιάνει κάθε μήνα ἕνα αὐγό. Μέσα σ' αὐτό τό αὐγό, ὅταν τό κορίτσι παντρευτῆ γίνεται παιδάκι. Πρὶν ὅμως παντρευτεῖ, αὐτό τό αὐγό κάθε μήνα βγαίνει ἔξω ἀπό τή μήτρα μέ αἷμα μαζί. Αὐτό γίνεται σέ ὅλα τὰ κορίτσια κάθε μήνα.

Μὴν τρομάξης λοιπόν ὅταν δῆς κάποια μέρα αἷμα. Ἴσα, ἴσα πρέπει νά εἶσαι εὐχαριστημένη καί χαρούμενη, γιατί αὐτό εἶναι σημάδι πὼς εἶσαι ὑγιής, ὅτι ἀναπτύχθηκες κανονικά, ὅτι τίποτε δέν σοῦ λείπει γιά νά γίνης σωστή γυναίκα καί ὅταν ἔλθῃ ή ὦρα, θά ἐκτελέσης τόν προορισμό σου, θά γίνης καί σὺ μανούλα.

Πρόσεξε ὅμως, κορούλα μου, τό ὄργανο αὐτό, πού εἶναι πολύτιμο καί ἱερό, πρέπει νά τό προσέχης ιδιαίτερα, νά μὴ χτυπήσης σ' αὐτό τό μέρος, νά μὴ τό ἐγγίζη κανεῖς, μά οὔτε καί σὺ ἀκόμη (μιὰ εὐκαιρία νά τονισθῆ τοῦτο γιά τήν προφύλαξη ἀπό τόν ἀύνατισμό).

Τῆς εἶπε κι' ἄλλα ή μητέρα, γιά νά τήν ἐνισχύση καί νά τῆς ἀποβάλλῃ τόν φόβο. Τῆς μίλησε γιά τήν Μαρία τήν ἐξαδέλφη της πού εἶναι 15 χρονῶν καί δέν ἔχει ἔμμηνο ροή. Πὼς αὐτό εἶναι ἀνωμαλία τοῦ ὀργανισμοῦ καί ὅτι ή μητέρα της ἀνησυχεῖ καί τήν γυρίζει στοὺς γιατροὺς γιά νά τήν θεραπεύση. Ἡ Δήμητρα πῆρε θάρρος κι ἔκαμε μερικὲς ἐρωτήσεις στή μητέρα της.

— Θά εἶναι πολὺ τό αἷμα ; Πὼς θά προστατευθῆ ; Πόσες μέρες θά κρατήσῃ ;

Ἡ μητέρα ἀπάντησε ὠραία, λογικά, ἀληθινά, σὲ ὅ,τι τὴν ρώτησε ἡ Δήμητρα καὶ ἀπέφυγε νὰ πῆ περισσότερα ἀπ' ὅ,τι τὴν ρωτοῦσε.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ὑπογράμμισε εἶναι τὸ σφάλμα, ποῦ κάνουν μερικὲς μητέρες ἀπὸ ἄγνοια καὶ λένε στὰ κορίτσια τους «ὅσο διαρκεῖ ἡ ἔμμηνος ροὴ νὰ μὴ πλένωνται γιατί αὐτὸ βλάπτει».

— Εἶναι μεγάλο λάθος, τίποτε δὲν ὠφελεῖ περισσότερο στὴν ὑγεία ἀπὸ τὴν καθαριότητα καὶ ἰδιαίτερα στὴ περίπτωση αὐτή.

Νὰ συνηθίσης κορούλα μου νὰ πλένεσαι ἀκόμη καὶ μὲ κρῦο νερό, δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα. Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω εἶναι ὁδηγία ἰατρική.

Τελειώνοντας ἡ μητέρα τὴ δύσκολη ἀποστολή της ἔβγαλε ἀναστεναγμὸ ἀνακουφίσεως, γιατί πιστοποίησε πὼς πολλὰ προβλήματα ποῦ μᾶς φαίνονται τόσο δύσκολα ἀνάμεσα στὰ καθήκοντα ἔναντι τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας, λύνονται εὐκόλα μὲ τὴν ἀνάλογη διάθεση ποῦ ἔχομε, τὴν ὀρθὴ κρίση, τὴ μελέτη, καὶ τὴν ἡρεμὴ σκέψη. Ἀκόμη δὲ εὐκολώτερα ἂν ἔχωμε προσεγγίσει τὰ παιδιά μας καὶ μᾶς συνδέη μ' αὐτὰ μιὰ πραγματικὴ φιλία.

4. Μάνα καὶ κόρη

Τὰ βράδυα, ἐκεῖ στὴν ἀπέραντη γαλήνη καὶ ἡσυχία, στὴν λουλουδοπεριτριγυρισμένη ξύλινη βεράντα, τὴ σκεπασμένη μὲ κεραμίδια, μόνες στὸ μισοσκόταδο, ξαπλωμένες σὲ δυὸ chaises-longes, μητέρα καὶ κόρη πλάϊ-πλάϊ, ἔσμιγαν τὰ μυστικὰ τῆς καρδιάς τους. Εἶναι δυὸ φίλες.

Ἡ μητέρα 45 χρονῶν. Στὴν ἡλικία ποῦ τὰ ὄνειρα δὲν ἔσβησαν ἀκόμη. Ἡ κόρη στὰ 15, ἀπάνω στὴν ἀνθησὴ της. Ἔχει λαχτάρεις, καημούς, ἐλπίδες χρυσές.

Τὴ ζωὴ τῆς μητέρας τὴν ὁμορφαίνει ἡ λατρεία της γιὰ τὴν κόρη της. Δὲν ἔχει ἄλλο ἰδανικὸ, παρὰ νὰ ἰδῆ εὐτυχισμένη τὴν κόρη της.

Ἡ ἀγάπη της εἶναι ἀγάπη πραγματικὴ, ἀγάπη θυσίας. Ἡ δικὴ της ἡ ζωὴ φωτίζεται καὶ θερμαίνεται ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς κόρης της.

Σὰν ὄνειροπαρμένη γυρίζει πίσω στὰ 15 της χρόνια στὴν ἴδια ἡλικία ἀκριβῶς ποῦναι ἡ Μαρία της, ἡ ἐπιβίωσή της καὶ διηγεῖται. . .

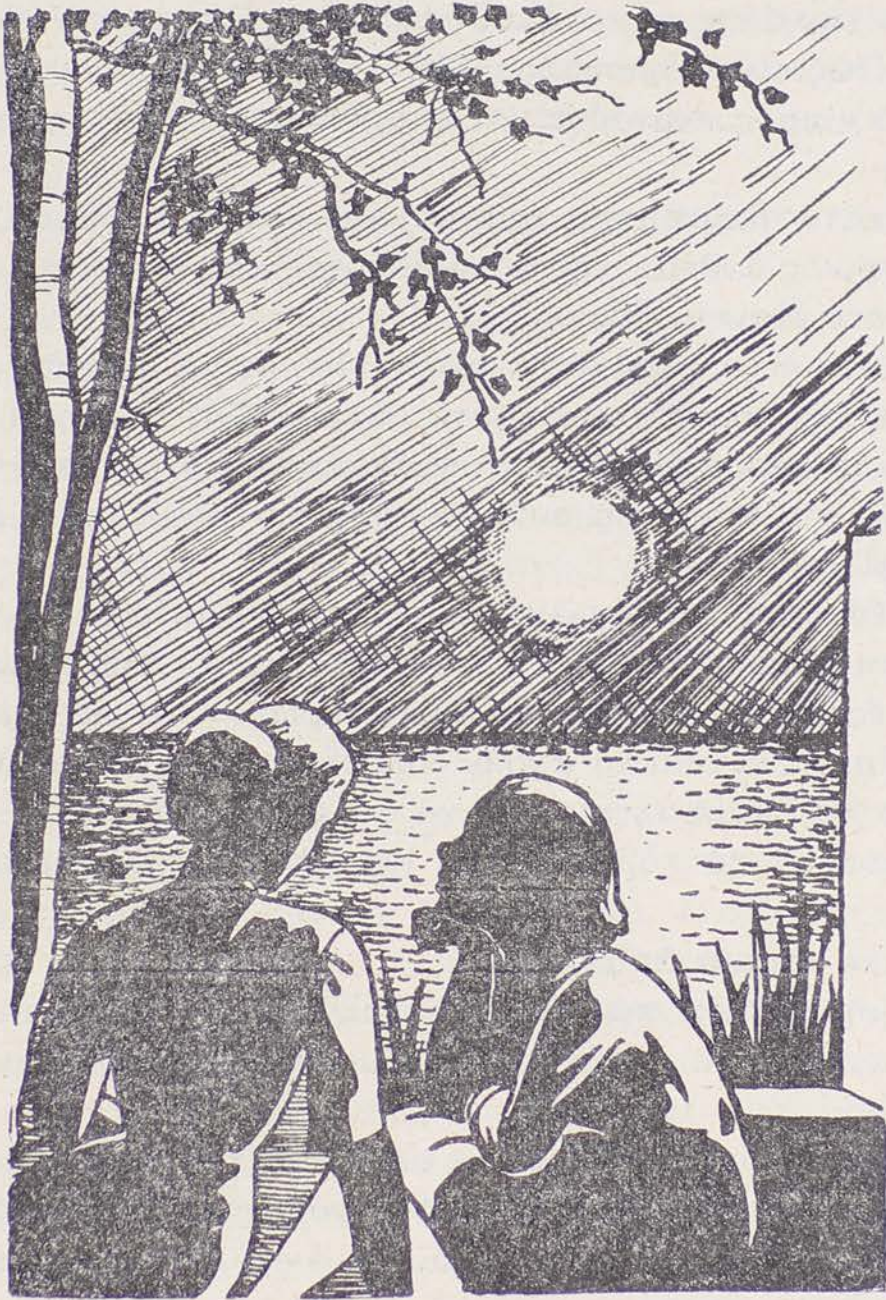
Ἀναπολεῖ τὰ παράξενα καὶ ἔντονα συναισθήματα ποῦ εἶχε τότε. . . Δὲν ἤθελε ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ σπίτι. . . Καὶ κεῖ ποῦ ἦταν τῆς ἄρεσε νὰ κάθεται ὧρες καὶ ὧρες μόνη στὴν ἀκρογιαλιά, νὰ πετᾷ βότσαλα, νὰ μιλάη μὲ τὴ θάλασσα. . .

Δὲν εἶχε κανένα ὠρισμένο λόγο νὰ νοσταλγῆ τόσο τὸ σπίτι, σὰν ταξίδευε κάπου.

Μά νά!!! μιὰ άκατανίκητη έπιθυμία της. . .

Τής άρεσε νά γυρίση πίσω νά κάθεται ώρες στο παράθυρο, νά βλέπη χωρίς νά τή βλέπουν, νά παρακολουθή τήν κίνηση του δρόμου, ν' άκούη τ' άστεία που έκαναν οι γυμνασιόπαιδες, ν' άκούη τó σφύριγμα και τó τραγούδι του Νίκου του γείτονά της. . .

Και σαν ήρθε ή ώρα νά τή στείλουν νά σπουδάση, έ. . . τότε ό

πρώτος χρόνος ήταν γι' αυτήν μαρτύριο. . . "Όση άγάπη και περιποίηση της έδειχναν οι άνθρωποι, που τήν φιλοξενούσαν, εκείνη έβρισκε κρυφά τήν ώρα νά μείνη μόνη. . . νά κλάψη. . . εκεί ξεθύμαινε. . . Μιὰ νοσταλγία άκατανίκητη τήν πλημμυρίζει.

"Εβλεπε τις άλλες κοπέλλες που ήσαν εύθυμες. . . Κανανε παρέα με άγόρια και κορίτσια. . . ξενυχτούσαν, χόρευαν. . . πήγαιναν ραντεβού ιδιαίτερα. "Εκείνη τίποτε. . . "Όχι γιατί κατά βάθος δέν της άρεσαν, μά γιατί είχε άρχές. . . Κάτι τήν έμπόδιζε. . . Κάτι της

μιλουσε μέσα της. . . Μήπως χάση τὴν ἀξιοπρέπειά της! . . . Νὰ μὴ δώση λαβὴ νὰ τὴν κουβεντιάσουν. . .

Ἐπειτα, τί θάλεγε ὁ πατέρας της καὶ ἡ μητέρα της, ποὺ τοὺς λάτρευε. . . Στ' αὐτιά της εἶχε πάντοτε τὰ λόγια τοῦ πατέρα της— «Δὲν θάθελα ποτὲ ν' ἀκούσω γιὰ τὴν κόρη μου, ὅτι ἔκαμε κάτι ἀναξιοπρεπές».—Λόγια ποὺ τ'άλεγε ὁ πατέρας της πάντοτε ἀόριστα καὶ σὲ κάθε κατάλληλη περίσταση.

Ἀπὸ τὴν ἄλλή μεριὰ ἄκουγε κάτι μισόλογα ἀπὸ τὶς συμμαθήτριές της. Πῶς εἶναι ὀπισθοδρομική. . . πῶς εἶναι ζῶον. . . καὶ ἄλλα.

Μὰ ὁ καιρὸς περνοῦσε καὶ ἡ αἰσθηματικότητά της γινόταν πιὸ ἐπικίνδυνη.

Στὸ κάτω διαμέρισμα τοῦ σπιτιοῦ καθόταν μὲ ἄλλους νέους καὶ ὁ σημερινὸς ἄνδρας της. . . ὁ πατέρας τῆς Μαρίας. . . σπούδαζε κι' αὐτὸς στὸ Πανεπιστήμιο.

Ἐκεῖνος εἶχε ρίξει ἀπὸ καιρὸ τὰ μάτια του στὴν κοπέλλα. Τὴν εἶχε ξεχωρίσει ἀνάμεσα στὶς ἄλλες. Τῆς τῶδειχνε ὅπως μποροῦσε περισσότερο. Μὰ ἐπειδὴ ἡ ἐπαφὴ δὲν ἦταν καθόλου εὐκόλη, γιὰτὶ ἐκεῖνη ἀπόφευγε τὶς συναναστροφές, ἔβαλε τοὺς ἄλλους φίλους καὶ φίλες. . .

— Πέστε της ὅτι τὴν ἀγαπῶ. . . ὅτι μοῦ ἀρέσει. . .

Μάταια ὅμως. Ἐκεῖνη τ' ἄκουγε χωρὶς νὰ δίνει σημασία.

Τῆς ἔστελνε γράμματα μὲ λόγια πρωτότυπα κι' ἐλκυστικά.

— Εἶσαι ἓνα σπάνιο ἀγριολούλουδο φυτρωμένο στὸ βράχο. . . Προσπαθῶ νὰ σκαρφαλώσω γιὰ νὰ σὲ κόψω, μὰ ἄδικα. . . ματώνω τὰ χέρια μου. . . τὰ πόδια μου. . . Καμμιά ὥρα θὰ πέσω νὰ τσακιστῶ! . . .

Ἐκεῖνη καμμιά ἀπάντηση.

Μὰ μὴν πῆς καὶ πῶς δὲν τὴν κολάκευαν τὰ λόγια αὐτά. Κάποιος τὴν νοιαζόταν. . . τὴν παρακολουθοῦσε σὲ κάθε βῆμα. Κάποιος τὴ θαύμαζε. . .

Κάποιο ἐπεισόδιο ποὺ ἔγινε εἰς βάρος τοῦ νέου τῆς ἔδειξε φανερά πῶς ἡ καρδιά της δὲν ἦταν ἀδιάφορη γιὰ τὸν ἄνθρωπο αὐτό.

Τὸ ἐπεισόδιο ἦταν ἀσήμαντο. Ἡ ἀνησυχία της ὅμως ἦταν μεγάλη. . . ἔκλαψε κρυφά. . .

Πῶς ; γιατί ; Τί τὴν ἐνδιαφέρει ἡ ζωὴ ἐνὸς ξένου ἀνθρώπου. . . Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ αἰσθάνθηκε ;

Μήπως τὸν ἀγαπάει ; Ἐχει ἀκούσει γιὰ ἔρωτα. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἔρωτας ; Μήπως εἶναι κι' αὐτὴ ἐρωτευμένη ; Μὰ αὐτὸς εἶναι ἓνας νέος, ποὺ δὲν τὸν ξέρει καθόλου. Τί χαρακτήρας εἶναι ; Ἐτσι μπορεῖ κανεὶς ἀσυλλόγιστα νὰ ἐρωτευθῆ ἓναν ἄνθρωπο ;

Αὐτὰ ἔλεγε ἡ μητέρα τῆς Μαρίας στὴν κόρη της καὶ ἄφηνε τὴν καρδιά της νὰ ξεχειλίζει, γιὰτὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση ποὺ αἰ-

σθανόταν αναπολώντας τούς νεανικούς της παλμούς, ήθελε νὰ κερδίση τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς κόρης της, νὰ τὴν ψυχολογήσῃ, νὰ δῆ τί σκέπτεται κείνη. . . τί αἰσθάνεται. . . καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ τὴν μύσῃ στὴ ζωὴ.

Τὰ συναισθήματα τῆς Μαρίας εἶναι ἀόριστα, μὰ ἡ εὐχαρίστηση καὶ ἡ συγκίνησή της πολὺ μεγάλη.

Ἡ μητέρα της στὰ μάτια της ἀνέβηκε πιὸ ψηλά. Ἔγινε κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της. Κατέβηκε ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς ἀπλησίαστης μητέρας καὶ ἡ ἀγάπη της κι ὁ σεβασμὸς της μεγάλωσε πιὸ πολὺ.

Αὐτὸ φάνηκε ἀπὸ τὰ ξεχωριστὰ χάρδια ποὺ τῆς ἔκαμε καὶ τὰ λόγια ποὺ τῆς εἶπε :

— Τί ὠραῖα ποὺ διηγεῖσαι, μαμά, τί συναρπαστικά! Δὲν σὲ εἶχα ξανακούσει νὰ μιλῆς τόσο ὠραῖα.

Καὶ ἡ μητέρα βρῆκε, ὅτι γιὰ πρώτη συζήτηση ἀπάνω στὰ συναισθηματικὰ αὐτὰ θέματα, ἦσαν ὅσα ἔπρεπε.

— Ἄλλη μέρα θὰ τὰ ξαναποῦμε, καὶ διέκοψε τὴ συζήτηση μὲ τὴν πρόφαση ὅτι εἶχε δουλειὰ στὴ κουζίνα ἀφήνοντας τὴν κόρη της νὰ ὄνειροπολήσῃ καὶ συμμαζέψῃ τίς σκέψεις της.

Σ ἄ ν σ υ μ π ἔ ρ α σ μ α : Ἡ λογικὴ αὐστηρότητα τῶν γονέων στὰ παιδιὰ κατὰ τὴν προεφηβικὴ ἡλικία ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβεια, τάξη, συναναστροφή, εἶναι ἐπιβεβλημένα ἀξιώματα, γιὰτὶ μαζί μὲ τὸ παράδειγμα τῶν γονέων δημιουργοῦν χαρακτήρα καὶ ὀπλίζουν μὲ ἀρετὴ τὸν ἔφηβο.

Χαρὰ στὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα ποὺ θὰ μπορέσουν νὰ ἐμπνεύσουν καὶ νὰ ἐδραιώσουν τὴν ἀρετὴ, ποὺ μπαίνει ἀνάμεσα στὰ πρωτόγονα ὀρμέφυτα καὶ τὰ ἐμποδίζει νὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ σταματάει κάθε παραστράτημα τοῦ νέου ἢ τῆς νέας, ποὺ ὀδηγεῖται καὶ ἐξωθεῖται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος. Πόσοι νέοι καὶ νέες σταματοῦν μπρὸς στὸ χεῖλος ἑνὸς γκρεμοῦ, γιὰτὶ ἡ ἀρετὴ ὀρθώνεται μπροστά τους. Ἡ ἀρετὴ ποὺ ἐμπνέεται καὶ ἐδραιώνεται πρῶτα μὲ τὸ παράδειγμα καὶ ὕστερα μὲ τίς συμβουλές.

Ἀπαραίτητη ὅμως προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπιτυχία αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ φιλία τῆς μητέρας μὲ τὰ παιδιὰ της.

5. "Ένα τολμηρὸ μάθημα στὸ γιό μου

Ὁ γιός μου εἶναι στὴν Στ' τάξη. Περπατάει στὰ δώδεκα χρόνια του.

Εἶναι σὲ μιὰ κανονικὴ ἀνάπτυξη σωματικὴ καὶ πνευματικὴ. Κι εἶμαι γοητευμένος μαζί του. Θέλετε γιατί ἱκανοποιεῖ κάποιο προσωπικό μου ἐγωϊσμό, γιατί εἶναι ἡ ἐπιβίωσή μου, θέλετε γιατί εἶναι πραγματικὰ ἔξυπνος καὶ ἀρκετὰ ὁμορφος.

Τὸν παίρνω ταχτικὰ μαζί μου σὲ μακρυνοὺς περιπάτους καὶ σὰν δυὸ καλοὶ φίλοι κουβεντιάζομε γιὰ χίλια δυὸ πράγματα.

Πρέπει νὰ σᾶς πῶ, πῶς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν πρώτων του γιατί, ἤμουν ἡ ζωντανὴ του ἐγκυκλοπαίδεια.

Ποτὲ δὲν κουράστηκα νὰ τοῦ δίνω τίς ἐξηγήσεις, πού μοῦ ζητοῦσε, ἐξηγήσεις πού νὰ στηρίζονται πάντα στὴν πραγματικότητα.

"Ἐτσι ἀποχτήσαμε κάποια ψυχικὴ ἐπαφὴ καὶ ὅταν στυλώνεται τὸ βλέμμα του ἐρωτηματικὰ ἐπάνω μου ξέρομε πολὺ καλά, ἐκεῖνος πῶς θὰ βρῆ τὸν ἀκούραστο Μέντορά του, ἐγὼ δὲ τὴν ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη του.

"Ένα θέμα πού ἀφήναμε πάντα ἄθικτο στὴν οὐσία του ἦταν τὸ σεξουαλικό.

Ἐπηρεασμένος κι ἐγὼ ἀπὸ τὴ γενικὴ νοοτροπία τὸ θεωροῦσα ἀγκαθωτό, μαχαίρι δίκοπο καὶ δίσταζα, πολὺ δίσταζα, ν' ἀνακινήσω τέτοιο θέμα. "Αν καὶ πάντα τὸ εἶχα πρόχειρο στὴ σκέψη μου, ἐν τούτοις δὲν ἀποφάσιζα.

Χίλια δυὸ ἐρωτηματικὰ προβάλλονταν μπροστά μου καὶ μ' ἐνίσχυαν στὴν ἄρνηση.

"Ας ἀφήσω γι' ἀργότερα, ἔλεγα στὸν ἑαυτό μου. 'Αργότερα βλέπομε. "Ἴσως τὸ παιδί μου νὰ μὴν ἔχη ἰδέα, γιατί νὰ τοῦ βάλω σκέψεις, πού μποροῦν νὰ τ' ἀναστατώσουν; Μὰ πάλι μ' ἔτρωγε τὸ σαράκι καὶ προσπαθοῦσα ν' ἀναμνησθῶ περιστατικὰ τῆς δικῆς μου προεφηβικῆς ἡλικίας.

Κι' ἐγὼ τάχα στὴν ἡλικία του δὲν εἶχα καὶ ἀπορίες καὶ ἐμπειρίες ἀχνές κι ἀκαθόριστες; Ποιὸς μὲ μύησε ἐμένα; Ἄπὸ ποιὲς πηγὲς ἔμαθα τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς;

Ντρέπομαι νὰ σᾶς τὸ πῶ καὶ σᾶς, ὅπως ντρέπομαι νὰ τὸ ὁμολογήσω καὶ στὸν ἑαυτό μου. Τὸ ἴδιο φαντάζομαι καὶ γιὰ τὸν καθένο σας. Μήπως θὰ ντρέπωμαι καὶ γιὰ τὸ γιό μου ἀργότερα; Δὲν εἶναι πιὸ σωστὸ ἢ πρώτη πηγὴ νᾶμαι ἐγὼ πού θὰ τοῦ δώσω τὴν πιὸ ξεκάθαρη ἐξήγηση, χωρὶς νὰ γεννήσω τὴν ἀνομία ἢ τὸ ἄγουρο ξύπνημα τῶν αἰσθήσεων;

Περίμενα λοιπὸν μιὰν εὐκαιρία. Καὶ ἡ εὐκαιρία ἦρθε μόνη τῆς φυσιολογικά, ὁμαλά, χωρὶς ἐξεζητημένες ἀναζητήσεις.

Περπατούσαμε ανάμεσα στὸν ἀνθόκηπο. Τριγύρω μας ὠργίαζε ἡ ἀνθηση καὶ ἡ δραστηριότητα τῆς ζωῆς.

Πολλές φορές βρίσκεται κανεὶς ανάμεσα στὴν ὀργιώδη βλάστηση καὶ τὴν ἀνθοφορία τῶν λουλουδιῶν καὶ γενικὰ τῶν φυτῶν. Κι εὐφραίνεται ἀπὸ κάποιο συναίσθημα, ποὺ πλημμυρίζει τὴν ὕπαρξη καὶ τὸν κάνει ἀνάλαφρο, σὰν ν᾿ἀχη φτερά.

Ποτὲ ὅμως, εἶμαι βέβαιος, ἡ γοητεία αὐτὴ τοῦ περιβάλλοντος δὲν μᾶς ἄφησε νὰ ἐρευνήσωμε τὴν αἰτία τῆς δραστηριότητος καὶ τὸ ἀποτέλεσμά της. Ποτὲ δὲ σταθήκαμε εὐλαβικὰ μπροστὰ στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, ποὺ δραστηριοποιεῖ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα.

Σ' αὐτὴ τὴν αἰσθητηριακὴ ἀναστάτωση βρῆκα τὴν ἀφορμὴ τῆς διαφώτισης τοῦ γιοῦ μου.

Ἔσκυψε ἀυθόρμητα νὰ κόψῃ ἓνα λουλούδι, παρὰ τὴ ρητὴ ἀπαγόρευση.

— Μὴ, εἶπα. Δὲν εἶναι σωστό ; Σκέψου ἂν ἔκαναν ὅλοι τὸ ἴδιο ; Ὅλα θὰ ἦτανε μαδημένα καὶ ἄσχημα. Ἐνῶ τώρα, ἰδὲς πῶς κάνουν τὰ ζωὴ ὁμορφῆ, τὴν κάνουν ἓνα ποίημα.

Κι' ἔπειτα καταστρέφεις μιὰ ζωὴ. Δὲν εἶναι ἔγκλημα ;

— Μιὰ ζωὴ ; μὲ ρώτησε ἀπορώντας.

— Καὶ βέβαια μιὰ ζωὴ. Ἐπειδὴ δὲν μᾶς μιλάει στὴ γλῶσσα μας, θαρρεῖς πῶς δὲν ἔχει κι' αὐτὸ ζωὴ ;

Ὅ,τι γεννιέται, μεγαλώνει, πολλαπλασιάζεται καὶ ὕστερα πεθαίνει, ἔχει ζωὴ. Ἀπαράλλαχτα ὅπως καὶ μεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Νά, βλέπεις αὐτὸ τὸ μπουμπούκι ; Εἶναι ἀπαράλλαχτα ἴδιο μὲ σένα. Ἐνα μπουμπούκι εἶσαι καὶ σύ. Αὐριο θ' ἀνοίξης μὲ τὰ ὁμορφα πέταλλά σου καὶ θὰ ἐκτελέσης τὸν προορισμό σου στὴ ζωὴ, θὰ πολλαπλασιάσης τὸ εἶδος σου.

Τὸ ἴδιο κάνει καὶ τὸ λουλούδι. Νά, ἐκεῖνο τὸ ἀνοιχτὸ ποὺ βλέπεις βρίσκεται στὴν ὥρα τῆς γονιμοποιήσεώς του.

Οἱ μέλισσες καὶ οἱ πεταλοῦδες, καθὼς ξέρεις, βοηθοῦν σ' αὐτό. Πέρνουν τὴ γύρη ἀπὸ τ' ἀρσενικὰ λουλούδια καὶ τὴ μεταφέρουν στὰ θηλυκὰ.

Βλέπεις πόσο σοφὰ ὁ Δημιουργὸς ἔπλασε τὰ δημιουργήματά του ; Ἔκαμε καὶ τὰ λουλούδια ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ. Τὸ ἴδιο ὅπως καὶ τὰ ζῶα. Τὰ θηλυκὰ κάνουν τ' αὐγά, ὅπως ἡ κόττα, ὅπως ὅλα τὰ ὠτόκα. Τ' ἀρσενικὰ κάνουν τὸ σπέρμα, ποὺ ἐδῶ στὰ φυτὰ τὸ λέμε γύρη.

Ἐνας κόκκος γύρης θὰ εἰσχωρήσῃ στὴν ὠοθήκη τοῦ θηλυκοῦ καὶ θὰ μπῆ μέσα στὸ αὐγό. Ἡ ὠοθήκη τότε θὰ μεγαλώσῃ, θὰ διογκωθῇ ὅπως διογκώνεται ἡ κοιλιά τοῦ κάθε θηλυκοῦ, ὅταν δεχθῇ τὸ σπέρμα τοῦ εἴδους.

Τὰ πέταλλα τότε εἶναι ἄχρηστα. Μαραίνονται καὶ πέφτουν.

Τὸ φυτὸ δὲ θέλει νὰ ξοδεύῃ ἄσκοπα τοὺς χυμούς του. Ἐχει νὰ θρέψῃ πιά τὸ ἔγκυο λουλούδι, τὴν ὠθήκη καὶ νὰ τὴν κάμῃ ἕναν ὠραῖο καρπὸ, μῆλο, ἀχλάδι, πορτοκάλι, σιτάρι κλπ.

— Ὡστε καὶ τὰ θηλυκὰ ζῶα ἔχουν αὐγά ;

— Βέβαια. Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἄλλα τὰ γεννοῦν καὶ τὰ κλώθουν, ὅπως ὅλα τὰ πουλιὰ καὶ ἄλλα τὰ κρατοῦν μέσα στὸ σῶμα τους, ὅπου καὶ τὰ κλώθουν.

Καὶ σὺ βρισκόσουν μέσα σ' ἕνα αὐγὸ στὴν κοιλιά τῆς μάνας σου. Σ' ἐκλώσθησε ἐννῆα μῆνες κι' ὅταν σχηματίσθηκες πιά τέλεια, βγήκες μωρουδάκι τόσο δά.

Καὶ γιὰ νὰ προλάβω τὴν ἀπορία σου, πρέπει νὰ σοῦ ἐξηγήσω, πὼς τὸ κάθε αὐγὸ δέν κάνει κι' ἕνα νέο ὄν, ἂν δὲ γονιμοποιηθῇ. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ λουλούδι.

Στὸ λουλούδι μεταφέρει τὴ γύρη—τὸ σπέρμα—ἢ μέλισσα ἢ ἢ πεταλούδα ἢ ὁ ἄνεμος. Στὰ ζῶα δὲ γίνεται τὸ ἴδιο. Ὅπως τὸ θηλυκὸ παρασκευάζει αὐγά, ἔτσι τὸ ἀρσενικὸ παρασκευάζει τὴ γύρη, τὸ σπέρμα.

— Ἐγὼ λοιπὸν ποῦ εἶμαι ἀρσενικὸς θὰ ἔχω τὴ γύρη ;

— Ἐσὺ εἶσαι ἕνα μπουμπούκι ἀκόμα. Τώρα παρασκευάζεται ἐντὸς σου ἡ γύρη χωρὶς νὰ τὸ νοιώθῃς, χωρὶς νὰ τὸ παίρνῃς εἶδηση.

Ἄμα ἔρθῃ ἡ ὥρα σου καὶ γίνῃς ἄντρας, οὔτε τότε θὰ τὸ καταλάβῃς. Θὰ νοιώθῃς ἀνησυχίες, μελαγχολίες καὶ ψυχικὲς ἀναστατώσεις. Εἶναι ἡ ἐποχὴ ποῦ θὰ περνᾷς ἀπ' τὴν ἀνώριμη ἡλικία στὴν ὠριμη. Τότε θὰ ἔχῃ ἀποκτήσει ὁ ὀργανισμὸς σου τὴ γύρη του καὶ θὰ θέλῃ νὰ τὴν μεταφέρῃ, νὰ τὴν τοποθετήσῃ σὲ κάποιο αὐγὸ. Ὅταν θὰ γίνῃ αὐτό, θὰ γίνῃς πατέρας καὶ σὺ μὲ τὴ σειρά σου. Θὰ γεννήσῃς τὰ παιδιὰ σου, ὅπως σὲ γέννησα κι ἐγὼ ἐσένα καὶ τ' ἀδέρφια σου καὶ θὰ ἐργασθῇς νὰ τὰ μεγαλώσῃς, νὰ τ' ἀναστήσῃς, νὰ γίνουν καλοὶ ἄνθρωποι.

— Καὶ ποῦ γίνεται ἡ γύρη—σπέρμα—στὸν ἄνθρωπο ;

— Χμ... Τὸ περίμενα νὰ μὲ ρωτήσῃς. Βλέπεις τὸ λουλούδι ; Ἄλλα ὄργανα ἔχει τὸ θηλυκὸ, ἄλλα τὸ ἀρσενικὸ.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὰ ζῶα καὶ φυσικὰ καὶ στὸν ἄνθρωπο. Τὰ ὄργανα μάλιστα αὐτὰ εἶναι ἐπίσης πολῦτιμα, ὅσο εἶναι καὶ τὰ μάτια, τ' αὐτιά καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τῶν αἰσθήσεων. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι στὰ ἀρσενικὰ λουλούδια αὐτὰ τὰ ὄργανα χρησιμοποιοῦνται μονάχα γιὰ τὴν παραγωγὴ γύρης, ἐνῶ στὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ ζῶα χρησιμοποιοῦνται γιὰ δυὸ σπουδαῖες ὑπηρεσίες. Τὴν οὔρηση καὶ τὴν παραγωγὴ καὶ τοποθέτηση τοῦ σπέρματος.

Τὸ ὄργανο ποῦ μᾶς χρησιμεύει γιὰ τὴν οὔρηση ἀπ' τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ γεννηθοῦμε, ἀργότερα, ὅταν πιά δέν θὰ εἶμασθε μπουμπούκια, θὰ ἐπιτελέσῃ καὶ τὸ Μεγάλο σκοπὸ τῆς Δημιουργίας.

Γι αυτό καὶ χρειάζεται μεγάλη ἢ προσοχή μας γι αὐτά. Γι αὐτὸ καὶ ὁ Δημιουργὸς τὰ τοποθέτησε σ' ἓνα σημεῖο τοῦ σώματος, ὥστε νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ κάθε ἐξωτερικὸ κίνδυνο.

Φαντάσου τώρα, γιέ μου, νὰ δημιουργοῦμε ἐμεῖς κινδύνους γιὰ τὰ ὄργανα αὐτά. Εἶναι σὰν νὰ καταστρέφωμε ἓνα μέρος τῆς δημιουργίας κάνοντας τὸ μεγαλύτερο κακὸ καὶ στὸν ἑαυτὸ μας.

Κι ἐπειδὴ εἶσαι μπουμπούκι, ποὺ δὲν ἄνοιξε ἀκόμα, αὐτὰ τὰ ὄργανα δὲν εἶναι τέλεια. Πρέπει νὰ περιμένῃς νὰ τελειοποιηθοῦν. "Ὅταν θάρθῃ αὐτὴ ἡ εὐλογημένη ὥρα, τότε θὰ πάψῃς νὰ εἶσαι παιδί. Ἡ φωνή σου θ' ἀλλάξῃ, τὰ μάγουλά σου θὰ κάμουν σκληρὲς τρίχες, τὰ γένεια καὶ τὰ χεῖλη σου θ' ἀποχτήσουν ἓνα σκέπασμα τρίχινο, τὸ μουστάκι. Ἄμα τελειοποιηθοῦν αὐτά, τότε θὰ εἶσαι πιά ἄντρας, τέλειος καὶ δυνατός.

Πρὶν ὅμως γίνουν αὐτὲς οἱ τελειοποιήσεις χρειάζεται μεγάλη προσοχή καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιοῦμε τὰ ὄργανα αὐτά, παρὰ μονάχα γιὰ τὴν οὖρηση.

Πάρε αὐτὸ τὸ μπουμπούκι καὶ ξεσκέπασέ το. Τί βλέπεις; Τὰ φύλλα του εἶναι τόσο σφιχτὰ τοποθετημένα μεταξύ τους ποὺ δὲν ξεφυλλίζονται. Τὰ διάφορα ὄργανά του, ποὺ βρίσκονται καλοσκεπασμένα, δὲν ἔχουν ἀκόμα τελειοποιηθῆ. Ἄν προσπαθήσῃς νὰ τὸ ξεφυλλίσῃς, θὰ καταστραφῆ. Δὲ θ' ἀνοίξῃ ποτέ του καὶ ποτέ του δὲν θὰ δημιουργήσῃ καρπὸ. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ σένα. Ἄν θελήσῃς νὰ χρησιμοποιήσῃς αὐτὸ τὸ ὄργανο γιὰ ἄλλο σκοπὸ, ἐκτὸς ἀπ' τὴν οὖρηση, θὰ γίνῃς ἓνα μαραμένο μπουμπούκι, ποὺ ποτέ του δὲ θὰ γνωρίσῃ τίς χαρὲς τῆς ζωῆς.

Πρέπει ἀκόμα νὰ ξέρῃς πὼς τὸ σῶμα μας εἶναι ὁ Ναὸς τοῦ πνεύματος, ἡ κατοικία τῆς ψυχῆς μας. Ὅσο πιὸ τέλειο σῶμα ἔχομε, τόσο πιὸ καλὴ κατοικία τῆς ψυχῆς μας κρατοῦμε καὶ τόσο πιὸ καλὴ ψυχὴ καὶ πνεῦμα καθαρὸ μᾶς διακρίνουν.

Ἡ τελειοποίησή μας, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ, εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μας. Ὅλα τὰ ἄλλα ἔρχονται δεύτερα, σὰν ὑπηρετεῖς τοῦ μεγάλου σκοποῦ.

Αὐτοὺς τοὺς ὑπηρετεῖς πρέπει νὰ τοὺς ἔχομε πειθαρχημένους. Νὰ μᾶς ὑπακούουν καὶ νὰ μὴν ἀφήνομε τὸν ἑαυτὸ μας νὰ γίνεταί δούλος τῶν δούλων μας.

Ἄλλοίμονο σὲ κείνον ποὺ, ἀποβλέποντας σὲ μιὰ εὐχαρίστηση τῆς στιγμῆς, παραδίνεται σκλάβος στοὺς δούλους !!

Κράτησε λοιπὸν τὴν ψυχὴ σου καθαρὴ καὶ τὸ σῶμα σου γερό. Τότε ἀσφαλῶς θὰ προκόψῃς στὴ ζωὴ. Καὶ ἡ προκοπή σου θὰ εἶναι καὶ δική μου εὐτυχία καὶ ἡ εὐτυχία τῆς μάνας σου.

Τὸν κύτταξα στά μάτια τονίζοντας τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια. Δὲν ἔσκυψε τὸ κεφάλι. Δὲν κοκκίνησαν τὰ μάγουλά του. Μὲ κύτταξε

κι' αὐτὸς μ' ἓνα σπαθωτὸ βλέμμα, ποῦ ὑποσχόταν νὰ ιηρήσῃ τὶς συμβουλές μου σὰν θεϊκὲς ἐντολές.

Εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ τὸ κάμῃ.

Ἄργότερα θὰ τοῦ δώσω κατάλληλα βιβλία νὰ διαβάσῃ καὶ θὰ τοῦ ἐξηγήσω τὶς ἀπορίες του, μὲ τὴ βεβαιότητα πὼς τὸ κτήριο, ποῦ οἰκοδόμησα, θὰ ἔχῃ τὰ πιὸ γερὰ θεμέλια. Πὼς ἂν τρίτος παράγοντας θελήσῃ νὰ τοῦ δώσῃ ἐξηγήσεις παραστρατημένες, στὴν ψυχὴ του θὰ στέκουν, φωτεινὸς ὁδηγός, οἱ ἐξηγήσεις τοῦ πατέρα, ποῦ δὲν ἦταν ἐξηγητὴς μὲ πιθανότητες καὶ μὲ ὑπονοούμενα. Ὁ ἴδιος ἀκόμα θὰ δώκῃ στὸ περιβάλλον του πληροφορίες ἐνισχυμένες ἀπὸ τὶς παρατηρήσεις καὶ τὶς μελέτες του.

Τὰ φυτὰ λοιπόν, τόσο σπάταλα καὶ ἀνυπόκριτα στὶς... σεξουαλικὲς τοὺς σχέσεις, σὲ συνάρτηση μ' ἐκεῖνες τῶν ζώων, ποῦ τόσο ρεαλιστικὰ τὶς συναντάει, χωρὶς νὰ τὶς παραξηγῇ τὸ παιδί, μποροῦν νὰ ναι ἡ ἀφετηρία γιὰ κάθε μας ἐξήγηση.

Ἀλλὰ... προσοχή! Τὸ νόμισμα ἔχει δυὸ ὄψεις...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

005400030646

